ΤΑ ΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΑ

Έργα του ίδιου συγγραφέα

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ Μεθοδική και Τεχνική της και Αγωγής των Μαζών
ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ Θεωρία – Πράξη – Ιστορία – Κριτική
Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΕΙΡΗΝΗ
Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ Φιλοσοφικοί – Κοινωνιολογικοί – Ιδεολογικοί – Πολιτικοί
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ
ΛΑΪΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ
Η ΑΝΟΔΟΣ ΚΑΙ Η ΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΣΤΩΝ
Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ
ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΙΧΟΣ ΠΟΥ ΦΡΑΖΕΙ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ (μυθιστ.)

Σειρά: Πολιτική σκέψη

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΑΛΑ

ΤΑ ΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΑ

Δημοκρατία – Ολοκληρωτισμός

ΣΜΥΡΝΙΩΤΑΚΗΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Α.Ε.
ΣΟΛΩΝΟΣ 86 106 81 ΑΘΗΝΑ
☎ 36.13.009–36.46.170

© 1988 ΣΜΥΡΝΙΩΤΑΚΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Α.Ε.
για 7.000 αντίτυπα

Στην κόρη μου
Εύα–Χριστίνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.

Περιεχόμενα 9
Εισαγωγικά 13
Προλεγόμενα 17

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ι. ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΨΕΥΔΗ 23
Α. Το ψεύδος της ισότητας 25
α) Ισότητα δεν υπάρχει - στη φύση 25
β) Ισότητα δεν υπάρχει - στους ανθρώπους 26
γ) Γιατί ο μύθος; 32
δ) Ιστορική αναδρομή 33
ε) Οι καρποί της Ισότητας 39
στ) Η Ισότητα μπροστά στο Νόμο 44
• Δίκη - δημοψήφισμα 45
• «Ελευθερία - Ισότης - Αδελφότης» 47
• Δεκατισμός και Ντρέυφους 50
• Κυνήγι μαγισσών 50
• Δυο αντιλήψεις 52
• Το δίκαιο των νικητών 54
• «Οὐαί τοῖς ἡττημένοις» 63
• ω δικαιοσύνη! 70
ζ) Ορθή ισότητα: η κατ' αναλογίαν 72
η) Περί φυλετισμών 77
θ) Ποσότητα ή Ποιότητα; 85
ι) Ο νόμος του αριθμού 92
Συμπεράσματα 99

Β. Το ψεύδος της ελευθερίας 102
α) Ελευθερία δεν υπάρχει 102
β) Ελευθερία και «δημοκρατία» 108
γ) Ο θάνατος του Δήμου 113
δ) Ο κυριαρχούμενος «κυρίαρχος» 124
ε) Γνώση και Γνώμη 134
Γ. Το ψεύδος του «Συμβολαίου» 143
α) «Συμβόλαιο δεν υπάρχει 143
β) Πλούτος και Πολιτική 151
Δ. Το ψεύδος του «Γενικού Καλού» 159
α) «Γενικό καλό» δεν υπάρχει 159
β) «Οι εκλεκτοί του λαού» 163
γ) Ο Απρόσωπος Τρόμος 175
Συμπεράσματα 180
Γενικό συμπέρασμα: Αντινομίες 182

ΙΙ. ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΥΘΟΙ 185
Α. Ο μύθος της «Αιώνιας Δημοκρατίας» 185
α) Προϊστορία 186
β) Αθήνα 188
γ) Ρώμη 189
δ) Μεσαίωνας 190
ε) Αναγέννηση 191
στ) Νέοι καιροί 192
ζ) Γενική εικόνα 193
Συμπεράσματα 193
Β. Ο μύθος της Προοδευτικότητας 195
α) Κοινοτισμός και φιλελευθερισμός 196
β) Δημοκρατία και Ολοκληρωτισμός 198
γ) Δημοκρατία και ισότητα 200
δ) Ο πολίτης γεννιέται ή γίνεται; 202
ε) «Η οργανική δημοκρατία» 203
στ) Δημοκρατία και Οικονομία 204
Συμπεράσματα 206

Γ. Ο μύθος της Τελειότητας 209
α) Η μη - δημοκρατική «δημοκρατία» 210
β) Ο Χρυσός Αιώνας 215
γ) Μετά την Αθήνα 221
Συμπεράσματα 222
Δ. Ο μύθος της Αποδοχής 223
α) Αρχαίοι 224
β) Χριστιανοί 240
γ) Νεότεροι 242
δ) Αριστεροί 250
ε) Δημοκράτες 254
στ) Σύγχρονοι 256
ι) Κατά της καθολικής ψηφοφορίας 256
ιι) Υπέρ της Μοναρχίας 258
ιιι) Υπέρ του Φασισμού 258
iv) Υπέρ του Εθνικοσοσιαλισμού 261
v) Φυλετιστές 263
vi) Αντισημίτες 267
vii) Οι «αντιφρονούντες» 270
Συμπέρασμα 272
ΙΙΙ. ΜΑΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΒΑΤΑ 275
(Συμπεράσματα) 275

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΥ
Επισημάνσεις 287
Ι. ΝΟΘΟΣ ΑΣΤΙΣΜΟΣ 289
ΙΙ. ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΤΟΥ «ΕΝΙΑΙΟΥ» 296
α) «Ενιαίο» δεν υπάρχει 296
β) Η Αρχηγική αρχή 301
γ) Ολισμός κατά ολοκληρωτισμού; 306
δ) Λαϊκισμός και «Οργανική Δημοκρατία» 312
ΙΙΙ. Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΑΛΛΟΥ 317
Ο θάνατος του Προσώπου 320

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

«Κάθε βιβλίο είναι ένα όνειρο ή ένα σπαθί».
Έιμυ Λόουελ

1. Το έργο αυτό είναι καρπός φιλοσοφικής διάθεσης. Άρα στην εκτίμησή του δεν ισχύουν κριτήρια πρακτικά, όπως η «χρησιμότητα», το εφικτό και ιδίως, η σκοπιμότητα. Πρόκειται για προϊόν προσπάθειας καθαρά πνευματικής – άρα ελεύθερης από κάθε υστερόβουλη ωφελιμιστική δέσμευση. Μόνο σαν τέτοιο μπορεί να γίνει κατανοητό και να κριθεί.

2. Οι θέσεις του προκαλούν το κατεστημένο. Γι' αυτό οι δεξιοί και αριστεροί, δημοκράτες και μαρξιστές, αστοί και σοσιαλιστές θα το πολεμήσουν είτε ανοιχτά είτε με τη σιωπή. Επόμενο. Διότι ταράζει την εγκαθιδρυμένη μακαριότητά τους. «Θα κάνουν, λοιπόν και τώρα ωσάν άγρια θηρία»[1]. Ο φιλοσοφών δεν εξαρτά το έργο του από τις όποιες αντιδράσεις. Διότι δεν επιδιώκει την ασφάλεια. Η ελευθερία τού είναι ζωτικά απαραίτητη. *Και κανείς δεν μπορεί να είναι, ταυτόχρονα και ελεύθερος και ασφαλής.*

Οι πολλοί διαλέγουν την ασφάλεια. Ο φιλοσοφών την ελευθερία. Έτσι από την ίδια του τη φύση είναι «καταδικασμένος» να ζει στον αγώνα, στην ένταση και στην ανασφάλεια. Είναι το τίμημα της ελευθερίας του. Κάθε του σκέψη ή δράση προκαλεί – αφού είναι έκφραση ελευθερίας αυθύπαρκτης.

Ο φιλοσοφών είναι η εξαίρεση – πρόκληση, που αρνείται να

1. Πλάτων. «Πολιτεία» 199. Όλες οι παραπομπές στον Πλάτωνα αναφέρονται στην «Πολιτεία», εκτός αν ονομάζεται άλλο του έργο.

ενταχθεί στα καθιερωμένα και, αναζητώντας το Τέλειο, απορρίπτει τα υφιστάμενα και τα «ομαλώς» προδιαγραφόμενα. Έτσι τον μισούν όσοι τα διέπουν. Η ελευθερία είναι πάντοτε επικίνδυνη. Όμως μόνο με αυτή μπορείς να γίνεις αυτό, που είσαι. Το μονοπάτι της αυθυπαρξίας περνά από τη μοναξιά. Οδηγεί στην πραγμάτωση του πεπρωμένου αλλά μέσα από δοκιμασίες καταστρεπτικές για τις ισχνές, λυτρωτικές για τις ισχυρές συνειδήσεις. «Αυτοί, που φιλοσοφούν, είναι εκτεθειμένοι σε τερατώδεις επιθέσεις»[2]. Αλλά τι τους νοιάζει;

3. Μπορεί να προβληθεί η αντίρρηση: τι δουλειά έχει ο φιλόσοφος με την πολιτική; Και όμως. Η φιλοσοφία δεν υπήρξε ποτέ αδιάφορη προς την πολιτική. Ούτε και μπορεί να νοηθεί μια τέτοια στάση της. Διότι ο εκλεκτός ξέρει ότι γι' αυτόν ατομική σωτηρία δεν υπάρχει. Για να σωθεί, πρέπει να σώσει την Πολιτεία ολόκληρη. Αυτή η συναίσθηση διέπει το βίο του Άριστου και καταδυναστεύει όλους τους αληθινά μεγάλους από τους καιρούς του Πυθαγόρα του Σωκράτη και του Πλάτωνα. Γι αυτό όλοι οι φιλόσοφοι από τον Πυθαγόρα ως τον Γκάντι είχαν έντονη πολιτική συνείδηση[3]. Μόνιμη απασχόλησή τους από τον καιρό του Κομφούκιου υπήρξε η προσπάθεια για την διατύπωση κανόνων για την ηθική και την πολιτική, για μια πολιτική ηθική ειρήνης και αρμονίας. Παράλληλα, άλλοι φιλόσοφοι, μαθητές του Πλάτωνα, συνέχιζαν το δικό του έργο: την επεξεργασία σχεδίων για μια ιδανική Πολιτεία.

4. «Κανένα πολιτικό καθεστώς, από τα ισχύοντα, δεν είναι αντάξιο προς τη φύση του φιλοσόφου» διαπίστωσε ο Πλάτων. Είκοσι πέντε αιώνες αργότερα η διαπίστωση εξακολουθεί να ισχύει. Τι να κάνει, λοιπόν, ο φιλοσοφών; Να συμβιβασθεί; Του

2. Κ. Γιάσπερς: «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία».

3. Κατά το Βουδισμό, «Βουδισάτβα» είναι ο άνθρωπος που βρίσκει την αλήθεια – φώτιση και έτσι μπορεί ο ίδιος, προσωπικά, να σωθεί, μπαίνοντας στη Νιρβάνα – παράδεισο. Όμως δεν το κάνει και μένει οικειοθελώς εκτός παραδείσου, γιατί νιώθει ένα υπέρτατο χρέος: να φωτίσει και τους άλλους. Κατά τον Πλάτωνα αυτοί είναι οι «πολεμικοί φιλόσοφοι».

το απαγορεύει η φύση του. Να αδιαφορήσει; Μα δεν μπορεί να πάψει να ερευνά και να ονειρεύεται. Τι του απομένει; Η αναζήτηση του «άλλου» καθεστώτος.

Και όταν το συλλάβει; Να σιωπήσει; Μα γνήσιος φιλοσοφών δεν είναι εκείνος, που αρκείται να βγει από το σπήλαιο, αλλά αυτός που, αφού βρεί το αληθινό φως, ξαναγυρίζει στη σκοτεινή σπηλιά και πασχίζει να μεταδόσει την αλήθεια στους εκεί δεσμώτες, ξέροντας ότι αυτοί θα τον θεωρήσουν «τρελό» και «επικίνδυνο»[4]. Τότε γιατί το κάνει; Μα επειδή «θα πέθαινε όποιος τα λέει, αν δεν τα 'λεγε»[5]. Έτσι κι εγώ, αφού βρήκα την Πολιτεία των Αρίστων, ξαναγυρίζω σ' εσάς, τους δεσμώτες του σκοτεινού σπηλαίου. Και προσπαθώ να σας φωτίσω, ξέροντας από πριν τις αντιδράσεις σας[6]. Το έργο, που κρατάτε στα χέρια σας, είναι η επιστροφή μου.

4. Έγραφε ο Έρασμος στο «Μωρίας Εγκώμιον»: «Θα με στριμώξουν μέσα στα εξακόσια δόγματά τους, θα με βγάλουν αιρετικό αυτοί, που... ζουν σ' ένα φρούριο από ορισμούς, από συμπεράσματα, από πορίσματα».

5. Rainer Maria Rilke

6. Το κατηγορητήριο κατά του Σωκράτη: «Ενεργεί αντίθετα προς τους νόμους, γιατί δεν αναγνωρίζει τους παραδεγμένους από το κράτος θεούς και *εισάγει* στη θέση τους *καινά δαιμόνια*. Ενεργεί, επίσης, παράνομα, γιατί διαφθείρει τη νεολαία. Προτεινόμενη ποινή: Θάνατος»

Και ο Σωκράτης προς τον Κρίτωνα: «Πρέπει να ξέρεις ότι δε θα υπαναχωρήσω με κανέναν τρόπο. Ακόμη κι αν προσπαθήσουν να με τρομοκρατήσουν πολύ περισσότερο, απ' όσο τώρα, με τη δύναμη του όχλου...»

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

«Κανένα πολιτικό καθεστώς από τα ισχύοντα δεν είναι αντάξιο προς τη φύση του φιλοσόφου».
Πλάτων
(«Πολιτεία»)

1. Δύο είναι τα κύρια πολιτικά συστήματα, που ισχύουν στον κόσμο μας (με παραλλαγές, αποχρώσεις και ενδιάμεσες μορφές): η «δημοκρατία» και ο ολοκληρωτισμός. Και τα δύο είναι αποτυχημένα στην πράξη και διάτρητα στη θεωρία.

Όμως ένα σύστημα δεν καταρρέει, επειδή απέτυχε. Ούτε μια θεωρία αναιρείται, επειδή είναι τρωτή. Το σύστημα καταρέει μόνον, όταν προσβληθεί δυναμικά. Και η θεωρία αναιρείται μόνον όταν υποστεί αμείλικτη κριτική. Η αποτυχία και το διάτρητο δεν προκαλούν, αυτομάτως, ούτε τη δυναμική προβολή ούτε την αμείλικτη κριτική. Αυτές γεννιούνται μόνον από ένα σπάνιο είδος ανθρώπου: τον ελεύθερο, τον αυτόβουλο, τον ανυπότακτο στα εγκαθιδρυμένα, τον αμφισβητία των κατεστημένων «αληθειών», τον αρνητή κάθε έξωθεν προσδιορισμού του, τον τολμώντα την επανεξέταση, την επανατοποθέτηση, την αναμόρφωση των πάντων. Όσο δεν εμφανίζεται αυτός ο άνθρωπος ή δεν κατορθώνει να δράσει, τα αποτυχημένα συστήματα αναπαράγουν στο διηνεκές την ύπαρξή τους. Και οι διάτρητες θεωρίες τους επιβιώνουν σαν όροι για τη διαιώνιση αυτής της ύπαρξης.

Αυτό, ακριβώς, συμβαίνει με τα σύγχρονα ισχύοντα καθεστώτα.

2. Φυσικά, η «δημοκρατία» έχει υποστεί πάμπολλες επιθέσεις και κριτικές. Και ο ολοκληρωτισμός ακόμη περισσότερες.

Όμως ο αντιδημοκρατισμός έχει κατά κανόνα ολοκληρωτική προέλευση. Και ο αντιολοκληρωτισμός «δημοκρατική» προέλευση. Είναι όμως αυτός ο δρόμος, που οδηγεί στην αλήθεια;

3. Στον Ινδουισμό, θεοί και δαίμονες βρίσκονται σε αιώνια διαμάχη. Πολεμούν αδιάκοπα μεταξύ τους. Οι θεοί νικούν. Αλλά ποτέ δεν ωθούν τη νίκη τους ως τον αφανισμό των αντιπάλων τους. Διότι η ύπαρξή τους είναι προϋπόθεση και για τη δική τους την ύπαρξη. Χωρίς δαίμονες, δε θα υπήρχαν θεοί.

Ακριβώς αυτό γίνεται με τη «δημοκρατία» και τον ολοκληρωτισμό. Συγκρούονται μεταξύ τους, αλλά μόνον ως ένα σημείο. Διότι κάθε πλευρά δεν μπορεί να υπάρξει, χωρίς την άλλη. Η αμοιβαία κριτική τους είναι μέσο για τη συντήρησή τους. Η διαμάχη τους είναι το αντιθάνατιό τους.
Επιβιώνουν δια της αντιπαράθεσεώς τους.

4. Τι θα γινόταν όμως, αν ανακαλύπταμε ότι αυτά τα «αντίθετα» συστήματα διακυβέρνησης, ιδεολογίας, τρόπου ζωής, δεν είναι και τόσο αντίθετα; Ότι στην ουσία τους είναι δύο όψεις του ιδίου πράγματος; Ότι η διαφοροποίησή τους είναι απλώς προϊόν συγκυριακών χωροχρονικών περιστάσεων; Και ότι η αναμέτρησή τους δεν είναι παρά σύγκρουση ομοίων με διαφορετικά συμφέροντα; Απάντηση: Θ' ακούγαμε τους πρώτους αληθινούς τριγμούς στο κοινό οικοδόμημά τους. Αυτό το οικοδόμημα είναι εκ πρώτης όψεως αόρατο. Διότι το κρύβουν τα σκηνικά της αντιπαλότητας. Είναι όμως το μόνο πραγματικό. Και άρα το μόνο εναντίον του οποίου αξίζει να τα βάλει κανείς.

5. Αυτό επιχειρώ με τούτο το βιβλίο. Μια κριτική της κοινής ουσίας *όλων* των εγκαθιδρυμένων καθεστώτων. Δεν κάνω αντιδημοκρατισμό σαν ολοκληρωτικός, ούτε αντιολοκληρωτισμό σαν δημοκράτης. Δεν αντιπαραβάλλω τα δύο συστήματα. Αντίθετα, τα υποβάλλω σε κοινή κριτική από μιαν *άλλη* σκοπιά. Η «δημοκρατία» είναι *αντιστροφή* του ολοκληρωτισμού και τανάπαλιν. Η δική μου κριτική είναι η *υπέρβασή* τους. Αυτή η υπέρβαση πραγματοποιείται με την απόρριψη των κριτηρίων και των δύο εγκαθιδρυμένων συστημάτων και τη χρησιμοποίηση νέων. Τα

κριτήρια των εγκαθιδρυμένων είναι *ποσοτικά*. Τα δικά μου *ποιοτικά*! Με άλλα λόγια: αρνούμαι να παραμείνω στο πεδίο αναφοράς τους. Ξεπερνώ τη σκηνοθετημένη αντιπαλότητά τους. Και φθάνω σ' ένα άλλο πεδίο αναφοράς, που λέγεται: Ορθή Πολιτεία.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ «ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ»

«... βδελυρά ψέματα... που
κανένας δεν τα πιστεύει και που
τ' αναμασάνε μονάχα οι ξεδιάντροποι
υπουργοί».

Σταντάλ
(«Λουσιέν Λεβέν»)

Ι. ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΨΕΥΔΗ

«Οι ικανότητες, που χρειάζονται για ν' αποσπάσει κανείς το χρίσμα για την Προεδρία, ελάχιστη ίσως σχέση έχουν με τις ικανότητές του να κυβερνήσει».
Χ. Κίσσινγκερ
(«Χρόνια στον Λευκό Οίκο»)

1. Η «δημοκρατία» θεμελιώνεται σε δύο βασικά αξιώματα:

α) Οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι

β) Οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι

2. Σ' αυτά τ' αξιώματα στηρίζονται δύο άλλες «αλήθειες» του συστήματος:

α) Οι «ίσοι» και «ελεύθεροι» άνθρωποι συνενώνονται σ' έναν εκούσιο συνεταιρισμό: το Κράτος. Άρα αυτό είναι κοινότητα αμοιβαίας και κοινής θέλησης, όχι υπακοής, αφού στηρίζεται σε κάποιο «συμβόλαιο», που συνάπτεται εθελοντικά ανάμεσα σε όλα τα μέλη του.

β) Η παραπάνω αρχή λειτουργεί, εφόσον το Κράτος είναι «δημοκρατικό». Αν κάποιοι καταλύσουν τη «δημοκρατία» και επιβάλλουν την αυθαίρετη εξουσία τους, το Κράτος μεταβάλλεται σε κοινότητα υπακοής. Τότε έχουμε καταπάτηση του «συμβολαίου».

Στην πρώτη περίπτωση το Κράτος είναι έκφραση της γενικής βούλησης και λειτουργεί για το γενικό καλό. Στη δεύτερη χάνει αυτές τις ιδιότητες.

3. Συμπέρασμα: Η «δημοκρατία» είναι το άριστο των πο-

λιτευμάτων, αφού, παρά τα όποια ελαττώματά της, υπερέχει στο σεβασμό της ισότητας και της ελευθερίας, τηρεί το συμβόλαιο της εθελοντικής συνένωσης και επιδιώκει το καλό όλων των «συνεταίρων».

Ας εξετάσουμε τα δύο αξιώματα και τους δύο παρεπόμενους ισχυρισμούς, που θεμελιώνουν το παραπάνω συμπέρασμα.

Α. ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

«Οι άνθρωποι θα έπρεπε να διαφοροποιούνται όχι από τη γέννησή τους, αλλά από τις προσωπικές τους ικανότητες».

(Μερικαρέ, Ινδός φιλόσοφος του 2000 π.χ.)

α) Ισότητα δεν υπάρχει – στη φύση.

1. Η φύση επιμένει στην εκλεκτικότητα, στην επιλογή, στην τελειοποίηση. Μόνον έτσι επιτελείται η εξέλιξη και η πρόοδος. Χωρίς αυτήν την «αριστοκρατική» διαδικασία της επιλογής του καλύτερου, θα είχαμε στασιμότητα παρακμή και θάνατο. Δεν υπάρχει ισότητα στην εξέλιξη, ακριβώς, επειδή η φύση επιδιώκει να αναπτύξει και να αναδείξει το εκλεκτό, το *ανώτερο*. Αυτός είναι ο τελικός αντικειμενικός σκοπός της.

2. Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στα είδη (και στα άτομα) είναι, πρωτίστως, ο βαθμός ανάπτυξης της συνείδησης και της νοημοσύνης τους. Η εξέλιξη, όταν είναι προοδευτική, οδηγεί προς την κορυφή της κλίμακας. Αυτή η κορυφή, στη γήινη έκδοσή της έχει καταληφθεί από το ανθρώπινο είδος, επειδή αυτό κατόρθωσε να ανεβεί σε υψηλότερο επίπεδο συνείδησης και νοημοσύνης από τα άλλα.

3. Μήπως όμως τα μέλη κάθε είδους είναι μεταξύ τους ίσα; Ασφαλώς, όχι. *Η φύση προωθεί σε κάθε είδος τα άτομα, που εξελίχθηκαν περισσότερο.*

Κατά τις επικρατέστερες σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις, η εξέλιξη των ζωντανών μορφών προς την πολυπλοκότητα, επιτελείται χάρη σε μια διεργασία *ανταγωνισμού* και *επιλογής*, που δεν έχει καμία σχέση με ηθικολογικές αντιλήψεις. Το περι-

βάλλον επενεργεί όχι διαπλάθοντας άμεσα τους οργανισμούς, αλλά *επιλέγοντας* ανάμεσα στις προϋπάρχουσες δυνατότητες, προτιμώντας τις βιωσιμότερες και εξαλείφοντας τις ακατάλληλες, τις μη-ανθεκτικές και προσαρμοσμένες. Η φύση και η εξέλιξη απορρίπτουν την ισότητα και επιλέγουν το ανώτερο. Έτσι βελτιώνουν και προωθούν το είδος.

β) Ισότητα δεν υπάρχει – στους ανθρώπους

1. Κοιτάξτε γύρω σας: τους συμμαθητές και τους δασκάλους σας, τους συγγενείς και τους φίλους σας, τους γνωστούς και τους συναδέλφους σας, βρήκατε ποτέ, έστω και δύο μόνο, ανθρώπους, που να είναι στ' αλήθεια «ίσοι»; Που να έχουν, δηλαδή, ακριβώς ίσες ικανότητες, ίσα ταλέντα, ίσες αρετές, ίσα προσόντα, ίσην αξία; Ασφαλώς, όχι. Διότι η φύση δεν ξέρει την ισότητα. «Ο Θεός έπλασε όλους τους ανθρώπους ίσους» μας λένε. Και ο Ύψιστος με τα έργα του, τους διαψεύδει στους αιώνες των αιώνων.

2. Ό,τι ισχύει στη φύση, ισχύει και στο ανθρώπινο είδος. Γιατί, ειδικά σ' αυτό, να μην υπάρχουν άτομα, που κατάκτησαν υψηλότερο επίπεδο σωματικής, ηθικής, ή πνευματικής εξέλιξης και που να υπερτερούν από τα υπόλοιπα μέλη του ανθρώπινου γένους, όσο η βασίλισσα από τις υπόλοιπες μέλισσες; Τι άλλο από «βασιλείς» ήταν ο Βούδας, ο Πυθαγόρας, ο Σωκράτης, ο Πλάτων, ο Λάο-Τσε, ο Ζωροάστρης;[7] Η Ανισότητα είναι νόμος της Παγκόσμιας Τάξης.

3. Όλες οι θρησκείες δίδαξαν αυτό που διαπίστωσε η ανθρώπινη εμπειρία: ότι υπάρχει άνιση κατανομή της ζωής και του

7. Ο Σαρλ Μωρράς έγραψε:

«Μια κοινωνία μπορεί να τείνει προς την ισότητα, αλλά στη βιολογία η ισότητα βρίσκεται μόνο στο νεκροταφείο... Η ισότητα μπορεί να βρίσκεται στο κατώτερο σκαλοπάτι της κλίμακας, στην αφετηρία της ζωής, αλλά καταστρέφεται από την πρόοδο της ίδιας της ζωής. Η πρόοδος είναι αριστοκράτης» («Οι πολιτικές ιδέες μου» 1937).

θανάτου, των αρετών και των ελαττωμάτων, του καλού και του κακού, της χαράς και της λύπης – σε όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης ζωής. Και το ερμήνευσαν σαν μια ακατανόητη και μυστηριώδη για εμας επιταγή του εξωανθρώπινου νόμου. Γι' αυτό, βλέπουν όλους τους ανθρώπους σαν παιδιά του Θεού και άρα σαν αδέλφια, αλλά δέχονται ότι ο κοινός Πατέρας αποκαλύπτεται μόνον σε λίγους, προικισμένους με εξαιρετικές ιδιότητες. Και μιλά στους πολλούς με τη φωνή αυτών των ελάχιστων εκλεκτών, που υπερέχουν από τους άλλους, τους κοινούς ανθρώπους[8].

4. Σε πείσμα του μύθου περί ισότητας και ακριβώς, εξαιτίας της ανισότητας των μελών τους, όλες οι ανθρώπινες κοινωνίες υπήρξαν συστήματα Ιεραρχίας. Ανέκαθεν οι διανθρώπινες σχέσεις είναι θεμελιωμένες στην Ιεραρχία.

Κάθε ανθρώπινη κοινότητα στηρίζεται σ' αυτήν. Όλα, χωρίς εξαίρεση, τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά συστήματα, είναι συστήματα *υποταγής*, που πηγάζει από τον ακατανίκητο φυσικό και κοινωνικό νόμο της ανισότητας. Καμιά επανάσταση δεν κατάργησε ποτέ την ιεραρχία. Καμιά δεν άλλαξε τις σχέσεις ανισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους. Καμιά, παρά τις θεωρητικές διακηρύξεις της, δεν αρνήθηκε έμπρακτα την ανάγκη – αρχή της υποταγής στον ανώτερο. Όλα τα καθεστώτα εφάρμοσαν, εφαρμόζουν και θα εφαρμόζουν την Ιεραρχία – διότι χωρίς αυτήν η κοινωνία θα διαλυόταν.

8. Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι ο Αλέξανδρος είπε:

«Ο Θεός είναι ο κοινός πατέρας όλων των ανθρώπων, αλλά καθιστά τους καλύτερους ιδιαίτερα δικούς του».

Τα ευαγγέλια: «Πολλοί οι κεκλημένοι, ολίγοι δε οι εκλεκτοί» (Ματθ. ΚΒ 14 και ΛΚ - ΙΔ 24)

Ο Σπινόζα στην «Ηθική» του γράφει με χιούμορ ότι ο Θεός δουλεύοντας πέντε μέρες, για να φτιάξει τον κόσμο κουράστηκε κι έτσι την έκτη μέρα έπαιρνε στην τύχη από τα διάφορα υλικά, που του περίσσεψαν κι έφτιαχνε τον κάθε άνθρωπο, από ό,τι τύχαινε, με αποτέλεσμα την τόση ανομοιότητά τους.

Και ο Πασκάλ είπε: «Άλλοι άνθρωποι γεννιούνται με (πνευματική) όραση και άλλοι τυφλοί».

5. Η αμερικανική «Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας» (1776) θέτει σαν αυτονόητες αλήθειες» ότι:

- «Όλοι οι άνθρωποι δημιουργήθηκαν ίσοι».
- «Έχουν προικισθεί από το Δημιουργό με ορισμένα αναφαίρετα δικαιώματα».

«Αυτονόητη αλήθεια» ότι δεν υπάρχουν έξυπνοι και θλάκες, εύρωστοι και ασθενικοί, ικανοί και ανίκανοι; Ή αυτονόητο ψέμα; Διότι η αλήθεια είναι ότι:

- Οι άνθρωποι (όπως και όλα τα πλάσματα) δημιουργήθηκαν άνισοι.
- Κανένας δεν προικίσθηκε από το Δημιουργό με οποιοδήποτε δικαίωμα.

Αν οι άνθρωποι «προικίσθηκαν» με κάτι είναι, απλώς, η δυνατότητα ν' *αγωνισθούν*, για να κατακτήσουν και να διατηρήσουν κάποια δικαιώματα - μόνο που και αυτή η προίκιση έγινε με εξαιρετικά *άνισο* τρόπο.

6. Φυσικά, αφού υπέγραψαν τα παραπάνω οι Αμερικανοί «δημοκράτες», έσπευσαν να τα εφαρμόσουν με ζήλο προς όφελος ερυθροδέρμων, νέγρων, μεξικάνων κοκ. (ίσως όμως αυτοί να μη θεωρούνται άνθρωποι ή να έχουν διαφορετικό «Δημιουργό» που δε μερίμνησε για την προίκα τους[9]).

Ακόμη και το 1950-'52, η Αμερικανική «Δημοκρατία» έστελνε τους νέους της, να πολεμήσουν στην Κορέα «για την ελευθερία των Ασιατών», αλλά ταυτόχρονα τους απαγόρευε να παντρεύονται Ασιάτισσες. Όποιοι παράκουαν, έπαιρναν μετάθεση στις ΗΠΑ, όπου απαγορευόταν η είσοδος στις γυναίκες τους και στα τυχόν παιδιά τους. Η Αμερικανική «Δημοκρατία» απαγόρευε στους στρατιώτες της ακόμη και «να συνοδεύουν» Γιαπωνέζες και γενικότερα απαγόρευε στους πολίτες της «τη συναδέλφωση»,

9. Η «Διακήρυξη» δεν εμπόδισε την Αμερικανική Δημοκρατία, έναν ολόκληρο αιώνα αργότερα, να διατηρεί τη δουλεία – προφανώς «όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι εκτός από τους μαύρους», αλλά και από τους Ερυθρόδερμους τους κίτρινους, τους μιγάδες και γενικά τους μη WASP (Λευκούς Αγγλοσάξονες Προτεστάντες).

δηλ. κάθε είδους σχέση με τους Γιαπωνέζους. (Για ένα διάστημα μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο το ίδιο ίσχυε και για τη συναδέλφωση με τους Γερμανούς).

7. Η ανισότητα – ιεραρχία – υποταγή ισχύει και στις σύγχρονες κοινωνίες πιο συγκαλυμμένη, αλλά, ίσως, *αυστηρότερη* από τότε. Η νεότερη τεχνολογία επέβαλε τη βιομηχανική πειθαρχία. Αυτή επεκτάθηκε γενικότερα σ' όλο το παραγωγικό και οικονομικό επίπεδο. Και από εκεί απλώθηκε παντού. Έχουμε ανισότητα – ιεραρχία – πειθαρχία – υποταγή: στο σχολείο, στο εργοστάσιο, στις δημόσιες υπηρεσίες, στις ένοπλες δυνάμεις, στα συνδικάτα, στους συνεταιρισμούς, στην εκκλησία, στα κόμματα. Έχουμε σχολική, εργασιακή, γραφειοκρατική, στρατιωτική, συνδικαλιστική, συνεταιριστική, εκκλησιαστική, κομματική και ιδεολογική πειθαρχία, στην οποία, αντίστοιχα, υπόκεινται μαθητές, εργάτες, αγρότες, κληρικοί και θρησκευόμενοι, πολιτεύομενοι και οπαδοί-πιστοί κάθε ιδέας. Και τέλος έχουμε την κρατική πειθαρχία, που επιβάλλεται στους υπηκόους κάθε κράτους.

8. Η δημοκρατία διακηρύσσει την ισότητα των ανθρώπων, αλλά την παραβιάζει συστηματικά και μόνιμα τόσο στην πράξη, όσο και στη θεωρία. Στην πρώτη, αρνούμενη να παράσχει σε όλους τις ίδιες ευκαιρίες. Και στη δεύτερη, με το θεσμό των αιρετών αρχόντων. Διότι, αν οι άνθρωποι είναι ίσοι, τότε γιατί να εκλέξει κανείς με την ψήφο του τον α΄ και όχι τον β΄; Αν η ισότητα αποτελεί πραγματικό γεγονός, θα πρέπει να είναι υποψήφιοι όλοι οι πολίτες. Και να έχουν όλοι ίσες πιθανότητες εκλογής. *Μια δημοκρατία, συνεπής προς την αρχή της ισότητας, θα έπρεπε να βάζει τα ονόματα όλων των πολιτών της σε κληρωτίδες και να αναθέτει στην τύχη την ανάδειξη των αξιωματούχων της.*

Διότι η εκλογή μεταξύ διάφορων (περιορισμένου αριθμού) υποψηφίων από το εκλογικό σώμα (τους πολλούς) σημαίνει ότι οι πρώτοι δεν είναι ίσοι ούτε με τους δεύτερους ούτε μεταξύ τους, τουλάχιστον, κατά την κρίση των τελευταίων.

9. Ορθώς, λοιπόν, ο Αριστοτέλης θεωρούσε σαν γνήσια δημοκρατική μέθοδο την ανάδειξη των αρχόντων με κλήρο. Ενώ

στην εκλογή τους από την εκκλησία του δήμου έβλεπε εφαρμογή της αριστοκρατικής αρχής[10].

Την ίδια αρχή εφαρμόζει και ο κομμουνισμός παρέχοντας πολιτικά δικαιώματα μόνο στην ελάχιστη μειοψηφία των μελών του κόμματος.

10. Άν υπάρχει ισότητα, τότε θα έπρεπε η ανάδειξη των κυβερνώντων να γίνεται με κλήρο. Αν δεν υπάρχει, τότε δεν επιτρέπεται οι κατώτεροι να κρίνουν και να εκλέγουν τους ανώτερους. Δηλαδή, σε καμιά περίπτωση δε θα έπρεπε να υπάρχει η καθολική και ίση ψήφος[11].

11. Το άλμα από τη μη-Ιστορία στην Ιστορία δεν είναι καρπός εξωτερικών συνθηκών. Προήλθε από τις εσωτερικές δυνατότητες του ανθρώπου. Αυτές αναπτύχθηκαν και ωρίμασαν, ιδιαίτερα, σε λίγα προικισμένα άτομα. Είναι οι εκλεκτοί, που σαν Προ-

10. Το πρώτο σύνταγμα της Γαλλικής Επανάστασης όριζε τα προσόντα, που θα έπρεπε να διαθέτει κάποιος, για να γίνει «ενεργός πολίτης». Σύμφωνα με αυτό, ο λαός ήταν η πηγή κάθε εξουσίας, αλλά είχε το δικαίωμα της πρώτης μόνον επιλογής. Τους κυβερνώντες τούς επέλεγαν εκλέκτορες, που τους εξέλεγε η «πεφωτισμένη μερίδα» του έθνους. Αντίθετα, το δεύτερο σύνταγμα κατάργησε κάθε προϋπόθεση και με βάση την αρχή της ισότητας εισήγαγε τον όχλο στη διακυβέρνηση της Πολιτείας. Αποτέλεσμα: η Τρομοκρατία, η Δικτατορία και τέλος ο Βοναπαρτισμός. (Ναπολέων).

11. Το σύστημα της ανάδειξης των βουλευτών και των ανώτερων αρχόντων με κλήρωση εφαρμόσθηκε στην Αθήνα, όταν αυτή έφυγε από το αριστοκρατικό πολίτευμα, για να γίνει «δημοκρατική». Φυσικά, η κλήρωση περιοριζόταν ανάμεσα στα μέλη των τριών ανώτερων τάξεων, δηλαδή, αποκλείονταν οι δύο κατώτερες, που ήσαν και οι πολυπληθέστερες. Αντίθετα, όταν την εξουσία την πήραν οι ολιγαρχικοί, το 411 π.Χ., καθοδηγημένοι από το Θηραμένη, κατάργησαν την κλήρωση. Και επέβαλαν τη μέθοδο εκλογής για την ανάδειξη της Βουλής. Αυτή στη συνέχεια εξέλεγε τους 9 ανώτερους άρχοντες (στα υπόλοιπα αξιώματα διατήρησαν την ανάδειξη με κλήρο). Αυτό το έκαναν διότι «δοκεί δημοκρατικόν μεν είναι τας αρχάς το δ' αιρετούς ολιγαρχικόν» (Αριστοτέλης). Το πολίτευμα εκείνο θεωρήθηκε «δημοκρατία ου δημοκρατική, αλλ' αριστοκρατική». Με άλλα λόγια: *Η ανάδειξη των αρχόντων με εκλογές είναι μέθοδος αριστοκρατική*, που την εισήγαγαν οι ολιγαρχικοί, εχθροί της γνήσιας δημοκρατικής μεθόδου, που είναι η κλήρωση.

μηθείς, θεοί, ημίθεοι και ήρωες έσυραν τη σκοτεινή ανθρώπινη μάζα από την προϊστορία στην Ιστορία. Το έκαναν προσφέροντάς της τη φωτιά, τον τροχό, τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τη μεταλουργία. Αλλά, ακόμη περισσότερο, το έκαναν προσφέροντάς της *ηθική, δικαιοσύνη, θρησκεία*. Αυτοί επέβαλαν ακόμη και δια πυρός και σιδήρου στους όγκους των ανθρώπινων μαζών να υπακούουν σε θεσμούς[12]. Από την πρωταυγή της Ιστορίας, οι ελάχιστοι οδηγούν ή ορθότερα τραβούν, σέρνουν τη μάζα προς τα εμπρός και προς τα επάνω, ενώ εκείνη αντιστέκεται και αντιδρά, πασχίζοντας να τους σύρει πίσω και κάτω, ενεργώντας, κατά το χαρακτηρισμό του Κ. Γκάπερς, σαν «φοβερό ιστορικό βάρος». Πάμπολλες φορές εξοντώνει τους φυσικούς οδηγούς της, άπειρες τους εξουδετερώνει και κατά πυκνά διαστήματα ακυρώνει τις ανοδικές επιτεύξεις. Έτσι κινείται η Ιστορία. Γι' αυτό, αν με την επιβολή μιας, φυσικά, ανύπαρκτης ισότητας εξαφανίζαμε τους Προμηθείς, η Ιστορία θα έπεφτε σε ακινησία.

12. Ας μη βιαστούμε όμως να καταδικάσουμε τις μάζες. Διότι η κοινωνία, για να υπάρξει, έχει ανάγκη από:

— Τάξη
— Αρμονία
— Παράδοση

Και για να εξελιχθεί από:

— Ελευθερία (Αταξία)
— Αμφισβήτηση (Δυσαρμονία)
— Νεωτερισμό (Αντιπαράδοση)

Φορείς των πρώτων ιδιοτήτων είναι οι πολλοί. Των δεύτερων, οι ολίγοι.

Ο κοινός άνθρωπος χρειάζεται:

— Ασφάλεια
— Βεβαιότητα

12. Η Π. Διαθήκη καταγράφει πόσους και πόσους εξόντωσε ο Μωυσής, για να επιβάλει το «Δεκάλογό» του.
Βλέπε Γ. Γεωργαλά. «Η Άνοδος και η Πτώση των Αστών», Εκδ. Σμυρνιωτάκη, κεφ. «Η θρησκεία του Αστού».

Ο διαλεχτός χρειάζεται:
— Ελευθερία (Ανασφάλεια)
— Ανησυχία (Αβεβαιότητα)
Έτσι οι πολλοί είναι φορείς της συντήρησης.
Οι λίγοι, φορείς της Ελευθερίας.
Οι πρώτοι είναι απαραίτητοι για την ύπαρξη της κοινωνίας.
Οι δεύτεροι για την ανέλιξη της. Αν, στο όνομα της ισότητας, εξουδετερώναμε τους δεύτερους θα θέταμε τέρμα στην εξέλιξη.

γ) Γιατί ο μύθος;

1. Ποια η αιτία του μύθου περί ισότητας; Η κύρια αιτία είναι ότι στις ανθρώπινες κοινωνίες, σε αντίθεση προς εκείνες των ζώων, *η φυσική ιεραρχία ανατράπηκε* και επιβλήθηκε άλλη τεχνητή. Η τελευταία δε στηρίζεται στην ποιοτική διαβάθμιση των ατόμων, αλλά σε άλλα κριτήρια, όπως η καταγωγή, η κατοχή πλούτου ή κομματικής ταυτότητας. Έτσι, ανώτερος δε θεωρείται ο επαΐων, ο σοφός, ο φιλόσοφος-ιερέας, αλλά ο κληρονόμος, ο πλουσιότερος, ο επιτηδειότερος, ο σκληρότερος ή ο αδίστακτος.

2. Σε μερικές παλαιότερες κοινωνίες ίσχυε, σε ποικίλους βαθμούς, κάποια *φυσική* ιεραρχία. Στην Αίγυπτο και στην Ινδία κυβερνούσαν οι «ιερείς», οι σοφοί.

Στην Κίνα οι αξιωματούχοι επιλέγονταν με διαγωνισμούς και κύριο πρόσωπο του συστήματος ήταν ο διανοούμενος.

Το Μεσαίωνα ο Ιππότης δε γεννιόταν. Κανείς δεν κληρονομούσε αυτόν τον τίτλο ούτε τον έπαιρνε, επειδή ήταν ευγενής. Έπρεπε να μυηθεί, να περάσει από στάδια δοκιμασίας και μετά να πάρει το χρίσμα. Και πάλι όφειλε αδιάκοπα να αποδεικνύει ότι τον κέρδισε επάξια, για να μπορέσει να διατηρήσει τον τίτλο του. Αυτά ανατράπηκαν ολοκληρωτικά από δύο επαναστάσεις: τη «δημοκρατική» και τη μαρξιστική. Η πρώτη αναγνώριζε σαν «ανώτερο», τον πλουσιότερο και επιτηδειότερο. Και η δεύτερη, το σκληρότερο και πιο αδίστακτο. Έτσι στις σύγχρονες κοινωνίες λειτουργεί ένας αντίστροφος Καιάδας: στη Σπάρτη πετούσαν σ' αυτόν τους, κατά τα κριτήρια της εποχής, άχρηστους· τώρα πετούν τους άξιους, για να εξουσιάζουν οι ανάξιοι και για να το επιτύχουν έχουν ανάγκη από το ψεύδος της ισότητας.

3. Η επινόηση της ισότητας οφείλεται στο πλέγμα κατωτερότητας των πολλών έναντι των υπερεχόντων[13]. Οι κοινοί άνθρωποι νιώθουν φθόνο για τους ανώτερους, που επιπλέον τους προκαλούν δυσπιστία ή φόβο. Γι' αυτό υποστηρίζουν την ισότητα – ένα μύθο, που εφεύραν κάποιοι, οι οποίοι είτε συμπόνεσαν πραγματικά τους πολλούς είτε θέλησαν να τους καλοπιάσουν, για να τους χρησιμοποιήσουν[14].

δ) Ιστορική αναδρομή

1. Για χιλιάδες χρόνια, σχεδόν κανείς δε διανοήθηκε να θέσει θέμα ισότητας. Οι άνθρωποι τότε δεν είχαν αποκοπεί από τις φυσικές αλήθειες. Δεν τολμούσαν να τις αμφισβητήσουν. Μια τέτοια αποκοτιά συνιστούσε το υπέρτατο αμάρτημα, την Ύβρι. Και η αλήθεια είναι ότι η διεκδίκηση της *ισότητας* έρχεται σε αντίθεση προς τους φυσικούς νόμους. Αποτελεί απόπειρα ανατροπής τους. Οπότε παραβιάζεται η ίδια η Θεία Τάξη, που διέπει τον Κόσμο[15].

---

13. Ο Ι. Χουιζίγκα αποκαλεί το φαινόμενο «διωγμό των ονομάτων». (στο «Homo Ludenw»)

14. Γράφει ο Μαξ Σέλλερ (Max Scheller) στο έργο του L' homme au ressentiment (ο άνθρωπος της φθονερής κακίας): «Κάτω από την απαίτηση της ισότητας (είτε πρόκειται για ηθική είτε για οικονομική, κοινωνική, πολιτική ή θρησκευτική ισότητα) κρύβεται πάντοτε μόνη η επιθυμία υποθιβασμού των ανθρώπων, που κρίνονται για οποιονδήποτε λόγο μεγαλύτεροι και εξοχότεροι στο επίπεδο εκείνων, που βρίσκονται στο τελευταίο σκαλοπάτι της κλίμακας. Δεν απαιτεί κανείς ισότητα, όταν αισθάνεται ότι κατέχει μια δύναμη, μια χάρη, που να του επιτρέπει σε οποιονδήποτε τομέα να θριαμβεύει: Μόνον όποιος φοβάται ότι θα χάσει, απαιτεί τη γενική ισότητα».

15. Κατά τον Ηράκλειτο (στ. 53 και 80) αυτή η Τάξη έχει θεσπίσει τον αγώνα, σαν «πατέρα και βασιλέα όλων των πραγμάτων». Αυτός, «μεταβάλλει τους μεν σε θεούς τους δε σε ανθρώπους, τους μεν σε δούλους τους δε σε ελεύθερους».

Οι αρχαίοι σέβονταν αυτήν την Τάξη και πολύ συνετά απέφευγαν να προκαλούν τους θεούς.

2. Θέμα ισότητας μπαίνει, ουσιαστικά για πρώτη φορά στην Ιστορία, κατά την περίοδο της παρακμής της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Το έθεσε ο Χριστιανισμός[16]. Όχι όμως σαν εγκόσμιο αίτημα. Η ισότητα για το Χριστιανισμό πρέπει να υπάρχει *μόνον* «ενώπιον του Θεού». Έχει την έννοια ότι, όπως ένας πατέρας αγαπά όλα του τα παιδιά άξια και ανάξια, έτσι και ο Θεός αντικρίζει με την ίδια αγάπη όλα τα ανθρώπινα όντα. Τούτο δε σημαίνει ότι αυτά τα όντα είναι ίσα σε ικανότητες, ήθος, αξία.

Ούτε ότι η κοινωνία και η Πολιτεία τούς οφείλουν ίσα δικαιώματα. Σημαίνει μόνον ότι δικαιούνται εξίσου την αγάπη του Θεού. Με άλλα λόγια, όπως παρατηρεί ο Ρομπέρ ντε Ερτ, η ισότητα ανήκει στη σφαίρα του θρησκευτικού μύθου[17].

3. Η ισότητα σαν θρησκευτικός μύθος πήγασε από τον Ιουδαϊσμό. Οι Εβραίοι δεν ασχολήθηκαν ποτέ με τη διερεύνηση της θεϊκής ουσίας, δε συζήτησαν για τη φύση των Θεών, δεν έθεσαν κανένα από τα μεγάλα μεταφυσικά ερωτήματα, που απασχόλησαν τους Ινδούς και τους Έλληνες. Γι' αυτούς τα πράγματα ήσαν απλά. Ο Γιαχβέ ήταν ένας επουράνιος μονάρχης και οι ίδιοι ήσαν υπήκοοί του. Ο ίδιος είπε: «Τα τέκνα του Ισραήλ είναι δικοί μου δούλοι!»[18]

Συνεπώς, όλοι ήσαν υπήκοοι – *δούλοι* του ίδιου επουράνιου Κυρίου, που τους είχε κατασκευάσει όλους από το *ίδιο* υλικό και απαιτούσε από *όλους*, αδιακρίτως, την ίδια υπακοή και λατρεία.

Παρόμοια είναι και η θέση του Ησίοδου, που παραδέχεται την καλή Έριδα (ανταγωνισμός, διαπάλη) σαν προϋπόθεση της προόδου.

16. «Ούτε ενί Ιουδαίος, ουδέ Έλλην, ουκ ενί δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ ενί άρσεν και θήλυ πάντες γαρ υμείς εις έστε εν Χριστώ.(Απ. Παύλος, προς Γαλάτας 3, 28). Και: «Εν Χριστώ ούτε περιτομή τι ισχύει ούτε ακροβυστία, αλλά κοινή κτίσις» (Στο ίδιο 6,1)

17. ROBERT DE HERTE, Γάλλος δημοσιολόγος. Περιοδικό «ELEMENTS αρ. 17-18 Σεπτ-Νεομ. 1976.

18. «Λευιτικόν», XXV, 55.

Ο Γιαχβέ δεν ήταν μόνο ο εθνικός θεός των Εβραίων, αλλά και ο εθνάρχης τους, ο αρχηγός – φύλαρχός τους, τούς κυβερνούσε άμεσα ζηλότυπα, κυριαρχικά, προσωπικά! Συνεπώς, όλοι ήσαν οι πιστοί, οι οπαδοί, οι υπήκοοι, οι στρατιώτες του – όλοι με τον ίδιο τρόπο, στην ίδια έκταση. Άρα ήσαν ίσοι. Και αν στη γη δεν υπήρχε ισότητα, σ' αυτό έφταιγαν, όσοι παραβίαζαν τις εντολές του Γιαχβέ!

Η τελευταία αυτή αντίληψη εκφράσθηκε, κυρίως, από τους Προφήτες, που συγκρούσθηκαν προς τον επίσημο Ιουδαϊσμό. Στιγμάτισαν τους πλούσιους, τους κατέχοντες, τους ισχυρούς, σαν άδικους, που παραβιάζουν τις θείες εντολές και εμποδίζουν την πραγμάτωσή τους. Το ίδιο πνεύμα διαπνέει και τους Ψαλμούς. Αυτό το ρεύμα συνέχισε ο Ιησούς. Και σ' αυτό εντάσσεται ο αρχέγονος Χριστιανισμός με τα εξισωτικά του κηρύγματα. Αυτά όμως τα στηρίζει στο *ηθικό* βάθρο της αδελφοσύνης και αποβλέπει στην πραγμάτωσή τους δια της *αγάπης*, δηλ. της ηθικής τελείωσης του ανθρώπου, που με την ελεύθερη βούληση του θα διαλέξει το δρόμο της πανανθρώπινης αλληλεγγύης, της αρμονικής συμβίωσης με τους συνανθρώπους του και με τον εαυτό του και άρα και με το Θεό. Όταν ο Χριστιανισμός έγινε κατεστημένο η Εκκλησία αποδέχθηκε την πραγματικότητα των ανισοτήτων. Και μετέφερε (ή περιόρισε) το ιδεώδες της ισότητας στους ουρανούς. Για πολλούς αιώνες το θέμα της ισότητας παρέμεινε εκεί. Και μάλιστα και εκεί έχασε πολύ έδαφος. Διότι οι εκκλησίες διακήρυξαν ότι ο Θεός δεν προικίζει όλα τα πλάσματά του κατά ίσο τρόπο. Και ακόμη (ιδίως οι προτεστάντες) ότι η επίγεια ανισότητα εκφράζει τη θεία βούληση, που αμείβει και τιμωρεί.

4. Αρχικά η πίστη στη μεταθανάτια ισότητα πρόσφερε παρηγοριά στους δυστυχείς, που στέναζαν κάτω από τις πιο κραυγαλέες ανισότητες. Τελικά, όμως αυτή η πίστη στην πέραν του τάφου ισότητα έκανε τους λαούς, που τη δέχτηκαν, να δεχθούν και τη φτώχεια, την αδικία, την ανισότητα, σαν μέσα, που τους εξασφάλιζαν την αιώνια ευτυχία. «Το μίσος κατά της αδικίας μειώνεται εξαιρετικά από τη βεβαιότητα της πέραν του τάφου αντα-

μοιβής», έγραψε ο Ε. Ρενάν. Έτσι ο θρησκευτικός μύθος της ισότητας χρησιμοποιήθηκε από τους κατέχοντες για την αδρανοποίηση των μη – κατεχόντων – έγινε εργαλείο εκμετάλλευσης.

5. Η ισότητα ξαναβγήκε στο προσκήνιο με τις αστικές επαναστάσεις. Οι αστοί θέλοντας να καταργήσουν τα προνόμια της κληρονομικής αριστοκρατίας αίματος, κήρυξαν την ισότητα. Όχι πια ενώπιον του Θεού, αλλά ενώπιον του νόμου. Με τα «δημοκρατικά» κινήματα η ισότητα κατέβηκε από τον ουρανό. Απόκτησε νομική υπόσταση. Έγινε *πολιτικό αίτημα*. Και από θρησκευτικός μύθος μεταμορφώθηκε σε ιδεολογία, δηλαδή, σε *πολιτικό μύθο*.

6. Το νόημα της πολιτικής (δημοκρατικής) ισότητας δεν είναι ότι όλοι πρέπει να απολαμβάνουμε την ίδια ποσότητα αγαθών ούτε την ίδια ποιότητα ζωής. Το περιεχόμενό της εξαντλείται σ' ένα και *μόνο* πράγμα: ότι κανείς δεν επιτρέπεται να κληρονομεί τίτλους ευγένειας, κρατικά λειτουργήματα και αξιώματα και πολιτικά ή κοινωνικά προνόμια. Η αστική «ισότητα» δεν περιλαμβάνει το οικονομικό πεδίο. Τα οικονομικά πλεονεκτήματα (άρα και τα συνακόλουθά τους κοινωνικά, πολιτικά κλπ) μεταβιβάζονται μάλιστα κληρονομικώς. Κανείς δεν επιτρέπεται να είναι από γεννησιμιού του κόμης ή ιππότης, δικαστής ή υπουργός. Μπορεί όμως θαυμάσια να είναι δισεκατομμυριούχος ή θεόφτωχος και συνεπώς, να μπορεί ή να μην μπορεί να γίνει υπουργός. Αυτή η «αδικία» γέννησε τη νέα αντίληψη περί ισότητας, τη σοσιαλιστική.

7. Οι σοσιαλιστές (και στη συνέχεια οι μαρξιστές) έδωσαν νέο περιεχόμενο στην ισότητα. Τη θέλουν πρώτιστα κοινωνική. Δηλαδή, οικονομική. Γι' αυτό επιβάλλουν την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής. Έτσι, λένε, παύουν να υπάρχουν κεφαλαιοκράτες και προλετάριοι, εργοδότες και εργαζόμενοι, εκμεταλλευτές και υφιστάμενοι την εκμετάλλευση. Αυτή είναι η μόνη πραγματική ισότητα. Δίχως αυτήν, η ισότητα των αστών είναι απλό νομικό πλάσμα-απάτη. Έτσι η ισότητα απόκτησε περιεχόμενο οικονομικοκοινωνικό. Έγινε κοινωνικό-ταξικό σύνθημα. Και

από πολιτικός μετασχηματίσθηκε σε *κοινωνικό μύθο*.

8. Ο υπαρκτός σοσιαλισμός απέδειξε την κενότητα της σοσιαλμαρξιστικής ισότητας. Το κράτος-κεφαλαιοκράτης είναι ο πιο πανίσχυρος εργοδότης-εκμεταλλευτής. Ο εργαζόμενος είναι τελείως ανυπεράσπιστος απέναντί του, δηλαδή, απέναντι στην άρχουσα κάστα των κομματικών στελεχών και των συμμάχων τους (τεχνοκράτες, στρατιωτικοί, διανοούμενοι, καλλιτέχνες, επιστήμονες).

Η νομενκλατούρα, όπως αποκαλείται αυτή η κάστα, είναι ιδιοκτήτρια του κράτους. Και δι' αυτού, συλλογικώς, ιδιοκτήτρια των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας και των μέσων παραγωγής. Στην ουσία μέσω του απολυταρχικού κράτους είναι ιδιοκτήτρια και των ίδιων των κατοίκων της χώρας όλου του ανθρώπινου δυναμικού της. Έτσι η κάθε λογής ισότητα εξαποστέλλεται στα «γκουλάγκ» ή στα ψυχιατρεία. Η διεκδίκηση της ισότητας στην απόλαυση των αγαθών, ο «εξισωτισμός», θεωρείται βαρύ κομματικό αμάρτημα. Οι γραφειοκράτες απολαμβάνουν κάθε είδους προνόμια πολιτικά-οικονομικά-κοινωνικά-νομικά. Και όλοι οι υπόλοιποι προλεταριοποιούνται όχι μόνον οικονομικώς και κοινωνικώς, αλλά και πολιτικώς, αφού πολιτικά δικαιώματα έχουν στην ουσία μόνο τα στελέχη του μοναδικού κόμματος, στις τάξεις του οποίου και περιορίζεται ολόκληρος ο πολιτικός βίος.

9. Η εποχή μας καυχιέται ότι είναι ορθολογιστική. Άρα καθετί, που πιστεύει, πρέπει να θεμελιώνεται «επιστημονικά». Έτσι και η ισότητα έπρεπε να βρει την «επιστημονική» δικαίωσή της. Η επίσημη επιστήμη, αστική και σοσιαλιστική, συμφώνησαν, ότι η ισότητα είναι γεγονός! Δεν υπάρχει φυσική ανισότητα. Άτομα γένη, είδη, φυλές όλα, ίσα. Κάθε θέση υπέρ της ανισότητας καταδικάζεται. Κάθε επιστημονική ανακάλυψη ή διαπίστωση, που τεκμηριώνει την ανισότητα αποσιωπάται. Οι επιστήμονες, που τυχόν επιχειρήσουν να υποστηρίξουν ότι η ανισότητα αποτελεί αντικειμενικό γεγονός (φυσικό, βιολογικό, ανθρωπολογικό κλπ.) στιγματίζονται και εξοντώνονται.

Ένας πελώριος οδοστρωτήρας αγρυπνά πάνω από τις επι-

στήμες (ειδικά τις ανθρωπογνωστικές). Και εξορμά να συντρίψει κάθε φορέα άποψης, που διαψεύδει το μύθο της ισότητας. Έτσι η ισότητα απέκτησε επίφαση επιστημονική. Έγινε και *επιστημονικός μύθος*.

10. Φυσικά, η πραγματικότητα δεν υποτάσσεται στο μύθο. Σ' αυτήν η ισότητα είναι ανύπαρκτη. Οι επιστήμονες εξακολουθούν να διασταυρώνουν τα εκλεκτότερα άτομα, για να παράγουν ανώτερα είδη φυτών ή ζώων. Οι κτηνοτρόφοι εκλέγουν καλύτερες ράτσες για τα κοπάδια τους. Οι ανθοκόμοι για τα θερμοκήπιά τους. Οι κυνηγοί για τα λαγωνικά τους. Οι ιππείς για τα άλογά τους. Οι πτηνοτρόφοι για τα πτηνοτροφεία τους. Αλλά και οι υπεύθυνοι για τον αθλητισμό, τις ένοπλες δυνάμεις, την εκκλησία, τη διπλωματία κλπ., διαλέγουν με προσοχή αυτούς, που θα εκπαιδευθουν – προτιμούν τους πιο γερούς ή τους πιο έξυπνους, τους πιο ενάρετους ή τους πιο τολμηρούς κοκ. Τέλος, ολόκληρη η κοινωνία (αστική, σοσιαλιστική και όποια άλλη) είναι ιεραρχική, δηλ. διαρθρωμένη πάνω στο *προαιώνιο και ακλόνητο* θεμέλιο της ανισότητας.

11. *Η ισότητα είναι, λοιπόν, σήμερα μύθος πολλαπλών πεδίων:* θρησκευτικός, πολιτικός, κοινωνικός, και επιστημονικός. Αλλά υπάρχει μόνο στη σφαίρα του μύθου. Λειτουργεί σαν πίστη, ιδεολογία, αίσθημα, αίτημα, αλλά ποτέ σαν πράξη.

12. Ο μύθος της ισότητας έχει χαρακτήρα *ολοκληρωτικό*. Διότι αποβλέπει στη συρρίκνωση της απειροποίκιλλης πραγματικότητας σ' ένα και μοναδικό πρότυπο. Ο άνθρωπος παύει να υπάρχει σαν συγκεκριμένο ον με ατομικά προτερήματα και ελαττώματα, με προσωπικές ευθύνες και πράξεις. Υπάρχει μόνο σαν αντίτυπο ενός μοναδικού ανθρώπινου πρότυπου. Αυτό αναπαράγεται επ' άπειρον, δίχως βελτιώσεις ή λάθη. Συνεπώς, ο άνθρωπος δεν κρίνεται ανάλογα με το τι είναι και τι πράττει σαν ατομική ποιότητα. Κρίνεται σαν μόριο μιας απέραντης αγέλης από ομοιόμορφα μέλη, σαν στοιχείο μια ποσότητας.

ε) Οι καρποί της Ισότητας

1. Η ισότητα, που διακηρύσσεται θεωρητικώς, μπορεί να είναι –όπως και είναι– ανύπαρκτη στην πράξη, έχει όμως ένα αναπόφευκτο αποτέλεσμα: *υποβαθμίζει τα πάντα*, αρχίζοντας από τον εξευτελισμό του πολιτικού βίου και φθάνοντας ως την τέχνη της παιδείας, των καλών τρόπων, της ψυχαγωγίας κοκ. Όπως έδειξε ο Μαξ Σελλέρ, με την ισότητα επέρχεται μια διαστροφή της πραγματικότητας. Το αντικειμενικά καλό αντικαθίσταται από το «γενικώς αποδεκτό», από το «καθολικώς ισχύον». Έτσι σε όλους τους τομείς το ιδεώδες ταυτίσθηκε (δηλαδή, υποβιβάσθηκε) σε ότι κοινό έχουν οι άνθρωποι.

- Στην τέχνη λ.χ., «ωραίο» είναι αυτό, που εντυπωσιάζει, αρέσει ή ψυχαγωγεί τους περισσότερους.
- Η παιδεία: προσαρμόσθηκε σ' αυτό, που ενδιαφέρει τους πολλούς και που αυτοί μπορούν να αντιληφθούν.
- Στην ηθική: επικράτησε αυτό, που οι χωρίς ιδιαίτερες ηθικές αξιώσεις και δύναμη ηθικής αντίστασης χαρακτηρίζουν «επιτρεπτό», έτσι προήλθαν «οι κοινωνίες της ανοχής».
- Η θρησκεία: περιορίσθηκε σε λίγες εντολές και σε πολλές τελετές.
- Η πολιτική: εκφυλίσθηκε σε δημοκοπία, αυτοσχεδιασμούς, τεχνάσματα, ψηφοθηρία, επιτηδειότητα.

Γενικά: «ιδεώδες» γίνεται ο κοινός παρανομαστής των ανθρώπων, που φυσικά είναι εξαιρετικά χαμηλός. Σ' αυτό το επίπεδο κινούνται πια οι αξίες.

2. Η *ισότητα* (πριν απ' όλα και περισσότερο απ' όλα) *υποβαθμίζει την ελευθερία*, αφού αυτή, μόλις εκδηλωθεί με οποιονδήποτε τρόπο, έχει ένα άμεσο αποτέλεσμα: την καταστροφή της ισότητας. Είναι ποτέ δυνατόν η «βασιλεία της ελευθερίας» να συμπέσει με τη «βασιλεία της ποσότητας-ισότητας»;

Με την ισότητα κάθε δικαίωμα μου, κάθε ελευθερία μου, κάθε αρετή μου, εξουδετερώνονται. Έχει στ' αλήθεια σημασία να ψηφίσω κρίνοντας το αποτέλεσμα κατά το ένα δεκάκις ή εκατοντάκις εκατομμυριοστό; Έχει κάποια σημασία αυτή η ψήφος μου, έστω κι αν είμαι ο πιο συνειδητός, ενήμερος και υπεύθυνος πολί-

της, αφού θα χαθεί μέσα στα εκατομμύρια των μη συνειδητών, ανημέρωτων και ανεύθυνων ψηφοφόρων;

3. Ο Α. ντε Τοκεβίλ παρατήρησε πολύ σωστά, *η ισότητα προετοιμάζει το δρόμο για την τυραννία*. Και ακριβώς γι' αυτό, η δημοκρατία διακηρύσσοντας (και εφαρμόζοντας σε ορισμένα θέματα) την ισότητα *προπαρασκευάζει δούλους*. Ο ίδιος περιέγραψε το μελλοντικό δεσποτικό καθεστώς σαν ένα είδος κηδεμονίας, που ασκείται επάνω σ' ένα «αναρίθμητο πλήθος ίσων και όμοιων ανθρώπων». Η κηδεμονιστική εξουσία «αναλαμβάνει να τους εξασφαλίζει τις απολαύσεις τους και να αγρυπνά για την τύχη τους. Είναι απόλυτη λεπτομερειακή, τακτική, προβλεπτική και απαλή. Θα έμοιαζε με την πατρική εξουσία αν, όπως εκείνη, σκόπευε να προετοιμάσει τους ανθρώπους για το βίο των ενήλικων· αυτή όμως, αντιθέτως, επιζητεί να τους καθηλώσει ανεκλήτως στην παιδικότητα».

Αυτός, ο απαλός, γλυκός, ειρηνικός δεσποτισμός, που τρέφεται από την ισότητα και την ομοιομορφία: «Δε συντρίβει τις θελήσεις· τις μαλακώνει, τις λυγίζει και τις κατευθύνει. Αντί να εξαναγκάζει σε δράση, την αποτρέπει. Αντί να καταστρέφει κάτι το εμποδίζει να γεννηθεί. Αντί να τυραννά, αποβλακώνει. Και, τελικά, υποβιβάζει κάθε έθνος στην κατάσταση ενός κοπαδιού από ζώα δειλά και πονηρά, που βοσκός τους είναι η κυβέρνηση».

Δεν είναι πλήρης η περιγραφή της Δημοκρατίας;

Άλλωστε ο Τοκεβίλ προφητεύει ότι «αυτό το είδος της δουλείας θα μπορούσε να συνδυασθεί καλύτερα, απ' όσο το φανταζόμαστε, με μερικές από τις εξωτερικές μορφές της ελευθερίας και δε θα της ήταν αδύνατο να εγκαθιδρυθεί κάτω από την ίδια τη σκιά της λαϊκής κυριαρχίας». Και διακηρύττει.

«Εκείνο, που προετοίμασε τους ανθρώπους για όλα αυτά, είναι η ισότητα: τους προδιάθεσε στο να τα ανέχονται και συχνά μάλιστα να τα θεωρούν σαν ευεργεσία».

4. Ο σύγχρονος κόσμος κυριαρχημένος από την αντίληψη της ισότητας απορρίπτει το αυταπόδεικτο: ότι οι ανώτερες αλήθειες και αξίες μπορούν να διοχετευθούν στους πολλούς, που αδυ-

νατούν να τις συλλάβουν, μόνον από όντα, εξαιρετικά, προικισμένα με ανώτερην ευφυία, ηθική, γνώση ή ευαισθησία. Αυτά τα όντα *βρίσκουν*. Οι υπόλοιποι πρέπει να *δέχονται*.

Αυτή η κατανομή έχει ορισθεί από την ίδια τη φύση – από το Θεό. Η ισότητα την παραβιάζει. Αποτέλεσμα η αποτυχία του ανθρώπου[19].

5. *Η θέση υπέρ της ισότητας, λογικώς, προεκτεινόμενη, συνεπάγεται την αναρχία*. Διότι εάν όλοι είναι ίσοι, ποιος και με ποιο κριτήριο θα ασκεί την εξουσία; Πώς είναι δυνατόν κάποιοι να εξουσιάζουν τους ίσους τους; Πώς μπορεί ο κυβερνώμενος να σέβεται τον κυβερνώντα, αν αυτός είναι ίσος του; Γιατί να τον υπακούει; Η ύπαρξη εξουσίας οποιουδήποτε τύπου, η ύπαρξη κυβερνώντων και κυβερνωμένων δικαιολογείται μόνο με την ύπαρξη ανισότητας. Αυτή είναι το μοναδικό λογικό θεμέλιο κάθε Πολιτείας, αφού αυτή σημαίνει ιεραρχία. Μόνον η σχέση ανισότητας εξηγεί και δικαιώνει την ύπαρξη εξουσίας σε όλα τα πεδία – η ανισότητα αξιωματικού και στρατιώτη στο στρατό, δάσκαλου και μαθητή στο σχολείο, γονέων και παιδιών στην οικογένεια, εργοδοτών και εργαζομένων στην οικονομία, κυβερνώντων και κυβερνωμένων στην πολιτική. Όταν δεχθούμε την ισότητα, οι σχέσεις αυτές *ανατρέπονται*. Και εάν δεν ανατραπούν, τότε διατηρούνται μόνον στο όνομα της *αυθαιρεσίας*, είναι *αδικαίωτες* και παραμένουν μετέωρες. Ακριβώς έτσι, μετέωρο μένει το φιλελεύθερο, αλλά και το κομμουνιστικό κράτος. Η εξουσία του είναι αδικαίωτη, αφού αντινομεί προς την από το ίδιο διακηρυσσόμενη αρχή της ισότητας. Και είναι αυθαίρετη, αφού καταλύει στην πράξη τη, θεωρητικώς, υποστηριζόμενη αρχή, της ισότητας. Το σύγχρονο κράτος («δημοκρατικό» και ολοκληρωτικό) ασκεί εξουσία αδικαίωτη, αυθαίρετη στη συνείδηση των πολιτών του.

---

19. Ακόμη και θεωρητικοί της «φιλελεύθερης δημοκρατίας», σαν το Φρ. Νίττι, υποχρεώνονται να παραδεχθούν την αλήθεια: «ο λαός δε δημιουργεί τίποτα, απλώς καρπώνεται και διατηρεί την προσπάθεια των μεμονωμένων ατόμων» («Η δημοκρατία»).

Διότι η ύπαρξή του αναιρεί την από το ίδιο διακηρυσσόμενη αρχή της ισότητας. Οι πολίτες του γίνονται υπήκοοι – εχθροί της εξουσίας.

6. Το σύγχρονο Κράτος, αρνούμενο, θεωρητικώς, την ανισότητα και άρα την ιεραρχία και τελικά, την ίδια την εξουσία, αδυνατεί να λειτουργήσει σωστά. Δεν είναι σε θέση να διαιτητεύει τις κοινωνικές σχέσεις, διότι αυτές είναι σχέσεις ανισότητας, ισχύος και ιεραρχίας.

Έτσι το «δημοκρατικό» Κράτος (και όσο πιο φιλελεύθερο είναι, τόσο τα πράγματα επιδεινώνονται) αδυνατεί να παρέμβει, να ελέγξει, να προσανατολίσει, να ρυθμίσει:

- Τη σύγκρουση συμφερόντων, αφού όλοι οι φορείς τους είναι ίσοι.
- Τη διαπάλη τάξεων, ομάδων, ατόμων, αφού υποτίθεται ότι μεταξύ τους υπάρχει ισότητα.
- Τη σύγκρουση αξιών, αφού η ισότητα προϋποθέτει κριτήρια ποσοτικά, τα οποία μπορούν να ισχύουν μόνο σε κατώτερα επίπεδα. Στα ανώτερα, όπως στο επίπεδο των αξιών, είναι ανεφάρμοστα. Διότι οι αξίες δεν είναι ποσότητες, δε ζυγίζονται ούτε μετριούνται. *Ίσες αξίες δεν υπάρχουν.* Αξίες σημαίνει κλιμάκωση, ιεραρχία, προτεραιότητα – ανισότητα.

7. Καρπός των παραπάνω είναι ένα Κράτος *μη αυθεντικώς, κυρίαρχο* και γι' αυτό αδύναμο. Η αδυναμία του πηγάζει από τη θεωρία του περί ισότητας, που αντινομεί προς την πραγματικότητα της ανισότητας και της ασυμμετρίας. Οι κάθε είδους παράγοντες, που συγκροτούν μια κοινωνία είναι άνισοι, ασύμμετροι. Το «δημοκρατικό» Κράτος προσποιείται ότι δεν το αντιλαμβάνεται, ότι δεν το ξέρει, ότι τους βλέπει όλους ίσους, σύμμετρους. Αποτέλεσμα: εμπλοκή στις λειτουργίες του.

8. Απ' αυτά προκύπτει πλήθος άλλων επιπτώσεων, όπως ή ανυπακοή, η άρνηση των υποχρεώσεων, η αναρχία, η οικονομική αρρυθμία, η δυσαρμονική ανάπτυξη των διαφόρων τομέων της κοινωνίας (οικονομία, παιδεία, υγεία κλπ.). Οι φιλελεύθεροι προτείνουν ένα φάρμακο: «λιγότερο Κράτος»! Όμως αυτό, ακόμη και εάν ήταν αποδοτικό, θα αφορούσε μόνο στην οικονομία, όπου υποτίθεται ότι η τελείως αδέσμευτη, ανεξέλεγκτη ιδιωτική

πρωτοβουλία αποδίδει κατά τρόπο αντιστρόφως ανάλογο προς τις κρατικές παρεμβάσεις. Με τους άλλους τομείς όμως τι γίνεται; Πώς θ' αντιμετωπιζόταν λ.χ., με «λιγότερο Κράτος» η τρομοκρατία; ή η κοινωνική πρόνοια; Ορθά ο Χοσέ Αντόνιο έλεγε: «Το φιλελεύθερο κράτος δεν πιστεύει σε τίποτα. Ούτε καν στον εαυτό του».

9. Ο ολοκληρωτισμός προσφεύγει στο αντίθετο φάρμακο: στο «περισσότερο Κράτος». Η κυρίαρχη τάξη είναι ιδιοκτήτης του Κράτους και δι' αυτού της χώρας και των κατοίκων της. Έτσι, βέβαια, δε διαιτητεύει τις κοινωνικές σχέσεις. Απλώς, τις *επιβάλλει*. Αντί να παρεμβαίνει, να ελέγχει, να προσανατολίζει, να ρυθμίζει, αυτό *διατάσσει*. Το αποτέλεσμα είναι ένα Κράτος – τέρας, που εμφανίζεται παγκυρίαρχο, ενώ στην ουσία, γι' αυτό, ακριβώς, είναι αδύναμο. Η αδυναμία του πηγάζει από τις ισοπεδωτικές διακηρύξεις του, που τις αναιρεί με την ίδια την κυριαρχική παρουσία του. Έτσι οδηγούμεθα: Στο γενικό μαρασμό της κοινωνίας με την ποσοτική (οικονομική – βιοτική) στασιμότητα και την ποιοτική υποχώρηση – αυτό συμβαίνει στην ΕΣΣΔ.

Στην έκρηξη των τεχνητά συμπιεζομένων ασύμμετρων δυνάμεων, όπως συνέβη στην Αν. Ευρώπη.

10. Η ισότητα σαν πολλαπλός μύθος γίνεται *πάθος*. Δεν επιφέρει όμως καμία εξίσωση στον πλούτο ή στη δύναμη ούτε και στις ευκαιρίες για απόκτησή τους. Το πάθος μένει ανικανοποίητο. Γι αυτό *εκφυλίζεται*.

11. Το εκφυλισμένο πάθος για ισότητα μετατρέπεται σε τάσεις για:

- Αποτίναξη κάθε σχέσης οφειλόμενης υπακοής (όπως των παιδιών προς τους γονείς).
- Άρνηση κάθε ιεραρχίας (όπως ανάμεσα σε σπουδαστές και δασκάλους).
- Εξομοίωση των ανόμοιων (όπως των δύο φύλων).
- Απόκρυψη κάθε πραγματικής διαφοράς (όπως ανάμεσα στις φυλές).

12. Τότε το πάθος για ισότητα καταντά:

- Απέχθεια προς κάθε είδους καταναγκασμό και περιορισμό.

- Αποφυγή κάθε υποχρέωσης και καθήκοντος.
- Ισοπέδωση των διαφορετικών[20].

13. Οι συνέπειες είναι:

- Αποστροφή προς την εργασία και τη μελέτη.
- Άρνηση εκπλήρωσης στρατιωτικών, φορολογικών, κλπ., υποχρεώσεων.
- Αυτοπαραίτηση από την ατομικότητα.
- Ανυπακοή προς τους νόμους.

Έτσι φτάνουμε στο τελικό - συνολικό αποτέλεσμα:

Εξασθένηση της όλης λειτουργίας και της ίδιας της δομής της κοινωνίας.

14. Οι τάσεις για εξομοίωση των ανομοίων και για ισοπέδωση των διαφορετικών, οδηγούν τελικά σε ενδυνάμωση της ανισότητας.

Διότι λειτουργούν πάντοτε *σε βάρος κάποιου.*

στ) Η Ισότητα μπροστά στο Νόμο.

«Δίκαιο είναι το συμφέρον του ισχυροτέρου»
«Πλάτων»

1. Από τις πολλαπλές εκφάνσεις του μύθου της ισότητας εκείνη που παρουσιάζει μια κάποια επιφάνεια πραγμάτωσης είναι η περιβόητη «ισότητα ενώπιον του νόμου». Υποτίθεται ότι στις δημοκρατίες οι ίδιοι νόμοι ισχύουν για όλους και ότι εφαρμόζονται προς κάθε κατεύθυνση ομοιόμορφα, χωρίς διακρίσεις. Διότι, όπως είπε ο Ανατόλ Φράνς, «ο νόμος απαγορεύει εξίσου σε φτωχούς και σε πλούσιους να κοιμούνται κάτω από τις γέφυρες».

2. Φυσικά, όποιος πιστεύει στην ομοιόμορφη, δίχως διακρίσεις, εφαρμογή των νόμων, θα πρέπει να μην είχε ποτέ στη ζωή του καμιά δοσοληψία με τη δικαιοσύνη και επιπλέον να εί-

20. «Οι άνθρωποι της φθονερής κακότητας έχουν την τάση να συνασπίζονται και να αντικαθιστούν με το ένστικτο της αγέλης, που τους χαρακτηρίζει το «αντικειμενικό τους καλό», που εξαρχής αρνήθηκαν». (Μαξ Σελλέρ).

ναι εξαιρετικά άπειρος ή αθεράπευτα αφελής. Διότι τι είδους ίση εφαρμογή νόμων μπορεί να υπάρχει σε μια κοινωνία ανισοτήτων;

Πώς να ισχύσει ο ίδιος νόμος, με τον ίδιο τρόπο και με την ίδια αποτελεσματικότητα στο φτωχό και στον πλούσιο; Στον αγράμματο και στο μορφωμένο; Στον ασήμαντο και στο σημαντικό; Στον ανώνυμο και στον επώνυμο;

Ο πλούσιος λ.χ., μπορεί να προσλάβει τους καλύτερους συνήγορους, ενώ ο άπορος θ' αρκεστεί σε έναν απρόθυμο συνήγορο, που διορίζεται από το δικαστήριο. Ο μορφωμένος ξέρει τα δικαιώματά του, ενώ ο αμόρφωτος τα αγνοεί. Ο επώνυμος ασκεί επιρροή σε δικαστές και ενόρκους, ενώ ο ανώνυμος όχι.

3. Χρήματα, γνώσεις, γνωριμίες, διασυνδέσεις, φήμη, ποικίλες επιρροές παίζουν σημαντικό και συχνά καθοριστικό ρόλο στην απονομή της δικαιοσύνης. Ακόμη, σημαντική είναι και η επιρροή της πολιτικής, που σε πάμπολλες περιπτώσεις προσδιόριζε τη μοίρα του κατηγορουμένου, όπως έγινε λ.χ., με το Σωκράτη, με το Λουδοβίκο 16ο και τη Μαρία Αντουανέττα, με τα θύματα της επαναστατικής Γαλλικής Δημοκρατίας και των ποικίλων διωγμών στις ΗΠΑ (περιορίζομαι στις «δημοκρατίες», διότι στον ολοκληρωτισμό είναι γνωστό ότι η δικαιοσύνη δεν είναι ανεξάρτητη, αλλά υπηρέτρια του κόμματος ή του αρχηγού δικτάτορα, όπως ήταν στη ναζιστική Γερμανία και στη σταλινική Ρωσία και εξακολουθεί να είναι στις κομμουνιστικές χώρες).

«Δίκη» – δημοψήφισμα

1. Στη «δημοκρατική» Αθήνα οι υποθέσεις, που σχετίζονται με την δημόσια ασφάλεια, τη θρησκεία και άλλα σοβαρά θέματα κρίνονταν από ένα «λαϊκό δικαστήριο», που το αποτελούσαν 501 ένορκοι, διαλεγμένοι από πολίτες άνω των 30 ετών, που δεν είχαν καταδικασθεί ποτέ για οποιοδήποτε αδίκημα. Οι υποψήφιοι ένορκοι παρουσιάζονταν εθελοντικά και η αποζημίωση τους ήταν τρεις οβολοί ημερησίως – ποσό ασήμαντο. Ποιοι ζητούσαν να γίνουν ένορκοι; Δύο κατηγορίες ανθρώπων:

• Όσοι ήσαν φίλοι ή εχθροί του κατηγορούμενου ή των κατηγόρων του.
• Όσοι είχαν ανάγκη από τους τρεις οβολούς.

Έτσι το σώμα των ενόρκων το συγκροτούσαν.

• Οι συμπαθούντες ή οι αντιπαθούντες τον κατηγορούμενο, οι ήδη υπέρ ή κατά.
• Ένας εσμός από πειναλέους άνεργους ή τεμπέληδες, ένας όχλος χασομέρηδων.

2. Σκοπός της δίκης δεν ήταν η απονομή δικαιοσύνης (δηλ. ν' αποδειχθεί πέρα από κάθε λογική αμφιβολία η ενοχή ή η αθωότητα του κατηγορούμενου για συγκεκριμένο αδίκημα), αλλά *προστασία της κοινότητας* – αυτή η αρχή της αθηναϊκής «δημοκρατίας» ισχύει και σήμερα στα ολοκληρωτικά κράτη, αλλά και στις ΗΠΑ, όπου επικρατεί η άποψη ότι σπουδαιότερο από την αφηρημένη δικαιοσύνη είναι η ασφάλεια των πολλών. Γι' αυτό, στις αθηναϊκές δίκες το αδίκημα, τα στοιχεία, οι αποδείξεις, ακόμη και οι μάρτυρες δεν είχαν ουσιαστική σημασία – η σημασία βρισκόταν στην κρίση των ενόρκων για το αν ο κατηγορούμενος ήταν ή όχι *επικίνδυνος* για τη «δημοκρατία», τους θεσμούς της, τις ιδέες της, την ηθική της, τη θρησκεία της.

Το ερώτημα δεν ήταν αν κάποιος ήταν «ένοχος ή αθώος», αλλά αν *η πλειοψηφία ήταν υπέρ του ή εναντίον του.*

Δεν υπήρχαν επαγγελματίες δικαστές ούτε δημόσιοι κατήγοροι, ούτε συνήγοροι. Το όλο ζήτημα ήταν αν ο κατηγορούμενος κατόρθωνε ή όχι να πάρει την πλειοψηφία των 501 ενόρκων με το μέρος του. Η κάθε δίκη κρατούσε μόνο μία ημέρα. Στο τέλος της, οι «δικαστές» έρριχναν τα όστρακά τους, σε μια κάλπη – αντί για δίκη, δημοψήφισμα!

3. Για ν' αποφύγουν μια τέτοια διαδικασία διέφυγαν από τη «δημοκρατική» Αθήνα και την εξίσου «δημοκρατική» δικαιοσύνη της, ο Ανεξαγόρας και ο Πρωταγόρας. Με τέτοια διαδικασία καταδικάσθηκαν οι στρατηγοί των Αργινουσών (ο Σωκράτης ήταν ένορκος και διαφώνησε προς την καταδίκη τους, αλλά ήταν μειοψηφία και συνεπώς, είχε ..... άδικο!) και ο Σωκράτης.

«Ελευθερία – Ισότης – Αδελφότης»

1. Η «ισότητα ενώπιον του νόμου» διακηρύχθηκε από τη Γαλλική Επανάσταση. Και αμέσως μετά η νεαρή Δημοκρατία στρώθηκε στο έργο της εξόντωσης των ιδεολογικών – πολιτικών – κοινωνικών αντιπάλων ή πιθανών και εν δυνάμει αντιπάλων της! Κληρικοί, βασιλόφρονες, ευγενείς θεωρούνταν, *αυτομάτων*, ένοχοι. Αυτοί δεν ήσαν ίσοι με τους άλλους ενώπιον του νόμου!

• Στις 2 Σεπτεμβρίου 1792 συγκροτήθηκε το πρώτο «δημοκρατικό» δικαστήριο, σε μια μονή Καρμηλιτών. Κατηγορούμενοι ήσαν 163 μοναχοί, που είχαν αρνηθεί να δώσουν όρκο πίστης στη «δημοκρατία», αντί στο Θεό.

Η διαδικασία περιορίσθηκε σε μια ερώτηση.

— Αρνήθηκες να δώσεις τον όρκο νομιμοφροσύνης; Η απάντηση ήταν αρνητική· αμέσως ο «δικαστής» έβγαζε μονολεκτική απόφαση και ο κατάδικος έβγαινε από μια πόρτα έξω στον όχλο που τον περίμενε, για να τον λιντσάρει επιτόπου! («Αδελφότης»!).

• Τέτοια δικαστήρια συγκροτήθηκαν παντού και λειτουργούσαν μέσα στις φυλακές. Δεν ακουγόνταν μάρτυρες ούτε συνήγοροι. Οι αποφάσεις ήσαν ανέκκλητες και εφαρμόζονταν επιτόπου!

• Οι Ελβετοί σωματοφύλακες του βασιλιά θεωρήθηκαν, *αυτομάτως*, όλοι «ένοχοι» και σφαγιάσθηκαν.
• Την επικεφαλής του Οίκου της βασίλισσας, πριγκίπισσα ντε Λαμπάλ, τη ρώτησαν:

— Ορκίζεσαι στην ελευθερία και στην ισότητα;

— Ορκίζεσαι να μισείς το βασιλιά και τη βασίλισσα;

Η ντε-Λαμπάλ δέχτηκε να δώσει το πρώτος μέρος του όρκου, αλλά όχι το δέυτερο. Οπότε την κατακρεούργησαν στο όνομα της..... «ελευθερίας και της ισότητας»!

• Στη Λυών εκτελούσαν τους λιγότερο «ίσους» με κανόνια, δεμένους όλους μαζί!
• Στη Νάντη τους φόρτωναν σε βάρκες και τις βύθιζαν στο Λείγηρα.

2. Η νεαρή δημοκρατική «δικαιοσύνη» συνέχισε τη δραστη-

ριότητα της στο όνομα της ισότητας για πολύ καιρό. Αφού εξόντωσε τους εχθρούς της «δημοκρατίας», από το βασιλιά και τη βασίλισσα, ως τις καλόγριες και τους εφημέριους, άρχισε να λειτουργεί μεταξύ των πράγματι «ίσων», που αλληλοτρώγονταν και τη χρησιμοποιούσαν ο ένας εναντίον του άλλου. Έτσι «καταδικάσθηκαν» και εκτελέσθηκαν:

• Ο στρατηγός Κυστίν, ανώτατος διοικητής του στρατού του Ρήνου, που νίκησε τους εξωτερικούς εχθρούς της Δημοκρατίας και προέλασε ως τη Φραγκφούρτη. Κατηγορία: «Προχωρούσε ..... πολύ γρήγορα»!

• 21 ηγέτες των Γιροδίνων. Κατηγορία: «Όσοι απ' αυτούς ψήφισαν το θάνατο του βασιλιά το έκαναν, για να ξεσηκώσουν τους μοναρχικούς. Όσοι δεν τον ψήφισαν, ήσαν φιλομοναρχικοί»!

• Ο κομμουνάρος Εμπέρ και 19 οπαδοί του (αριστερή αντιπολίτευση). Κατηγορία: «Συνωμοσία με τον εξωτερικό εχθρό». Ο Εμπέρ, ειδικά, κατηγορήθηκε και για τις χυδαίες κατηγορίες του κατά της Μαρίας Αντουανέττας (που ήδη είχε αποκεφαλισθεί), επειδή τις έκανε σκόπιμα, για να προκαλέσει συμπάθεια προς αυτήν!

• Ο Δαντών και ο Ντεμουλέν, πρωτεργάτες της Επανάστασης. Κατηγορία: «συνωμοσία»

Επειδή η δημοκρατική δικαιοσύνη τους θεωρεί όλους ίσους ενώπιον του νόμου, δεν αμελούσε να στέλνει στη λαιμητόμο και τις γυναίκες των θυμάτων της, όπως τη χήρα Ντεμουλέν, τη χήρα του Εμπέρ, ακόμη και την κάποτε ερωμένη του προηγούμενου βασιλιά Λουδοβίκου ΙΕ! κυρία Ντυπαρρού.

• Ο Ροβεσπιέρος, ο Σαιν-Ζυστ και οι σύντροφοί τους, αφού συντόμευσαν τη δικαστική διαδικασία, καταδικάσθηκαν οι ίδιοι (αυτό θα πει ισότης) με τη συνοπτικότερη δυνατή δίκη: με την ψήφο της η Εθνοσυνέλευση τούς κήρυξε «εχθρούς του λαού». Η «δικαιοσύνη» περιορίσθηκε να εξακριβώσει τις ταυτότητές τους!

• Ο Φουλκέ - Τενβίλλ ο μέγας εισαγγελέας αυτών των «δικών», στάλθηκε και αυτός στη λαιμητόμο – έτσι επιβεβαίωσε εμπράκτως ότι ο νόμος είναι ίδιος για όλους!

3. Η δημοκρατική δικαιοσύνη δεν επιτρέπεται να παρεμποδίζεται στο έργο της. Έτσι εγκρίθηκε νόμος, που επέτρεπε στο «δικαστήριο» να καταστέλλει με κάθε μέσον κάθε απόπειρα να «καθυστερήσουν» τη διαδικασία της δικαιοσύνης. Ανάμεσα στα

μέτρα: η αποβολή των κατηγορουμένων από την αίθουσα του δικαστηρίου!

4. Η όλη λειτουργία της «δικαιοσύνης» στην περίοδο αυτή στηρίχθηκε στο αξίωμα ότι «δίκαιο είναι εκείνο, που εξυπηρετεί τη δημοκρατία». Το ίδιο αξίωμα ισχύει και στον ολοκληρωτισμό. Στον κομμουνισμό η λέξη «δημοκρατία» αντικαταστάθηκε από το «Κόμμα» και στον εθνικοσοσιαλισμό από το «γερμανικό λαό».

5. Θα αντιτείνουν ότι τα παραπάνω εγκλήματα διαπράχθηκαν σε επαναστατική περίοδο και συνεπώς, δε στιγματίζουν ούτε χαρακτηρίζουν τη δημοκρατική δικαιοσύνη, όπως λειτουργεί σε ομαλές περιόδους, εφαρμόζοντας, την αρχή της ισότητας μπροστά στο νόμο. Γι' αυτό, στη συνέχεια, αναφέρω και άλλες περιπτώσεις.

Πιο ίσος από τους άλλους

• Ο Ναπολέων φορέας της αστικής δικτατορίας, που διακήρυσσε την ισότητα μπροστά στο νόμο, το 1809 διέταξε το θετό του γιο, τον Ευγένιο Ντε Μποαρναί, που ο ίδιος είχε χρίσει αντιβασιλέα της Ιταλίας, «να δικάσει και να εκτελέσει τον Ανδρέα Χόφερ» (αγωνιστή της εθνικής αντίστασης κατά των Γάλλων στο Τυρόλο). Και πρόσθεσε: «αυτή η υπόθεση να τελειώσει μέσα σε 24 ώρες». Έτσι κι έγινε.

• Ο ίδιος, αφού συνέλαβε με απάτη και δόλο τον αρχηγό της εξέγερσης των μαύρων του Άγιου Δομίνικου, Τουσσαίν Λουβερτύρ, τον έκλεισε σ' ένα κελί του φρουρίου ντε-Ζου και διέταξε να τον υποβάλουν σε τέτοιες συνθήκες διαβίωσης, ώστε σε εννέα μήνες πέθανε, χωρίς δίκη.

• Ο ίδιος έστειλε το 1804 ένα απόσπασμα ενόπλων, που μπήκαν παράνομα στο έδαφος του κράτους της Βάδης, απήγαγαν το Δούκα της Ανγκιέν, που διέμενε στο Ετενχάιμ και τον έφεραν στη Γαλλία. Τον έκλεισε στον πύργο των Βενσέν, όπου το ίδιο βράδυ «δικάστηκε» με ψεύτικες κατηγορίες, και σε λιγότερο από δυο ώρες εκτελέστηκε. Ο Ναπολέων δικαιολόγησε το «δικαστικό» έγκλημά του λέγοντας: «Έπρεπε να κάνω τους Βουρβώνους να τρέμουν. Τουλάχιστον, θα δουν για το τι είμαστε ικανοί κι από τώρα ελπίζω να μας αφήσουν ήσυχους»! Ο Ναπολέων ήταν δικτάτωρ, θα πούν. Γι' αυτό παρακάτω αναφέρω περιπτώσεις μη δικτατορικής αστικής εξουσίας.

Δεκατισμός και Ντρέυφους

1. Στη διάρκεια του α΄ παγκόσμιου πολέμου, οι Γάλλοι στρατιώτες ρίχνονταν, κατά κύματα, εναντίον των γερμανικών οχυρωμένων θέσεων και θερίζονταν. Τελικά, σε δέκα γαλλικές μεραρχίες σημειώθηκαν φαινόμενα μαζικής ανυπακοής. Τότε η «δικαιοσύνη» της Γαλλικής Δημοκρατίας πήρε με κλήρο 2.000 άνδρες και τους πέρασε από στρατοδικείο. Οι κατηγορούμενοι είπαν ότι δεν μπορούσαν να προχωρήσουν περισσότερο. Όμως, εφόσον τους είχε δοθεί η διαταγή «εμπρός», έπρεπε οπωσδήποτε να συνεχίσουν να προχωρούν (μ' αυτήν τη λογική δε θα υπήρχε ποτέ ήττα, δοθέντος ότι καταργείται ο εχθρός).

Άρα ένοχοι! Και τουφέκισαν επιτόπου έναν σε κάθε δέκα ενόχους, δηλαδή, 200 άνδρες!

Τότε ήταν πόλεμος, θα πουν:

Όμως:

2. Ο λοχαγός Άλφρεντ Ντρέυφους καταδικάσθηκε σε ισόβια εκτόπιση, στο νησί του Διαβόλου, για προδοσία (κατασκοπεία) που δε διέπραξε, το 1894, δηλαδή, σε καιρό ειρήνης και πλήρους «δημοκρατίας». Η καταδίκη του έγινε εν γνώσει της αθωότητάς του, για να καλυφθεί ένα κατασκοπευτικό παιχνίδι του γαλλικού γενικού επιτελείου. Αλλά ο Ντρέυφους θα καταδικαζόταν, αν δεν ήταν Εβραίος;

Ο Ε. Ζολά υπερασπίστηκε την αθωότητα του Ντρέυφους. Και καταδικάσθηκε κι αυτός σ' ένα χρόνο φυλάκιση από τη «δημοκρατική» δικαιοσύνη. Το 1898 γίνεται αναθεώρηση της δίκης Ντρέυφους και ο αθώος ξανακαταδικάζεται σε ειρκτή δέκα ετών. Το 1900 αμνηστεύεται. Και μόνο το 1908 η καταδίκη του ακυρώνεται.

Κυνήγι μαγισσών

1. Ο Νικόλα Σάκκο και ο Μπαρτολομέο Βαντσέτι καταδικάσθηκαν σε θάνατο για ληστεία, που δε διέπραξαν, το 1921, δηλαδή, σε καιρό ειρήνης και πλήρους λειτουργίας της καλύτερης

δημοκρατίας – της αμερικανικής. Το 1927 ο Πρόεδρος του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ, Όλιβερ Ουέντελλ Χολμς αρνήθηκε να επέμβει με το αιτιολογικό: «Η μεροληψία του προεδρεύοντος δικαστή, όσο μεγάλη κι αν είναι, δεν αφαιρεί από το δικαστήριο το νόμιμο δικαίωμα να εκδόσει την απόφασή του»!! Και οι δύο εκτελέσθηκαν. Αλλά θα είχαν συλληφθεί, δικαστεί, καταδικαστεί και εκτελεσθεί, αν:

- Δεν ήσαν φτωχοί μετανάστες, αλλά γεννημένοι στις ΗΠΑ;
- Δεν ήσαν Ιταλοί, αλλά Αγγλοσάξονες;
- Δεν ήσαν καθολικοί, αλλά προτεστάντες;
- Δε μιλούσαν σπασμένα, αλλά τέλεια αμερικάνικα;
- Δεν ήσαν ασήμαντοι, αλλά γνωστές προσωπικότητες;

2. Ο καθηγητής γυμνασίου Τζων Τόμας Σκοπς συνελήφθη και δικάστηκε, επειδή δίδαξε στους μαθητές του την εξελικτική θεωρία (Δαρβινισμός), που την περιείχε το σχολικό βιβλίο, αλλά ερχόταν σε αντίθεση προς τη... Βίβλο και γι' αυτό είχε απαγορευθεί με ειδικό νόμο της Πολιτείας του Τενεσή! Η δίκη έγινε στο Νταίητον του Τενεσή το 1925, στη «χώρα της ελευθερίας». Ο Σκοπς καταδικάσθηκε σε πρόστιμο 100 δολαρίων.

Το 1963 μια καθηγήτρια της βιολογίας, στο Μέμφις του Τενεσή, διατάχθηκε να ματαιώσει μια σχολική συζήτηση για τη θεωρία της καταγωγής του ανθρώπου και της δημιουργίας του κόσμου, «για να μην παραβεί το νόμο»!

3. Το 1920, ο γενικός εισαγγελέας Πάλμερ, άρχισε μια κίνηση για τη μαζική απέλαση των μεταναστών με «ριζοσπαστικές ιδέες». Έτσι άρχισε ο «Διωγμός των Ερυθρών», που είχε σαν αποτέλεσμα την αστυνομική – δικαστική τρομοκρατία – σε βάρος όσων ενοχλούσαν τους Αμερικανούς κεφαλαιοκράτες. Ο τότε υφυπουργός Εργασίας των ΗΠΑ, Λιούις Ποστ, περιγράφει: «Εγκαθίδρυσαν μια τρομοκρατία, εξαιτίας της οποίας αρκετές χιλιάδες αθώων υπέστησαν φοβερή κακομεταχείριση, τράβηξαν μεγάλα βάσανα και έπαθαν μεγάλες ζημιές. Τα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου, που προβλέπει το Σύνταγμα, δεν έγιναν σεβαστά και

κάθε καλός Αμερικανός πρέπει να ντρέπεται γι' αυτά τα γεγονότα...»[21].

Στη διάρκεια αυτού του διωγμού, ο Αντρέα Σαλσέντο, τυπογράφος, συνελήφθη, με την κατηγορία ότι τύπωνε ριζοσπαστικό προπαγανδιστικό υλικό και συγκεκριμένα την εφημερίδα «Plain Words».

Ο Σαλσέντο θασανίστηκε και το πτώμα του βρέθηκε κάτω από το κτίριο στον 14ο όροφο του οποίου κρατιόταν. Αλλά ο Σαλσέντο θα το πάθαινε αυτό, αν πραγματικά ήταν «ίσος ενώπιον του νόμου» με τους «καλούς» και «γνήσιους» Αμερικανούς;

Δύο αντιλήψεις

Εδώ αξίζει μια παρένθεση για τις δύο διαφορετικές απόψεις, που έχει η «δημοκρατία» για τη δικαιοσύνη.

- Κατά την ευρωπαϊκή δημοκρατική θεωρία, ο Πρόεδρος του δικαστηρίου, ο εισαγγελέας και οι συνήγοροι, σαν λειτουργοί της δικαιοσύνης, έχουν έναν κοινό σκοπό: την ανεύρεση της αλήθειας. Έτσι, αν η κατηγορία ανακαλύψει κάποιο στοιχείο ευνοϊκό οφείλει να το αναφέρει. Και οι συνήγοροι υποχρεώνονται να παρουσιάζουν τα στοιχεία, όπως, ακριβώς, έχουν. Ο Πρόεδρος δικαστής έχει μια αποστολή: την ανεύρεση της αλήθειας. Οφείλει να βοηθήσει τους ενόρκους στο σχηματισμό πεποίθησης, που ανταποκρίνεται σ' αυτήν. Απευθύνει ερωτήσεις στους μάρτυρες, καθοδηγεί την εξέτασή τους και γενικά «διευθύνει» τη δίκη προς την ίδια πάντοτε κατεύθυνση – την ανεύρεση της αλήθειας.
- Κατά την αμερικανική δημοκρατική θεωρία, φορέας της δικαστικής εξουσίας είναι «ο λαός». Γι' αυτό, η δημόσια κατηγορία διατυπώνεται στο όνομά του. Αυτός, αντιπροσωπεύεται από τους ενόρκους. Ο δικαστής Πρόεδρος δεν ασκεί δικαστική εξουσία. Γι' αυτό δε «διευθύνει». Απλώς, «εποπτεύει». Είναι ο διαιτητής, που μεριμνά μόνο για την τήρηση των κανόνων ενός «τίμιου παιχνιδιού», μεταξύ κατηγορίας και υπεράσπισης. Επειδή ο λαός θεωρείται σαν ενιαίο σύνολο, που δε σφάλλει ποτέ, ο κατήγορος χρησιμοποιεί κάθε μέσο, για να επιτύχει την καταδίκη και η απόφαση των ενόρκων πρέπει να είναι ομόφωνη. Μ' αυτήν κρίνεται η ενοχή ή η αθωότητα του κατηγορουμένου. Ο δικαστής περιορίζεται στον καθορισμό της ποινής, που προβλέπεται από το νόμο. Με άλλα λόγια στις ΗΠΑ, «συνειδητά ή μη, ισχύει ακόμη η παλαιά άποψη πως το δικαστήριο δεν έχει σκοπό μόνο την απονομή της δικαιοσύνης, αλλά και κυρίως την προστασία της κοινότητας»[22].

21. Λιούις Ποστ: «Το παραλήρημα των απελάσεων του 1920».

Είναι ίσοι και οι πλούσιοι;

Φυσικά, υπάρχουν και περιπτώσεις, που, ακριβώς, επειδή κάποιος ανήκει σε «ανώτερη» κοινωνική κατηγορία, βλέπει να γίνεται λιγότερο «ίσος» από τους άλλους μπροστά στη δικαιοσύνη. Αυτό συμβαίνει μερικές φορές, όταν για λόγους σκοπιμότητας το Κατεστημένο πρέπει να πείσει το εξαγριωμένο κοινό ότι πράγματι «ο νόμος δεν κάνει διακρίσεις». Και «πείθει», κάνοντας, για λόγους εντυπώσεων, διάκριση σε βάρος κάποιου προνομιούχου. Έτσι:

- Το 1924 στις ΗΠΑ δύο γιοι εκατομμυριούχων, 18 και 19 ετών, απήγαγαν ένα παιδάκι 14 ετών, για να διασκεδάσουν την πλήξη τους. Προσπάθησαν να αποσπάσουν λύτρα από τον πατέρα του και, τελικά, το σκότωσαν. Οι λαϊκές μάζες οργίσθηκαν. Το ταξικό μίσος φούντωσε. Και το δικαστήριο του Σικάγου έτεινε ν' αγνοήσει το νόμο περί ανηλικότητας και τα πορίσματα της ψυχιατρικής εξέτασης για να επιβάλει τη θανατική ποινή. Τότε ο περίφημος δικηγόρος Κλάρενς Ντάροου, γνωστός σαν «συνήγορος των φτωχών», διακήρυξε πως ο κατηγορούμενος δεν πρέπει να δικάζεται διαφορετικά, επειδή η οικογένειά του είναι πλούσια. «Έχουν και οι πλούσιοι δικαιώματα», είπε. Και πέτυχε ισόβια.
- Το 1948, στην Ελλάδα, μαινόταν ο εμφύλιος πόλεμος. Οι γιοι των πλουσίων όμως απέφευγαν την υπηρεσία στο στρατό ή τουλάχιστον, στο μέτωπο. Ο λαός αγανακτούσε και αυτό είχε συνέπειες στο ηθικό του στρατεύματος. Οπότε για παραδειγματισμό τουφεκίστηκε ο γιος ενός μεγαλέμπορα της Αθήνας, που ο πατέρας του είχε δωροδοκήσει, για να

22. Έγκον Άις: «Οι μεγάλες δίκες της Ιστορίας – η ψευδαίσθηση της δικαιοσύνης».

τον γλιτώσει από το μέτωπο. Πλήρωσε ένας, ικανοποιήθηκε το κοινό και οι πολλοί γλίτωσαν!

• Το 1952, πάλι στην Ελλάδα, αποκαλύφθηκε ότι ο γιος μιας πλούσιας οικογένειας, γνωστός οικονομολόγος και σύζυγος κόρης ναυάρχου, ανήκε σε παράνομο κομμουνιστικό δίκτυο. Ο ρόλος του στο δίκτυο ήταν ασήμαντος. Επιπλέον δήλωσε μετάνοια, πράγμα που έσωζε κατηγορούμενους για πολύ χειρότερες πολιτικές πράξεις. Όμως καταδικάσθηκε σε θάνατο και εκτελέσθηκε.

Αυτό, επειδή η άρχουσα τάξη ήθελε να δείξει στα μέλη της ότι δεν ανέχεται την αποστασία. Φυσικά, το πράγμα παρουσιάστηκε σαν ισότητα όλων έναντι του νόμου, ο οποίος τάχα δεν ξεχωρίζει κανέναν!

Το δίκαιο των νικητών

Πολύ αποκαλυπτική για τις αντιλήψεις των «δημοκρατών» για την «ισότητα απέναντι στο νόμο», είναι η από μέρους των (σε αγαστή, συνεργασία με την ολοκληρωτική Ρωσία του Στάλιν, ενός από τους μεγαλύτερους δήμιους της Ιστορίας) χρησιμοποίηση της δικαιοσύνης εναντίον των ηττημένων, κατά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο εχθρών τους.

1. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, οι νικητές διακήρυξαν την πρόθεσή τους να δικάσουν τον Κάιζερ, με την κατηγορία των «διακεκριμένων παραβιάσεων της διεθνούς ηθικής και των επίσημων συνθηκών» και μαζί του, όσους είχαν «παραβιάσει τους νόμους και τα έθιμα του πολέμου». Φυσικά, *κανένας νόμος ή εθνικός ή διεθνής, δεν πρόβλεπε τέτοια εγκλήματα*. Συνεπώς, ήσαν *νομικώς ανύπαρκτα*. Αυτό, ακριβώς, υποστήριξαν τότε οι ΗΠΑ, επιμένοντας ότι «δεν υπήρχε καθορισμένη ποινή για παρόμοια αδικήματα».

Ο Λόυδ Τζωρτζ, που στην προεκλογική του εκστρατεία δήλωνε ότι σκοπός του ήταν να κρεμάσει τον Κάιζερ, παραδέχθηκε, μετά τις εκλογές, ότι «κανένα κράτος, που σέβεται τον εαυτό του, δε θα ενέκρινε την παραπομπή σε δίκη ενός στρατιωτικού ηγέτη από δικαστήριο άλλης χώρας».

Τελικά η δίκη των ηγετών της ηττημένης Γερμανίας δεν έγι-

νε. (Η Ολλανδία αρνήθηκε να εκδόσει τον Κάιζερ στους Συμμάχους).

2. Κατά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, ο Ρούζβελτ διακήρυξε επίμονα ότι *όλοι* οι Γερμανοί ήσαν ένοχοι, αποτελούσαν ένα *λαό ενόχων*.

Γι' αυτό, σκοπός του πολέμου ήταν η *συλλογική* τιμωρία τους: έπρεπε να παραδοθούν χωρίς όρους· δε θα γινόταν διάκριση ναζιστών μη-ναζιστών και αντι-ναζιστών Γερμανών, το κράτος τους θα καταργούνταν, η χώρα τους θα έμπαινε κάτω από αυστηρή στρατιωτική κατοχή, η βαριά βιομηχανία τους θα διαλυόταν, ολόκληρος ο πληθυσμός θα υποβαλλόταν σε ιδεολογική αποτοξίνωση για ν' απαλλαγεί από τα ναζιστικά και μιλιταριστικά του αισθήματα· οι ηγέτες τους και άλλοι «εγκληματίες πολέμου», θα τιμωρούνταν.

3. Αυτή η γραμμή, όπως ήταν επόμενο, προκάλεσε συσπείρωση των Γερμανών γύρω από το Χίτλερ, τους ώθησε να πολεμήσουν μέχρις εσχάτων, παρέτεινε, για δύο περίπου χρόνια, τον πόλεμο, στοίχισε εκατομμύρια ζωές και ερείπωσε την Ευρώπη.

4. Τη γραμμή Ρούζβελτ συμμερίσθηκαν και ο Τσώρτσιλ και ο Στάλιν.

Και οι τρεις τους ήθελαν να καταστραφεί η Ευρώπη και να εκμηδενιστεί το κέντρο ισχύος της – το γερμανικό έθνος:

Ο πρώτος, για να επιβάλει την παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ.

Ο δεύτερος, επειδή ήταν αιχμάλωτος της παλαιάς βρετανικής νησιωτικής – αυτοκρατορικής αντιευρωπαϊκής αντίληψης· δεν είχε αντιληφθεί ότι η βλακώδης σύγκρουση με τη Γερμανία είχε ήδη επιφέρει την κατάρρευση της βρετανικής αυτοκρατορίας και την εξάρτηση της Αγγλίας από την Ουάσιγκτον και πίστευε στις υποσχέσεις της τελευταίας, περί «άγγλο-αμερικανικής κυριαρχίας στον κόσμο».

Ο τρίτος, τέλος, για να δεσπόσει στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

5. Μόλις κατέλαβαν τη Γερμανία, οι Σύμμαχοι προχώρησαν

στην δικαστική δίωξη των ηττημένων εχθρών τους[23]. Οι νικητές έγιναν ανακριτές – κατήγοροι – δικαστές – δήμιοι. Κινητήρια δύναμη των διώξεων υπήρξαν οι Αμερικανοί, που «ξεχνώντας» την αντίθετη θέση τους του 1919, υποστήριξαν ότι η εξαπόλυση «επιθετικού πολέμου» συνιστά έγκλημα κατά της ειρήνης. Φυσικά, τέτοιος νόμος δεν υπήρχε και ο αντιπρόσωπος της Γαλλίας στη διάσκεψη, που επεξεργάσθηκε το θέμα των διώξεων, διεθνολόγος καθηγητής Αντρέ Γκρο, είπε: «Ο επιθετικός πόλεμος δεν μπορεί να θεωρηθεί εγκληματική πράξη», διότι ο χαρακτηρισμός της σαν τέτοιας γίνεται ex Post facto (μετά την πράξη) πράγμα, που παραβιάζει τη θεμελιώδη αρχή του δικαίου, κατά την οποία καμία πράξη δεν αποτελεί έγκλημα, αν δε χαρακτηρίζεται σαν τέτοια, από νόμο, που ισχύει, *πριν* από την τέλεσή της. Ακόμη, είπε ότι ο εκ των υστέρων χαρακτηρισμός του «επιθετικού πολέμου» ως εγκλήματος αποτελεί «πλάσμα τεσσάρων ατόμων» (δηλ. των εκπροσώπων των Τεσσάρων Μεγάλων).

6. Οι Ρώσοι συμφώνησαν με τις απόψεις του Γκρο, όχι, βεβαίως, από σεβασμό προς τη δικαιοσύνη, αλλά επειδή οι ίδιοι είχαν χαρακτηρισθεί από την Κοινωνία Των Εθνών ως «επιτιθέμενοι» και απεβλήθησαν απ' αυτή, λόγω της εισβολης τους στη Φινλανδία, το 1940. Οι Αμερικανοί όμως επέβαλαν την άποψή τους, αφού προηγουμένως συμφώνησαν να χαρακτηρισθούν «επιθετικές» μόνον οι ενέργειες της Γερμανίας και της Ιαπωνίας.

7. Αιτία της αμερικανικής επιμονής ήταν *η επιδίωξη για δι-*

23. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο 1871 ο Βίσμαρκ απέρριψε πρόταση για παραπομπή του Ναπολέοντος Γ΄ σε δίκη, με την κατηγορία ότι επιτέθηκε κατά της Πρωσσίας, λέγοντας: «δεν είναι επιτρεπτό ο νικητής να κρίνει τον ηττημένο, κρατώντας έναν κώδικα ηθικής στο χέρι του». Αντίθετα, οι Άγγλοι κατηγόρησαν τη Ζαν ντ' Αρκ, μεταξύ άλλων και για «υποκινήτρια πολέμου»! Και αυτό, ενώ οι ίδιοι είχαν επιτεθεί κατά της Γαλλίας, είχαν καταλάβει το μέγιστο τμήμα της και προσπαθούσαν να κατακτήσουν και το υπόλοιπο. Η Ιωάννα τόλμησε να ξεσηκώσει εθνική αντίσταση εναντίον τους – άρα «διψά για αιματοχυσία»! Και στις 30 Μαΐου 1431 κάηκε ζωντανή στη Ρουέν – «επιτιθέμενοι είναι πάντα οι ηττημένοι».

καιολόγηση της πολιτικής των ΗΠΑ. Ο Ρούζβελτ:

• Είχε παραβιάσει το «νόμο περί ουδετερότητας», ενισχύοντας με κάθε τρόπο τη Βρετανία.

Είχε καταλάβει τα εδάφη άλλων χωρών, (Ισλανδία, Γροιλανδία).

• Είχε εισβάλλει σε ουδέτερα κράτη (Ιράν).
• Είχε, ουσιαστικά, εξαπολύσει ακήρυκτο πόλεμο κατά της Γερμανίας.

Αν όμως η τελευταία ήταν ένοχη για «επιθετικό πόλεμο», που τον είχε εξαπολύσει, πριν απ' αυτές τις ενέργειες του Ρούζβελτ, τότε αυτές ήσαν «δικαιολογημένες» – κατά τη λογική, βεβαίως, εκείνων, που ανακήρυξαν τους Αμερικανούς σε κηδεμόνες της υφηλίου. «Ο πόλεμος αυτός, είπε ο Αμερικανός δικαστής Ρ. Τζάκσον, ψυχή των διώξεων, ήταν εξαρχής παράνομος. Επομένως, εμείς δε διαπράτταμε καμιά παρανομία βοηθώντας τους λαούς, που είχαν υποστεί την άδικη και παράνομη επίθεση. Η Γερμανία δεν επετέθη κατά των ΗΠΑ, αλλά η αμερικανική επέμβαση ήταν απολύτως δικαιολογημένη, από το γεγονός ότι ο επιθετικός πόλεμος της Γερμανίας ήταν παράνομος».

8. Τι είναι όμως «επιθετικός πόλεμος»; Οι 4 Μεγάλοι τον όρισαν: «Εισβολή εναντίον ευρωπαϊκής χώρας ή κατάληψή της από τον Άξονα» Δηλαδή:

• Η εισβολή ή η κατάληψη μη-ευρωπαϊκής χώρας δεν αποτελεί επιθετικό πόλεμο!
•• Η εισβολή ή η κατάληψη ευρωπαϊκής χώρας από Δύναμη μη-μέλος του Άξονα, επίσης, δεν αποτελεί επιθετικό πόλεμο!

9. Γιατί αυτός ο τραγελαφικός ορισμός; Το πράγμα είναι απλό:

• Οι Άγγλοι είχαν εξαπολύσει απρόκλητες φονικότατες επιθέσεις κατά των ουδέτερων Γάλλων (του Βισύ) στο Μερς-ελ-Κεμπίρ και στο Ντακάρ. Εισέβαλαν στη Συρία. Έκαναν πραξικόπημα στην Αίγυπτο. Έπνιξαν στο αίμα την εθνικοαπελευθερωτική εξέγερση των Ιρακινών. Κατέστειλαν με τη βία το απελευθερωτικό κίνημα των Ινδών. Άγγλοι και Αμερικανοί, μαζί με τους Σοβιετικούς, εισέβαλαν στο ουδέτερο Ιράν και στη Γαλλική Β. Αφρική. Όμως καμιά απ' αυτές τις ενέργειες δε συνι-

στούσε έγκλημα, αφού είχαν εκτελεσθεί... εκτός Ευρώπης!

•• Η ΕΣΣΔ είχε επιτεθεί κατά της Πολωνίας, της Φινλανδίας, της Εσθονίας, της Λεττονίας και της Λιθουανίας και με απειλή επίθεσης είχε αρπάξει εδάφη από τη Ρουμανία. Είχαμε, λοιπόν, *επίθεση της ΕΣΣΔ εναντίον έξι ευρωπαϊκών κρατών*. Αλλά η ΕΣΣΔ έπρεπε να είναι κατήγορος – όχι κατηγορούμενος, αφού ήταν νικητής – όχι ηττημένος. Έτσι οι επιθέσεις της έγιναν μη-επιθετικές, εφόσον για να είναι η επίθεση – επίθεση, έπρεπε να προέρχεται, *ειδικώς*, από τον Άξονα! Έτσι άλλωστε έπαυσαν να είναι επιθέσεις ή «συνωμοσία κατά της ειρήνης»:

••• Η κατάληψη της Ισλανδίας και Γροιλανδίας απο τους Αγγλοαμερικανούς. Τα αγγλογαλλικά σχέδια για εισβολή στη Νορβηγία[24].

•••• Ο αυθαίρετος και παράνομος αποκλεισμός της ουδέτερης Ελβετίας, το χειμώνα του 1944-45, με σκοπό τον εξαναγκασμό της να παύσει την παραγωγή όπλων και άλλων βιομηχανικών ειδών για λογαριασμό της Γερμανίας, από την οποία έπαιρνε κάρβουνο. Η Ελβετία αντιστάθηκε μερικούς μήνες στον εκβιασμό, αλλά, τελικά, υπέκυψε, γιατί αντιμετώπισε το φάντασμα της πείνας (ο ανεφοδιασμός της γινόταν με ουδέτερα πλοία, από ουδέτερες χώρες, μέσω Γένουας).

10. Αξίζει να παρατηρηθεί ότι *δεν έγινε καμία δίωξη Ιταλού*, παρόλο που η Ιταλία επιτέθηκε κατά της Αλβανίας, της Γαλλίας, της Ελλάδας και αργότερα κατά της ΕΣΣΔ. Γιατί;

Διότι η Ιταλία είχε αποδειχθεί ακίνδυνη. Άρα δεν υπήρχε λόγος να συντριβεί.

Η Ιταλία είχε αλλάξει στρατόπεδο στα τέλη του πολέμου και όσοι είναι μαζί μας, δεν μπορεί να είναι εγκληματίες.

24. Ο Ρ. Ες ήταν ο πρώτος άνθρωπος στην Ιστορία, που κρίθηκε «ένοχος συνωμοσίας για εξαπόλυση πολέμου» και τιμωρήθηκε με ισόβια. Το 1956, η Βρετανία, η Γαλλία και το Ισραήλ, αφού συνενοήθηκαν μυστικά (συνωμοσία), επιτέθηκαν κατά της Αιγύπτου. Τότε, ο συνήγορος του Ες, Άλφρεντ Ζάιντλ, έγραψε μια επιστολή στο υπουργείο Εξωτερικών της Βρετανίας και ρώτησε αν ο Βρετανός πρωθυπουργός Άντονυ Ήντεν θα δικαζόταν από τις ΗΠΑ, την ΕΣΣΔ, τα περισσότερα κράτη του κόσμου και τον ΟΗΕ. Φυσικά δεν πήρε απάντηση. Και όμως: κατά τη δημοκρατική λογική ο Ες και ο Ήντεν έπρεπε να είναι ίσοι απέναντι στο νόμο και φυσικά, ο δεύτερος ήταν πολύ πιο ένοχος, διότι ήταν πρωθυπουργός και επιπλέον είχε υπόψιν του το προηγούμενο στη Νυρεμβέργη.

11. *Δίωξη δεν έγινε ούτε εναντίον οιωνδήποτε Φινλανδών*, παρά τη φινλανδική συμμετοχή στη γερμανική εισβολή κατά της Ρωσίας. Γιατί; Μα διότι δεν έπρεπε, κατά κανένα τρόπο, να γίνει λόγος για την προγενέστερη Ρωσική επίθεση κατά της Φιλανδίας.

12. Η ΕΣΣΔ είχε *επιτεθεί* κατά της Ιαπωνίας, *παρόλο που υπήρχε σύμφωνο μη επίθεσης* μεταξύ των δύο χωρών και επιπλέον η δεύτερη είχε ζητήσει από την πρώτη να μεσολαβήσει, για να σταματήσει ο πόλεμός της με τους Αγγλοαμερικανούς. Όμως η Ιαπωνία ήταν εκτός Ευρώπης και η Ρωσία εκτός Άξονα, άρα η επίθεση δεν ήταν επίθεση!

13. Από τα παραπάνω συνάγεται, σαφώς, ότι οι δίκες κατά των ηττημένων εξυπηρετούσαν, καθαρώς *πολιτικές σκοπιμότητες* των νικητών, που αυτοχρίσθηκαν δικαστές τους. Το ωραίο είναι ότι ψυχή των διώξεων και της κατηγορίας, στην κυριότερη απ' αυτές τις δίκες (της Νυρεμβέργης), ήταν ο Αμερικανός δικαστής Ρόμπερτ Τζάκσον, ο οποίος, λίγο πριν αναλάβει αυτό το έργο, είχε προειδοποιήσει εναντίον του ενδεχομένου να χρησιμοποιηθεί η δικαιοσύνη για σκοπούς μη-δικαστικούς και καταφέρθηκε εναντίον «των κυνικών», που δε διστάζουν να θέλουν να χρησιμοποιήσουν τα δικαστήρια σαν όπλα! «Αν θέλουμε να εκτελέσουμε τους Γερμανούς, έγραφε ο ίδιος στο περιοδικό «Λάιφ», στο όνομα κάποιας πολιτικής, ας τους εκτελέσουμε, χωρίς δικαστική κάλυψη. Αν είστε αποφασισμένοι να εκτελέσετε οπωσδήποτε κάποιον, δεν υπάρχει λόγος να τον δικάσετε, ο κόσμος δεν τρέφει σεβασμό προς τα δικαστήρια, που λειτουργούν, για να καταδικάζουν»! Σίγουρα αυτός, που διόρισε τον Τζάκσον, θέλησε να τον εξευτελίσει ή είχε πολύ χιούμορ!

14. *Πριν* αρχίσει η δίκη της Νυρεμβέργης, ο Ρώσος δικαστής, στρατηγός Νικιτσένκο, δήλωσε: «Ασχολούμαστε εδώ με τους κυριότερους εγκληματίες πολέμου, που έχουν κιόλας καταδικασθεί και που η καταδίκη τους έχει ανακοινωθεί με τις Δηλώσεις της Μόσχας και της Κριμαίας και από τους αρχηγούς των συμμαχικών κυβερνήσεων. Επομένως, το μόνο, που έχει να κάνει

το δικαστήριο, είναι να επιβάλει αμέσως τις αρμόζουσες ποινές. Δεν υπάρχει λόγος να δημιουργήσουμε το πλάσμα, σύμφωνα, με το οποίο ο δικαστής είναι ένα ανιδιοτελές και αμερόληπτο άτομο, το οποίο δεν έχει νομική γνώση για το τι έγινε προηγουμένως πράγμα, που θα οδηγούσε σε περιττές καθυστερήσεις.» Σωστά!

Οι νικητές είχαν ήδη διακηρύξει ποια μοίρα επεφύλασσαν στους ηττημένους, η δίκη ήταν, απλώς, μια (πολιτική) τελετουργία.

15. Η κεντρική κατηγορία, από την οποία απέρρεαν όλες οι άλλες, ήταν η της «συνωμοσίας, για την εξαπόλυση του επιθετικού πολέμου». Αν όμως υπήρξε τέτοια «συνωμοσία», *βασικό ρόλο σ' αυτήν είχε διαδραματίσει η Ρωσία*, η οποία είχε συνάψει το σύμφωνο, που έλυσε τα χέρια του Χίτλερ και επιπλέον ένα μυστικό πρωτόκολλο μαζί του, που πρόβλεπε και τη δική της εισβολή στην Πολωνία (όπως και έγινε) και το μερίδιό της από τη λεία.

Όμως στη δίκη δεν επιτράπηκε να γίνει λόγος γι' αυτά τα πράγματα. Η συνωμοσία είχε γίνει μόνο μεταξύ Γερμανίας – Ιαπωνίας, παρόλο που μεταξύ τους δεν υπήρξε κανένας συντονισμός και κανένα κοινό σχέδιο.

16. Στο κατηγορητήριο της Νυρεμβέργης αναφέρονταν και κατηγορίες, που μόνο σε θεοκρατικά καθεστώτα θα μπορούσαν να διατυπωθούν: ότι οι δικαζόμενοι είχαν «προωθήσει πεποιθήσεις και πρακτικές αντίθετες προς τη χριστιανική διδασκαλία... προσπάθησαν να υπονομεύσουν την επιρροή των εκκλησιών στο λαό και ιδιαίτερα στη νεολαία... κατέστρωσαν και εφάρμοσαν σχέδιο δίωξης των κληρικών». Και σ' αυτούς, που δίκαζαν τέτοιες κατηγορίες, συμπεριλαμβάνονταν οι Σοβιετικοί!!!

17. Οι σύμμαχοι ήθελαν να περιλάβουν *οπωσδήποτε* στους ενόχους και την οικονομική ηγεσία της Γερμανίας, διότι έτσι θα δικαιολογούσαν τη σκοπούμενη εκμηδένιση της Γερμανικής βιομηχανίας. Αποφάσισαν, λοιπόν, να περιλάβουν στους κατηγορούμενους συμβολικώς και έναν εκπρόσωπό της. Ο κλήρος έπεσε στον Γκούσταφ Κρουπ. Διαπίστωσαν όμως ότι ήταν 78 ετών, έπασχε από εξάντληση των σωματικών και πνευματικών λειτουργιών του και δεν μπορούσε να παρακολουθήσει τη διαδικασία. Οπότε επειδή έπρεπε οπωσδήποτε να υπάρξει ο... συμβολισμός, αποφάσισαν να δικάσουν το γιο του Άλφριεντ, πράγμα που, τελικά, δεν έγινε στη Νυρεμβέργη, αλλά αλλού.

18. Οι νικητές ήθελαν να «δικάσουν» ολόκληρο το γερμανικό έθνος. Γι' αυτό διάλεξαν τους 21 κατηγορουμένους της μεγάλης «δίκης» της Νυρεμβέργης, έτσι ώστε να αντιπροσωπεύουν όλες τις πλευρές του – εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα, κυβέρνηση, στρατός, ναυτικό, δυνάμεις ασφαλείας, οικονομική ηγεσία, ιδεολογία (Ρόζενμπεργκ), νεολαία (Σιράχ) κλπ. Έπρεπε άρα, οπωσδήποτε, ανάμεσα στους κατηγορούμενους να υπάρχει και «η προπαγάνδα». Ο Γκαίμπελς όμως είχε αυτοκτονήσει. Και έτσι έβαλαν στη θέση του, στο εδώλιο, το Χανς Φρίτσε, διευθυντή της ραδιοφωνίας. «Έγκλημά» του ήταν, κυρίως, οι ραδιοφωνικές ομιλίες του. Σημειώθηκε μάλιστα και το κωμικοτραγικό φαινόμενο, ο Σοβιετικός κατήγορος Ρουντένκο να κατηγορήσει το Φρίτσε για... αντιθρησκευτική προπαγάνδα (!), ενώ τέτοια προπαγάνδα από επίσημα κρατικά μέσα γινόταν μόνο στην ΕΣΣΔ – το γερμανικό εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα είχε, βεβαίως, θέσεις αντιθρησκευτικές, αλλά ουδέποτε τα κρατικά μέσα διεξήγαγαν τέτοια προπαγάνδα.

Κατηγορήθηκε, επίσης, ο Φρίτσε, επειδή συνιστούσε, από το ραδιόφωνο, στους συμπατριώτες του να κάνουν αντίσταση κατά των Συμμάχων, στις γερμανικές επαρχίες, που αυτοί καταλάμβαναν, δηλ. δολιοφθορές, φόνους στρατιωτικών, αντάρτικο κλπ. Όμως οι ίδιοι οι Σύμμαχοι είχαν οργανώσει την αντίσταση στις κατεχόμενες, από τους Γερμανούς, ευρωπαϊκές χώρες και τους αυτουργούς των ιδίων πράξεων για υποκίνηση, των οποίων κατηγορούσαν το Φρίτσε, τους εξυμνούσαν σαν ήρωες!

Ο ίδιος, ο κάθε άλλο παρά φιλοχιτλερικός ή φιλογερμανός, Ευγένιος Ντάβιντσον, στο έργο του «η δίκη των Γερμανών», παραδέχεται: «Η συμπεριφορά του Φρίτσε δε διέφερε ουσιαστικά από την αντίστοιχη των Συμμάχων προπαγανδιστών».

Τελικά, το Στρατοδικείο των Τεσσάρων Νικητών αναγκά-

σθηκε ν' απαλλάξει το Φρίτσε. Αλλά φρόντισαν να τον παραλάβει άλλο δικαστήριο, που εφαρμόζοντας «νόμο περί αποναζιστικοποίησης», τον καταδίκασε σε 9ετή καταναγκαστικά έργα.

19. Ο προαναφερθείς Ντάβιντσον, περιγράφει τα της δίκης: «Στη δίκη των μεγάλων εγκληματιών πολέμου ήταν επικίνδυνο, ακόμη και στους αθώους, να προσέλθουν, για να καταθέσουν... αν μια μαρτυρία φαινόταν αμφίβολη ή εχθρική προς τη διωκτική αρχή, ο μάρτυρας συλλαμβανόταν αμέσως. Μερικοί μάρτυρες έγιναν συγκάτοικοι των κατηγορουμένων στα κελιά τους, ενώ είχαν έλθει στην πόλη ελεύθεροι. Ένας από τους συνήγορους, ο καθηγητής Μέτζγκερ συνελήφθη, ξαφνικά, στη Νυρεμβέργη και έμεινε κρατούμενος έξι, ολόκληρους μήνες στην ίδια φυλακή, που ήταν και ο πελάτης του Νώυρατ, χωρίς ποτέ να μάθει το λόγο. Ένας πρώην συνταγματάρχης του γερμανικού στρατού τηλεγράφησε στο δικαστήριο, ζητώντας να του επιτραπεί να καταθέσει... Συνελήφθη αμέσως: ...Η σύζυγος του ναυάρχου Ραίντερ συνελήφθη από τους Ρώσους και έμεινε αρκετά χρόνια στη φυλακή, χωρίς να τη βαραίνει καμιά κατηγορία, δεν της επέτρεψαν να έλθει στη Νυρεμβέργη να καταθέσει σαν μάρτυρας του συζύγου της ... Οι Ρώσοι δεν ήσαν οι μόνοι, που συνέλαβαν συγγενείς εγκληματιών πολέμου. Και οι Δυτικοί το έκαναν... Η κυρία Γκαίρινγκ λ.χ. και η νεαρή κόρη της έμειναν στη φυλακή μερικούς μήνες. Συνελήφθησαν, επίσης, η σύζυγος του Σιράχ και του Φουνκ... Κάθε περιουσιακό στοιχείο κατασχόταν, ανεξάρτητα από την ενοχή ή αθωότητα της οικογένειας... Η υπεράσπιση των κατηγορουμένων έγινε κάτω από μνημειωδώς δυσμενείς συνθήκες... Δεν επιτρεπόταν στους συνηγόρους η μελέτη της δικογραφίας, η κατηγορία είχε τη δυνατότητα να αιφνιδιάζει την υπεράσπιση με στοιχεία και μάρτυρες... Η κατηγορία είχε εκ των προτέρων γνώση της ταυτότητας των μαρτύρων υπεράσπισης, όπως και την ικανότητα να τιμωρεί τους μάρτυρες εκείνους, που οι καταθέσεις τους κρίνονταν ύποπτες είτε μη φιλικές προς τους Συμμάχους. Μια επίσημη ανακοίνωση οποιουδήποτε κράτους – μέλους των Ηνωμένων Εθνών (δηλ. του στρατοπέδου των νικητών) γινόταν

αυτόματα δεκτή από το δικαστήριο σαν επίσημο στοιχείο και πολύ λίγες ερωτήσεις, που μπορούσαν να φέρουν σε αμηχανία ή να ενοχλήσουν τις δυνάμεις, που κατείχαν την έδρα, επιτρέποντα...».

20. Στη «δίκη» διυλίσθηκαν όλα τα εγκλήματα των Γερμανών. Απαγορεύτηκε όμως να γίνει λόγος για:

- Την τύχη των 123.000 Γερμανών, που αιχμαλωτίσθηκαν στο Στάλινγκραντ και από τους οποίους μόνον 5.000 επέζησαν.
- Για βομβαρδισμούς γερμανικών πόλεων, δίχως στρατιωτικούς στόχους, όπως της Δρέσδης, όπου σκοτώθηκαν 135.000 άτομα. Αντίθετα, έγινε μέγας λόγος για το βομβαρδισμό του Ρόττερνταμ, όπου σκοτώθηκαν 800 άτομα. Και η Δρέσδη καταστράφηκε, όταν ο πόλεμος τέλειωνε, ενώ ο βομβαρδισμός του Ρόττερνταμ εξυπηρετούσε κάποια σκοπιμότητα.
- Για σφαγές, θιασμούς, λεηλασίες, εμπρησμούς, που διέπραξαν οι Ρώσοι (και πολύ λιγότερο αλλά πάντως και οι δυτικοί) σε βάρος άμαχων γερμανικών, ουγγρικών και άλλων πληθυσμών.
- Και φυσικά, στις δίκες κατά της Ιαπωνίας δεν επιτράπηκε να γίνει λόγος για την εκμηδένιση της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι από τους Αμερικανούς (με τη σύμφωνη γνώμη και των Βρετανών και Ρώσων), παρόλο που, ειδικά για το δεύτερο, δεν μπορούσε να υπάρχει πλέον καμία σκοπιμότητα.

«Ουαί τοις ηττημένοις»

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει η εικόνα του... «δικαίου», που διέπει τις σχέσεις των εθνών, που είναι το αντίστοιχο, σε μεγαλύτερη κλίμακα, του «δικαίου», που διέπει τις σχέσεις των ατόμων.

Θεμέλιο της «ισότητας έναντι του νόμου» είναι η αρχή ότι οι ισχυροί και οι νικητές έχουν πάντοτε δίκιο, οι αδύναμοι και οι ηττημένοι έχουν πάντοτε άδικο. Μακάριοι οι δυνατοί και οι νικηταί ότι αυτών εστί η δικαιοσύνη!

1. Οι νικητές στο Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο έκαναν νόμο, με τον οποίο χαρακτήρισαν «εγκλήματα» πράξεις, που είχαν τελε-

σθεί *προγενέστερα*. Αυτόν τον εκ των υστέρων «νόμο» τους τον βάφτισαν «διεθνή» και του έδωσαν ισχύ μεγαλύτερη από τους ως τότε ισχύοντες εθνικούς νόμους. Συνεπώς, αν ένας Γερμανός επικαλούνταν ότι αρνούμενος να πολεμήσει, θα τιμωρούνταν από το νόμο της χώρας του, έπαιρνε την απάντηση ότι ο ανύπαρκτος τότε «διεθνής νόμος» ήταν ανώτερος και άρα όφειλε αυτόν να υπακούσει! Όμως: Ο ίδιος ο ΟΗΕ με τη Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, που ενέκρινε με τη Γενική του Συνέλευση στις 10 Δεκ. 1948 ορίζει: «Κανείς δεν επιτρέπεται να χαρακτηριστεί ένοχος οιασδήποτε ποινικής παράβασης για οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη που δεν αποτελούσε ποινική παράβαση τόσο για την εθνική, όσο και για τη διεθνή νομοθεσία, *όταν* η πράξη ή παράλειψη τελέσθηκε», «κανείς» πλην των ηττημένων!

2. Οι νικητές χαρακτήρισαν έγκλημα την προετοιμασία, εξαπόλυση και διεξαγωγή «επιθετικού πολέμου». Όμως:

ι) Κάθε κυρίαρχο κράτος έχει το δικαίωμα να διεξάγει πόλεμο, όταν αυτό κρίνει ότι επιβάλλουν τα δίκαια ή τα συμφέροντά του. Μόνον το ίδιο κρίνει αν ο πόλεμός του είναι αμυντικός, προληπτικός, δίκαιος κλπ. Χωρίς αυτήν τη δυνατότητα δεν υπάρχει δικαίωμα κυριαρχίας. Άλλωστε, η Γερμανία επιτέθηκε κατά της Πολωνίας και της ΕΣΣΔ, αλλά όχι κατά της Γαλλίας και της Βρετανίας – αυτές ήσαν, που κήρυξαν τον πόλεμο, επιβεβαιώνοντας έτσι ότι μόνον το ίδιο το κυρίαρχο κράτος κρίνει, αν απειλείται και αν επιβάλλεται να προσφύγει στα όπλα.

ιι) Η απόφαση για πόλεμο αποτελεί κρατική ενέργεια και όχι εγκληματική πράξη ατόμων.

ιιι) Ένας στρατιωτικός δεν μπορεί να θεωρηθεί υπόλογος για τις πολιτικές αποφάσεις της κυβέρνησης της χώρας του, όπως είναι η κήρυξη πολέμου.

ιν) Πρέπει να σημειωθεί ότι όλες οι προσπάθειες, που έγιναν από τον ΟΗΕ, για να δοθεί ο νομικός ορισμός του «επιθετικού πολέμου», απέτυχαν – η επίθεση εξακολουθεί να μην έχει ένα γενικά παραδεκτό ορισμό!

Το ίδιο ισχύει και για τους νόμους περί των τρόπων διεξαγωγής των πολέμων, περί αιχμαλώτων κοκ. Σε όλα αυτά εξακολουθεί να ισχύει, νομικώς, χάος και στην πράξη το δίκαιο του νικητή. Όπως διαπιστώνει ο Ντάβιντσον, «είναι προφανές ότι, για να επισημανθεί ένας επιτιθέμενος ή εγκληματίας πολέμου, πρέπει απαραίτητα να έχει χάσει τον πόλεμο». Κανένας νικητής δεν πρόκειται να αυτοχαρακτηριστεί επιτιθέμενος ή εγκληματίας πολέμου ή να υποβληθεί, εκουσίως, στην κρίση διεθνούς δικαστηρίου (που, άλλωστε, δεν υπάρχει)... οι επιτιθέμενοι ανήκαν στα ηττημένα κράτη. Αυτό ισχύει και για τη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου και κατά της ανθρωπότητας· τέτοια εγκλήματα μόνο από την πλευρά των ηττημένων μπορούν να διαπραχθούν. Και ποιος άλλος μπορεί να τους δικάσει εκτός από το νικητή;».

Έτσι λ.χ., το 1956 οι Ρώσοι εισέβαλαν στην Ουγγαρία, κατέλαβαν τη χώρα, επέβαλαν κυβέρνηση οργάνων τους συνέλαβαν – απήγαγαν – δίκασαν – καταδίκασαν – εκτέλεσαν τον πρωθυπουργό της Ι. Νάγκυ και τους συνεργάτες του – ήσαν οι .... «επιτιθέντες»!

ν) Επιθέσεις εξαπέλυσαν:

- Η Κίνα: στην Κορέα
  στο Θιβέτ
  στην Ινδία
  στο Βιετνάμ
- Η Ρωσία: στην Ουγγαρία
  στην Τσεχοσλοβακία
  στο Αφγανιστάν
- Το Βιετνάμ: κατά της Καμπότζης
- Οι Άραβες: κατά του Ισραήλ.
- Το Ισραήλ: κατά των Αράβων.
- Οι Αγγλογάλλοι και το Ισραήλ: κατά της Αιγύπτου.
- Το Ιράκ: κατά του Ιράν.
- Η Τουρκία: κατά της Κύπρου.
- Οι ΗΠΑ κατά της Γρανάδας και της Λιβύης.

Όμως κανένα διεθνές όργανο δε βρέθηκε να εφαρμόσει εναντίον των επιτιθέμενων τις «αρχές της Νυρεμβέργης».

3. Οι νικητές όρισαν ότι οι πράξεις ήσαν εγκλήματα *μόνον*,

εφόσον είχαν τελεσθεί από τους ηττημένους. Οι ίδιες πράξεις, εάν είχαν γίνει από τους νικητές, *δεν ήσαν* εγκλήματα.

Έτσι: ι) Οι σοβιετικές επιθέσεις κατά της Φινλανδίας και της Ιαπωνίας ή η κατάληψη της Ισλανδίας – Γροιλανδίας από τους Αμερικανούς δεν ήσαν... επιθέσεις.

ιι) Τα γερμανικά σχέδια για κατάληψη Δανίας – Νορβηγίας αποτελούσαν «συνωμοσία κατά της ειρήνης», όχι όμως και τα παρόμοια σχέδια των Αγγλογάλλων, τους οποίους οι Γερμανοί πρόλαβαν κατά λίγες ώρες[25]!

ιιι) Ο Ραίντερ κατηγορήθηκε ανάμεσα στα άλλα και για τις εισηγήσεις του στο Χίτλερ να πιέσει την Ιαπωνία ώστε να επιτεθεί κατά των Βρετανών στη Σιγκαπούρη. Αυτό ήταν «έγκλημα». Και ο Ντάβιντσον παρατηρεί: « Είναι πραγματικά περίεργο να κατηγορείται ο στόλαρχος μιας εμπόλεμης χώρας για την προσπάθειά του να κερδίσει συμμάχους στον πόλεμο εναντίον του εχθρού της». Το ίδιο άλλωστε έκαναν οι Βρετανοί ζητώντας την παρέμβαση των ΗΠΑ, αλλά, φυσικά, αυτό δεν ήταν «συνωμοσία για εξαπόλυση επιθετικού πολέμου».

ιν) Ο έντονα αντιναζιστής Ευγένιος Ντάβιντσον στη «Δίκη των Γερμανών» παραδέχεται:

«Η ενοχή του Γιοντλ κατά πάσα πιθανότητα δεν ήταν σοβαρότερη από των συμμάχων στρατηγών, που διέτασσαν τους κομάντος να μάχονται, αδιαφορώντας για τους κανόνες του δικαίου και από των συμμάχων επιτελικών, που διέτασσαν την καταστρο-

25. Ο Τσώρτσιλ εισηγήθηκε στις 19 Σεπτ. 1939 την κατάληψη της ουδέτερης Νορβηγίας, για να διακοπεί ο εφοδιασμός της Γερμανίας με σουηδικό σιδηρομετάλλευμα και να αποκλεισθεί η Βαλτική. Στις 16 Δεκ. επανήλθε γράφοντας στο υπόμνημά του: «Ο τελικός δικαστής είναι η συνείδησή μας... Μικρές χώρες δεν πρέπει να δέσουν τα χέρια μας... Το γράμμα του νόμου δεν πρέπει να μας εμποδίσει...» Και ο Γκαμελέν στις 16 Μαρτίου 1940 έγραφε ότι, επειδή οι ουδέτεροι φοβούνται τη Γερμανία, «πρέπει να δείξουμε στους ουδέτερους την ισχύ μας». Το Ανώτατο Συμμαχικό Πολεμικό Συμβούλιο, στις 28 Μαρτίου όρισε την εισβολή στη Νορβηγία για τις 4 Απριλίου. Η ημερομηνία αναβλήθηκε για λίγες ημέρες και στις 9 αποβιβάστηκαν οι Γερμανοί.

φή, μέχρι εκμηδενισμού της Δρέσδης, του Αμβούργου, του Βερολίνου και άλλων γερμανικών πόλεων... Ούτε ο Γιοντλ ούτε οι αντίστοιχοι προς αυτόν σύμμαχοι στρατιωτικοί αρμόδιοι ενδιαφέρονταν για τη νομιμότητα και τη δικαιολόγηση των μεθόδων, που χρησιμοποιούσαν και που θεωρούνταν απαραίτητες για τη νίκη...

Αν η Δίκη γινόταν αργότερα ή αν ο Γιοντλ δικαζόταν από ένα άλλο δικαστήριο αργότερα, είναι απίθανο ότι θα καταδικαζόταν σε θάνατο... Ο Γιοντλ είχε το ατύχημα να δικαστεί πολύ νωρίς...».

Ο Γιοντλ εκτελέστηκε. «Οι αντίπαλοι προς αυτόν σύμμαχοι στρατιωτικοί» ανακηρύχθηκαν ήρωες. Ίσως επειδή αυτοί πολέμησαν για την «ισότητα όλων ενώπιον του νόμου» – όλων πλην των εχθρών τους.

4. Οι νικητές έγιναν μόνοι τους νομοθέτες – ανακριτές – δικαστές των ηττημένων εχθρών τους. Και όπως ήταν επόμενο. Απαγόρευσαν στην υπεράσπιση να αναφέρεται σε δικές τους πράξεις, έστω κι αν αυτές υπήρξαν οι *αιτίες* των πράξεων των εχθρών τους ή ήσαν *όμοιες* με εκείνες. Δηλαδή, τους στέρησαν τη χρήση του «δικαιώματος αμοιβαιότητας» (ν' αποδείξει ο κατηγορούμενος ότι ο κατήγορος διέπραξε τα ίδια, για τα οποία τον κατηγορεί).

Έτσι: ι) Γερμανοί καταδικάστηκαν για εκτέλεση συμμάχων κομάντος, δεν τους επετράπη όμως να επικαλεστούν την παράνομη, κατά τους διεθνείς νόμους και τις διεθνείς συμβάσεις, δράση αυτών των κομάντος. Ο ίδιος ο Ντάβιντσον χαρακτηρίζει τη διαταγή προς τις συμμαχικές μονάδες κομάντος «πρωτόγονη και κτηνώδη», αλλά η προσκόμισή της στο δικαστήριο απαγορεύθηκε!

ιι) Ο Ε. Νταίνιτς κατηγορήθηκε για τη διαταγή του προς τα γερμανικά υποβρύχια να μη διασώζουν τους ναυαγούς των πλοίων, που τορπιλίζουν. Όμως η διαταγή αυτή εκδόθηκε μετά από τον τορπιλισμό του εξοπλισμένου βρετανικού επιβατηγού «Λακωνία» στις 12 Σεπτ. 1942 στο νότιο Ατλαντικό. Τρία γερμα-

νικά υποβρύχια εγκατέλειψαν τότε τις επιχειρήσεις τους, για να ασχοληθούν με τη διάσωση των 2732 ναυαγών. Επίσης, ζήτησαν από τη Γαλλία του Βισύ να στείλει πλοία από το Ντακάρ, για να παραλάβουν ναυαγούς (πράγμα που έγινε) και ειδοποίησαν και τους Αγγλοαμερικανούς να στείλουν βοήθεια με αμοιβαία αναστολή των εχθροπραξιών. Η απάντηση ήταν επιθέσεις από αμερικανικά αεροπλάνα, που έπληξαν ένα υποβρύχιο και σωσίβιες λέμβους και σκότωσαν ναυαγούς (Βρετανούς, Πολωνούς, Ιταλούς)! Η διαταγή της επίθεσης δόθηκε από τον Αμερικανό Ρόμπερτ Ρίντσαρντσον, διοικητή του Α΄ μικτού σμήνους των ΗΠΑ, στο νησί της Αναλήψεως, ο οποίος φυσικά δεν κατηγορήθηκε για «εγκλήματα πολέμου», αλλά συνέχισε κανονικά τη σταδιοδρομία του και το 1963, Ταξίαρχος αποσπασμένος στο ΝΑΤΟ, δήλωσε ότι ενέργησε σωστά[26].

iii) Ο κυβερνήτης του υποβρυχίου U-852, Χάιντς Εκ, εκτελέσθηκε, επειδή έβαλε εναντίον των ναυαγών του ελληνικού φορτηγού «Πηλεύς», το οποίο βύθισε στη Μεσόγειο το Μάρτιο του 1944.

Σκοπός του ήταν να εξαφανίσει κάθε ίχνος του ναυαγίου, για να μην επισημανθεί το υποβρύχιό του. Θα μπορούσε, λοιπόν, να θεωρηθεί ότι διέπραξε αξιόποινες πράξεις κάτω από συνθήκες έκτακτης ανάγκης, δηλαδή, μιας κατάστασης, που ο νόμος χαρακτηρίζει τόσο συντριπτικά πιεστική, ώστε να μην παρέχει στο δράστη την ευχέρεια επιλογής εναλλακτικής λύσης. Όμως το βρετανικό «Κόσσακ», που επιτέθηκε κατά του άοπλου γερμανικού εφοδιαστικού σκάφους «Άλτμαρκ» μέσα στα ύδατα της τότε ουδέτερης Νορβηγίας, έβαλε εναντίον των μελών του πληρώματος, που προσπαθούσαν να σωθούν κολυμπώντας. Τι απέγινε ο πλοίαρχος του «Κόσσακ»; Πήρε συγχαρητήρια από το Βασιλέα

26. Ο επίσημος ιστορικός του Βρετανικού Πολεμικού Ναυτικού, πλοίαρχος Σ. γ. Ρόστηλλο, έγραψε σε επιστολή του προς τους «Sunday Times» της 1ης Φεβρ. 1959: «Στην υπόθεση αυτή, το δίκιο, χωρίς αμφιβολία, βρισκόταν προς την πλευρά του Νταίνιτς και των πληρωμάτων του».

της Βρετανίας και τον Τσώρτσιλ, τότε Πρώτο Λόρδο του Ναυαρχείου και παρασημοφορήθηκε με το Σταυρό Διακεκριμένων Υπηρεσιών!

Επόμενο! διότι αυτός δεν τελούσε κάτω από συνθήκες έκτακτης ανάγκης, αφού, βεβαίως, δεν κινδύνευε από τους Νορβηγούς.

Εξάλλου Βρετανοί σκότωσαν στη Βιρμανία τριάντα Ιάπωνες αιχμαλώτους, γιατί δεν μπορούσαν να τους πάρουν μαζί τους, ενώ αν τους άφηναν θα πρόδιναν τις θέσεις και τις κινήσεις τους, δηλ. τους σκότωσαν, ακριβώς, για τον ίδιο λόγο, που ο Εκ σκότωσε τους ναυαγούς του «Πηλέα».

5. Οι νικητές δίκασαν και έξι οργανώσεις, που οι ίδιοι τις χαρακτήρισαν «εγκληματικές». Το υπουργικό συμβούλιο του Ράιχ, την ηγετική ομάδα του κόμματος, τα SS και SD μαζί με την αστυνομία δίωξης εγκλήματος και την ασφάλεια, τα SA, την Γκεστάπο και το Γενικό Επιτελείο μαζί με την Ανώτατη Στρατιωτική Διοίκηση. Η ιδιότητα μέλους των οργανώσεων αυτών συνιστούσε εκ προοιμίου έγκλημα. Βεβαίως, υπήρχαν κάποια προηγούμενα, όπως οι αμερικανικοί νόμοι, που θεωρούσαν έγκλημα την ιδιότητα μέλους της Κου-Κλουξ-Κλαν ή της Μαφίας. Όμως οι προαναφερθείσες γερμανικές «οργανώσεις» (φυσικά, ούτε το υπουργικό συμβούλιο ούτε το γεν. επιτελείο στρατού αποτελούν «οργάνωση») χαρακτηρίζονταν «εγκληματικές» *εκ των υστέρων*.

Έτσι λ.χ., όποιος είχε γίνει μέλος του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος το 1933, το 1945 χαρακτηριζόταν αναδρομικώς «εγκληματίας».

Με το μέτρο αυτό οι νικητές υιοθετούσαν την αρχή της «συλλογικής ευθύνης» και το ένα τέταρτο έως το μισό του γερμανικού πληθυσμού μπορούσε να τεθεί υπό κατηγορία και να καταδικασθεί ακόμη και σε θάνατο!

Τελικά το δικαστήριο εξαίρεσε το υπουργικό συμβούλιο και το γεν. επιτελείο με την ανώτατη στρατιωτική διοίκηση.

Και το 1950 ο στρατηγός Αϊζενχάουερ, με εντολή του προέδρου Τρούμαν, πήγε στη Δυτ. Γερμανία, για να πει ότι «ποτέ κα-

τά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ο γερμανικός στρατός δεν έχασε την τιμή του». Αιτία οι ΗΠΑ, ήθελαν τώρα τη Δυτ. Γερμανία και τον στρατό της στο ΝΑΤΟ. Το 1986 ο πρόεδρος Ρήγκαν απέτισε φόρο τιμής στους θαμμένους στρατιωτικού νεκροταφείου της Δυτ. Γερμανίας, μεταξύ των οποίων και άνδρες των SS.

Ω δικαιοσύνη!

1. Τα προηγηθέντα δεν τα ανάφερα για να υπερασπιστώ τους Γερμανούς και Ιάπωνες, που χαρακτηρίστηκαν «εγκληματίες πολέμου». Δεν υποστηρίζω ότι αυτοί και άλλοι συμπατριώτες τους δε διέπραξαν πολλά και τρομερά εγκλήματα. Εκείνο που υποστηρίζω είναι αυτό, που ομολογεί και ο Ντάβιντσον. Ότι «ούτε στο Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ούτε στους μετέπειτα πολέμους τα εγκλήματα πολέμου, τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ήταν μονοπώλιο των Γερμανών». Και θέτοντας το ερώτημα:

Τότε γιατί η «Δίκη» των Γερμανών; Απαντά: Επειδή, «έπρεπε να γίνει μια δίκη για ψυχολογικούς και πολιτικούς λόγους». Σωστά. Τα ανάφερα, λοιπόν, για να δείξω ότι η δήθεν ισότητα έναντι του νόμου είναι τόσο *ανύπαρκτη*, όσο και η ανεξάρτητη δικαιοσύνη.

2. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, αν είχαν νικήσει οι Γερμανοί, «εγκληματίες πολέμου» θα ήσαν οι ηγέτες των εχθρικών προς αυτούς χωρών. Και αν κρίνουμε από τον τρόπο, που διεξάγονταν οι δίκες στην εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία (λ.χ. των συνωμοτών της 20ης Ιουλίου 1944, του κόμη Μόλτκε κ.ά.) η «Δίκη» εναντίον των Ρούζβελτ, Τσώρτσιλ, Στάλιν και των συνεργατών τους θα ήταν όμοια ή και χειρότερη από τις «Δίκες», που σκηνοθέτησαν οι σύμμαχοι κάτι σαν τις περιβόητες «Δίκες», με τις οποίες ο Στάλιν εξόντωσε τους αντιπάλους του.

3. Όμως αυτό θα ήταν... «φυσικό». Διότι ο ολοκληρωτισμός *δεν* ισχυρίζεται ότι διαθέτει ανεξάρτητη δικαιοσύνη ούτε ότι εφαρμόζει την ισότητα μπροστά στο νόμο. Αυτά είναι ισχυρισμοί της «δημοκρατίας».

Και είναι *ψεύτικοι*. Στον ολοκληρωτισμό η δικαιοσύνη είναι

και θεωρητικώς και εμπράκτως όργανο στην υπηρεσία της εξουσίας. Στη «δημοκρατία» υποτίθεται ότι δεν είναι. Όμως και εδώ και εκεί νόμος είναι, όπως είπε ο Θρασύμαχος στην «Πολιτεία» του Πλάτωνα, «το του κρείττονος συμφέρον». Και ποιος είναι περισσότερο «κρείττων» από τον πλούσιο, τον εξουσιαστή και ιδίως το νικητή;

4. Άν πραγματικά τα «Ηνωμένα Έθνη» ήθελαν να βρουν και να δικάσουν τους ενόχους για την εξαπόλυση του πολέμου, καθώς και για τον απάνθρωπο γενοκτονικό τρόπο διεξαγωγής του, θα έπρεπε να αναθέσουν το έργο σε μία ανακριτική επιτροπή και, ύστερα, σ' ένα δικαστήριο ουδέτερων νομομαθών (Ελβετών, Σουηδών), που θα ερευνούσε προς *κάθε* κατεύθυνση και θα είχε απόλυτες εξουσίες σε όλα τα τέως εμπόλεμα κράτη. Τότε, υπήρχε κάποια αμυδρή πιθανότητα (διότι το πιθανότερο είναι ότι θα «κουκούλωναν» τα εγκλήματα και των δύο παρατάξεων) να δούμε στο εδώλιο πλάι-πλάι.

- Τους ναζί εξοντωτές των Εβραίων, των τσιγγάνων, των αναπήρων και τους σοβιετικούς εξοντωτές των αστών, κουλάκων, κληρικών και δολοφόνους των 15.000 Πολωνών αξιωματικών στο Κατύν.
- Τους ναζί και τους συμμάχους δράστες «αντιποίνων» σε βάρος αμάχων και αιχμαλώτων. Τους ναζί οργανωτές καταναγκαστικής εργασίας και τους συμμάχους, που διέπραξαν το ίδιο έγκλημα.
- Τους Γερμανούς και Ιάπωνες και τους Ρώσους εξολοθρευτές αιχμαλώτων.
- Τους Ιάπωνες επιδρομείς του Περλ-Χάρμπορ και εκείνους τους Αμερικανούς, που με τα μέτρα τους, σκόπιμα, έθεσαν την Ιαπωνία μπροστά στο δίλημμα να υποκύψει στις θελήσεις τους ή να εξαπολύσει πόλεμο.
- Τους Γερμανούς υπεύθυνους για μαζικές εξοντώσεις πληθυσμών της ΕΣΣΔ από τα ειδικά τμήματα Einjatz και τους Σοβιετικούς υπεύθυνους για παρόμοιες εξοντώσεις, όχι μόνο πολωνικών και γερμανικών πληθυσμών, αλλά και σοβιετικών, όπως λ.χ. Ουκρανών, που θεωρούνταν «εθνικιστές» και εξοντώνονταν πριν από την υποχώρηση των σοβιετικών στρατευμάτων, για να μη συνεργαστούν με τους Γερμανούς (δηλ. τους σκότωναν... προληπτικώς, όχι επειδή πρόδωσαν, αλλά για να μην προδώσουν!).

• Τους Γερμανούς βομβαρδιστές του Βελιγραδίου, αλλά και τους Αγγλοαμερικανούς καταστροφείς της Νυρεμβέργης και της Δρέσδης.
• Τους Ιάπωνες θασανιστές αιχμαλώτων, αλλά και τους Αμερικανούς εκμηδενιστές της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι.

Και πέρα απ' αυτό: η μεγαλύτερη έκπληξη θα ήταν αν η ανάκριση έφθανε σε *όλους* τους πράγματι υπεύθυνους για την εξαπόλυση της τρομακτικότερης ανθρωποσφαγής της ιστορίας. Αλλά, για να γίνονταν αυτά, θα έπρεπε να υπάρχει «ισότητα μπροστά στο νόμο». Και τέτοιο πράγμα δεν υπάρχει.

Συμπέρασμα:

Ήδη οι Προφήτες της Π. Διαθήκης καταγγέλουν την άδικη – «δικαιοσύνη», που υπηρετεί τους πλούσιους σε βάρος των φτωχών, τους ισχυρούς σε βάρος των αδυνάτων και οι «Ψαλμοί» στιγματίζουν τους διεφθαρμένους δικαστές, που καταδικάζουν εκ προοιμίου το φτωχό. Από τότε τα πράγματα μάλλον χειροτέρευσαν.

ζ) Ορθή ισότητα: η κατ' αναλογίαν.

1. Να μην υπάρχει, λοιπόν, καμία ισότητα; Όχι! Να υπάρχει. Αλλά η μόνη σύμφωνη προς τον Κοσμικό Νόμο, που διέπει την Παγκόσμια Τάξη των πραγμάτων: δηλαδή, η Αναλογική Ισότητα. Που σημαίνει: *ο καθένας ανάλογα προς την αξία του.*

2. Στο φυτικό και ζωικό βασίλειο λειτουργεί *αυτόματη* φυσική επιλογή, που οδηγεί στην επικράτηση του ανώτερου. Στο ανθρώπινο βασίλειο αυτή η επιλογή δεν μπορεί να λειτουργεί πλέον. Το αντίστοιχό της είναι η *κοινωνική επιλογή*. Αυτή πρέπει να μεριμνήσουμε, ώστε να λειτουργεί κατά τρόπο που να προωθεί σε όλους τους τομείς τους *άριστους*. Άρα πρέπει να θεμελιωθεί σε κριτήρια ήθους, πνεύματος και ικανοτήτων. Η κατ' αναλογίαν ισότητα συμπίπτει και με το δίκαιο και με την αξιοκρατία. Διότι κανείς δεν παίρνει λιγότερα ή περισσότερα απ' όσα του αξίζουν και καταλαμβάνει στην κοινωνική ιεραρχία τη θέση που αντιστοιχεί στην αξία του.

Στις ευκαιρίες

1. *Η ισότητα πρέπει να υπάρχει στον τομέα των ευκαιριών.* Είναι σωστό να έχουν όλα τα μέλη μιας κοινωνίας τις ίδιες ευκαιρίες να μορφωθούν, να δουλέψουν, να καλλιεργηθούν, να αναπτύξουν τα ταλέντα και τις ικανότητές τους, να αναδειχθούν. Ο εξισωτισμός όμως ταύτισε έντεχνα και σκόπιμα αυτήν τη μόνη επιθυμητή, αναγκαία και εφικτή ισότητα με μια άλλην αντίληψη ότι τάχα όλοι οι άνθρωποι έχουν την ίδια ικανότητα να αξιοποιούν τις ευκαιρίες (που, η ίδια η φύση δεν τους παρέχει). Ότι, δηλαδή, όλοι οι άνθρωποι κάτω από τις ίδιες προϋποθέσεις μπορούν να επιτύχουν τα ίδια αποτελέσματα, αφού δεν υπάρχουν εγγενείς διαφορές ανάμεσά τους. Η αλήθεια όμως είναι ότι οι διαφορές υπάρχουν. *Ότι οι ίσες ευκαιρίες δεν προσδιορίζουν σε καμιά περίπτωση και ίσα αποτελέσματα. Και ότι τα εγκαθιδρυμένα καθεστώτα, αρνούνται τη μόνη δυνατή ισότητα, την ισότητα στις ευκαιρίες και στις δυνατότητες*[27].

2. Ποια ισότητα ευκαιριών υπάρχει ανάμεσα στα παιδιά του εργάτη και του εργοστασιάρχη ή του μέλους της κομμουνιστικής νομενκλατούρας; Στον πλούσιο και στο φτωχό; Στο σπουδασμένο και στον ασπούδαστο; Στον ιδιοκτήτη μιας εφημερίδας και στον αναγνώστη της; Στον υποψήφιο βουλευτή, που είναι γόνος πολιτικών και διαθέτει γνωριμίες, μέσα, στηρίγματα και άφθονα χρήματα και στον αντίπαλό του, που είναι γόνος βιοπαλαιστών και δε διαθέτει τίποτα από τα παραπάνω[28];

3. Στις αποκαλούμενες «δημοκρατίες» ο περιβόητος, τάχα,

27. Ο Κόνραντ Λόρεντς (βραβείο Νόμπελ) γράφει στο «Τα 8 θανάσιμα αμαρτήματα της πολιτισμένης ανθρωπότητας»: «Επιμένοντας ορθά στο δικαίωμα για την ισότητα των ευκαιριών, φθάσαμε μέσα σ' ένα πνεύμα ψευτοδημοκρατικής σύγχησης, στην πεποίθηση ότι η ικανότητα χρησιμοποίησης των ευκαιριών είναι η ίδια για όλους και ότι όλοι μπορούν κατά τον ίδιο τρόπο να κάνουν ο,τιδήποτε με τα πάντα».

28. «Η πολιτική ισότητα είναι αναγκαστικά δίχως αποτέλεσμα, όταν λείπει η οικονομική ισότητα», γράφει ο T. A. Sinclair στην «Ιστορία της Ελληνικής Πολιτικής Σκέψεως».

«ελεύθερος ανταγωνισμός», δεν είναι διόλου ελεύθερος. Είναι ανταγωνισμός σκέτος, με προϋποθέσεις ολότελα άνισες, που εξασφαλίζουν την επικράτηση του ισχυρότερου (προσοχή, όχι του καλύτερου, αλλά του πλουσιότερου, επιτηδειότερου, πιο αδίστακτου).

4. Στον (κομμουνιστικό) ολοκληρωτισμό τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα. Εκεί δεν υπάρχει κανένας ανταγωνισμός. Όλα είναι ρυθμισμένα έτσι, ώστε η νομενκλατούρα να έχει όλες τις ευκαιρίες και οι υπόλοιποι άνθρωποι (στην ουσία όλοι οι εκτός νομενκλατούρας είναι προλετάριοι) απολύτως καμιά δυνατότητα διαφυγής από τη μοίρα, που αυτή τους ορίζει αυθαίρετα.

5. Η ανισότητα των προϋποθέσεων είναι κακή ανισότητα, τεχνητή, απαράδεκτη. Διότι δεν πρόκειται για την εγγενή ανισότητα των ανθρώπων, αλλά για ανισότητα στις ευκαιρίες, που σε άλλους παρέχονται και σε άλλους όχι, *άσχετα προς την αξία τους*. Αυτού βρίσκεται η πηγή των δεινών τόσο της κοινοβουλευτικής, όσο και της ολοκληρωτικής Πολιτείας. Διότι με την ανισότητα των ευκαιριών εμποδίζεται η ανάδειξη των καλύτερων και διασφαλίζεται η προώθηση εκείνων, που εκμεταλλεύονται τους πολλούς και δυναστεύουν την Πολιτεία.

6. Η κατ' αναλογίαν ισότητα θα έπρεπε να ισχύει σε όλα τα πεδία (και δεν ισχύει σε κανένα). Αν αυτό γινόταν θα είχαμε αξιοκρατικώς διευθυνόμενες κοινωνίες και αξιοκρατικώς κυβερνώμενες Πολιτείες. Διότι οι ιεραρχίες τους θα είχαν συγκροτηθεί από τους καλύτερους, που θα αναδεικνύονταν σε ελεύθερη άμιλλα θεμελιωμένη σε ίσες ευκαιρίες και προϋποθέσεις.

7. Η κατ' αναλογίαν ισότητα είναι η ορθή θέση στο θέμα των δύο φύλων: Άνδρας και γυναίκα είναι από τη φύση *ανόμοιοι*. Προορίζονται για ρόλους διαφορετικούς. Όμως οι ίδιοι και οι ρόλοι τους είναι ίσης αξίας. Αλλά η τάση για εξομοίωση των ανομοίων απομακρύνει από τη σωστή θέση των ίσης αξίας ανομοίων. Και εκτρέπεται σε αίτημα για την *εξάλειψη των ανομοιοτήτων*. Σκοπός δεν είναι πια η ισοτιμία, αλλά η *εξομοίωση*, που θα πει: ανδροποίηση της γυναίκας και εκθηλυσμός του άνδρα, με

στόχο τη συγχώνευσή τους σε ένα ενιαίο(;) φύλο. Το εγχείρημα είναι προκλητικά και κατάφωρα αφύσικο. Λειτουργεί πρώτιστα σε βάρος της γυναίκας φορτώνοντάς την με πλήθος επιπρόσθετων υποχρεώσεων και εξαναγκάζοντάς την να παραβιάζει τη φύση της.

8. Η κατ' αναλογίαν ισότητα είναι η ορθή αντιμετώπιση και του θέματος των σχέσεων ανάμεσα στις φυλές, τους λαούς, τα έθνη και τους πολιτισμούς τους. Ας σημειωθεί ότι οι πιο πρόσφατες παλαιοντολογικές ανακαλύψεις επιτρέπουν στους ειδικούς να πιθανολογούν περίπτωση της *πολυγένεσης* του ανθρώπου. Σύμφωνα μ' αυτήν την υπόθεση, οι διάφορες φυλές δεν έχουν κοινό πρόγονο, όπως διατείνεται η μονογενετική θεωρία, αλλά κατάγονται από διαφορετικούς προπάτορες. Η πολυγενετική θεωρία δεν έχει, βέβαια, αποδειχτεί (ούτε φυσικά και η μονογενετική), αλλά θεωρείται πιο πιθανή από της μονογένεσης. Όπως και να είναι, κάθε φυλή ανθρώπων (όπως και φυτών και ζώων) έχει τις ιδιότητές της, τα δικά της χαρακτηριστικά, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά της.

Άρα διαφορές ανάμεσα σε φυλές *υπάρχουν*. Τις έχουν θέσει η φύση και η εξέλιξη. Η αναγνώριση της διαφοράς αποτελεί παραδοχή πραγματικού γεγονότος και εφόσον εφαρμόζεται η αναλογική ισότητα, λειτουργεί θετικά για κάθε φυλή και για την ανθρωπότητα συνολικά. Διότι αναγνωρίζοντας την ιδιαιτερότητα κάθε φυλής δεχόμαστε τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά της, αντιλαμβανόμαστε την ιδιοτυπία της. Και, ιδίως, αναγνωρίζουμε *το δικαίωμά της να υπάρχει* και να συμβάλει με τον τρόπο της στον πανανθρώπινο πολιτισμό. Η τάση όμως για ισοπέδωση των διαφορετικών αναγκάζεται να στηριχθεί στον αντιπραγματικό ισχυρισμό περί ανυπαρξίας φυλετικών διαφορών. «Όλες οι φυλές είναι το ίδιο. Είναι όμοιες. Δεν έχουν καμιά ιδιαιτερότητα. *Άρα ούτε και λόγο ύπαρξης*. Ας τις ισοπεδώσουμε, λοιπόν, σε μια φυλή». Αυτό συνιστά το χειρότερο ρατσισμό. Διότι στην πράξη σημαίνει: οι ασθενέστερες οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά φυλές ή εθνότητες, οι λιγότερο εξελιγμένες, εκείνες που διαθέ-

τουν λιγότερα μέσα επιβολής, αφανίζονται, στην καλύτερη περίπτωση με την αφομοίωσή τους από τις υπερέχουσες[29].

9. Οι θέσεις υπέρ της εξομοίωσης των ανομοίων και της ισοπέδωσης των διαφορετικών υπήρξαν και εξακολουθούν να είναι *ιδεολογικά εργαλεία για την προώθηση ιμπεριαλιστικών επιδιώξεων και την εκτέλεση γενοκτονιών*. Στο όνομα της «ισότητας» οι «προοδευτικοί» λευκοί-χριστιανοί επέβαλαν το δικό τους τρόπο ζωής στους «καθυστερημένους». *«Ισότητα» θα πει εξομοίωση προς ένα πρότυπο*. Και φυσικά το πρότυπο είμαστε εμείς. Άρα «ισότητα» θα πει εξευρωπαϊσμός και εκχριστιανισμός. Ισοπέδωση, λοιπόν, όλων των άλλων πολιτισμών και τρόπων ζωής. Έτσι οι Ευρωπαίοι ιμπεριαλιστές κατέλαβαν και μοιράστηκαν τον κόσμο. Κατέστρεψαν πολιτισμούς. Εξαφάνισαν τρόπους ζωής. Εξόντωσαν φυλές και έθνη. Στο όνομα της «ισότητας». Το έργο τους συνεχίζει η ρωσική νομενκλατούρα, που στέλνει τα τανκς της, όπου κινδυνεύει η σοσιαλιστική «ισότητα», για να τη σώσει. Και παράλληλα, για να πειθαναγκάσει τους ανατολικοευρωπαίους και κάθε άλλο δυστροπούντα να προσαρμόζεται προς το μοναδικό «σοβιετικό πρότυπο».

10. Η κατ' αναλογίαν ισότητα διαφέρει από την ισοπεδωτική. Σημαίνει αναγνώριση:

- Της ιδιαιτερότητας κάθε ατόμου, λαού, έθνους, φυλής.
- Της συγκεκριμένης προσφοράς τους στο συνολικό ανθρώπινο πολιτισμό.
- Του δικαιώματός τους να υπάρχουν.
- Του ρόλου, που τους ανήκει.

11. Η ισοπεδωτική ισότητα στην ουσία αρνείται τα παραπάνω. Το «όραμα» των οπαδών της είναι μία «πανανθρώπινη» (=εξομοιωμένη και ισοπεδωμένη) κοινωνία χωρίς ατομικές ή συλλογικές ταυτότητες (=φυλές και έθνη). Δηλαδή, πρακτικά, απορρόφηση όλων των φυλών και εθνών από την ισχυρότερη ε-

29. Στη χειρότερη εξοντώνονται, φυσικώς, με συστηματική γενοκτονία, όπως οι Ερυθρόδερμοι της Αμερικής, οι ιθαγενείς της Αυστραλίας, οι κάτοικοι των Καναρίων και ορισμένοι λαοί της ρωσοκρατούμενης Ασίας.

θνοφυλετική μονάδα (τη λευκή φυλή σήμερα)[30].

12. Κάτι τέτοιο όμως θα φτώχαινε απελπιστικά τον πανανθρώπινο πολιτισμό, διότι, το έθνος δεν είναι ένα απλό άθροισμα ατόμων, είναι, σαν σύνολο, ο συλλογικός φορέας μιας ιστορίας, μιας παράδοσης, μιας κληρονομιάς, μιας συνείδησης και ορισμένων ιδιοτήτων. Έχει την ψυχή του. Αυτή καθορίζει τις σχέσεις του με τον εαυτό του, με άλλα έθνη, τη στάση του απέναντι στο παν. Το ίδιο και οι φυλές. Φαίνεται λ.χ., ότι η κίτρινη υπερέχει σε ευφυία, η λευκή σε τόλμη – εφευρετικότητα, (σε ικανότητα να απαντά στις προκλήσεις), η μαύρη σε ένστικτο (μουσική, χορός, αθλητισμός, «πρωτόγονη» τέχνη).

η) Περί φυλετισμών

Τα όσα ανάφερα παραπάνω καθιστούν αναγκαία μία αναλυτικότερη διερεύνηση του φυλετισμού. Διότι αυτός:

- Συνιστά ένα σοβαρό πρόβλημα στις διεθνείς σχέσεις, αλλά και στις σχέσεις διάφορων φυλετικών ομάδων στο εσωτερικό πολλών λαών.
- Αποτελεί αντικείμενο εκμετάλλευσης για την προώθηση των σύγχρονων αφομοιωτικών ιμπεριαλισμών, δηλ. του αμερικανικού (=«δημοκρατικού») και του ρωσικού (=«ολοκληρωτικού»).
- Στις θέσεις για το φυλετισμό αντιστοιχούν οι θέσεις και για τις σχέσεις λαών, εθνών, πολιτισμών, δηλ. όλων των συλλογικών ταυτοτήτων, που οι δύο προαναφερθέντες ιμπεριαλισμοί θέλουν να αφανίσουν με το πρόσχημα τής χωρίς αρχές και προσδιορισμούς (άρα ισοπεδωτικής – αφομοιωτικής) ισότητας.

Οι φυλετισμοί είναι τριών ειδών:

- Της εξολόθρευσης των «κατώτερων φυλών».
- Της υποδούλωσής τους.

30. Η «ισότητα» χρησιμεύει σαν εργαλείο και των δύο μεγάλων σύγχρονων ιμπεριαλισμών – αμερικανικού και ρωσικού. Ο πρώτος την αποκαλεί «δημοκρατική». Ο δεύτερος «σοσιαλιστική». Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για την ισοπεδωτική.

• Της αφομοίωσής τους, με το σύνθημα της «κατάργησης» των φυλετικών διακρίσεων».

Ας τους εξετάσουμε.

Ο φυλετισμός της εξολόθρευσης.

Η ανώτερη φυλή δικαιούται να εξοντώνει τις κατώτερες φυλές, όταν το επιβάλλουν τα συμφέροντά της (λ.χ. η απόκτηση χώρου) ή οι ιδέες της (λ.χ. η καθαριότητα του αίματος). Τέτοιος ήταν:

1. *Ο φυλετισμός των αποίκων στη Β. Αμερική και στην Αυστραλία.* Και στις δύο περιπτώσεις εφάρμοσαν συστηματική, προγραμματισμένη γενοκτονία σε βάρος των ιθαγενών, ώστε ν' αδειάσει ο χώρος, για να εγκατασταθούν αυτοί. Οι άποικοι δεν είχαν για σκοπό την υποδούλωση των γηγενών, αλλά την πλήρη εξολόθρευσή τους. Έτσι, στη Β. Αμερική: εξόντωσαν σκόπιμα τα κοπάδια των βουβαλιών, για να στερήσουν από τους Ερυθρόδερμους την τροφή (κρέας), την ένδυση και τη στέγη τους (ντύνονταν και έφτιαχναν τις σκηνές τους από τα δέρματα)· τους γέμισαν σκάρτο οινόπνευμα, τους πουλούσαν κουβέρτες μολυσμένες με το βάκιλλο του τύφου, τους σκότωναν, τους εκτόπιζαν και όταν όσοι απέμεναν δεν είχαν πού να πάνε, αφού η γη τους είχε καταληφθεί από τους εισβολείς, τους έκλειναν σε «ειδικές περιοχές», δηλ. σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως και θανάτου. Αν οι εισβολείς ήσαν «αντιδραστικοί» φεουδάρχες, θα αρκούνταν στην υποταγή των ιθαγενών και στην επιβολή φόρων. Σκοπός τους θα ήταν ν' αυξήσουν τον αριθμό των υπηκόων τους και την ισχύ τους.

Οι εισβολείς όμως δεν ήσαν φεουδάρχες. Ήσαν «δημοκράτες», πολίτες της πρώτης «δημοκρατίας» που είχε θεμελιωθεί στην αρχή της ισότητας! Αυτοί δεν ενδιαφέρονταν για υπηκόους. Ήθελαν τη γη των άλλων. Και τους εξόντωσαν, στο όνομα της δικής τους ανωτερότητας – απόδειξη της οποίας ήταν το «δημοκρατικό» τους πολίτευμα και η πίστη τους στις αρχές της ελευθερίας και της ισότητας!

Όσοι Ερυθρόδερμοι απέμειναν, κλείστηκαν σε «ειδικές εδαφικές περιοχές». Εκεί, γύρω στο ένα εκατομμύριο άνθρωποι καταδικάσθηκαν σε αργό-οδυνηρό θάνατο από την πείνα και το κρύο. Διότι οι «ειδικές εδαφικές περιοχές» δεν ήταν μόνο στρατόπεδα συγκεντρώσεως ήταν και στρατόπεδα θανάτου. Όμως ο θάνατος των ανεπιθύμητων ιθαγενών αργούσε. Οι κερδοσκόποι βιάζονταν. Έβγαλαν, λοιπόν, τις «περιοχές» στο σφυρί. Τις πούλησαν σε υποψήφιους αποίκους – γεωργούς. Και τότε επενέβη η κυβέρνηση της «μεγάλης» (και χριστιανικής) δημοκρατίας». Τι έκανε; Έστειλε στρατό! Εναντίον κερδοσκόπων; Όχι φυσικά. Εναντίον των Ερυθροδέρμων, που αργούσαν να πεθάνουν. Και τους εξόντωσαν. Βεβαίως, είχαν υπογραφεί επίσημες συμφωνίες, που πρόβλεπαν ότι οι Ινδιάνοι θα ζούσαν ανενόχλητα στις «περιοχές», που τους όρισαν. Όμως ποιος είπε ότι οι συνθήκες υπογράφονται, για να τηρηθούν; Ιδίως όταν την άλλη πλευρά την αποτελούν «άγριοι ειδωλολάτρες», που ανήκουν σε κατώτερη φυλή;

2. *Ο φυλετισμός του χιτλερικού εθνικοσοσιαλισμού.* Σύμφωνα μ' αυτόν η ανώτερη φυλή (η Άρια) και ειδικότερα το κορυφαίο είδος της (οι Γερμανοί) όφειλαν να διαφυλάξουν την καθαρότητά τους. Αυτή εννοούνταν πρωτίστως σαν βιολογική, δηλ. σαν καθαρότητα αίματος. Συνεπώς τα στοιχεία, που απειλούσαν να τη «μολύνουν» έπρεπε να αφανισθούν. Αυτό ίσχυε και για τα ελαττωματικά μέλη της ανώτερης φυλής (εκ γενετής σωματικώς ή ψυχοπνευματικώς ανάπηροι, έκφυλοι, φορείς ανιάτων μεταδοτικών ασθενειών) και για τις ξένες φυλετικές ομάδες, που ζούσαν στον ίδιο χώρο με την ανώτερη φυλή και έθεταν σε κίνδυνο τη βιολογική καθαρότητά της. (Εβραίοι, Τσιγγάνοι).

Επιπλέον, «η φυλή των Κυρίων» είχε ανάγκη από χώρο για την επιβίωση και την εξάπλωσή της. Έπρεπε, λοιπόν, όχι απλώς να υποδουλώσει τους λαούς, που κατείχαν αυτόν το χώρο, αλλά και να τους αποδεκατίσει, ώστε να δημιουργηθεί το αναγκαίο «κενό». Αυτό αφορούσε ειδικά τους Σλάβους και ειδικότερα τους Πολωνούς και τους Ρώσους, που χαρακτηρίζονταν «υπάνθρωποι».

Σε τι ομαδικές σφαγές και εγκλήματα γενοκτονίας οδήγησαν αυτές οι αντιλήψεις, είναι πολύ γνωστό και δε χρειάζεται να επαναληφθούν εδώ. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι πιθανόν η τακτική αυτή επέφερε την ήττα της Γερμανίας, διότι έστρεψε εναντίον της τους άλλους λαούς και, ειδικότερα, δεν της επέτρεψε να εμφανιστεί σαν απελευθερώτρια των λαών της ΕΣΣΔ, που υπέφεραν κάτω από το ρωσικό ζυγό και των ίδιων των Ρώσων, που στένα-ζαν κάτω από την κομμουνιστική καταπίεση.

3. *Ο φυλετισμός των Ρώσων μπολσεβίκων*, όπως εκδηλώθηκε, σε ορισμένες περιπτώσεις, απέναντι σε συγκεκριμένες εθνότητες, που αποτελούσαν εμπόδιο στον ιμπεριαλισμό τους. Χαρακτηριστική περίπτωση: Η εξόντωση, κατά και αμέσως μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, οκτώ εθνοτήτων, που θεωρήθηκαν «εχθρικές» προς το σοβιετικό καθεστώς. Πρόκειται για τους Γερμανούς του Βόλγα, τους Τσετσένους, τους Ινγκούσους, τους Μπαλκάρους, τους Σάρα-Τσάι, τους Καλμούκους, τους Τάταρους της Κριμαίας και τους Έλληνες του Καυκάσου. Οι «αυτόνομες δημοκρατίες» αυτών των λαών καταργήθηκαν και οι ίδιοι εκτοπίσθηκαν στη Σιβηρία, χωρίς να γίνει καμία εξαίρεση μεταξύ κομμουνιστών και μη-κομμουνιστών. Εκτελεστής της γενοκτονικής επιχείρησης ήταν ο Ιβάν Σέρωφ, που επί Χρουτσώφ ανέλαβε αρχηγός των υπηρεσιών κρατικής ασφάλειας.

Ο φυλετισμός της υποδούλωσης.

Η ανώτερη φυλή δικαιούται να κυριαρχεί επάνω στις άλλες[31]. Τέτοιος ήταν ή είναι:

1. *Ο φυλετισμός των Άγγλων ιμπεριαλιστών – κοσμοκρατόρων*, οι οποίοι έβλεπαν την ανθρωπότητα χωρισμένη σε Άγγλους και σε μη-Άγγλους. Οι πρώτοι ήσαν προορισμένοι να κυριαρχούν. Οι δεύτεροι να υπακούουν. Κυριαρχώντας στις θάλασσες και κατέχοντας τεράστιες εκτάσεις έξω από το νησί τους, οι Άγγλοι διατηρούσαν και περιέφεραν στο εξωτερικό το δικό τους τρόπο ζωής – τον των κυριάρχων. Περιφρονούσαν τον πολιτισμό, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τα ήθη και τα έθιμα, κάθε συνήθεια των άλλων.

Όπου κι αν βρίσκονταν, στη Σιγκαπούρη ή στην Τζαμάικα, στο Δελχί ή στο Κάιρο, εξακολουθούσαν να ζουν με τον «αγγλικό τρόπο», στον οποίο δεν γίνονταν δεκτοί οι άλλοι (στις λέσχες τους, λ.χ. απαγορευόταν η είσοδος ακόμη και σε ιθαγενείς συζύγους των Άγγλων). Δεν ήθελαν ούτε να εξοντώσουν τους άλλους ούτε να τους αφομοιώσουν – απλώς να τους κυβερνούν. Όπου πήγαιναν δεν έφθαναν σαν μετανάστες, αλλά σαν κυρίαρχοι. Επέβαλαν την εξουσία τους και διατηρώντας για τους εαυτούς τους τον ιδιαίτερο τρόπο ζωής τους ανάγκαζαν τους άλλους να συνεννοούνται μαζί τους, στην αγγλική γλώσσα, κατά την αγγλική νοοτροπία, κατά τους αγγλικούς νόμους, χωρίς όμως να τους δέχονται στον αγγλικό πολιτισμό, χωρίς ποτέ να τους αναγνωρίζουν σαν ίσους με αυτούς.

2. *Ο φυλετισμός των Ρώσων επεκτατιστών*: από το 1450 ως το 1950, η Ρωσία *δεκαπλασίασε* το χώρο της επεκτεινόμενη αργά, προσεκτικά, με σύνεση και επιφυλακτικότητα, αλλά σταθερά με ακλόνητη συνέπεια προς όλες τις κατευθύνσεις. Οι Ρώσοι επεκτατιστές προσέφυγαν μερικές φορές στο ρατσισμό της εξολόθρευσης, αλλά κατά κανόνα αρκέσθηκαν στον της υποδούλωσης (και σε άλλες περιπτώσεις της αφομοίωσης). Οι Ρώσοι είναι η κυρίαρχη φυλή, αλλά συνυπάρχουν με τις άλλες, που τυπικά υποτίθεται ότι έχουν τα ίδια δικαιώματα (όπως οι νέγροι στις ΗΠΑ), ενώ στην πράξη είναι υποδεέστερες και υφίστανται μία βραδεία αλλοίωση που οδηγεί στον εκρωσισμό τους.

3. *Ο φυλετισμός του χιτλερικού εθνικοσοσιαλισμού* απέναντι στους άλλους λαούς (πέρα από τους Εβραίους, τσιγγάνους

31. Πρώτος θεωρητικός αυτού του φυλετισμού μπορεί, ίσως, να θεωρηθεί ο Ισοκράτης, ο οποίος αγωνίσθηκε για την Πανελλήνια Ιδέα, δηλ. για τη συνένωση όλων των Ελλήνων σ' ενιαίο κράτος. Ένας από τους σκοπούς αυτού του κράτους θα ήταν η κατάκτηση των χωρών, που κατοικούνταν από μη-Έλληνες (=«βαρβάρους»), οι οποίοι θα υποχρεώνονταν να είναι δούλοι των Ελλήνων: «τους βαρβάρους αναγκάζειν ειλωτεύειν τοις Έλλησι» («Φιλίππω» θ, 5).

κλπ.). Απροκάλυπτα, οι ναζί διακήρυτταν το δικαίωμα της φυλής τους να υποδουλώνει τις άλλες και να τις κυβερνά κατά την ανεξέλεγκτη κρίση της – κατά τα συμφέροντά της. Αυτή η αντίληψη είχε μοιραίες συνέπειες στο γερμανικό εγχείρημα για ένωση της Ευρώπης και συνετέλεσε αποφασιστικά στην ήττα των Γερμανών στη ρωσική Ανατολή, όπου θέλησαν φανερά να υποδουλώσουν τους λαούς της αντί να τους απελευθερώσουν. (Βάλτους, Ουκρανούς, Καυκάσιους, αλλά και τους ίδιους τους Ρώσους).

4. *Ο μεταβατικός αμερικανικός φυλετισμός:* Ο αρχικός φυλετισμός των Αμερικανών δημοκρατών, ήταν όπως είδαμε, ο της εξολόθρευσης (των Ερυθροδέρμων). Αφού με την εφαρμογή του πέτυχαν τους σκοπούς τους, αδειάζοντας μια ήπειρο από τους κατοίκους της, για να την κάνουν ιδιοκτησία τους, ακολούθησαν το φυλετισμό της υποδούλωσης. Έφεραν μαύρους αφρικανούς για δούλους και τους μεταχειρίσθηκαν και μετά από τη νομική απελευθέρωσή τους, σαν κατώτερους, όπως, άλλωστε και τους Λατινοαμερικάνους, Ασιάτες, ακόμη και τους μη αγγλοσάξονες λευκούς. Ο φυλετισμός αυτός, αν και μεταβατικός, από τον εξολοθρευτικό στον αφομοιωτικό, επιβιώνει σ' ένα βαθμό και οι μεταναστευτικοί νόμοι των ΗΠΑ έχουν σαφώς φυλετιστικό υπόβαθρο.

Ο φυλετισμός της αφομοίωσης.

Διακηρύττει ότι δεν υπάρχουν εγγενείς διαφορές ανάμεσα στις φυλές. Οι άνθρωποι, μόνοι αυτοί από όλα τα όντα, δεν έχουν τα χαρακτηριστικά φυλής (ράτσας), αλλά οι όποιες διαφορές τους είναι αποκλειστικά προϊόντα του περιβάλλοντος, των εξωτερικών συνθηκών. Είναι λοιπόν «φυσική» και «νόμιμη» η επιδίωξη για έμπρακτη εξίσωση των φυλών με μία αφομοιωτική διεργασία που βεβαίως, συνίσταται στην αφομοίωση των άλλων φυλών από την κυριαρχούσα. Αυτή «δικαιούται να καταστρέφει τις πολιτισμικές και άλλες ιδιομορφίες των υπόλοιπων φυλών με το επιχείρημα ότι «το κάνει για το καλό τους», ότι έτσι τις «αναπτύσσει», τις «εκπολιτίζει» και τις «εξυψώνει». Ο φυλετισμός αυτός

είναι από μια άποψη πιο επικίνδυνος από τους άλλους, διότι παρουσιάζεται σαν δήθεν «αντι-φυλετισμός» και συγκαλύπτει τις ιμπεριαλιστικές τάσεις της κυριαρχούσας φυλής με τον ιδεολογικό μανδύα του φυλετικού εξισωτισμού. Τέτοιοι ήταν ή είναι:

1. *Ο φυλετισμός των Ισπανών κονκισταδόρες*, οι οποίοι (όπως και οι Πορτογάλοι) κατακτώντας την Αμερική από το Μεξικό ως τη Γη του Πυρός, δεν εξόντωσαν τους κατοίκους της, όπως έκαναν οι Αγγλοαμερικανοί, αλλά εφάρμοσαν απέναντί τους την αναγκαστική αφομοίωση. Οι Ισπανοί – Πορτογάλοι, επέβαλαν τη γλώσσα τους και τη θρησκεία τους στους γηγενείς, ενώ παράλληλα κατέστρεφαν συστηματικά κάθε πολιτισμική κληρονομιά και ιστορική μνήμη των τελευταίων. Έτσι οι χιλιάδες αφομοίωσαν τα εκατομμύρια.

2. *Ο φυλετισμός της Ρωσικής νομενκλατούρας*, που σε αρκετές περιπτώσεις εφαρμόζεται παράλληλα με εκείνον της υποδούλωσης σε βάρος των άλλων λαών της ΕΣΣΔ. Σε μεγάλη κλίμακα και με σοβαρά αποτελέσματα, εφαμόζεται σε βάρος των Βάλτων (Εσθονών, Λεττονών, Λιθουανών), όπου συνδυάστηκε με την εξόντωση των ιθυνουσών τάξεων (διανοούμενοι, κληρικοί, εκπαιδευτικοί). Αποτυχία σημείωσε στην Αν. Ευρώπη, όπου η απόπειρα αναγκαστικού εκρωσισμού υπήρξε μία από τις αιτίες των αντικομμουνιστικών εξεγέρσεων. Μετά το 1956 (Ουγγρική επανάσταση) η προσπάθεια εκρωσισμού, χωρίς να εγκαταλειφθεί, έχει αναδιπλωθεί σε όλα τα μέτωπα.

3. *Ο φυλετισμός του αμερικανικού τρόπου ζωής*. Από το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά ο αμερικανικός φυλετισμός μεταμορφώθηκε. Οι μαύροι και οι άλλοι έγχρωμοι και μιγάδες, καθώς και οι ξενογεννημένοι των ΗΠΑ ανακηρύχθηκαν «ίσοι» με τους WASP. Φυσικά αυτό έχει την έννοια ότι πρέπει ν' αφομοιωθούν μ' αυτούς, αποβάλλοντας τα ιδιαίτερα εθνο-φυλετικά χαρακτηριστικά τους. Αυτός ο νεο-ρατσισμός δεν περιορίζεται στο εσωτερικό των ΗΠΑ, αλλά εισάγεται με όλα τα μέσα σε παγκόσμια κλίμακα. Είναι από τα κύρια όπλα της αμερικανικής στρατηγικής για παγκόσμια κυριαρχία. Οι αμερικανοί διακηρύσσουν ότι σαν

γνωστοί και αγνοί δημοκράτες βλέπουν όλες τις φυλές ίσες τους. Συνεπώς «βοηθούν» τους λαούς και τα έθνη να εξαμερικανισθούν!

Διότι η ισότητα έχει μια κοινή για όλους βάση: τον αμερικανικό τρόπο ζωής. Γι' αυτό κάθε συλλογική ταυτότητα» (φυλή, λαός, έθνος) πρέπει να καταστραφεί. Ο οδοστρωτήρας του αμερικανικού τρόπου ζωής» πρέπει να εξισώσει (=να ισοπεδώσει) τα πάντα. Όποιοι επιμένουν στο «δικαίωμα να είσαι ο εαυτός σου» και στη διατήρηση των συλλογικών ταυτοτήτων είναι «στενοί εθνικιστές», «σωβινιστές», «φυλετιστές», «φασίστες» εχθροί της ιερής ισότητας, που επιτάσσει την ομοιομορφία!

4. *Ο Νοτιοαφρικανικός φυλετισμός.* Δεν ανήκει σε καμιάν από τις παραπάνω κατηγορίες. Οι λευκοί της Ν. Αφρικής αναγνωρίζουν την ύπαρξη φυλών, που η καθεμιά τους έχει τα ξεχωριστά χαρακτηριστικά της και το δικαίωμα όλων να ζήσουν, να διατηρήσουν και να αναπτύξουν τις ιδιαιτερότητές τους. Γι' αυτό, εφαρμόζουν την πολιτική της «χωριστής ανάπτυξης» (απαρτχάιντ), κατά την οποία οι φυλές συνυπάρχουν, αλλά καθεμιά ακολουθεί το δικό της δρόμο ανάπτυξης. Η αρχή είναι ορθή όταν:

- Υπάρχουν οι απαραίτητες συνθήκες ηρεμίας, που παρέχουν την αναγκαία για την κατανόηση και απόδοση μιας τέτοιας πολιτικής πίστωση χρόνου, η οποία πρέπει να είναι οπωσδήποτε μεγάλη.
- Εφαρμόζεται με ευρύτητα πνεύματος, ευλυγισία, προσαρμοστικότητα, χωρίς ρατσιστικές παρανοήσεις.
- Δε γίνεται αντιληπτή στατικά σαν αμετάβλητη κατάσταση.
- Αποβλέπει τελικά στη διαμόρφωση μιας αρμονικής κοινωνίας, όπου οι φυλές θα συνυπάρχουν με πραγματικά ίσους όρους και θα διαθέτουν ίσες ευκαιρίες.

θ) Ποσότητα ή Ποιότητα;

«άναρχος και ποικίλει ισότητα τινα ομοίως ίσοις τε και ανίσοις διανέμουσα»
Πλάτων
(«Πολιτεία» 5580)

1. Παρεπόμενη προς την αρχή της ισότητας είναι *η αρχή της πλειοψηφίας.* Σύμφωνα μ' αυτήν, οι ίσοι άνθρωποι έχουν από μία ψήφο ίσης αξίας και την απόφαση την παίρνουν οι περισσότεροι.

Παρατηρήσεις:

- Η «λαϊκή κυριαρχία», δεν είναι κυριαρχία όλου του λαού, αλλά ενός τμήματός του, αρκεί αυτό να είναι το (απόλυτα ή σχετικά με τα άλλα) μεγαλύτερο.
- Η κυβέρνηση υποτίθεται ότι «αντιπροσωπεύει» την «πλειοψηφία». Έχει, λοιπόν, το θεωρητικό δικαίωμα και την έμπρακτη δυνατότητα να επιβάλει τη θέλησή της στη «μειοψηφία», έστω και άν αυτή είναι το 50% πλην ένα (ή ακόμη και πάνω από 50%, αλλά διασπασμένη ή εξουδετερωμένη από κάποιο «σοφά» κατασκευασμένο εκλογικό νόμο)[32].

2. Η αρχή της πλειοψηφίας θα ήταν σωστή, αν ο άνθρωπος ήταν ομοιόμορφη *ποσότητα.* Αν όμως δεχθούμε ότι αυτός είναι *ποιότητα,* τότε η θέση-θεμέλιο της λεγόμενης «δημοκρατίας» είναι εσφαλμένη. Το κρίσιμο σημείο είναι πώς βλέπουμε τον άν-

---

32. Ο Α. Λίνκολν εκλέχθηκε πρόεδρος των ΗΠΑ με το 40% των ψήφων, επειδή οι αντίπαλοί του («δημοκρατικοί») είχαν δύο υποψήφιους. Μ' αυτήν την... «πλειοψηφία» διεξήγαγε τον Εμφύλιο, που στοίχισε 617.000 νεκρούς, ερήμωσε το Νότο και εξασθένισε για ένα διάστημα τη χώρα.

Ο Νίξον εκλέχθηκε με το 43,4% των ψηφισάντων, που ήσαν μόνο το... 26% του συνόλου των δικαιουμένων ψήφου.

Αντίθετα, ο Σωκράτης κρίθηκε «ένοχος» από το 56% (απόλυτη πλειοψηφία!) των 501 λαϊκών δικαστών του και η ποινή του θανάτου τού επιβλήθηκε από το 72%! (80 «δικαστές», που στην α΄ ψηφοφορία τον έκριναν αθώο, στη β΄ψηφοφορία για τον καταλογισμό της ποινής τον θεώρησαν άξιο θανάτωσης!! Έτσι «κρίνουν» οι πλειοψηφίες).

θρωπο: σαν ποσότητα ή σαν ποιότητα; Διότι αν το ανθρώπινο φαινόμενο είναι *ποσοτικό*, τότε για όλα τα ζητήματα, που το αφορούν, μπορεί και πρέπει να αποφασίζει η πλειοψηφία. Αν όμως είναι *ποιοτικό*, τότε οι διαδικασίες, που στηρίζονται σε αποκλειστικά ποσοτικές αντιλήψεις είναι απορριπτέες. Διότι σε θέματα ποιότητας δεν έχουν ισχύ τα ποσοτικά κριτήρια[33].

3. Η αρχή της πλειοψηφίας υποβιβάζει τον άνθρωπο σε ποσότητα. Αν αυτός, αρνούμενος τον εξευτελιστικό υποβιβασμό του, θέλει να αποκατασταθεί σαν ποιότητα, είναι *υποχρεωμένος* να συγκρουσθεί προς μίαν *αρχή*, που καθιστά θεμέλιο της Πολιτείας τον αριθμό, αντί για την αξία του πολίτη.

4. Η «δημοκρατία», επιβάλλοντας στον πολιτικό τομέα την αρχή της ποσότητας, αντιμετωπίζει τον άνθρωπο σαν είδος αποτελούμενο από άτομα, που δεν είναι ξεχωριστές ποιότητες, δε συγκροτούν *αυθύπαρκτες αξίες*. Οι άνθρωποι σύμφωνα μ' αυτήν την αντίληψη είναι *αντίτυπα* του ίδιου είδους, σε άπειρο αριθμό. Τα αντίτυπα είναι ίσης αξίας. Δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσά τους. Δεν υπάρχει ποιότητα. Άρα είναι λογικό και αναγκαίο να αποφασίζει η ποσότητα.

5. *Στην πραγματικότητα όμως οι άνθρωποι δεν είναι πεπερασμένες ποσότητες. Είναι διαφοροποιημένες ποιότητες.* Γι αυτό δε μετριούνται – εκτιμούνται. Συνεπώς, δεν επιτρέπεται να εκλέγονται, παρά μόνο να *επιλέγονται*[34]. Με τον υποβιβασμό του σε ένα από τα αναρίθμητα ισάξια αντίτυπα του είδους του ο άνθρωπος χάνεται σαν προσωπική, συνείδηση – ελευθερία, καταποντίζεται στον ωκεανό της αποπροσωποποιημένης ισότητας. Εκεί, πραγματώνεται μία και μόνη ισοπέδωση, η πολιτική. Διότι, βεβαίως, οι «δημοκρατίες» δεν εφαρμόζουν την ισότητα ούτε στην ισχύ ούτε στον πλούτο ούτε πουθενά αλλού.

33. Τα πνευματικά και πολιτιστικά δεδομένα λ.χ. δεν είναι ποσοτικά. Η γνώση τους αποκτάται μόνο με μελέτες ποιοτικής περιγραφής και ερμηνείας.

34. Ο Πλάτων απαριθμεί επτά «τίτλους», που παρέχουν το δικαίωμα τού κυβερνάν – σ' αυτούς δεν περιλαμβάνει την εκλογή, αλλά την επιλογή. («Νόμοι», III).

6. Οι «δημοκρατίες» διακηρύττουν ότι είναι καθεστώτα «ισότητας». Όμως, στο οικονομικό πεδίο, η δραστηριότητα των ατόμων δεν έχει την ίδια αξία. Γι' αυτό και παράγει εξαιρετικά άνισα αποτελέσματα. Και αυτά κατοχυρώνονται από τα «ιερά και απαραβίαστα δικαιώματα του ατόμου» (ιδιοκτησία, ιδιωτική πρωτοβουλία, κληρονομιά κλπ.).

7. Η λεγόμενη «δημοκρατία» παρουσιάζει ένα *διχασμό* προσωπικότητας:

α) Οικονομικώς: Δέχεται τη διαφορά ανάμεσα στα άτομα και τα αντιμετωπίζει σαν άνισες αξίες, σαν ποιότητα (αρχές της ιδιοκτησίας).

β) Πολιτικώς: Τα θεωρεί εξομοιωμένα και τα αντιμετωπίζει σαν ίσες αξίες, σαν ποσότητα (αρχές της ίσης ψήφου και της πλειοψηφίας).

Γιατί αυτή η διχοστασία; Απλούστατα, επειδή με τη δήθεν ισότητα στον πολιτικό τομέα *παρέχεται η δυνατότητα στους οικονομικά ισχυρότερους να επιβάλουν τις θελήσεις τους δια των πολιτικώς εξισωμένων και αμορφοποιημένων μαζών*, αφού αυτή η τεχνητή ισοπέδωση εξουδετερώνει τους καλύτερους.

8. Η «δημοκρατία» διακηρύττει την ισότητα των (πολιτικών) δικαιωμάτων. Όταν όμως τα δικαιώματα είναι *ίσα*, τότε παύουν να είναι *δικαιώματα*. Γίνονται υποχρεώσεις. Η «δημοκρατία» επιβάλλει τα υποτιθέμενα δικαιώματά της «απ' έξω», αντί να επιτρέψει στα αληθινά δικαιώματα να πηγάσουν *μέσα* από την ποικιλία των ατομικών ποιοτήτων. Επιβάλλει λ.χ., την πολιτική ενασχόληση σε όλους. Το αποτέλεσμα είναι να σφετερίζονται την πολιτική εξουσία οι επιτήδειοι. Αυτοί βλάπτουν τα συμφέροντα των πολλών. Διότι αντιστρατεύονται το γενικό καλό και εξοβελίζουν τους ηθικά και πνευματικά καλύτερούς τους. Με την «*ισότητα*» η «δημοκρατία» αναδείχνεται σε σύστημα *αναξιοκρατίας*.

9. *Για την αξιοκρατία ο άνθρωπος είναι ποιότητα.* Συνεπώς, η ισότητα αποκλείεται. Τα άτομα είναι ξεχωριστές, *διαφορετικές* οντότητες. Και κάνουν διαφορετική και *άνιση* χρήση των ικανο-

τήτων, των ταλέντων, των ευκαιριών, των δυνατοτήτων και της ελευθερίας τους. Κάθε άτομο είναι διαφορετικό, μοναδικό και αναντικατάστατο, *αξία αυθύπαρκτη*.

10. Οι ατομικές αξίες δεν είναι ίσες. Υπάρχει *διαβάθμιση*, που προκύπτει από τη διαφορά στις ικανότητες, στα ταλέντα, στο ήθος, στο χαρακτήρα. Σ' αυτήν θα πρέπει να αντιστοιχεί και ανάλογη διαβάθμιση στα πολιτικά δικαιώματα, στη βαρύτητα της γνώμης και στη σημασία της εξατομικευμένης ψήφου.

11. *Η Αξιοκρατία δεν παρέχει προκατασκευασμένα ομοιόμορφα «δικαιώματα» στα ανομοιόμορφα άτομα.* Παρέχει στο καθένα από αυτά μία δυνατότητα: Να κατακτήσει το ίδιο, μόνο του, μέσα από την ελευθερία του, με την προσωπική του προσπάθεια, το είδος των δικαιωμάτων, που του ταιριάζουν και στην έκταση που αντιστοιχεί στις υποκειμενικές του δυνατότητες.

12. Η Αξιοκρατία *επιτρέπει* την πολιτική ενασχόληση σε όλους, αλλά δεν τους την επιβάλλει. Παρέχει σε όλους *ίσες δυνατότητες* να αποκτήσουν πολιτικά δικαιώματα, αντίστοιχα προς τις ικανότητές τους, προς το ενδιαφέρον τους για τα κοινά, προς το ήθος τους και προς τις προσπάθειες, που θα καταβάλλουν.

13. Οι παντού και σε όλα, ολοφάνερα άνισοι μεταξύ τους άνθρωποι, μ' ένα παράδοξο άλμα έξω από τα όρια της λογικής, μεταμορφώνονται από τη μαγική ράβδο της λεγόμενης «δημοκρατίας» σε ίσους σ' ένα και μοναδικό τομέα: τον πολιτικό. Εκεί και μόνον εκεί πουθενά αλλού οι άνθρωποι, που όλοι ξέρουμε και δεχόμαστε ότι έχουν διαφορετικό ήθος, ανόμοιους χαρακτήρες, άνισα επίπεδα μόρφωσης, αντίληψης, ευφυίας, εμπειρίας, *ισοπεδώνονται*. Προικίζονται ξαφνικά, όσο και αυθαίρετα, με τους ίδιους βαθμούς κρίσης και υπευθυνότητας. Και εξοπλίζονται με ίση «ψήφο». Παντού δεχόμαστε να υπάρχουν καλοί και κακοί, επιτυχημένοι και αποτυχημένοι, έξυπνοι και βλάκες, ικανοί και ανίκανοι, άξιοι και ανάξιοι και να αμείβονται ανάλογα. Μόνο στις κάλπες όλοι αποκτούμε (υποθετικά) την ίδια, ακριβώς, βαρύτητα. Μόνον εκεί (υποτίθεται ότι) πραγματοποιείται επιτέλους η απόλυτη, η ιδανική ισότητα.

14. Η ισότητα όμως διαρκεί μόνο για όσες ώρες είναι στημένες οι κάλπες! Απάτη; Σίγουρα! Κωμωδία; Ασφαλώς! Αλλά και δράμα! Απάτη, κωμωδία και δράμα σε βάρος των εξισωμένων-ανίσων των ανώτερων, αλλά και των κατώτερων, ιδίως αυτών, που με αυτό το σύστημα κυβερνιούνται από τους χειρότερους.

15. Η αντικατάσταση της ποιότητας από την ποσότητα μετατρέπει τον υποθετικό «κυρίαρχο» λαό σε μάζα. Ο *λαός* σαν πραγματικότητα (βιολογική, φυσική, κοινωνική) είναι ανομοιόμορφη ποικιλία, που συντίθεται από διαφορετικά άτομα, που διατηρούν τον προσωπικό χαρακτήρα τους. Έτσι ο λαός έχει παράδοση, αναγνωρίζει αξίες και διαθέτει κάποια λογική και αυτοσυνειδησία.

16. Η δημοκρατική «εξίσωση» όμως καταργεί τα διαφορετικά άτομα, τα ισοπεδώνει, εξαφανίζοντας τους προσωπικούς χαρακτήρες τους. Τότε η «ποιότητα» γίνεται σκέτη «ποσότητα». Δεν έχουμε πια *λαό*, αλλά μάζα ομοιόμορφη. Τα άτομα που τη συνθέτουν «άδειασαν» από κάθε ουσία που τα διαφοροποιεί. Και έχουν απομείνει απλή-ποσότητα, αριθμοί. Η μάζα (κατασκεύασμα τεχνητό) δεν έχει καμιά παράδοση. Δεν αναγνωρίζει αξίες. Διαθέτει μόνον ανακλαστικά. Και έχει το χαμηλότερο δυνατό βαθμό αυτοσυνειδησίας και νοητικότητας. Με τη «δημοκρατική» αφαίρεση των ιδιαίτερων ιδιοτήτων των ατόμων ο άνθρωπος έγινε αριθμός και ο λαός μάζα.

17. Αυτού έγκειται η μεγάλη απάτη: Διότι, όταν οι «δημοκράτες» μιλούν για «λαό», εννοούν τη μάζα, αυτόν τον άμορφο πολτό, μια δύναμη μηδενιστική, που σε καμιά περίπτωση δεν είναι σε θέση να ασκεί οποιαδήποτε και οσηδήποτε «κυριαρχία». Γι' αυτό ο «κυρίαρχος λαός» είναι ψεύδος και η λατρεία του απάτη των αγυρτών της πολιτικής[35].

18. Στη «Δημοκρατία» υποτίθεται ότι επικρατεί η θέληση

35. Γκαίτε: «Μισώ την αγυρτεία σαν αμαρτία, αλλά περισσότερο την πολιτική αγυρτεία, που οδηγεί στην αθλιότητα και στην καταστροφή πολλών χιλιάδων και εκατομμυρίων λαού».

των περισσοτέρων όχι επειδή είναι καλύτεροι ή έχουν δίκιο, αλλά απλά επειδή είναι περισσότεροι. Πρόκειται, δηλαδή, για *μηχανική* επιβολή της εκάστοτε πλειοψηφίας. Φυσικά, το σχήμα είναι απατηλό. Διότι:

• Οι περισσότεροι δε θέλουν πραγματικά αυτό που υποτίθεται ότι «θέλουν», απλώς, τους το υποβάλλουν σαν θέλησή τους οι κάτοχοι των μέσων παραγωγής κοινής γνώμης και άρα και κοινής βούλησης.

•• Ούτε και αυτή η υποτιθέμενη «θέληση» τους επιβάλλεται. Διότι οι ανερχόμενοι στην εξουσία ουδέποτε τηρούν τις υποσχέσεις τους. Και οι «δημοκρατίες» μερίμνησαν να μην υπάρχει καμιά διαδικασία που να τους αναγκάζει να το κάνουν (ανακλητό της εντολής, λογοδοσία κλπ.).

••• Ποιοι θα είναι κάθε φορά οι «περισσότεροι» το κανονίζουν εκείνοι, που διαθέτουν τα μέσα παραγωγής «πλειοψηφιών». Δηλαδή, πλούτο, επιρροή και επιτηδειότητα. Κάποτε αρκεί ένας κατάλληλος εκλογικός νόμος, για να βαφτιστεί κάποια ομάδα «πλειοψηφία» και να επιβάλει την υποτιθέμενη θέλησή της στους πραγματικά περισσότερους[36].

19. Υπάρχει μία αντίρρηση: Ότι το επίπεδο των μαζών ανέρχεται με τη διάδοση της παιδείας. Και ότι η ενημέρωσή του αποκτά σάρκα και οστά με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Άρα, βαθμιαία, στην εποχή μας, οι πολλοί έχουν ολοένα και μεγαλύτερη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής στα κοινά.

Η άποψη δεν ευσταθεί. Διότι η «Παιδεία» απλώθηκε σε έκταση, αλλά έχασε σε βάθος και σε ποιότητα. Η υποβάθμιση των κλασικών σπουδών και η εκτόπιση της θεωρητικής από την πρακτική γνώση και σκέψη, είναι εύγλωττες αποδείξεις αυτού του γεγονότος. Οι σύγχρονες μάζες δεν είναι μορφωμένες. Είναι μισομορφωμένες. Άλλοτε είχαμε αμαθείς και πραγματικά μορφωμένους, οι ημιμαθείς ήσαν ελάχιστοι. Τώρα ο αριθμός των πρώτων

36. Στο Παρίσι, κατά την πρώτη φάση της Γαλλικής Επανάστασης, δικαίωμα ψήφου είχαν 83.000 δημότες. Απ' αυτούς, στις εκλογές της 14ης Νοεμβρίου 1792, ψήφισαν 10.632. Και ο Πιετόν εκλέχθηκε δήμαρχος της πόλης με 6.708 ψήφους, δηλαδή, από το 8% των ψηφοφόρων. Και αυτό σε μια περίοδο κορύφωσης της «δημοκρατίας» και του ενδιαφέροντος των πολιτών. Για να αποδειχθεί (για μια ακόμη φορά) ότι η πολιτική ήταν, είναι και θα είναι υπόθεση των ολίγων.

και των δεύτερων μειώθηκε δραστικά. Και πολλαπλασιάσθηκαν οι ημιμαθείς. Βασικά, ο σύγχρονος άνθρωπος ξέρει γραφή, ανάγνωση, τις πράξεις της αριθμητικής, μερικές πρακτικές γνώσεις και ένα επάγγελμα. Αυτό ισχύει και για τους μέσους επιστήμονες και τεχνικούς. Ξέρουν τη δουλειά τους, αλλά ελάχιστα έξω απ' αυτήν. Έτσι αποτελούν το πιο γόνιμο πεδίο για τη δημοκοπία. Οι τεράστιες μάζες των ημιμαθών δεν έχουν επίγνωση της άγνοιάς τους. «Δεν ξέρουν ότι δεν ξέρουν αυτό που δεν ξέρουν», όπως έλεγε ο Σωκράτης. Πέφτουν λοιπόν, θύματα της πιο χονδροειδούς προπαγάνδας και των πιο αδίστακτων δημοκόπων, που χρησιμοποιούν γι' αυτόν το σκοπό τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση, κινηματογράφος, βρίσκονται στα χέρια ισχυρών ομάδων, που τα χειρίζονται σαν όργανα για την προώθηση των συμφερόντων τους. Τελικά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν είναι παρά μέσα μαζικού αποπροσανατολισμού και μαζικής αποβλάκωσης[37].

20. Η ορθότητα μιας απόφασης, δεν μπορεί να έχει για κριτήριο την πλειοψηφία. Διότι δεν υπάρχει ο παραμικρός λόγος να πιστεύουμε ότι οι περισσότεροι έχουν τις γνώσεις, εμπειρίες και ικανότητες, που απαιτούνται, για να κρίνουν ορθά στο κάθε ζήτημα. Αν εφαρμοζόταν η αρχή της πλειοψηφίας καμιά από τις μεγάλες αποφάσεις-επιλογές, που έκριναν τη μοίρα της ανθρωπότητας, δε θα είχε ληφθεί. Διότι όλες αυτές οι αποφάσεις ήσαν τολμηρές, νεωτεριστικές, ανατρεπτικές των ισχυόντων, «αιρετικές» και σαν τέτοιες απορρίπτονται σταθερά από την πλειοψηφία.

• Θα είχε προχωρήσει η επιστήμη, αν τις αποφάσεις τις έπαιρνε η πλειοψηφία; Ακόμη και σήμερα αυτή μάλλον θα έκρινε ότι ο ήλιος εί-

37. Γράφει ο Μπ. Ράσσελ στην «Ιστορία της Δυτικής Φιλοσοφίας». Η λαϊκή παιδεία δίδαξε στις λαϊκές μάζες γραφή και ανάγνωση χωρίς όμως να τις εκπολιτίσει. Τούτο επέτρεψε στους δημαγωγούς νέου τύπου να ασκήσουν προπαγάνδα, όπως τη βλέπουμε στις δικτατορίες». Προσθέτω, το ίδιο βλέπουμε και στις λεγόμενες «δημοκρατίες». (Όλες οι παραπομπές στον Μπ. Ράσσελ αφορούν σ' αυτό το έργο του).

των περισσοτέρων όχι επειδή είναι καλύτεροι ή έχουν δίκιο, αλλά απλά επειδή είναι περισσότεροι. Πρόκειται, δηλαδή, για *μηχανική* επιβολή της εκάστοτε πλειοψηφίας. Φυσικά, το σχήμα είναι απατηλό. Διότι:

• Οι περισσότεροι δε θέλουν πραγματικά αυτό που υποτίθεται ότι «θέλουν», απλώς, τους το υποβάλλουν σαν θέλησή τους οι κάτοχοι των μέσων παραγωγής κοινής γνώμης και άρα και κοινής βούλησης.

•• Ούτε και αυτή η υποτιθέμενη «θέληση» τους επιβάλλεται. Διότι οι ανερχόμενοι στην εξουσία ουδέποτε τηρούν τις υποσχέσεις τους. Και οι «δημοκρατίες» μερίμνησαν να μην υπάρχει καμιά διαδικασία που να τους αναγκάζει να το κάνουν (ανακλητό της εντολής, λογοδοσία κλπ.).

••• Ποιοι θα είναι κάθε φορά οι «περισσότεροι» το κανονίζουν εκείνοι, που διαθέτουν τα μέσα παραγωγής «πλειοψηφιών». Δηλαδή, πλούτο, επιρροή και επιτηδειότητα. Κάποτε αρκεί ένας κατάλληλος εκλογικός νόμος, για να βαφτιστεί κάποια ομάδα «πλειοψηφία» και να επιβάλει την υποτιθέμενη θέλησή της στους πραγματικά περισσότερους[36].

19. Υπάρχει μία αντίρρηση: Ότι το επίπεδο των μαζών ανέρχεται με τη διάδοση της παιδείας. Και ότι η ενημέρωσή του αποκτά σάρκα και οστά με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Άρα, βαθμιαία, στην εποχή μας, οι πολλοί έχουν ολοένα και μεγαλύτερη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής στα κοινά.

Η άποψη δεν ευσταθεί. Διότι η «Παιδεία» απλώθηκε σε έκταση, αλλά έχασε σε βάθος και σε ποιότητα. Η υποβάθμιση των κλασικών σπουδών και η εκτόπιση της θεωρητικής από την πρακτική γνώση και σκέψη, είναι εύγλωττες αποδείξεις αυτού του γεγονότος. Οι σύγχρονες μάζες δεν είναι μορφωμένες. Είναι μισομορφωμένες. Άλλοτε είχαμε αμαθείς και πραγματικά μορφωμένους, οι ημιμαθείς ήσαν ελάχιστοι. Τώρα ο αριθμός των πρώτων

36. Στο Παρίσι, κατά την πρώτη φάση της Γαλλικής Επανάστασης, δικαίωμα ψήφου είχαν 83.000 δημότες. Απ' αυτούς, στις εκλογές της 14ης Νοεμβρίου 1792, ψήφισαν 10.632. Και ο Πιετόν εκλέχθηκε δήμαρχος της πόλης με 6.708 ψήφους, δηλαδή, από το 8% των ψηφοφόρων. Και αυτό σε μια περίοδο κορύφωσης της «δημοκρατίας» και του ενδιαφέροντος των πολιτών. Για να αποδειχθεί (για μια ακόμη φορά) ότι η πολιτική ήταν, είναι και θα είναι υπόθεση των ολίγων.

και των δεύτερων μειώθηκε δραστικά. Και πολλαπλασιάσθηκαν οι ημιμαθείς. Βασικά, ο σύγχρονος άνθρωπος ξέρει γραφή, ανάγνωση, τις πράξεις της αριθμητικής, μερικές πρακτικές γνώσεις και ένα επάγγελμα. Αυτό ισχύει και για τους μέσους επιστήμονες και τεχνικούς. Ξέρουν τη δουλειά τους, αλλά ελάχιστα έξω απ' αυτήν. Έτσι αποτελούν το πιο γόνιμο πεδίο για τη δημοκοπία. Οι τεράστιες μάζες των ημιμαθών δεν έχουν επίγνωση της άγνοιάς τους. «Δεν ξέρουν ότι δεν ξέρουν αυτό που δεν ξέρουν», όπως έλεγε ο Σωκράτης. Πέφτουν λοιπόν, θύματα της πιο χονδροειδούς προπαγάνδας και των πιο αδίστακτων δημοκόπων, που χρησιμοποιούν γι' αυτόν το σκοπό τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση, κινηματογράφος, βρίσκονται στα χέρια ισχυρών ομάδων, που τα χειρίζονται σαν όργανα για την προώθηση των συμφερόντων τους. Τελικά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν είναι παρά μέσα μαζικού αποπροσανατολισμού και μαζικής αποβλάκωσης[37].

20. Η ορθότητα μιας απόφασης, δεν μπορεί να έχει για κριτήριο την πλειοψηφία. Διότι δεν υπάρχει ο παραμικρός λόγος να πιστεύουμε ότι οι περισσότεροι έχουν τις γνώσεις, εμπειρίες και ικανότητες, που απαιτούνται, για να κρίνουν ορθά στο κάθε ζήτημα. Αν εφαρμοζόταν η αρχή της πλειοψηφίας καμιά από τις μεγάλες αποφάσεις-επιλογές, που έκριναν τη μοίρα της ανθρωπότητας, δε θα είχε ληφθεί. Διότι όλες αυτές οι αποφάσεις ήσαν τολμηρές, νεωτεριστικές, ανατρεπτικές των ισχυόντων, «αιρετικές» και σαν τέτοιες απορρίπτονται σταθερά από την πλειοψηφία.

• Θα είχε προχωρήσει η επιστήμη, αν τις αποφάσεις τις έπαιρνε η πλειοψηφία; Ακόμη και σήμερα αυτή μάλλον θα έκρινε ότι ο ήλιος εί-

37. Γράφει ο Μπ. Ράσσελ στην «Ιστορία της Δυτικής Φιλοσοφίας». Η λαϊκή παιδεία δίδαξε στις λαϊκές μάζες γραφή και ανάγνωση χωρίς όμως να τις εκπολιτίσει. Τούτο επέτρεψε στους δημαγωγούς νέου τύπου να ασκήσουν προπαγάνδα, όπως τη βλέπουμε στις δικτατορίες». Προσθέτω, το ίδιο βλέπουμε και στις λεγόμενες «δημοκρατίες». (Όλες οι παραπομπές στον Μπ. Ράσσελ αφορούν σ' αυτό το έργο του).

ναι, που περιστρέφεται γύρω από τη γη και όχι αντίστροφα.

• Θα είχε προχωρήσει η ηθική, αν κριτές της ήσαν οι πολλοί; Μα αυτούς ο Μωυσής τούς «ηθικοποίησε» δια πυρός και σιδήρου! Και αυτοί θανάτωσαν το Ζωροάστρη, τον Κρίσνα, τον Ορφέα, το Σωκράτη, τον Ιησού και όλους τους υπερασπιστές μιας ανώτερης ηθικής.

• Θα είχε ανυψωθεί η θρησκεία σ' ανώτερα επίπεδα, αν την διαμόρφωναν οι πολλοί; Ή μήπως η πλειοψηφία θα αποφάσιζε την παραμονή στο επίπεδο της μαγείας και του τοτεμισμού; Ποια μοίρα επιφύλαξαν οι πλειοψηφίες στους μεγάλους θρησκευτικούς ηγέτες;

Στην επιστήμη αποφασίζουν οι επιστήμονες. Στη θρησκεία η εκκλησία. Στην τεχνική οι τεχνικοί. Στην οικονομία οι οικονομολόγοι. Γιατί στην πολιτική θ' αποφασίζουν όλοι; Είναι δυνατόν σ' αυτόν τον τομέα κριτήριο της ορθότητας των αποφάσεων να αποτελεί η κοινή γνώμη; Η μόνη απάντηση που μπορεί να δώσει ένα νοήμον ον είναι: όχι!

ι) «Ο Νόμος του αριθμού»[38]

1. Η απορρέουσα από τη θέση υπέρ της (πολιτικής) ισότητας αρχή της πλειοψηφίας, επιβάλλει στην πολιτική την κυριαρχία του «νόμου του αριθμού». Η κριτική σε βάρος αυτού του νόμου, που εκτοπίζει την ποιότητα προς όφελος της ποσότητας, είναι αρκετά διαδεδομένη. Οι εκπρόσωποι αυτής της κριτικής, λένε:

• «Οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν στην άγνοια και όταν κρίνουν διαπράττουν σφάλματα. Η πρόσθεση αγνοιών και σφαλμάτων, ασφαλώς, δε δίνει σαν άθροισμα ούτε τη γνώση ούτε την ορθή κρίση»[39].

• «Ο όγκος δεν αποτελεί αξία. Άρα πώς θα διαγνώσει τις αξίες; Και πώς θα τις συγκρίνει και θα τις κρίνει;».

38. «Ο νόμος του αριθμού» στη φιλοσοφική του έννοια (Πυθαγόρας-Πλάτων) σημαίνει τους ακατάλυτους ρυθμούς της αιωνιότητας και το χρόνο. Εδώ όμως τον λαμβάνω με την άσχετη προς την προηγούμενη, πολιτική του έννοια.

39. Ο Α. Ταρντέ λ.χ. γράφει: «Η πλειοψηφία των ψηφοφόρων καλείται ν' αποφανθεί για θέματα που αγνοεί». (Ο αιχμάλωτος κυρίαρχος 1936).

• «Το κλειδί για τη λήψη σωστών αποφάσεων, ακόμη και όταν υπάρχουν γνώση και κρίση, είναι το θετικό κίνητρο (ανιδιοτέλεια, γενικό συμφέρον, πατριωτισμός κλπ.). Ποια λογική και ποια εμπειρία μάς βεβαιώνουν ότι οι περισσότεροι άνθρωποι διέπονται από τέτοια κίνητρα;»

• «Πού μπορεί να βασιστεί η θέση ότι το πολυαριθμότερο τμήμα μιας κοινωνίας πρέπει απ' αυτό και μόνο το γεγονός, να είναι και το από κάθε άποψη καλύτερο; Τη στιγμή μάλιστα που σε όλους τους τομείς, όπως ξέρουμε, η ποσότητα κατά κανόνα, καταστρέφει την ποιότητα; Και αν είναι έτσι, τότε γιατί να αναθέσουμε στην ποσότητα τη λήψη των αποφάσεων; Παντού και πάντοτε, σε όλες τις κοινωνίες και εποχές, σε όλους τους τομείς, οι καλύτεροι ήσαν και λιγότεροι. Γιατί να μην αποφασίζουν αυτοί;»

Και ακόμη:

• Τίποτε δεν εγγυάται ότι οι πολλοί είναι άτρωτοι σε τερατώδη λάθη. Οπότε, όπως έλεγε ο Χοσέ Αντόνιο, «λίγο ενδιαφέρει το φιλελευθερισμό, αν ένας λαός αποφασίσει ν' αυτοκτονήσει, αρκεί η απόφαση να ληφθεί με την εκλογική διαδικασία».

2. Όλα τα παραπάνω είναι ορθά, αλλά με μιαν απαραίτητη διευκρίνηση. Ότι αναφέρονται *μόνο* στη θεωρία της «δημοκρατίας» όχι στην πρακτική της. Δεν επιτρέπεται να ξεχνούμε ότι η «δημοκρατία» διακηρύττει το «νόμο του αριθμού», αλλά δεν τον εφαρμόζει. Άρα η κριτική σε βάρος του «νόμου του αριθμού» φωτίζει αυτό που *θα* γινόταν, *αν* η «δημοκρατία» εφάρμοζε πράγματι την αρχή της πλειοψηφίας. Δηλαδή, αν η φανταστική «λαϊκή κυριαρχία» εκφραζόταν στ' αλήθεια ελεύθερα, με ανεπηρέαστη καθολική ψηφοφορία.

Τότε, πραγματικά, θα φθάναμε ταχύτατα σε τρομακτικά ιστορικά ναυάγια. Δε φθάνουμε – τουλάχιστον τόσο αμέσως, πλήρως και καθολικώς, ακριβώς, επειδή το αποτέλεσμα της ψήφου, απλώς, *μοιάζει* να είναι η απόφαση κάποιας υποθετικής πλειοψηφίας, αλλά δεν είναι. Όπως και να το κάνουμε, η όποια εξουσία, καλή ή κακή, είναι μία *ποιότητα*, ενώ ο αριθμός είναι πάντοτε μια *ποσότητα*. Συνεπώς, ο δεύτερος δεν μπορεί να δώσει την πρώτη. Και δεν τη δίνει.

Οι υπερασπιστές «του νόμου του αριθμού» λένε: «Ο κανόνας

της πλειοψηφίας δεν προορίζεται για την ανεύρεση της αλήθειας, αλλά απλώς για να επιλέγεται μία από τις περισσότερες δυνατότητες απόφασης». Μα για την πολιτική αυτό ακριβώς *είναι η αλήθεια*. Τι άλλο;

3. Μερικοί διαμαρτύρονται ότι η «δημοκρατία» δε συμπίπτει αναγκαστικά με το «νόμο του αριθμού» και συνεπώς δεν αντιτάσσεται στην ύπαρξη ισχυρής εξουσίας ούτε στην έννοια της επιλογής και της διακυβέρνησης από τους ικανούς. Η θεμελιώδης αρχή της, λένε, είναι μόνο αυτή, που λέγει ότι «ο λαός είναι κάτοχος του κυριαρχικού δικαίωματος». Αλλά το επιχείρημα αποτελεί καθαρή σοφιστεία. Διότι, αν ο λαός κληθεί να ασκήσει αυτό το αναγνωρισμένο (από ποιον;) δικαίωμά του, τότε θα πρέπει αναπόφευκτα να λειτουργήσει και ο νόμος της αριθμητικής. Αν αυτό δε συμβεί, αλλά κάποια ομάδα «επιλέκτων» ή κάποιος «αρχηγός» ενσαρκώνουν τη λαϊκή κυριαρχία, τότε έχουμε δικτατορία ή ολοκληρωτισμό, που απλώς χρησιμοποιεί τη δημοκρατική φρασεολογία – έχουμε τη «δημοκρατία» της μιας ψήφου.

4. Τότε τι θ' απογίνει το «κυριαρχικό δικαίωμα» του λαού, αν δε λειτουργήσει δια του «νόμου του αριθμού;» Απάντηση: *Τέτοιο δικαίωμα δεν υπάρχει*. Κανείς δε «δικαιούται να κυριαρχεί. Ούτε ο λαός, προπάντων αυτός, αφού αδυνατεί να το πράξει. Η «κυριαρχία» δεν είναι θέμα «δικαιώματος». Είναι κατάσταση πραγματική – που απορρέει όχι από κάποια νομική ή άλλη αναγνώριση, αλλά από το συσχετισμό των δυνάμεων. *Κυριαρχεί, όποιος το δύναται – κανείς άλλος*. Η «λαϊκή» ή (όποια άλλη) κυριαρχία σαν «δικαίωμα» είναι πλάσμα, χωρίς ανταπόκριση στον κόσμο της πραγματικότητας. Το θέμα είναι ν' αλλάξουμε τα πράγματα έτσι, ώστε η δύναμη της κυριαρχίας ν' αποκτηθεί από εκείνους, που μπορούν να την ασκήσουν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, προς όφελος των πολλών.

5. Ο «νόμος του αριθμού» έχει, βέβαια και τους συνηγόρους του – «δημοκρατικούς» και ολοκληρωτικούς. Οι πρώτοι τον υπερασπίζονται στο όνομα της δημοκρατικής αρχής της πλειοψηφίας. Οι δεύτεροι, για να στηρίξουν τον ολοκληρωτισμό, προς

τον οποίον, εκ φύσεως, ρέπουν οι μάζες. Και οι μεν και οι δε, δε δέχονται ότι οι πολλοί προωθούν στην ηγεσία κακούς ή μέτριους. Λένε: «Οι μάζες θέλουν για ηγέτες ανθρώπους, που να τους σέβονται και να τους θαυμάζουν. Δε δέχονται για αρχηγούς τους μέτριους[40]. Δεν τους θέλουν αντανάκλαση του εαυτού τους, αλλά ανώτερους. Τους αρέσει το μεγαλείο και το ξεχωρίζουν. Αγαπούν το θάρρος, έστω κι αν είναι δειλές κλπ.».

Η κρίση αυτή, όταν είναι ειλικρινής, είναι επιπόλαιη. Διότι στηρίζεται σε επιφανειακές ενδείξεις. Στην πραγματικότητα, ασφαλώς οι μάζες δε δέχονται για αρχηγό κάποιον, ο οποίος να είναι τελείως εξισωμένος μ' αυτές. Άλλωστε κάτι τέτοιο θα ήταν και *τεχνικώς* αδύνατο. Λ.χ. πώς θα γινόταν βουλευτής ανώνυμων αγράμματων χωρικών ένας όμοιός τους· Αναγκαστικά ο «ηγέτης» πρέπει να ξεχωρίσει από τη μάζα, ώστε να γίνει γνωστός, να καταστεί *επώνυμος*. Όμως δεν του επιτρέπεται να ξεπεράσει κάποιο *όριο*. Πρέπει να παραμείνει ποιοτικώς κοντά στον κάτω άνθρωπο, αρκετά όμοιός του. Ο πραγματικά ανώτερος, απέχει πολύ, είναι το άγνωστο, τρομάζει. Γι' αυτό κυριαρχεί ο υπερέχων από τη μάζα, σε επιτηδειότητα, κατάρτιση, δυναμισμό, αλλά όχι και πραγματικά ανώτερος.

Δηλαδή, επικρατεί ο Μέτριος, όχι ο Άριστος. Ακόμη και στις περιπτώσεις «σπουδαίων» δημοκρατικών ηγετών (=που εκλέχτηκαν λίγο πολύ με κοινοβουλευτικές διαδικασίες) κάτω από το μεγαλείο τους, αν ψάξουμε, θα βρούμε κατά κανόνα ότι ήσαν «κατ' εικόνα και ομοίωσιν» του κοινού ανθρώπου με τη διαφορά ότι τα γνωρίσματά του τα είχαν «βελτιωμένα» ή είχαν την πονηριά από ελαττώματα να τα μεταβαπτίσουν σε αρετές. Μια πλειοψηφία από ψεύτες, ασυνεπείς, φαφλατάδες, ημιμαθείς, δειλούς, συμβιβασμένους, ιδιοτελείς, ανήθικους, δίνει την προτίμησή της σε κάποιον, που έχει τα ίδια γνωρίσματα αλλά «πολιτικοποιημένα».

---

40. «Το κοινό ζει στη μετριότητα, αλλά δεν αγαπά το μέτριο». Φρ. Νίττι «η Δημοκρατία».

σε κάποιον, που έχει τα ίδια γνωρίσματα αλλά «πολιτικοποιημένα».

Λ.χ. τα ψεύδη του, παίρνουν μορφή προεκλογικών υποσχέσεων· η ασυνέπειά του τη μορφή μη τήρησης αυτών των υποσχέσεων με αληθοφανείς αιτιολογίες· η πομπώδης κενολογία του θεωρείται «σπουδαία ρητορική»· η «ημιμάθειά» του μόρφωση· η δειλία του γίνεται «ευφυής ελιγμός»· οι συμβιβασμοί του προσαρμογή στο εφικτό· η ιδιοτέλειά του μεγαλείο· η ανηθικότητά του «δυναμισμός» κοκ. Πραγματικά, οι κοινοί άνθρωποι θαυμάζουν όχι το αληθινά ανώτερο, αλλά εκείνο, που θα ήθελαν να είναι. Τους αρέσουν το μεγαλείο, η δύναμη, το θάρρος κλπ. Είναι όμως ανίκανοι να συλλάβουν το πραγματικό περιεχόμενο αυτών των εννοιών.

Έτσι συγχέουν το αληθινό μεγαλείο με τις εξωτερικές εκδηλώσεις του, με αποτέλεσμα να εκλαμβάνουν τους ματαιόδοξους για μεγαλοπρεπείς· τη δύναμη την αντιλαμβάνονται όχι σαν ψυχική και πνευματική, κυρίως, ενέργεια, αλλά σα χρήση βίας με αποτέλεσμα να εκλαμβάνουν τους βίαιους για δυνατούς· το θάρρος δεν το συλλαμβάνουν σε συνειδησιακό επίπεδο, με αποτέλεσμα να εκλαμβάνουν τους θρασείς για θαρραλέους[41].

Τελικά, ο κοινός άνθρωπος δεν μπορεί να αντιληφθεί μιαν *άλλη ποιότητα*. Ούτε και τη θέλει. Προτιμά τον ηγέτη του ή τον αντιπρόσωπό του κατ' εικόνα και ομοίωσή του. Τον θέλει φτιαγμένο από τα ίδια υλικά, ώστε να ανήκουν στην ίδια ποιότητα. Τον ηγέτη που ανήκει σε άλλη κατηγορία, οι μάζες τον απορρίπτουν, αφού δεν μπορεί καν να επικοινωήσει μαζί τους. Βεβαίως, υπήρξαν πραγματικά ξεχωριστοί άνθρωποι, που ανέλαβαν την ηγεσία κάποιων λαών. Όμως αυτό στις πλείστες περιπτώσεις δεν έγινε με δημοκρατικές διαδικασίες – οι μάζες δεν τους εξέλεξαν

41. Ο Σ. Φρόυντ με τις έρευνές του πάνω στη μαζική ψυχολογία κατέληξε στο συμπέρασμα: «Η μάζα δεν έχει ανοχή, αλλά υπακούει στην εξουσία. Από τους ήρωές της ζητά δύναμη, ακόμη και βία. Θέλει να εξουσιάζεται και να καταπιέζεται και να φοβάται τους αφέντες της».

λοσύνη. Και στην πρώτη ευκαιρία λιθοβολούν τους άξιους οδηγούς τους.

6. Η ορθή και χρηστή διακυβέρνηση προϋποθέτει καθαρά «αριστοκρατικές αρχές»:

- Ανιδιοτέλεια του ατόμου.
- Αφοσίωση στην Πολιτεία.
- Υπεροχή του καθήκοντος έναντι του δικαιώματος.
- Αυτοθυσία για το γενικό καλό.
- Θάρρος στη λήψη αποφάσεων (επικινδύνων ή αντιδημοφιλών) και στην εφαρμογή τους (χωρίς υποχώρηση σε πιέσεις, πειρασμούς, φιλικούς ή οικογενειακούς δεσμούς, προσωπική ευημερία κλπ.).

Μπορεί κανείς να ζητήσει από το «δήμο» να έχει, σαν σύνολο, τέτοιες αρετές, που δε βρίσκουμε, παρά μόνο σε λίγα ξεχωριστά άτομα; Υπήρξε ποτέ λαός, που να είχε σαν σύνολο αυτές τις αρετές; Τότε πώς μπορεί να υπάρξει ορθή και χρηστή διακυβέρνηση σε μία «δημοκρατία»; Το λάθος των θεωρητικών της τελευταίας είναι, ακριβώς, ότι υποθέτουν την ύπαρξη τέτοιων λαών, διότι διαφορετικά δε θα ζητούσαν αυτό το πολίτευμα.

7. Με βάση τα παραπάνω:

«Γνήσια δημοκρατία υπάρχει, όταν ο κύκλος, στους κόλπους του οποίου στρατολογούνται οι ηγέτες, είναι όσο γίνεται ευρύς, όχι όταν όσο γίνεται μεγαλύτερος αριθμός προσώπων έχουν από μια ψήφο στη λήψη της απόφασης»[42].

Στις «δημοκρατίες» όμως συμβαίνει, ακριβώς, το αντίθετο. Ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός ατόμων έχουν μία ίση ψήφο με αποτέλεσμα την ασημαντοποίηση και του ατόμου και της ψήφου του. Ταυτόχρονα, ο κύκλος, από τον οποίον προέρχονται οι ουσιαστικότερα μετέχοντες στο πολιτικό παιχνίδι, είναι (και καθίσταται όλο και περισσότερο) όσο γίνεται στενότερος σε σημείο, που να μπορούμε να χαρακτηρίζουμε τον «πολιτικό κόσμο» σαν κάστα. Για να σπάσει αυτή την κάστα, για να διευρυνθεί στον υπέρτατο δυνατό βαθμό ο κύκλος από τον οποίο θ' αναδείχνονται

42. Έντγκαρ Ζ. Γιούνγκ στο Deutsche Rundschau, 1930, 188.

οι ηγέτες και ταυτόχρονα να διασφαλισθεί η ποιότητά τους, ένας τρόπος υπάρχει: Να περιορισθεί ο αριθμός των εκλογέων στην απολύτως δικαιολογημένη από τα προσόντα του ψηφοφόρου έκταση. Δηλαδή, να καταργηθεί ή να τροποποιηθεί «ο νόμος του αριθμού».

Συμπεράσματα

1. Η ισότητα, σαν πραγματική κατάσταση, είναι *άγνωστη* τόσο στη φύση, όσο και στην κοινωνία.

2. Η ισότητα υπάρχει μόνο σαν *επινόηση* του ανθρώπου. Κάτω από την επίδραση αυτής της επινόησης, φθάσαμε να συνδυάζουμε (ή ακόμη και να ταυτίζουμε) τη δικαιοσύνη με την ισότητα, ενώ πρόκειται για έννοιες *αντίθετες*. Διότι η ισότητα, αν ποτέ εφαρμοζόταν, θα αποτελούσε την υπέρτατη αδικία, αφού θα εξίσωνε τα από τη φύση τους άνισα. Μια τέτοια κατάσταση θα συνιστούσε τη χειρότερη περίπτωση εκμετάλλευσης του ανθρώπου (του καλύτερου) από άνθρωπο (το χειρότερο).

3. Εξαιτίας της τεράστιας ποικιλίας τους και της ανισότητάς τους, δεν είναι δυνατόν να κατανοήσουμε σωστά τους ανθρώπους, μελετώντας μόνο τις κοινές σε όλους ιδιότητες. Χρειάζεται να μελετούμε και τις μεταξύ τους *διαφορές*. Και φυσικά δεν μπορούμε να συγκροτήσουμε δίκαιο, ισορροπημένο και αποτελεσματικό κοινωνικό οργανισμό, αν τις αγνοήσουμε.

4. Ο δρόμος προς έναν τέτοιο οργανισμό είναι ο της κατ' αναλογίαν ισότητας. Αυτή δίνει στον καθένα (άτομο, ομάδα, λαό, έθνος, φυλή, φύλο, πολιτισμό) τη θέση, που αντιστοιχεί στην αξία του, αφού προηγουμένως εξασφαλίσει σε όλους ίσες προϋποθέσεις και ίσες ευκαιρίες για δημιουργία και ανάδειξη.

5. Εφευρέτης του μύθου της ισότητας είναι ο Αστός. Ο ίδιος υστερεί σε προέλευση, καταγωγή, μόρφωση, ήθος γενναιότητα, σοφία, αξίες. Έπρεπε, λοιπόν, να τα καταστρέψει όλα αυτά σαν κριτήρια για την άσκηση της εξουσίας. Για να το πετύχει χρησιμοποίησε σαν εργαλείο την ισότητα. Μ' αυτήν εξάλειψε την εξουσία του υπερέχοντος σε προέλευση, καταγωγή, μόρφωση, ήθος κλπ. Και στο κενό, που δημιούργησε, μπόρεσε να επιβάλει, στο όνομα πάντοτε της ισότητας, τη δική του εξουσία – του πλούτου και της μετριότητας (=μη υπεροχής).

6. Εξαλείφοντας την εξουσία του υπερέχοντος, ο Αστός, χωρίς να το θέλει, προκάλεσε και μιαν άλλη κοσμοϊστορική αλλαγή: κατέστησε την ίδια εξουσία *αδικαίωτη*. Διότι για ποιο λόγο

να ασκεί επάνω μου εξουσία κάποιος, που δεν είναι ανωτερός μου; Γιατί να υπακούω στον «ίσο» μου; Είναι αδικαιολόγητο να με κυβερνά ο μη-καλύτερός μου. Άρα μπορώ να αμφισβητήσω την εξουσία του – μαζί με τα άλλα δικαιώματα, διαθέτω και τούτο: *το δικαίωμα της ανυπακοής*[43].

7. Για να ξεπεράσει αυτό το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα, το οποίο οδηγεί στην αμφισβήτηση της δικής του εξουσίας, ο Αστός, προσέδωσε στο κράτος του, τη «δημοκρατία», χαρακτήρα *απρόσωπο*. Το «δημοκρατικό κράτος» κανείς δεν το ενσαρκώνει. Οι κυβερνήτες είναι απλοί διαχειριστές της εξουσίας, περαστικοί και, τελικά, ανώνυμοι. Άρα, ο πολίτης υποτίθεται ότι δεν υπακούει σε κάποιον (που τότε θα έπρεπε να είναι ανώτερός του), αλλά σε απρόσωπους νόμους, θεσμούς και μηχανισμούς.

8. *Το απρόσωπο κράτος είναι τέχνασμα*. Διότι στην πραγματικότητα δεν υπάρχει κράτος, που να μην το ενσαρκώνουν κάποιοι – ο αξιωματικός, ο αστυνομικός, ο δικαστής, ο δάσκαλος, ο εργοδηγός, ο εργοδότης, ο προϊστάμενος είναι πρόσωπα υπαρκτά και επώνυμα. Το τέχνασμα γίνεται αντιληπτό. Και έτσι, όσοι χρησιμοποιούν το «δικαίωμα στην ανυπακοή», οι αμφισβητούντες την εξουσία (λ.χ. τρομοκράτες), στρέφονται εναντίον των αναρίθμητων ενσαρκωτών της απρόσωπης «δημοκρατικής» εξουσίας.

9. Με «το απρόσωπο κράτος, των ίσων» η «δημοκρατία» επιδιώκει τη *συγκάλυψη* της νέας υπεροχής, που πηγάζει από τον πλούτο. Θέλει να πείσει τους πολίτες ότι είναι ίσοι. Και να τους καταστήσει *συνυπεύθυνους* για τα πεπραγμένα της εξουσίας και για την όλη πορεία της κοινωνίας. Κάθε λαός έχει την κυβέρνηση, που του αξίζει, λένε «οι δημοκράτες» – άρα αυτός φταίει για

43. Η θεωρία για το δικαίωμα της ανυπακοής προς την εξουσία εμφανίζεται μετά από την έναρξη αστοποίησης της τελευταίας με την Αναγέννηση. Ο Καλβινισμός, αμφισβήτησε την ιδέα της πολιτικής νομιμότητας, υποστηρίζοντας ότι ο πολίτης μπορεί ν' αναφερθεί στη δική του κρίση για ό,τι αφορά στη νομιμότητα των κυβερνήσεων και των νόμων (=δικαίωμα στην ανυπακοή). Ο Γκρότιους θεμελίωσε την άποψη για τη «συνειδησιακή αντίρρηση».

μια κακή κυβέρνηση. Το τέχνασμα παγιδεύει ορισμένους αναρχικούς – τρομοκράτες, που καταλήγουν να θεωρούν κάθε πολίτη σαν «υπεύθυνο» για μια κατάσταση, την οποία ενσαρκώνει, εκφράζει, υπηρετεί, υποστηρίζει, δέχεται ή και, απλώς, ανέχεται. Έτσι η εξουσία τούς απομονώνει. Και όταν τους πολεμά (δηλ. όταν δεν τους χρειάζεται ή αρχίζουν να την ενοχλούν πραγματικά) έχει όλη την κοινωνία στο πλευρό της.

10. Το ψεύδος της ισότητας είναι τελικά ένα εργαλείο στα χέρια των μετρίων, που λειτουργεί προς δύο κατευθύνσεις:

- Την εξουδετέρωση των καλύτερων.
- Τη δικαίωση της καταπίεσης σε όλες τις μορφές και προς όλους τους στόχους της.

Έτσι θριαμβεύει ο Μέτριος.

Β. ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

«Οι άνθρωποι δε γεννιούνται ίσοι. Δε γεννιούνται ελεύθεροι. Γεννιούνται σε απειροπληθή ποικιλία και είναι εντεταγμένοι σ' ένα πανάρχαιο και πολύπλοκο κοινωνικό δίχτυ».

Χ. Τζ. Ουέλς
(«Παγκόσμια Ιστορία»)

α) Ελευθερία δεν υπάρχει

1. Ο Αλκιδάμας, ο Ελεάτης ήταν ίσως ο πρώτος, που διακήρυξε: «ελεύθερους πάντας αφήκεν ο Θεός, ουδένα δε δούλον η φύσις πεποίηκεν». Φυσικά, αναφερόταν στο συγκεκριμένο θέμα της δουλείας, αλλά στη θέση του μπορεί κανείς, με λίγη καλή θέληση, να προσδώσει ευρύτερο νόημα, γενικεύοντάς την. Πολιτικοί ηγέτες, αρχηγοί επαναστάσεων, φιλελεύθεροι διανοούμενοι, συντάγματα κρατών, οικουμενικές διακηρύξεις και διεθνείς «συμβάσεις δικαιωμάτων», δεν παύουν να διακηρύσσουν στη διαπασών, ότι «όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι». Και ο καθένας μας ξέρει πολύ καλά, ακόμη και από την οσοδήποτε περιορισμένη προσωπική του πείρα, ότι η αλήθεια βρίσκεται στους αντίποδες αυτού του ισχυρισμού. *Κανείς μας δε γεννήθηκε ποτέ ελεύθερος* Διότι ελεύθερος δε γεννιέσαι. *Γίνεσαι μόνος σου*, καταβάλλοντας τίμημα μέγα. Ο ελεύθερος είναι κοινός εχθρός για όλες τις παρατάξεις, τα καθεστώτα και τα συστήματα. Θεωρείται δημόσιος κίνδυνος. Και σαν τέτοιος αντιμετωπίζεται ανέκαθεν. Όχι. *Η Ελευθερία δεν είναι φυσική κατάσταση.* Είναι η μέγιστη κατάκτηση.

Αποσπάται με αγώνα σκληρό, αλλά και αέναο. Διότι πρέπει να κερδίζεται συνεχώς. Κάθε ημέρα. Κάθε ώρα. Σε κάθε τομέα.

Ξανά και ξανά. Ως το τέλος του βίου σου. Γι' αυτό, το πιο σπάνιο πράγμα στον κόσμο, το πιο δυσεύρετο είδος στις ανθρώπινες κοινωνίες, είναι ένας πραγματικά ελεύθερος άνθρωπος[44].

2. Ο ελεύθερος άνθρωπος είναι Πρόσωπο. Δηλαδή, φορέας:

ι) *Συνειδήσεως*, που δεν υποτάσσεται στους νόμους κάποιου αντικειμενικά προσδιοριζόμενου πεπρωμένου.

ιι) *Βουλήσεως*, που τη διαμορφώνει ο ίδιος[45].

Ο ελεύθερος θεωρεί ότι η απάντηση σε όλα τα καίρια ερωτήματα είναι προσωπική υπόθεση της κάθε συνείδησης, που στέκει όρθια μπροστά στον εαυτό της[46]. Όποιος τολμά να δίνει αυτή την απάντηση, παύει να είναι ον αγελαίο. Γίνεται ΠΡΟΣΩΠΟ. Πόσα πρόσωπα γνωρίσατε στη ζωή σας;

3. Το συναίσθημα της ελευθερίας μπορεί να προκύπτει από δύο πηγές:

- Την *άγνοια* της αιτιότητας και των περιορισμών, που αυτή επιβάλλει στις δυνατότητές μας για επιλογή. Νομίζω ότι είμαι απόλυτα ελεύθερος να διαλέγω ο,τιδήποτε.
- Την *επίγνωση* της αιτιότητας και των περιορισμών, που επιβάλλει, επιτρέποντάς μας να εκλέξουμε ανάμεσα σε ποικίλες συγκεκριμένες κάθε φορά και για κάθε θέμα δυνατότητες και φυσικά, να αγωνισθούμε για την επικράτηση της επιλογής μας έναντι των άλλων δυνατών επιλογών.

Είναι φανερό ότι στην πρώτη περίπτωση, το συναίσθημα της ελευθερίας, αποτελεί ψευδαίσθηση. Αγνοώντας τις *πραγματικές* μου δυνατότητες για επιλογή, τελικά δεν έχω καμία τέτοια δυνατότητα. *Νομίζω* ότι είμαι ελεύθερος – και δε διαθέτω ίχνος πραγματικής ελευθερίας. Ελεύθερος είμαι μόνο, όταν έχω υπόψη μου ποιες είναι οι *δυνατές* επιλογές και όντας σε θέση να τις εκτιμήσω, *διαλέγω* εκείνη που προτιμώ.

---

44. Ο Ζ. Ζ. Ρουσώ, που υποστήριζε ότι «Ο άνθρωπος γεννήθηκε ελεύθερος», αναγκάστηκε να συμπληρώσει «Και παντού είναι αλυσόδετος».

45. *Αντισθένης*: «Ο σοφός ζει σύμφωνα με τους νόμους όχι της πόλεως, αλλά της αρετής».

46. Αριστοτέλης: «Εστί γαρ φύσει δούλος ο δυνάμενος άλλου είναι (διό και άλλου εστίν) Πολιτ. 12546.

Πόσοι άνθρωποι όμως έχουν αυτήν την επίγνωση ή ακόμη και τη δυνατότητα για επίγνωση, αφού αυτή προϋποθέτει πείρα, γνώσεις και κρίση, αλλά και θάρρος;

4. Από τις παραπάνω προϋποθέσεις η πιο ζωτική είναι το θάρρος. Διότι οι περισσότεροι, ακόμη και όταν διαθέτουν πείρα, γνώσεις και κρίση, δεν είναι διατεθειμένοι να καταβάλουν το *αντίτιμο* να δοκιμάσουν την αγωνία και να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες μιας ελεύθερης, κατά συνείδηση επιλογής. Οι πολλοί δέχονται, γενικώς, να έχουν λιγότερη ελευθερία (ή να ικανοποιούνται με ένα πλάσμα της), εφόσον έτσι κερδίζουν ασφάλεια, τάξη, ησυχία, ευημερία.

5. Για τον ελεύθερο άνθρωπο δεν αρκεί:

- Να είναι κάτι εγκαθιδρυμένο, για να το δεχθεί σαν απρόσβλητο.
- Να θέλουν (ή να νομίζουν ότι θέλουν) κάτι οι πολλοί, για να το υιοθετήσει σαν αληθινό, ορθό και δίκαιο.
- Να ισχυρίζεται κάτι η Εκκλησία, για να το πιστέψει σαν άγιο.
- Να θεσπίσει κάτι η δήθεν δημοκρατία, για να το κρίνει δημοκρατικό.
- Να ζητούν κάτι οι μάζες, για να προσχωρήσει σ' αυτό.

Ξέρει ότι αυτές διαπράττουν τις χειρότερες βαρβαρότητες και εκτρέφουν τις πιο άγριες τυραννίες. Δεν πιστεύει στην κρίση του πλήθους, αφού αυτό δεν έχει κρίση.

Πόσους τέτοιους ανθρώπους συναντήσατε στη ζωή σας;

6. *Ο ελεύθερος άνθρωπος δε δέχεται τις έτοιμες προκατασκευασμένες αλήθειες*, που του επιβάλλει το όποιο σύστημα[47]. *Αναζητά και βρίσκει τη δική του αλήθεια. Και όταν τη βρει δεν την κρύβει.*

Έτσι, αυτομάτως τίθεται εκτός συστήματος. Τα χάνει όλα.

47. Ο Άντριου Τόμας, στο έργο του «Εξερευνήσεις στα σύνορα του Σύμπαντος», διαπιστώνει: «Η κοινωνία αποτελείται βασικά από ανθρώπους τυποποιημένους, που επαναλαμβάνουν τα λεγόμενα του ιδεολογικού τους κέντρου από αδυναμία να σκεφθούν ανεξάρτητα, νωθρότητα ή φόβο. Η συντριπτική πλειοψηφία κινείται προγραμματισμένη από εκπομπές αθέατων σταθμών, που μεταμορφώνουν τους ανθρώπους σε παπαγάλους».

Του απομένει όμως η θέληση να συνεχίσει να λέει την αλήθεια του. Αυτό, για τον ελεύθερο άνθρωπο, είναι σχεδόν το παν. Εκεί βρίσκεται η μοίρα του, η ευτυχία του, η δύναμή του. Σε κάθε περίπτωση, αδιάφορος για τις συνέπειες, εκφράζει εκείνα, που θεωρεί ότι δίνουν νόημα και αξιοπρέπεια στην ύπαρξή του.

Πόσους τέτοιους ανθρώπους μετρήσατε;

7. Μ' αυτές του τις ιδιότητες, ο ελεύθερος δίνει φως στο καινούργιο. Η πρόοδος θεμελιώνεται στο κώνειο, στο σταυρό, στην πυρά, που οι πολλοί, υποτακτικοί του εγκαθιδρυμένου επιβάλλουν στους λίγους ελεύθερους που το αμφισβητούν. Φυσικά, οι πολλοί είναι εκείνοι, που τελικά ωφελούνται από την προσφορά των ολίγων «αιρετικών».

8. Οι ελεύθεροι άνθρωποι αποτελούν την εξαίρεση. Οι πολλοί είναι οι υποταγμένοι. Στη συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων κυριαρχεί το αγελαίο ένστικτο, που τους σπρώχνει να εντάσσονται στο κοπάδι. Και κοπάδι θα πει συμβιβασμός, μίμηση, υπακοή.

9. Η ελευθερία:

- Δεν είναι ένστικτο. Είναι κατάκτηση.
- Δεν είναι ασφάλεια. Είναι ευθύνη.
- Δεν είναι ευτυχία. Είναι κίνδυνος.

Και αυτοί που νιώθουν ευθύνη και διακινδυνεύουν και κατακτούν το δικό τους Πρόσωπο, είναι ελάχιστοι[48].

48. Ο Ντοστογιέφσκι, στο «Έγκλημα και τιμωρία», βάζει το Ρασκόλνικωφ να λέει: «Οι άνθρωποι, σύμφωνα με τους φυσικούς νόμους, χωρίζονται γενικά σε δύο κατηγορίες: Μία κατώτερη, που την αποτελούν οι κοινοί άνθρωποι και μία άλλη, που την αποτελούν, εκείνοι που έχουν το χάρισμα ή το ταλέντο να φέρουν κάτι καινούργιο. Η πρώτη, αποτελείται γενικά από ανθρώπους που είναι από φυσικού τους συντηρητικοί, από ανθρώπους πειθαρχημένους και υπάκουους, που τους αρέσει να ζουν υπακούοντας... Αυτός είναι ο προορισμός τους και δεν υπάρχει τίποτα το ταπεινωτικό σ' αυτήν την υπακοή. Στη δεύτερη ανήκουν αυτοί, που παραβαίνουν το νόμο, αυτοί, που γκρεμίζουν ή έχουν την τάση να γκρεμίζουν...

Ποτέ σχεδόν δεν τους αναγνωρίζει η μάζα αυτό το δικαίωμα και (λίγο-πολύ)

10. Όταν ο Σωκράτης καταδικαζόταν από το νόμιμο δικαστήριο της Αθηναϊκής «δημοκρατίας», ήταν ένας. Οι δικαστές του ήταν πολλοί. Εκείνος επέλεξε το θάνατο προτιμώντας τον από την υποταγή, που θα σήμαινε απάρνηση του εαυτού του, της ελευθερίας του. Εκείνοι ήταν δέσμιοι του συστήματος, της άγνοιας, των δεισιδαιμονιών, των προκαταλήψεων και της νεοφοβίας τους ή πειθήνιοι εκφραστές κάποιων συμφερόντων δικών τους ή άλλων, που τους έδιναν εντολές. Ποιος ήταν ο ελεύθερος; ο Σωκράτης, ή οι δικαστές του; ο πρώτος! λέτε. Ναι, αλλά πόσοι θα κάνατε το ίδιο στη θέση του; Βλέπετε ότι η ελευθερία κάθε άλλο παρά φυσική κατάσταση είναι. Αντίθετα, είναι η πιο υψηλή και δύσκολη κατάκτηση του ανθρώπου.

11. Οι απείρως περισσότεροι είναι φτιαγμένοι από την ύλη του υπηκόου. Ακολουθούν τα εγκαθιδρυμένα. Πετροβολούν τους προφήτες. Και σταυρώνουν τους σωτήρες τους. Δε φταίνε. *Διότι φυσική κατάσταση του ανθρώπου είναι η υποταγή. Η ελευθερία αποτελεί ξεπέρασμα της φυσικής του κατάστασης.* Και, όποιοι το κατορθώσουν, τιμωρούνται.

Όμως αυτοί κινούν την Ιστορία προς τα εμπρός. Διότι δεν

τους θασανίζει και τους απαγχονίζει. Κι έχει δίκιο να το κάνει, γιατί ενεργώντας έτσι, εκπληρώνει το συντηρητικό της προορισμό. Ωστόσο, η ίδια αυτή μάζα, στις επερχόμενες γενεές, τοποθετεί τους εκτελεσμένους σε ένα θάθρο και (λίγο-πολύ) τους λιβανίζει. Η πρώτη κατηγορία είναι πάντοτε κυρίαρχη του παρόντος, η δεύτερη του μέλλοντος. Οι πρώτοι συντηρούν τον κόσμο... οι δεύτεροι τον κινούν και τον οδηγούν σ' ένα σκοπό. Και οι μεν και οι δε έχουν δικαίωμα να υπάρχουν». Ο Ρασκόλνικωφ εξωθώντας την άποψη αυτή στα άκρα, αναγνωρίζει στους «ανώτερους» το δικαίωμα και να σκοτώνουν όποιον, καθ' οιονδήποτε τρόπο στέκει εμπόδιο στο δρόμο τους. Και εφαρμόζει αυτή την αρχή δολοφονώντας δύο γριές. Μετά τιμωρείται. Όχι όμως γιατί παραβίασε την αρχή της ισότητας (που πουθενά δεν την υποστηρίζει κανένα θρησκευτικό κείμενο-πηγή), αλλά γιατί παράκουσε την εντολή «ου φονεύσεις».

Στους «Αδελφούς Καραμαζώφ», ο Ντοστογιέφσκι επανέρχεται στο ίδιο θέμα για να μας τονίσει την ευθύνη, που έχει εκείνος, που αναπτύσσοντας κάποιες θεωρίες σε ακατάλληλους ανθρώπους, εξωθεί τους τελευταίους, έστω και χωρίς να έχει τέτοια πρόθεση, στην παραβίαση αυτής της εντολής.

είναι «είδος», αλλά Πρόσωπα. Δεν είναι υπήκοοι, αλλά Δημιουργοί.

12. Θεωρητικά, κάθε άνθρωπος έχει πάντα τη δυνατότητα να κάνει κάτι διαφορετικό ή μεγαλύτερο, από αυτό, που του ορίζουν οι συνθήκες της ιστορικής στιγμής και τα δεδομένα του συστήματος. Όμως εκείνοι, που αξιοποιούν αυτήν τη δυνατότητα, είναι εξαιρετικά σπάνιοι. Είναι αυτοί που ανατινάζουν τη γραμμή που σημαδεύει τη συνέχεια. Η ύπαρξη τους είναι το «θαύμα», που μπερδεύει τους ερμηνευτές της Ιστορίας. Διακόπτει τις «νομοτελειακά» προκαθορισμένες ροές της. Και της ανοίγει κοίτες καινούργιες.

13. Πώς πραγματοποιεί το «θαύμα» του ο ελεύθερος; Το πραγματοποιεί, επειδή είναι πλήρης, αυτάρκης μέσα στη μοναξιά του και δημιουργεί, χωρίς να υπάγεται στους δοσμένους όρους της ιστορικής πορείας, που οι άλλοι, οι «κυβερνώμενοι, θεωρούν απαραβίαστους[49]». Είναι ο ίδιος ένα «θαύμα».

14. Η ελευθερία δεν είναι κατάσταση αντικειμενική, που υπάρχει, ανεξάρτητα από τη θέληση και τον αγώνα του υποκειμένου. Η φύση φτιάχνει λίγους ανθρώπους για ελεύθερους και πολλούς για υπηκόους. Οι δεύτεροι δεν μπορούν να καταστούν ποτέ αληθινά ελεύθεροι, όσο ευμενείς αντικειμενικές συνθήκες κι αν τους παρουσιασθούν. Το πολύ, να μοιάζουν με ελεύθερους, να τους προσποιούνται. Τότε ζουν σε μια αυταπάτη ελευθερίας, που διαλύεται στην πρώτη κρίση, αφού η φύση δεν τους έφτιαξε από

---

49. Ο Ζ. Π. Προυντόν στη «Γενική ιδέα της επανάστασης στο 19ο αιώνα» γράφει: «Είμαι κυβερνώμενος» θα πει: παρακολουθούμαι, κατασκοπεύομαι, κατευθύνομαι, νομοθετούμαι, ρυθμίζομαι, μαντρώνομαι, κατηχούμαι, ελέγχομαι, ζυγίζομαι, χαρακτηρίζομαι, λογοκρίνομαι, διατάζομαι από άτομα, που δεν έχουν ούτε αρμοδιότητα ούτε γνώση ούτε αρετή... Και στην παραμικρή αντίσταση, στο πρώτο παράπονο, διώχνομαι, προστιμάρομαι, εξευτελίζομαι, καταπιέζομαι, καταδιώκομαι, κακομεταχειρίζομαι, τσακίζομαι, αφοπλίζομαι, αλυσοδένομαι, φυλακίζομαι, τουφεκίζομαι, δικάζομαι, καταδικάζομαι, θυσιάζομαι, πουλιέμαι, προδίδομαι και το –αποκορύφωμα– εμπαίζομαι, περιπαίζομαι, βρίζομαι, ατιμάζομαι....».

την υπεranθεκτική ύλη, που απαιτεί η συνεχής δοκιμασία της ελευθερίας. Άν όμως οι «φύσει υπήκοοι» δεν μπορούν να καταστούν πραγματικά ελεύθεροι, οι «φύσει ελεύθεροι» μπορούν να γίνουν δούλοι. Διότι δεν αρκεί η Φύση. Χρειάζεται και ο Αγώνας. Αν θέλαμε να παρουσιάσουμε την Ελευθερία με μια εξίσωση θα λέγαμε:

Ελευθερία = Φύση + Αγώνας ή Ε = Φ + Α

Μόνη της η φύση δεν κάνει ποτέ Ελεύθερο. Απλώς, σου παρέχει τη *δυνατότητα* να καταστείς αν *αγωνίζεσαι* γι' αυτό σ' όλο σου το βίο. Και ο Αγώνας μόνος του δε σε οδηγεί στην Ελευθερία, αν η Φύση δε σε έχει προορίσει γι' αυτήν[50].

β) Ελευθερία και «δημοκρατία»[51]

«Η δημοκρατία, τόσον ωραία στη θεωρία, μπορεί στην πράξη να οδηγήσει σε μεγάλες φρικαλεότητες»

Αλαίν
(«Πολιτικές σκέψεις»)

1. Τέχνασμα των «δημοκρατικών» είναι και η ταύτιση της

50. Μ' αυτήν την έννοια ο Ηράκλειτος, ο Πλάτων, ο Αριστοτέλης δέχονται το διαχωρισμό των ανθρώπων σε ελεύθερους και δούλους. Ο Αριστοτέλης στα «Πολιτικά» του γράφει ότι οι άνθρωποι γεννιούνται άλλοι «φύσει ελεύθεροι» και άλλοι «φύσει δούλοι», εξηγεί όμως ότι δούλοι πρέπει να είναι όσοι έχουν περιορισμένες ικανότητες, ιδίως νόησης και αντίληψης και γι' αυτό δεν μπορούν να ζήσουν αυτενεργώς. Ο ίδιος, όπως και ο Ηράκλειτος, ο Αθήναιος, ο Ποσειδώνιος και ο Ισοκράτης, δε βλέπει την δουλεία σαν αποτέλεσμα φυλετικής ή άλλης καταγωγής ή πολεμικής ήττας, αλλά μόνο σαν συνέπεια μειωμένων ικανοτήτων και τονίζει ότι υπάρχουν ελεύθεροι, που θα έπρεπε να είναι δούλοι και αντιστρόφως. Ο Ηράκλειτος ζητούσε την κατάργηση των φυλετικών τειχών, αλλά ταυτόχρονα επέμενε: «Ο Θεός, άλλους ανθρώπους εδημιούργησε ελεύθερους και άλλους δούλους».

«δημοκρατίας» (και ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη σύγχρονη «φιλελεύθερη» μορφή της) με την ελευθερία. Η ταύτιση είναι αστήρικτη. Διότι η «δημοκρατία» είναι, απλώς, ένα πολίτευμα. Η ελευθερία είναι κάτι άλλο. Γράφει ο Αλαίν ντε Μπενουά[52]: «Η κατάκτηση των ελευθεριών δε συμπορεύθηκε πάντοτε, μέσα στην Ιστορία, με την επέκταση της δημοκρατίας. Η πολύ μεγάλη πλειοψηφία των καθεστώτων, που υπήρξαν στην Ευρώπη, δεν ήσαν «δημοκρατικά», με τη σύγχρονη έννοια του όρου· αυτό δε σημαίνει ότι ήσαν και αρνητικά της ελευθερίας». Και παλαιότερα ο Τοκεβίλ: «Η ελευθερία εκδηλώθηκε στους ανθρώπους σε διαφορετικές εποχές και με διαφορετικές μορφές· δεν είναι διόλου προσδεδεμένη αποκλειστικώς σ' ένα κοινωνικό σύστημα και τη συναντούμε και εκτός των δημοκρατιών».

Κατά τους «δημοκρατικούς» η Σπάρτη, μη όντας «δημοκρατία», δεν είχε και ελευθερία.

Ο Αλμπέρ Ζουρσέν όμως γράφει ότι οι ελεύθεροι Σπαρτιάτες «έζησαν επί αιώνες σε δημοκρατικότατο καθεστώς» («Ιστορία των ανθρώπων και των πολιτισμών»). Πράγματι, οι Σπαρτιάτες και μάλιστα σε αντίθεση προς ότι συνέβαινε στην Αθήνα, συμπεριλαμβανομένων και των γυναικών, απόλαυσαν την ελευθερία για διάστημα πολλαπλάσιο από τους Αθηναίους, χωρίς τις κρίσεις, τους εμφύλιους, τα πραξικοπήματα, τις βιαιότητες, τις αδικίες και τα εγκλήματα της αθηναϊκής «δημοκρατίας». Φυσικά, αυτό δεν ισχύει για τους είλωτες, όπως και στην Αθήνα η «δημοκρατία» δεν ίσχυε για τους δούλους.

Είναι άλλωστε γνωστό πόσο υπερήφανοι ήσαν οι Σπαρτιάτες για την ελευθερία τους και με πόση γενναιότητα την υπερασπίζονταν.

Μήπως οι Μακεδόνες, παρά το μοναρχικό καθεστώς τους, δεν ήσαν ελεύθεροι; Στην Ισσό ο Αλέξανδρος παρότρυνε τους

51. Όπου σ' αυτό το βιβλίο γράφω «δημοκρατία», εννοώ το συγκεκριμένο εγκαθιδρυμένο καθεστώς του συνταγματικού κοινοβουλευτισμού (περιλαμβανομένης και της προεδρικής μορφής του), που αυτοκαλείται «δημοκρατία».

στρατιώτες του κραυγάζοντας: «Εμείς είμαστε ελεύθεροι άνθρωποι! Αυτοί είναι δούλοι!» – η μετέπειτα συμπεριφορά του ίδιου είναι άλλο θέμα.

Συνεπώς «η ελευθερία δεν μπορεί, λοιπόν, ν' αποτελέσει το διακριτικό γνώρισμα των δημοκρατικών αιώνων[53]».

2. Οι «δημοκρατίες» απέδειξαν εμπράκτως ότι μπορούν θαυμάσια να είναι συστήματα καταπίεσης, αποικιοκρατίας, πολέμου, ακόμη και αιματηρής τρομοκρατίας και γενοκτονίας. Παραδείγματα:

• Οι αποικιακές αυτοκρατορίες των «δημοκρατιών» και η καταπίεση, που άσκησαν σε βάρος της πλειοψηφίας του ανθρώπινου γένους.
• Το «κυνήγι μαγισσών», οι φυλετικές διακρίσεις, ο νόμος του Λύντς και πολλά άλλα παρόμοια δείγματα «δημοκρατισμού» στις ΗΠΑ.
• Η μεγάλη τρομοκρατία της Γαλλικής Δημοκρατίας.
•Οι κατακτητικοί πόλεμοι της Αμερικανικής Δημοκρατίας κατά της Ισπανίας και του Μεξικού.
• Οι γενοκτονίες σε βάρος των βασιλόφρονων κατοίκων της Βανδέας από τη Γαλλική και των Ερυθροδέρμων από την Αμερικανική Δημοκρατία. Και οι δύο «δημοκρατίες» προχώρησαν σ' αυτές τις γενοκτονίες, αφού προηγουμένως φρόντισαν να διακηρύξουν τα... «απαράγραπτα δικαιώματα του ανθρώπου».

3. Η «δημοκρατία» μπορεί, επίσης, να είναι το φιλελεύθερο περικάλυμα μιας προσωπικής εξουσίας. Τότε, όχι μόνο δεν κατοχυρώνει από την τυραννία, αλλά και τη διευκολύνει, συγκαλύπτοντάς την. Τι άλλο από προσωπικές εξουσίες (κοινοβουλευτικές, δικτατορίες) ήσαν οι εξουσίες του Περικλή, του Ροβεσπιέρου και για να περιοριστώ στον αιώνα μας, οι εξουσίες του Φ. Ρούσβελτ[54], του Ντε-Γκωλ ή της δυναστείας Γκάντι;

52. «Υπεράσπιση της δημοκρατίας» στο περιοδικό Elements χειμ. 1985, 82.

53. Αλ. ντε Τοκεβίλ: «Περί της Δημοκρατίας στην Αμερική».

54. Χαρακτηριστικό, τον Ιούλιο του 1933, ο Χίτλερ έλεγε προς τους «N. Y. Τάιμς»: «Συμπαθώ τον κ. Ρούζβελτ, επειδή βαδίζει κατευθείαν στους στόχους του περνώντας επάνω από το Κογκρέσο, τα λόμπι και τη γραφειοκρατία... Είμαι ο μόνος ηγέτης στην Ευρώπη, που εκφράζω κατανόηση για τις μεθόδους και τα

4. *Ο μονάρχης*, όπως και η «δημοκρατία», στηρίζεται στη δύναμη επιβολής του κρατικού μηχανισμού.

Ο ολοκληρωτισμός στη δύναμη επιβολής ενός ειδικού μηχανισμού, που ανήκει όχι στο κράτος, αλλά στον πολιτικό οργανισμό, που κατέχει την κρατική εξουσία (κόμμα).

Και ο *δικτάτορας* στη δύναμη ενός ειδικού μηχανισμού επιβολής, που ανήκει σ' αυτόν προσωπικά.

Η προσωπική δικτατορία μπορεί να εμφανιστεί σαν:

• «Παρέκκλιση» από τη δημοκρατία ή από τον ολοκληρωτισμό, που παράγεται από τις εγγενείς δυσλειτουργίες τους[55].
•• Αναπόφευκτη μορφή εξουσίας εκεί όπου ελλείψει προϋποθέσεων δεν μπορούν να λειτουργήσουν ούτε η «δημοκρατία» ούτε ο ολοκληρωτισμός (Τρίτος Κόσμος).
••• Αναγκαία μεταβατική εξουσία εξυγιαντική – ανανεωτική που οδηγεί σ' ένα νέο σύστημα.

5. Ούτε καν τυπικώς οι «δημοκρατίες» αναγνωρίζουν τις ελευθερίες της θεωρίας τους. Έτσι:

• Πολλές «δημοκρατίες» *απαγορεύουν* κάθε γνώμη «αντίθετη προς το Σύνταγμα», δηλ. προς ένα συμβατικό καταστατικό χάρτη της Πολιτείας

κίνητρα του Προέδρου Ρούζβελτ». Και ο Φούλτον Λιούις, πολιτικός σχολιαστής της Mutual Broadcasting, Company, διαπίστωνε ότι «ο αμερινανικός λαός είναι ανίσχυρος μπροστά στην πονηρή τακτική του Ρούζβελτ..., ο οποίος υποβάθμισε το Κογκρέσο σε λαστιχένια σφραγίδα, δίχως δική του βούληση».

55. Ο «ορθόδοξος» ολοκληρωματισμός δεν είναι προσωπική δικτατορία. Βεβαίως, αρνείται την πολυφωνία και τον πολυκομματισμό, αλλά αναθέτει την εξουσία σ' ένα κόμμα, όχι σ' έναν άνθρωπο, σε μιαν «ελίτ», όχι σ' έναν αρχηγό. Συνεπώς, είναι αυταρχική ολιγοκρατία, αλλά όχι κατ' ανάγκην προσωπική δικτατορία. Μ' αυτήν την έννοια θεωρητικώς, οι προσωπικές εξουσίες του Χίτλερ και του Στάλιν ήσαν παρεκκλίσεις από το γνήσιο ολοκληρωτισμό. Οπωσδήποτε όμως, από την όλη φύση του, ο ολοκληρωτισμός ρέπει προς την προσωπική δικτατορία και η επιβολή της αποτελεί σχεδόν τον κανόνα στην ολοκληρωτική πρακτική. Αντίθετα, η «δημοκρατία» προσφεύγει στην προσωπική δικτατορία μόνο σ' εξαιρετικές περιπτώσεις, αλλά και τότε προσπαθεί, αν γίνεται και συνήθως γίνεται, να διατηρήσει τη «δημοκρατική» επίφαση και να σώσει τα προσχήματα.

με χαρακτήρα ρευστό και οπωσδήποτε προσωρινό. Και ακόμη περισσότερες *απαγορεύουν* την προσπάθεια για αλλαγή Συντάγματος.

•• Άλλες απαγορεύουν τις «αντιδημοκρατικές οργανώσεις» ή θέτουν εκτός νόμου συγκεκριμένες γνώμες ή ιδέες, όπως το «ρατσισμό» τον «αντι-ειρηνισμό», τον «αντισημιτισμό».

••• Υπάρχουν «δημοκρατίες», που *αποκλείουν* ρητώς από τις δημόσιες θέσεις, όσους πιστεύουν σε ιδέες, που οι ίδιες χαρακτηρίζουν «αντιδημοκρατικές». Μ' ένα λόγο οι γνώμες είναι ελεύθερες, αρκεί να αποτελούν ακίνδυνες *παραλλαγές* της κατεστημένης «δημοκρατικής» *γνώμης* ή να έχει επέλθει κάποιος συμβιβασμός ανάμεσα σ' αυτές και σ' εκείνη, που να τους επιτρέπει να συνυπάρχουν. Έτσι η «δημοκρατία» επιτρέπει να υπάρχει η γνώμη για «πάλη των τάξεων», ενώ απαγορεύει τη γνώμη για «πάλη των φυλών». Διότι τα Κ.Κ. έχουν πλέον ενταχθεί στο Κατεστημένο και λειτουργούν σαν στοιχεία του, πράγμα που δεν έγινε στον ίδιο βαθμό με τα ακροδεξιά κινήματα.

6. Στο ερώτημα πού σταματά η ελευθερία μου; Η παλιά κλασική απάντηση «εκεί όπου αρχίζει η ελευθερία των άλλων» (η οποία εδώ που τα λέμε, ήταν κενή νοήματος) έχει αντικατασταθεί με τη νέα αντίληψη, που είναι κοινή της δημοκρατίας και του ολοκληρωτισμού: «εκεί όπου αρχίζει το γενικό συμφέρον». Αυτό όμως νοείται, όπως το θέλει η ομάδα που κυβερνά –, η οποία είναι πάντοτε μειοψηφία.

Αυτή η μειοψηφία ανακηρύσσει το συμφέρον της σε «γενικό συμφέρον» και κάθε ελευθερία σταματά μπροστά στα απαραβίαστα όριά του.

7. Η ελευθερία του καθενός μας έχει δύο πλευρές. Η μία είναι της *συμμετοχής* και η άλλη της *αυτονομίας*.

Η πρώτη μού παρέχει τη δυνατότητα να συμμετέχω στα κοινά. Η δεύτερη να είμαι ο εαυτός μου, να διαφυλάσσω την προσωπικότητά μου, να μη συμμετέχω, αν αυτό με αφήνει αδιάφορο ή αν το θεωρώ καταστρεπτικό για την ανεξάρτητη προσωπική μου υπόσταση.

Το «συμβόλαιο» επάνω στο οποίο υποτίθεται ότι στηρίζεται το κράτος στρέφεται ευθέως εναντίον της αυτόνομης ελευθερίας μου. Με υποχρεώνει να ανήκω κάπου, να είμαι εντεταγμένος, άρα

εξαρτημένος.

Είναι ένα τέχνασμα των εξουσιαστών, *για να εξαλείψουν* την αυτονομία του Προσώπου[56].

8. Απ' όσα παρέθεσα συνάγεται ότι οι λεγόμενες «δημοκρατικές» διαδικασίες *από μόνες τους* δε συνιστούν εγγύηση κατά της αυταρχίας. Η εγγύηση υπάρχει μόνο, *όταν κυβερνούν, με δημοκρατικές διαδικασίες, οι Άριστοι*. Αλλιώς, η δικτατορία μπορεί να υπάρχει, με διαφορετικές μορφές, σε οποιοδήποτε σύστημα πολιτικής διακυβέρνησης.

γ) Ο θάνατος του Δήμου

«Φιλοσοφία και πλήθος, αδύνατο να συνυπάρξουν»

Πλάτων
(«Πολιτεία»)

1. Η «Δημοκρατία» ισχυρίζεται ότι είναι το «κράτος του δήμου». Κάτι τέτοιο προϋποθέτει δύο στοιχεία:

α) Την ύπαρξη «δήμου»

β) Την επιβολή της βούλησής του.

2. Στην αρχαία Ελλάδα, *υπήρχε* ένας δήμος, που ως ένα σημείο επέβαλε τη θέλησή του. Τον αποτελούσε μία «επίλεκτη» μειοψηφία[57]. Αυτή:

---

56. Αντί για το «συμβόλαιο» των «δημοκρατικών», οι ολοκληρωτικοί εξουσιαστές χρησιμοποιούν για τον ίδιο σκοπό τη θεωρία του «ενιαίου», επικαλούμενοι κάποιο «ενιαίο» στοιχείο (έθνος, λαός, κοινότητα, τάξη, φυλή, θρησκεία), στο οποίο είμεθα όλοι εντεταγμένοι και του ανήκουμε».
Από αυτό απορρέει κάθε δικαίωμά μας – έξω του δεν είμαστε τίποτα, δεν έχουμε κανένα δικαίωμα (λ.χ. ο εξοστρακισμένος της αθηναϊκής «δημοκρατίας», ο αιρετικός της θεοκρατίας, ο διαγραμμένος του ΚΚ, ο «αντιφρονών» (=εσωτερικός εμιγκρές») των κομμουνιστικών κοινωνιών, ο φυλετικά μη-καθαρός του εθνικοσοσιαλισμού).

57. Σύγχρονοι ιστορικοί εκτιμούν ότι η αρχαία Αθήνα, στην ακμή της, είχε γύρω στις 450 χιλιάδες κατοίκους. Αν εξαιρέσουμε τους δούλους, περίοικους,

α) Χάρη στη διαρκή ενασχόλησή της με τα κοινά, αποκτούσε αξιόλογη πολιτική εμπειρία.

β) Αποφάσιζε άμεσα, για κάθε σημαντικό θέμα.

Είχαμε, λοιπόν, δημοκρατία:

α) Άμεση

β) Περιορισμένη σε μικρό ποσοστό του πληθυσμού, που επέβαλλε τη βούλησή του στο υπόλοιπο.

3. Το σύγχρονο κράτος δεν περιορίζεται στα όρια μιας πόλης. Ταυτόχρονα, διευρύνθηκε και η έννοια του πολίτη. Έτσι γεννήθηκε μια διαφορετική «δημοκρατία», στην οποία ο δήμος έχει απείρως μεγαλύτερη έκταση, αφού αποτελείται από το σύνολο των ενήλικων μελών της κοινωνίας και των δύο φύλων.

Λόγω αυτής της επέκτασης, η δημοκρατία έπαψε να είναι άμεση. Έγινε *έμμεση*, αντιπροσωπευτική, κοινοβουλευτική. Οι πολίτες δεν είναι δυνατόν να μαζευτούν όλοι σ' ένα χώρο και να πάρουν από κοινού αποφάσεις.

Γι' αυτό εκλέγουν τους «αντιπροσώπους» τους, οι οποίοι, σαν πληρεξούσιοί τους, παίρνουν τις αποφάσεις για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα[58].

μέτοικους, οι ελεύθεροι Αθηναίοι ήσαν 40 ως 50 χιλιάδες. Αφαιρώντας τις γυναίκες και τους ανηλίκους κατεβαίνουμε στις 15 χιλιάδες. Τόσοι ήταν τυπικά οι Αθηναίοι πολίτες. Απ' αυτούς όμως οι κάτοικοι των μακρινών χωριών της Αττικής και γενικότερα οι αγρότες, όπως και οι υπερήλικες και τα πληρώματα του στόλου, που έλειπε, δε μετείχαν στην «εκκλησία», που τελικά την αποτελούσαν 4-5 και σε έκτακτες περιπτώσεις 6-7 χιλιάδες άνθρωποι. Αυτοί έκριναν τις τύχες της Αθήνας και της αυτοκρατορίας της. Το 309 π.Χ. ο Δημήτριος Φαληρεύς έκανε απογραφή των κατοίκων της Αττικής. Βρέθηκαν 400.000 δούλοι, 10.000 περίοικοι, 21.000 πολίτες.

58. Όπως διεισδυτικά παρατηρεί ο Τόϋνμπη, το κοινοβούλιο είναι μια συνέλευση αντιπροσώπων τοπικών εκλογικών περιφερειών. Αυτό οφείλεται στη συγκρότηση των μεσαιωνικών βασιλείων, που ήταν αθροίσματα από περίπου αυτάρκεις κοινότητες. Σήμερα, ο δεσμός της τοπικότητας έχασε τη σημασία του, αφού δεν υπάρχουν πια ούτε φυσική οικονομία ούτε απομόνωση. Σήμερα, έχουμε μεγάλα ενιαία εθνικά κράτη, όπου κάθε τόπος εξαρτάται από τους άλλους και όπου σε κάθε τόπο υπάρχει μεγάλη κοινωνική διαστρωμάτωση. Αν, λοιπόν, θέ-

4. Το Κράτος, με την επέκταση τόσο του εδάφους, όσο και των αρμοδιοτήτων του και με την απόσπασή του από τον άμεσο έλεγχο του πολίτη, απέκτησε *αυτονομία* έναντι του τελευταίου και πολλαπλασίασε τη δυνατότητα επιβολής επάνω του. Έτσι δημιουργήθηκε πρόβλημα *προστασίας* του πολίτη από το Κράτος. Η ελευθερία του πολίτη τώρα δε συνίσταται τόσο στη δυνατότητα συμμετοχής στα κοινά, όσο στη διαφύλαξη της προσωπικότητάς του απέναντι στο απρόσωπο και ολοένα και ισχυρότερο «φιλελεύθερο», παρεμβατικό ή σοσιαλιστικό Κράτος.

5. Έχουμε λοιπόν:

α) Πολλαπλή απομάκρυνση του Δήμου από το Κράτος.

β) Διαφοροποίηση τόσο του πρώτου, όσο και του δεύτερου. Ο πρώτος, κέρδισε σε ποσότητα και σε έκταση, αλλά έχασε σε ποιότητα και σε ένταση.

Και το δεύτερο, απέκτησε καινούργιες αρμοδιότητες, άλλους προσανατολισμούς και πολλαπλάσια ισχύ. Έτσι:

α) Στη θέση της παλιάς άμεσης, δημιουργήθηκε η σύγχρονη, έμμεση δημοκρατία.

β) Αυτή, θεωρητικά, είναι αναγκασμένη να καλύπτει και έναν τομέα προστασίας της ιδιωτικής ύπαρξης του ατόμου έναντι των κρατικών παρεμβάσεων.

6. Με την εξέλιξη από την παλαιά στη σύγχρονη δημοκρατία μπορούμε να πούμε ότι δεν έμεινε απ' αυτήν παρά μόνο το όνομα, αφού:

λουμε πραγματική «αντιπροσωπευτική δημοκρατία», θα πρέπει να εγκαταλείψουμε ένα σύστημα αντιπροσωπείας, που ανάγεται στον 13ο αιώνα και να μεταμορφώσουμε τη βάση της εθνικής αντιπροσωπείας από τοπική, σε επαγγελματική. Μια επιπλέον απόδειξη για την ακαταλληλότητα της αντιπροσώπευσης, με βάση την τοπική προέλευση – ανάδειξη των πληρεξουσίων, είναι και η αποτυχία της μεταφύτευσης του συστήματος στον ανατολικό» και στον «τρίτο» κόσμο. Και ο Τόϋνμπη προφητεύει: «ο νέος πολιτικός δημιουργός δε θα είναι κανείς από τους λάτρεις του κοινοβουλευτισμού». Όλες οι παραπομπές στον Τόϋνμπη αναφέρονται στο έργο του «Σπουδές της Ιστορίας».

α) *Δεν υπάρχει πλέον δήμος*, έτσι όπως τον εννοούσαν οι αρχαίοι Έλληνες.

β) *Όποιος δήμος απέμεινε, δεν «κρατεί»*. Στα σύγχρονα φιλελεύθερα κράτη ψηφίζει, εκλέγει αντιπροσώπους, αλλά δε λαμβάνει πια ο ίδιος άμεσα τις συγκεκριμένες αποφάσεις για τα συγκεκριμένα θέματα[59].

7. Στις σύγχρονες «δημοκρατικές» κοινωνίες οι πηγές δύναμης (=κάτοχοι πλούτου ή μέσων επηρεασμού και πίεσης) διαθέτουν σκοτεινούς μηχανισμούς κατεύθυνσης του πλήθους. Μ' αυτούς φέρνουν μπροστά στους τάχα «ελεύθερους» ψηφοφόρους τον επίλεκτο υποψήφιό τους, για να πάρει το τυπικό χρίσμα της εκλογής τους από το δήθεν «κυρίαρχο λαό». Και κατά κανόνα ο κυρίαρχος λαός εκλέγει «ελεύθερα» αυτόν, που έχουν ήδη επιλέξει οι λίγοι ισχυροί[60].

59. Ήδη ο Z. Z. Ρουσώ είχε αντιληφθεί αυτή τη μεταβολή και τη σημασία της γράφοντας στο «Κοινωνικό Συμβόλαιο»:

«Τη στιγμή, που ένας λαός αποκτά αντιπροσώπους, δεν είναι πια ελεύθερος. Ο Αγγλικός λαός νομίζει ότι είναι ελεύθερος, αλλά πλανάται πολύ. Είναι ελεύθερος μόνο κατά τη διάρκεια της εκλογής των μελών του κοινοβουλίου. Μόλις αυτά εκλεγούν, ο λαός είναι δούλος, δεν είναι τίποτε. Η κυριαρχία δεν μπορεί να αντιπροσωπευτεί για τον ίδιο λόγο, που δεν μπορεί και να απαλλοτριωθεί».

Από τότε επήλθαν και άλλες διαφοροποιήσεις, έτσι που, χωρίς καμιά υπερβολή, μπορούμε να πούμε ότι ο λαός έπαψε να είναι ελεύθερος ακόμη και τη στιγμή, που ψηφίζει τους υποτιθέμενους «αντιπροσώπους» του. Μια απ' αυτές τις διαφοροποιήσεις είναι η ύπαρξη ισχυρών μονάδων (άτομα ή μικρές ομάδες ατόμων), που κατέχουν δύναμη πολλαπλάσια της ψήφου. Τέτοιες μονάδες είναι οι ιδιοκτήτες των μέσων μαζικής επικοινωνίας, οι επικεφαλής μεγάλων συνδικαλιστικών οργανώσεων κοκ.

60. Γράφει ο Χ. Τζ. Ουέλλς: «Τις πληροφορίες τις παρέχει στο λαό ο πληρωμένος Τύπος, που εξαρτάται από τις διαφημιστικές επιχειρήσεις και από άλλα επιδόματα. Οι εκλογικές μας μέθοδοι συνιστούν διακωμώδηση του εκλογικού θεσμού. Και οι πολιτευόμενοι, που μέσω αυτών επανέρχονται κανονικά στην εξουσία, έχουν τόσο αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα, όσο και ο τελευταίος κληρονομικός άρχοντας ή ο τυχάρπαστος κατακτητής. Παντού εκείνος, που εκπροσωπεί την εκτελεστική επιτροπή επηρεάζεται λίγο-πολύ ή κατευθύνεται από συγκροτήματα πλούσιων τυχοδιωκτών».

Το χειρότερο είναι ότι ο λαός έχει την *ψευδαίσθηση* ότι αυτός αποφασίζει και εκλέγει. Ενώ στην πραγματικότητα, απλώς, επικυρώνει μηχανικά, ωθούμενος και τηλεκατευθυνόμενος από μηχανισμούς, που δε γνωρίζει την εκλογή, που είχαν ήδη κάνει οι ελάχιστοι ισχυροί[61].

8. Φυσικά, κατά διαστήματα πρέπει να επανέρχεται μια θεαματική «αλλαγή» στα πρόσωπα, που χειρίζονται τα κοινά, ώστε να διασώζεται το σύστημα. Διότι ο τάχα «κυρίαρχος λαός» σωρεύει δυσφορία και κάποτε και οργή εναντίον των υποτιθέμενων εκπροσώπων του, που τον προδίδουν στις ελπίδες και προσδοκίες του. Η αλλαγή ρυθμίζεται, ώστε να επέρχεται εγκαίρως η εκτόνωση του πλήθους[62]. Έτσι αποτρέπονται οι εκρήξεις και διαφυλάσσονται οι λεγόμενες «δημοκρατικές διαδικασίες». Δεν «κρατεί», λοιπόν, πια ο «Δήμος». «Κρατούν» εκείνοι, που έχουν στα χέρια τους τα νήματα, με τα οποία διέπουν τη δήθεν «θέληση» του πλήθους ακόμη και τις εκρήξεις του.

9. «Δήμος» σημαίνει ένα σύνολο ανθρώπων, που είναι ελεύθεροι, σκεπτόμενοι, ικανοί να κρίνουν ανεξάρτητα και να αποφασίσουν πραγματικά, αδέσμευτοι για το τι προτιμούν. Ξέρετε εσείς πουθενά να υπάρχει κάποιο τέτοιο σύνολο; Σίγουρα όχι. Διότι εκείνο, που υπάρχει σ' όλες τις χώρες είναι μια *μάζα* από εκατομμύρια ή δεκάδες εκατομμύρια ψηφοφόρους, που διαμορφώνουν τις τάσεις τους (για γνώμες δεν επιτρέπεται καν να γίνεται λόγος) καθοδηγούμενοι από τους κατόχους των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η μάζα αυτή *δεν* είναι ελεύθερη. *Δε* σκέπτεται. *Δεν* είναι ι-

Όλες οι παραπομπές στο Χ. Τζ. Ουέλλς αφορούν στο έργο του «Παγκόσμια Ιστορία».

61. Χ. Τζ. Ουέλλς: «Οι σημερινές εκλογές είναι κατά μέγα μέρος ένας έξυπνος εμπαιγμός του ψηφοφόρου, ο οποίος, λόγω των κομματικών οργανώσεων, δεν είναι ελεύθερος να εκλέξει τον άριστο, αλλά υποχρεώνεται να ψηφίσει τον λιγότερο ανεπιθύμητο από δύο υποψήφιους».

62. Που «η αφοσίωσή του είναι ιδιότροπη και ασταθής» όπως παρατηρεί ο Γίββων στην «Παρακμή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας».

κανή να κρίνει. Ούτε και έχει ουσιαστική γνώση των προβλημάτων, για τα οποία υποτίθεται ότι καλείται να αποφασίσει. Γι' αυτό, άγεται και φέρεται από τους μηχανισμούς, που παράγουν τη δήθεν «γνώμη» της[63].

10. Ανατρέξτε στην Ιστορία. Και θα διαπιστώσετε ότι *ποτέ, πουθενά, τίποτα δε λύθηκε με την ψήφο.* Ποτέ, πουθενά, κανένα στ' αλήθεια ζωτικό, κρίσιμο ή έστω σοβαρό πρόβλημα δε ρυθμίστηκε με εκλογές. Όλοι οι Γόρδιοι δεσμοί κόπηκαν – δε λύθηκαν: με επαναστάσεις, εξεγέρσεις, κινήματα διαμαρτυρίας, πραξικοπήματα, συνωμοσίες, δολοφονίες, ατομικές ή ομαδικές εξανεστάσεις, εμφύλιους ή εξωτερικούς πολέμους, ανατρεπτικά, αιρετικά ή ανορθόδοξα κηρύγματα. Αυτές οι πράξεις έγραψαν την Ιστορία – όχι οι κάλπες. Όπως είπε ο Βίσμαρκ, «τα μεγάλα ζητήματα δε λύνονται με αποφάσεις και πλειοψηφίες, αλλά με αίμα και με σίδερο».

11. Η δημοκρατία υποτίθεται ότι έχει μια αρετή: ότι παρέχει σε όλους το δικαίωμα να μετέχουν «εξίσου» στα κοινά. Όμως αυτή η «αρετή» (αν είναι τέτοια) υπήρχε πραγματικά (κατά το σκέλος της συμμετοχής, όχι όμως και της ισότητας) μόνο στην πόλη-κράτος. Οι Αθηναίοι, όταν μαζεύονταν στην Πνύκα, άκουγαν τους ομιλητές, μπορούσαν να πάρουν το λόγο, μετείχαν άνισα, βεβαίως, στη διαδικασία διαμόρφωσης γνώμης και στο τέλος αποφάσιζαν. Με την επέκταση του κράτους πέρα από τα όρια της πόλης, η δυνατότητα του πολίτη να μετέχει αυτοπροσώπως στη συζήτηση για τις κοινές υποθέσεις εξέλειπε. Μαζί της εξέλειπε και η κάποια *αυτοεπίγνωση*, που είχε η πόλη-κράτος.

63. Ο Χ. Τζ. Ουέλλς γράφει: «Οι ψήφοι αυτοί καθεαυτοί δεν έχουν αξία. Οι άνθρωποι είχαν ψήφους στην Ιταλία, την εποχή των Γράκχων. Οι ψήφοι τους δεν τους βοήθησαν. Πριν ο άνθρωπος αποκτήσει παιδεία, η ψήφος είναι πράγμα άχρηστο και επικίνδυνο γι' αυτόν». Το θέμα όμως είναι πόσοι άνθρωποι θα μπορούσαν, ακόμη κι αν η δυνατότητα εξασφαλίζονταν σε όλους, να αποκτήσουν πραγματική παιδεία, ώστε να μπορούν να ασκούν αποτελεσματικά το δικαίωμα της ψήφου.

12. Σαν υποκατάστατο της αυτοπρόσωπης συμμετοχής στα κοινά, οι Άγγλοι εφεύραν το κοινοβούλιο (οι ίδιοι εφεύραν και τη βιομηχανία). Δηλαδή, την άσκηση του δικαιώματος της συμμετοχής δια «πληρεξουσίων αντιπροσώπων». Όμως η ελευθερία (και το δικαίωμα) *ταυτίζεται* με το υποκείμενο πρόσωπο. Όταν εκχωρείται *παύει* να υφίσταται. Ελευθερία δι' αντιπροσώπου δεν υπάρχει. Γι' αυτό η δημοκρατία, ακόμη και στη θεωρία, μπορεί να υπάρξει μόνο σαν άμεση.

13. Τέτοια δυνατότητα παρέχει (θεωρητικά πάντοτε) μόνο το κράτος-πόλη (της Ελληνικής αρχαιότητας και δύο χιλιετίες αργότερα του ιταλικού-γερμανικού και φλαμανδικού κόσμου). Όμως ούτε και στα κράτη πόλεις υπήρξε τελικά δημοκρατία. Διότι, πέρα από τη μικρογραφία του κράτους, η δημοκρατία χρειάζεται και μιαν άλλη προϋπόθεση: *ένα λαό εκλεκτών* ή «ένα εκλογικό σώμα αποκλειστικά από σοφούς», όπως λέγει ο Πολύβιος, για να μας βεβαιώσει ότι τέτοιο πράγμα είναι αδύνατο να υπάρξει[64].

14. Στις «σύγχρονες δημοκρατίες», εκείνο που υπάρχει είναι η τεράστια» μάζα ψηφοφόρων, που δε συνέρχονται πουθενά» (οι προεκλογικές συγκεντρώσεις δεν είναι, βέβαια, συνελεύσεις) δε συζητούν πουθενά, δεν έχουν κανένα βήμα στη διάθεσή τους και σχηματίζουν τις δήθεν «γνώμες» τους από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που τα κατευθύνουν οι λίγοι ιδιοκτήτες τους. Και υπάρχουν, επίσης και οι οργανώσεις, κόμματα, σωματεία, συνδικάτα, συνεταιρισμοί, που σε αρκετές περιπτώσεις διαθέτουν μεγάλη ισχύ.

Έτσι, στην πραγματικότητα, οι πολίτες πουθενά δε φέρονται σαν άτομα Πολιτικώς, ενεργούν διαρκώς σαν μέλη οργανώσεων, οπαδοί κομμάτων, αναγνώστες εφημερίδων, ακροατές και θεατές ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών – ποτέ σαν αυθύπαρκτα πρόσωπα.

15. Η «γενική θέληση» δε διαμορφώνεται από το δήμο. Δεν

64. «Ιστορίαι», βιβλ. VI, κεφ. 56.

υπάρχει καν τέτοια θέληση. Εκείνο που υπάρχει είναι οι επιμέρους θελήσεις των διάφορων ισχυρών μονάδων και ομάδων. Απ' αυτές, επικρατεί η ισχυρότερη ή διαμορφώνεται και επιβάλλεται μία συνισταμένη τους.

16. Ο μη ισχυρός (με πλούτο ή με άλλη επιρροή) πολίτης είναι τελείως αδύνατο να επηρεάσει με την ψήφο του την πορεία της Πολιτείας. Ο λαός έχει υποκατασταθεί στην κυριαρχία του από διάφορες ισχυρές μονάδες και ομάδες. Αυτές διορίζουν και τους τάχα «εκλεκτούς» του.

17. Δεν μπορούμε καν να πούμε ότι το κοινοβούλιο εκφράζει, τουλάχιστον, τους οργανωμένους σε κόμματα ή άλλες ομάδες πολίτες. Διότι και εκεί λειτουργούν οι κρυφοί ή φανεροί μηχανισμοί, που τα νήματα τους κρατούν οι ισχυρές μονάδες ή κλίκες. (Αρχηγός, στελεχιακός μηχανισμός, χρηματοδότες, εκδότες φιλικών εντύπων κλπ.).

18. Αν η λεγόμενη «εθνική αντιπροσωπεία» ήταν αυτό, που διατείνεται, θα έπρεπε η σύνθεσή της να αναπαριστά περίπου τη σύνθεση της εθνικής κοινότητας: κοινωνικών στρωμάτων, μορφωτικών επιπέδων, επαγγελμάτων, φύλων, γενεών, θρησκευτικών ομάδων κοκ. Όλοι όμως ξέρουμε ότι αυτό δε συμβαίνει σε κανένα κοινοβούλιο οιασδήποτε χώρας, που αυτοχαρακτηρίζεται «δημοκρατική»; Βλέπουμε λ.χ., το 50% του εκλογικού σώματος (γυναίκες) να «αντιπροσωπεύεται» με το 1 ή 2% των εδρών και το 1% του ίδιου σώματος (λ.χ. δικηγόροι) με το 60%. Όπως, επίσης, μια αγροτική περιφέρεια να την «αντιπροσωπεύει» κάποιος απόστρατος στρατηγός. Για ποιαν «αντιπροσώπευση» μιλάμε;

19. Το σύγχρονο κράτος έχει απλώσει τόσο πολύ τα ενδιαφέροντα και τις αρμοδιότητές του, ώστε και αν ακόμη συγκαλούσαμε όλους τους πολίτες μιας χώρας, για να συζητήσουν και να πάρουν μιαν απόφαση, δε θα ήταν στη θέση να το κάνουν.

Διότι τα περισσότερα θέματα, που συζητούνται στις νομοτεχνικές και νομοπαρασκευαστικές επιτροπές του κοινοβουλίου και σε συνέχεια στο ίδιο το κοινοβούλιο έχουν *ειδικό* χαρακτήρα. Είναι θέματα, που μπορούν να τα συζητήσουν ειδικοί: τεχνοκράτες, επιστήμονες, νομικοί, οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι κοκ. Η ίδια η βουλή, σαν σύνολο, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν είναι σε θέση να ελέγξει ένα νομοσχέδιο, που συζητεί και εκείνοι, που μιλούν γύρω από αυτό είναι μόνο οι ειδικοί του τομέα, στον οποίο αφορά το νομοσχέδιο[65].

20. Η πολιτική έχει γίνει εξαιρετικά *περίπλοκη*. Οι μηχανισμοί που τη διέπουν είναι σκοτεινοί και *απρόσιτοι* στο μέσο πολίτη. Οι δυνάμεις που την επηρεάζουν κρύβονται στα παρασκήνια και είναι δύσκολο να επισημανθούν από τη λεγόμενη κοινή γνώμη. Άλλωστε, όποιος επιχειρήσει να το κάνει, καταδικάζεται στην αφάνεια και στη σιωπή- κανένα θήμα δεν του προσφέρεται.

Το κοινό, ούτε κατανοεί και πολύ περισσότερο ούτε επηρεάζει, ούτε προωθεί τις καλούμενες «κοινές» υποθέσεις[66].

21. Δημοκρατία, θα πει πραγματική αποκέντρωση των εξου-

---

65. Ο Ρουσσώ στο «Κοινωνικό συμβόλαιο» τόνιζε ότι ο λαός αποφασίζει πραγματικά μόνον, «όταν είναι εφοδιασμένος με την πρέπουσα ενημέρωση... και οι πολίτες δεν έχουν επικοινωνία μεταξύ τους». Εννοώντας πρωτίστως τη μη ένταξη τους σε οργανωμένα (και πειθαρχούμενα) σύνολα. Γι' αυτό και ήταν εναντίον του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι. Διότι, όταν συγκροτηθούν σωματεία, κόμματα κλπ., τότε «μπορεί να λεχθεί ότι δε θα υπάρχουν τόσες ψήφοι, όσοι και οι άνθρωποι, αλλά όσες και συνεταιρισμοί». Συνεπής προς αυτήν τη «δημοκρατική αρχή», η «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων» του Ανθρώπου και του Πολίτη (1789) δεν πρόβλεπε την ελευθερία του συνετερίζεσθαι. Και το *1791* ψηφίσθηκε ο νόμος, που εισηγήθηκε ο Λεσαπελιέ, με τον οποίον ορίζεται ότι μια από τις θεμελιώδεις αρχές του Γαλλικού Συντάγματος είναι η εκμηδένιση όλων των οργανώσεων πολιτών της ίδιας τάξης και του ίδιου επαγγέλματος και απαγορεύεται η ίδρυση τέτοιων οργανώσεων με οποιαδήποτε πρόφαση ή μορφή. Με τον τρόπο αυτόν η Γαλλική Επανάσταση θέλησε να εμποδίσει τη συγκρότηση ομάδων, που θα εκμηδένιζαν το άτομο-πολίτη και θα υποκαθιστούσαν τη θέληση και την ψήφο του με τη δική τους. Η απόπειρα δεν πέτυχε. Οι «ομάδες πίεσης» αποτελούν πραγματικότητα. Και στην ουσία, ο δήθεν «αντιπρόσωπος του λαού» δεν είναι παρά εκπρόσωπος των ισχυρών μονάδων και ομάδων.

66. Χ. Τζ. Ουέλς: «Ο σημερινός κόσμος δεν κατόρθωσε ακόμη να λύσει το πρόβλημα της λαϊκής αντιπροσωπείας και να δημιουργήσει βουλή, που να εκπροσωπεί και να εκφράζει πραγματικά τη σκέψη και τη θέληση της κοινότητας».

σιών και ενεργητική συμμετοχή των πολιτών στις υποθέσεις που τους αφορούν. Αυτά ήταν σε *κάποιο βαθμό* εφικτά, στη μικρή κοινωνία της παλαιάς πόλης-κράτους. Στην περίπλοκη και εκτεταμένη όμως κοινωνία των σύγχρονων κρατών *είναι ανέφικτα*. Οι λειτουργικές απαιτήσεις του σύγχρονου κράτους επιβάλλουν σ' αυτό ολοένα και αυστηρότερες μορφές οργανώσεως, ολοένα και μεγαλύτερη συγκέντρωση εξουσιών και αρμοδιοτήτων. Έτσι η αυθυπαρξία εξαφανίζεται σε όλους τους τομείς.

22. Η σύγχρονη κοινωνία απαιτεί όλο και μεγαλύτερες ποσότητες, όλο και μεγαλύτερη πολυπλοκότητα και εξειδίκευση. Έτσι το μέσο άτομο, σαν μονάδα, δεν έχει ούτε θέση αυτοτελή ούτε ρόλο αυθύπαρκτο. Εξαναγκάζεται να βρει τη θέση του σε μια μεγάλη και περίπλοκη οργάνωση-συνδικάτο, συνεταιρισμό, επιχείρηση, κόμμα.

Και, επίσης, να παίζει τον εντελώς ειδικό και αυστηρά περιορισμένο ρόλο, που αυτή τού αναθέτει. Εκεί εξαντλείται η «συμμετοχή» του. Η πραγματική δημοκρατία, η Συμμετοχική, είναι αδύνατη, αφού «είναι *αδύνατο* να γυρίσουμε πίσω σ' έναν απλούστερο κόσμο»[67].

23. Ο μέσος πολίτης είναι πια υποχρεωμένος να δέχεται σε όλα τα σημαντικά θέματα την *αυθεντία* του ειδικού. Ο ίδιος δεν τα ξέρει. Άρα και δεν μπορεί να αποφανθεί πάνω σ' αυτά. Ακόμη και αν είναι μέλος κάποιου κόμματος (ή κάποιας οργάνωσης), οφείλει να δέχεται ό,τι υποστηρίζουν οι ειδικοί. Διότι αυτοί *καθορίζουν* την ιδεολογία, το πρόγραμμα, τη στρατηγική και την τακτική, την προπαγάνδα και τα συνθήματα και τους εκλογικούς συνδυασμούς του κόμματος.

Ο προεκλογικός αγώνας είναι, επίσης, έργο *ειδικών* επαγγελματιών. Ο πολίτης, αν επιμένει να πάρει μέρος σ' αυτόν, θα περιοριστεί σε κατώτατες μορφές «συμμετοχής», όπως να μοιράζει προκηρύξεις, που άλλοι έγραψαν, να κολλά αφίσσες, που άλλοι σχεδίασαν, να ζητωκραυγάζει και να... ψηφίζει.

67. Σάμουελ Χάντιγκτον, πολιτειολόγος καθηγητής του Χάρβαρντ, 1977.

24. Η πιο πάνω κατάσταση οφείλεται:

α) Στις αντικειμενικές δυσχέρειες (περιπλοκότητα των προβλημάτων).

β) Στις υποκειμενικές δυσχέρειες (περιορισμένη στους πολλούς ικανότητα κρίσης).

γ) Στο ότι ο πολίτης κρατείται *σκόπιμα* σε άγνοια (ή και σε εσφαλμένη «γνώση») των θεμάτων, για τα οποία δήθεν καλείται να κρίνει. Δεν του παρέχονται ούτε ικανή παιδεία ούτε σωστή ενημέρωση ούτε η αναγκαία πολιτική κατάρτιση.

25. Η σύγχρονη, έμμεση (κοινοβουλευτική) «δημοκρατία» περιορίζει στο *ελάχιστο* δυνατό όριο τη συμμετοχή του τάχα «κυρίαρχου λαού» στην άσκηση της εξουσίας. Η συμμετοχή αυτή εξαντλείται ουσιαστικά με την περιοδική προσέλευση στις κάλπες. Το όλο σύστημα είναι φτιαγμένο κατά τρόπο, που επιτρέπει στις ηγεσίες δύο ή περισσοτέρων κομμάτων να ελέγχουν το σύνολο του πολιτικού βίου. Ο τάχα «κυρίαρχος λαός», αντί να συμβάλει στο χειρισμό των κοινού ενδιαφέροντος προβλημάτων, περιορίζεται στο να καλείται περιοδικά να επιλέξει μία από τις δύο ή τρεις ηγεσίες, για να της «αναθέσει» τη διακυβέρνηση του. Αυτό, φυσικά, μόνο στη θεωρία, αφού, κατά κανόνα το εκλογικό, αποτέλεσμα έχει *προκατασκευαστεί* και προκαθοριστεί από τα αφανή κέντρα της αόρατης, αλλά μόνης αληθινής εξουσίας[68].

68. Αυτή η κατάσταση οδήγησε πολλούς παρατηρητές στην περιφρόνηση του όχλου. Ο ιστορικός Θιέρς, γράφει: «Από την εποχή, που ο Τάκιτος είδε τον όχλο να επευφημεί τα κακουργήματα των αυτοκρατόρων, η ποταπή του φύση δεν άλλαξε. Οξύς πάντοτε στις ορμές του, τον ίδιον άνθρωπο σήμερα τον θεοποιεί, σαν σωτήρα της πατρίδας του και αύριο τον σύρει στην καταδίκη, σαν κακούργο..., αλλά ας μην αιτιούνται οι φίλοι της δεσποτείας για τα εγκλήματά του την ελευθερία, διότι και επί της δεσποτείας υπήρξε ένοχος για τα ίδια εγκλήματα, όπως επί της δημοκρατίας. Ας μην παύουμε μόνο να επικαλούμαστε τη συνδρομή των φώτων και της παιδείας γι' αυτούς τους βάρβαρους, οι οποίοι αποτελούν το μέγιστο τμήμα κάθε κοινωνίας και είναι πάντοτε πρόθυμοι να τη μιάνουν με όλα τα εγκλήματα, χαριζόμενοι σε κάθε είδος εξουσίας και ατιμάζοντας κάθε είδους πολιτικό σύστημα».

26. Κατευθυνόμενα και ελεγχόμενα από τα πιο αφανή κέντρα πραγματικής εξουσίας, τα κόμματα δεν είναι παρά εναλλασσόμενοι διαχειριστές αμεταβλήτων στην ουσία τους καταστάσεων. Τα πολλά κόμματα είναι απάτη.

Δεν υπάρχει παρά ένα μόνο κόμμα: *το σωματείο των επαγγελματιών της (μικρο)πολιτικής.*

27. Μήπως, τουλάχιστον, μπορεί ο πολίτης να έχει άμεση, ζωντανή επαφή με την κυβέρνηση, που υποτίθεται ότι εξέλεξε; Ασφαλώς, όχι! Η σύνδεση των ατόμων και των ομάδων με την εξουσία είναι κι αυτό έργο ειδικών, που το διεκπεραιώνει μια εξειδικευμένη *γραφειοκρατία.* Και όσο πιο «σύγχρονο», δηλ. πιο παρεμβατικό, πιο «πρόνοια», είναι ένα κράτος, τόσο πιο μεγάλη, πιο δαπανηρή, πιο βραδυκίνητη και πιο απρόσωπα καταπιεστική είναι η γραφειοκρατεία του. Ο Δήμος, αν υπήρξε ποτέ, πέθανε. Και δεν υπάρχει περίπτωση ν' αναστηθεί, όσο η έννοια του θα θεμελιώνεται στο ψεύδος για την ύπαρξη ενός συνόλου από τάχα ίσους και δήθεν ελεύθερους ανθρώπους.

δ) Ο κυριαρχούμενος «κυρίαρχος».

«Η κυριαρχία δεν αντιπροσωπεύεται»

Ζ.Ζ. Ρουσσώ.

1. Μας λένε: «ο λαός είναι ο μόνος κάτοχος του δικαιώματος κυριαρχίας». Γι' αυτό όλα (πρέπει να) ρυθμίζονται από τη θέλησή του, που ταυτίζεται με τη «γενική θέληση». Επειδή, αν υπήρχε τέτοια θέληση, θα έπρεπε να εκφράζεται με *παμψηφία*, αλλά, όμως στην πράξη ποτέ δεν έχουμε παμψηφία, εφαρμόζεται σαν *υποκατάστατο της* «ο κανόνας της πλειοψηφίας». (Η τελευταία, κατά κανόνα είναι σχετική – δηλ. μειοψηφία!) Έτσι, τελικά, η «κυριαρχία» περιέρχεται στη μεγαλύτερη από τις μειοψηφίες.

2. Υπάρχει «γενική θέληση»; Σίγουρα *όχι* έξω από σπάνιες εξαιρέσεις, όταν έκτακτα γεγονότα (λ.χ. μια ξένη εισβολή) δημιουργούν μεγάλη, αλλά προσωρινή – συγκυριακή πλειοψηφία.

Αλλά, ακόμη και αν δεχθούμε ότι η «γενική θέληση» υπάρχει, σύμφωνα με ποιο κριτήριο θα πρέπει να συνάγουμε ότι είναι διαρκώς σωστή; Τι μας εξασφαλίζει εναντίον της πιθανότητας να σφάλλει; Τι μας αποδεικνύει ότι η «γενική θέληση» δεν είναι θέληση καταστρεπτικής άγνοιας;[69]

3. Η «γενική θέληση» θα έπρεπε να είναι η θέληση όλων μαζί, αλλά και καθενός χωριστά. Επειδή όμως δεν υπάρχει το «ενιαίο», *δεν υπάρχει και τέτοια θέληση.* Έτσι ο ολοκληρωτισμός καταφεύγει σ' ένα *δόγμα*, ενώ η «δημοκρατία» σε μιαν *επινόηση*, αναφορικά με την υποτιθέμενη, αλλά ανύπαρκτη «γενική θέληση».

- Ο ολοκληρωτισμός τη θεωρεί δογματικώς υπαρκτή και επειδή η ομοφωνία – παμψηφία είναι ανέφικτη, την επιβάλλει αναγκαστικά στο όνομα του δόγματος, καταλύοντας τη διαφωνία, εξαλείφοντας την αίρεση, ισοπεδώνοντας τις διαφορές, καταστρέφοντας το «άλλο», καταργώντας την πολυφωνία.
- Η «δημοκρατία» θεωρεί τη «γενική θέληση» (άρα και τη «λαϊκή κυριαρχία») έννοια αφηρημένη ή μία τάση, που δεν ολοκληρώνεται ποτέ η πραγμάτωσή της – η παμψηφία. Εφεύρε, λοιπόν, ένα υποκατάστατό της: την πλειοψηφία.

Αυτή παίζει ρόλο «γενικής θέλησης» – χωρίς να είναι. Αυτό *το επινόημα κυβερνά.* Επειδή όμως για επινόημα πρόκειται, η «δημοκρατία» οφείλει ν' αναγνωρίσει στη μειοψηφία κάποιο ρόλο και τη δυνατότητα να καταστεί αύριο πλειοψηφία = «γενική θέληση».

4. Αντίθετα, προς ότι συμβαίνει στις «δημοκρατίες», σε «εκλογές» ολοκληρωτικού τύπου και σε δημοψηφίσματα δικτατόρων έχουμε απόλυτη πλειοψηφία, που προσεγγίζει την παμψηφία. *Ο ολοκληρωτισμός θεμελιώνεται στην αρχή του «ενιαίου»*, δηλ. στην ύπαρξη ενός κοινού παρανομαστή, που υποτίθεται πως είναι τόσο ισχυρός συνεκτικός κρίκος, ώστε προσδίδει *ομοιογέ-*

69. «Η Εθνική θέληση είναι μία από τις λέξεις που χρησιμοποίησαν ευρύτατα οι μηχανορράφοι και οι δεσπότες όλων των εποχών» (Τοκεβίλ).

νεια και εξαλείφει ή παραμερίζει τις διαφορές. Το «ενιαίο» αυτό στοιχείο ποικίλλει, ανάλογα με το είδος του ολοκληρωτισμού (= φυλή, τάξη, λαός, έθνος).

Υπάρχει όμως σε κάθε ολοκληρωτικό καθεστώς.

Η πολιτική (οφείλει να) εκφράζει την *ενιαία βούληση*, που (πρέπει να) απορρέει απ' αυτό το «ενιαίο» στοιχείο. Συνεπής προς αυτήν την αρχή του, ο ολοκληρωτισμός *επιβάλλει* την παμψηφία *απαγορεύοντας* την ύπαρξη μειοψηφιών και *καταργώντας* κάθε γνώμη, που παρεκκλίνει από τη μοναδική – αντανάκλαση του «ενιαίου». Οπότε η πλειοψηφία δεν είναι μόνον περίπου παμψηφία, αλλά και *μόνιμη*.

5. Η «δημοκρατία» αντί να επιβάλλει την παμψηφία, προτιμά το υποκατάστατό της – τη (σχετική) πλειοψηφία, που μπορεί να προκύπτει και από έναν συνδυασμό (=συναλλαγή) μειοψηφιών. Και συνεχίζει να προχωρεί με υποκατάστατα. Επειδή ο λαός (ή και το τμήμα του, που χαρακτηρίζεται «πλειοψηφία») δεν μπορεί για λόγους πρακτικούς να ασκήσει απευθείας την κυριαρχία του, αναθέτει αυτό το έργο σε «αντιπροσώπους» του. Αυτοί ενεργούν σαν εν λευκώ πληρεξούσιοι «αντιπρόσωποί» του: είναι *τα υποκατάστατά του*.

6. Ο Z.Z. Ρουσσώ δε δέχεται την αντιπροσώπευση. Ο οιοσδήποτε άρχοντας δεν *αντιπροσωπεύει* το λαό είναι απλό όργανό του, δεν «αντιπροσωπεύει» τη «γενική θέληση» απλώς την εκτελεί. Οι αιρετοί άρχοντες, δεν «αντιπροσωπεύουν» τους εκλογείς, είναι απλοί υπάλληλοι, διότι, η *κυριαρχία δεν αντιπροσωπεύεται*, αφού αντιπροσώπευση θα εσήμαινε εκχώρηση.

Αντίθετα προς αυτή την άποψη, η «δημοκρατία» δέχεται το βουλευτή σαν εν λευκώ πληρεξούσιο του λαού – αντιπρόσωπο του έθνους με πλήρεις εξουσίες.

7. Ο «εκπρόσωπος του λαού» δεν εκφράζει απλώς τη γενική θέληση – *ενεργεί κατά την απόλυτη κρίση και βούλησή του*. Οι εκλογείς, ψηφίζοντάς τον, απλώς, «νομιμοποιούν εκ των προτέρων αυτήν τη δραστηριότητά του προσφέροντάς της τη νομική βάση. Ο εκλεγμένος δεν υποχρεώνεται να ενεργεί κατά τη θέλη-

ση των εκλογέων. Διότι κατά την πρακτική της σύγχρονης «δημοκρατίας», οι εκλογείς εξουσιοδοτούν τον εκλεγόμενο να ενεργεί όπως ο ίδιος θέλει. Έτσι η «λαϊκή κυριαρχία» παραμένει σχήμα λόγου και στη θέση της έχουμε μία *ολιγαρχία*, τον λεγόμενο «πολιτικό κόσμο».

Αυτός με εναλλασσόμενα σχήματα και πρόσωπα και με εναλλασσόμενους ρόλους ασκεί αυτήν την κυριαρχία κατά τη δική του κρίση – βούληση, χωρίς λογοδοσία ή ευθύνη. «Οι πολίτες – εκλογείς έχοντας αναθέσει με την ψήφο τους στο βουλευτή να τους αντιπροσωπεύει γενικώς στο κυριαρχικό τους δικαίωμα, δεν είναι ουσιαστικά τίποτα – έχουν αποστερηθεί της υποθετικής «κυριαρχίας» τους.

Γι' αυτό δεν μπορούν *ούτε καν να* ανακαλέσουν τον «αντιπρόσωπό» τους, ακόμη και αν καταφανώς ενεργεί αντιθέτως προς τη θέλησή τους, λ.χ. αλλάζοντας κόμμα, αθετώντας τις υποσχέσεις του κλπ.

8. Έτσι, τελικά, ο πολίτης κάνει χρήση της «κυριαρχίας» του μόνο για να... παραιτηθεί απ' αυτήν. Διότι αυτό κάνει καλούμενος κατά διαστήματα να εκλέξει αντιπρόσωπο, που θα ασκεί για λογαριασμό του, σαν (εν λευκώ, δίχως λογοδοσία ούτε ευθύνη και μη ανακλητός) πληρεξούσιός του, τα «κυριαρχικά δικαιώματά» του, *υποκαθιστώντας* τον στο ρόλο του «κυρίαρχου».

9. Οι εκλογείς «εξουσιοδοτούν» τους «αντιπροσώπους» τους (βουλευτές) αναθέτοντάς τους την άσκηση του (υποθετικού) κυριαρχικού τους δικαιώματος. Οι «αντιπρόσωποι» με τη σειρά τους «εξουσιοδοτούν» τα μέλη της κυβέρνησης. Και αυτά αναθέτουν την ουσιαστική λήψη των αποφάσεων στους «συνεργάτες», τους ειδικούς – τεχνοκράτες – γραφειοκράτες. *Τι απομένει* από αυτές τις διαδοχικές «εξουσιοδοτήσεις»;

10. Εξάλλου όλη αυτή η διαδικασία δεν αφορά παρά μόνο στην πολιτική εξουσία. Οι υπόλοιπες εξουσίες μένουν *έξω* από την αρμοδιότητα του λαού. Τι ρόλο παίζει, λ.χ. ο λαός στην άσκηση οικονομικών εξουσιών; στη λειτουργία της «4ης εξουσίας»; (μέσα μαζικής επικοινωνίας).

Διευθύνει έστω και έμμεσα, έστω και με πληρεξούσιούς του ο λαός τα εργοστάσια, τις τράπεζες, τον Τύπο, το χρηματιστήριο, τη ραδιοτηλεόραση, τον κινηματογράφο; Πόσο ποσοστό της κοινωνικής ζωής καλύπτει «η κυριαρχία» του; Εκλέγει μήπως τους ιδιοκτήτες των εφημερίδων; των ραδιοτηλεοπτικών δικτύων; των επιχειρήσεων; τους υπαλλήλους έστω που επανδρώνουν τον κρατικό μηχανισμό και που αν δεν παίρνουν τις αποφάσεις οπωσδήποτε επηρεάζουν τη λήψη τους; Οι μη-αιρετοί εξουσιαστές δεν *υπερέχουν* συντριπτικώς σε αριθμό (και σε σημασία) των αιρετών;

11. Αλλά μήπως οι αιρετοί «αντιπρόσωποι» του λαού προέρχονται απ' αυτόν; Ασφαλώς όχι, διότι εκπροσωπούν μάλλον μιαν *ορισμένη ομάδα επαγγελματιών της πολιτικής*, που προωθούνται στο πολιτικό προσκήνιο από κόμματα που ελάχιστη σχέση έχουν με τη «δημοκρατία».

12. Σε τελευταία ανάλυση η «δημοκρατία» περιορίζεται σ' έναν ανταγωνισμό διάφορων διευθυντικών μειονοτήτων. Ο λαός είναι απλώς το γήπεδο, όπου διεξάγεται ο ανταγωνισμός.

13. Σκοπός όλου αυτού του συστήματος είναι να «νομιμοποιεί» με τη σφραγίδα της δήθεν «εντολής του» «κυρίαρχου λαού» την εξουσία της *ολιγοκρατίας*, των εξουσιαστών που τα μέλη της εναλλάσσονται στους ρόλους κυβέρνηση – αντιπολίτευση. Με ένα λόγο: ο λαός δεν εκλέγει, ο εξουσιαστής «εκλέγεται». Οι εκλογές είναι μία τελετή νομιμοποίησης. Η ψηφοφορία έχει μάλλον όψη ψυχοκοινωνικής παροχέτευσης εκλογικής *γιορτής παρά κυρίαρχης ψήφου*[70].

14. *Η αντιπροσώπευση «δεν είναι μέθοδος αποκλειστικώς «δημοκρατική»*. Ο Χομπς και ο Λοκ υποστήριξαν τη θεωρία, κατά την οποία ο λαός, με κάποιο «συμβόλαιο», αναθέτει σε κάποιον μονάρχη ή σε κάποιους κυβερνήτες να τον «αντιπροσωπεύουν», εκπροσωπώντας την κυριαρχία του. Κατά το Χομπς ο

70. Σ. Κρίστοφερ Κόλμ. «Οι εκλογές είναι δημοκρατία;»

λαός εκχωρεί πλήρως την κυριαρχία του στο μονάρχη, ο οποίος έτσι ασκεί απόλυτη εξουσία. Κατά το Λοκ αυτή η εκχώρηση γίνεται με αντάλλαγμα κάποιες «εγγυήσεις», που εξασφαλίζουν τις ατομικές ελευθερίες.

Και ο ολοκληρωτισμός, θεωρητικώς, αναγνωρίζει το δικαίωμα της κυριαρχίας σε κάποιο ενιαίο, ολικό, συλλογικό ον. «Κυρίαρχος» στη φιλελεύθερη «δημοκρατία», αλλά και στην ολοκληρωτική δημοκρατία (λαϊκισμός, θεωρία της «οργανικής δημοκρατίας») είναι υποτίθεται ο λαός. Στον εθνικοσοσιαλισμό, η εθνοφυλετική κοινότητα αίματος. Στο φασισμό και στους εθνικισμούς η εθνική ή εθνολαϊκή κοινότητα. Στις θεοκρατίες το πλήρωμα της εκκλησίας. Παντού και πάντοτε, οι εξουσιαστές ενεργούν για λογαριασμό κάποιου συλλογικού όντος – και αναδεικνύονται σε καταπιεστές του.

15. Ο θεωρητικά «κυρίαρχος» (λαός) στην πράξη δεν είναι παρά κυριαρχούμενος. Υποσυνείδητα, από εμπειρίες αμέτρητων χρόνων, διαισθάνεται την απάτη. Γι' αυτό και δε «μετέχει» πραγματικά, ο λαός (όχι κάποιες φατρίες συμφεροντολόγων ή φανατισμένων κομματικών) στις αλλαγές κοινοβουλίων – νόμων – κυβερνήσεων – καθεστώτων. Η Ιστορία μάς λέει ότι ο λαός σπάνια ενεργεί πολιτικώς σαν οργανική οντότητα. Αυτό συμβαίνει σε εντελώς εξαιρετικές – κρίσιμες περιπτώσεις και ακόμη και τότε, όχι πάντα. Σε στιγμές μεγάλων κρίσεων, κινδύνων, απειλών, αν υπάρξει μια μειοψηφία που θα αναλάβει δράση, ο λαός μπορεί να της προσφέρει την πραγματική, όχι την τυπική των ψηφοφοριών, επιδοκιμασία και συγκατάθεση του. Οι μειοψηφίες αυτές συγκρούονται με το νόμο, ανατρέπουν τη νομιμότητα, αλλά αν επιτύχουν στην αντιμετώπιση της πρόκλησης, ο λαός τούς αναγνωρίζει και τους «νομιμοποιεί». Αυτό έγινε λ.χ. με το τυπικώς έκνομο κίνημα της μειοψηφίας των «ελεύθερων Γάλλων» του ντε-Γκωλ, που τελικά, λόγω της νίκης των Συμμάχων, «νομιμοποιήθηκε» από το λαό και μεταμορφώθηκε σε πλειοψηφία.

16. Ακόμη ένα ερώτημα:

Ως πού φθάνει το κυριαρχικό δικαίωμα του λαού; Είναι απεριόριστο;

Κανονικά η απάντηση πρέπει να είναι καταφατική. Τότε όμως ο λαός έχει το δικαίωμα να ψηφίσει την κατάργηση της «δημοκρατίας» και την επιβολή δικτατορίας και μάλιστα όχι προσωρινώς, αλλά αορίστως; τι λένε οι «δημοκράτες»; Ορθώς το 411 π.Χ. ο αθηναϊκός λαός ψήφισε την κατάργηση της δημοκρατίας; Ορθώς το 1932-33 ο γερμανικός λαός ανέβασε στην εξουσία τους εθνικοσοσιαλιστές; Μήπως η απάντηση είναι ότι η πλειοψηφία πότε ψηφίζει ορθώς και πότε όχι: Και ποιό είναι το κριτήριο σ' αυτήν την περίπτωση; Βρίσκεται μέσα στον «κυρίαρχο» ή έξω απ' αυτόν;

Και αν ισχύει το δεύτερο, τότε αυτός είναι «κυρίαρχος» ή κυριαρχούμενος;

17. Η απόφαση μέσω ψηφοφορίας δεν είναι μόνον αμφίβολη από πλευράς ορθότητας. Είναι και αμφίβολη σαν απόφαση αυτή καθεαυτήν. Είναι δηλαδή, αμφίβολο αν πραγματικά το εκλογικό σώμα ξέρει *τι* και *πώς* αποφασίζει ψηφίζοντας. Κλασικό είναι το περίφημο παράδοξο του Κοντορσέ[71], που επαναδιατύπωσε ο Κέννεθ Ζ. Άρρσον[72]. Ας υποθέσουμε ότι έχουμε τρεις επιλογές Α, Β και Γ και τρεις ψηφοφόρους, που τις κλιμακώνουν κατά σειρά προτίμησης ως εξής: ΑΒΓ, ΒΓΑ και ΓΑΒ. Οπότε, με δύο ψήφους έναντι μιας, η Α επικρατεί της Β, η Β της Γ και η Γ της Α.

Κατά τον Άρρσον το πιο πάνω παράδοξο, αποτελεί *θεμελιώδη* ιδιότητα του κανόνα της πλειοψηφίας και χαρακτηρίζει *όλες* τις αποφάσεις που λαμβάνονται με αυτόν.

18. Στην επίκριση ότι η «δημοκρατία» αποκλείει την άσκηση της εξουσίας από τους «αρμόδιους» απαντούν: «Από τον κυρίαρχο λαό δε ζητείται ν' αποφασιστεί τι να γίνει στον α΄ ή β΄ τομέα, αλλά μόνο να εκλέξει αυτούς, που θα το αποφασίσουν. Και αυτό μπορεί να το κάνει. Ο λαός πράγματι δεν είναι κάτοχος

71. Δοκίμια επάνω στην εφαρμογή της ανάλυσης στην πιθανότητα των αποφάσεων, που λαμβάνονται με την πλειοψηφία των ψήφων» 1785.

72. «Κοινωνική εκλογή και ατομικές» 1951.

της «ειδικής αρμοδιότητας», που θα του επέτρεπε να προβαίνει σε συγκεκριμένες επιλογές για συγκεκριμένα (και εξειδικευμένα) θέματα. Είναι όμως κάτοχος της «γενικής αρμοδιότητας», που του επιτρέπει να κρίνει και να εκλέγει τα πρόσωπα «ειδικής αρμοδιότητας» και τον τρόπο με τον οποίο αυτά κυβερνούν. Η «γενική αρμοδιότητα» του δεν είναι αρμοδιότητα ειδικής γνώσης αλλά (γενικής) απόφασης. Αυτή η γενική αρμοδιότητα, που κατέχει και ασκεί ο «κυρίαρχος», είναι γενεσιουργός της δεύτερης που ασκεί, στο όνομά του, ο εκπρόσωπός του».

Στην παραπάνω θέση, αντιτάσσω:

• Δεν είναι αλήθεια ότι το ζητούμενο από τον «κυρίαρχο» είναι μόνο να εκλέξει εκείνους που θ' αποφασίσουν.

Διότι πολλές φορές ο ανίδεος ψηφοφόρος υποτίθεται ότι καλείται *να κρίνει* και μάλιστα κατά τρόπο «οριστικό», που δεσμεύει τις επερχόμενες γενεές για τεράστια θέματα, όπως λ.χ. κατά την άσκηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, σε δημοψηφίσματα γύρω από θέματα ανεξαρτησίας ή ένωσης με άλλο κράτος κλπ.

•• Και στις συνηθισμένες ακόμη εκλογές, ο ψηφοφόρος (υποτίθεται ότι) επιλέγει ανάμεσα όχι απλώς σε πρόσωπα, αλλά και (ιδίως) σε προγράμματα. Άρα (υποτίθεται ότι) επιλέγει συγκεκριμένες πολιτικές (=ένα σύνολο συγκεκριμένων μέτρων) για διάφορους τομείς.

••• Γιατί πρέπει να υποθέσουμε ότι ο εκλογέας έχει την ικανότητα να επιλέξει αυτούς που θα αποφασίζουν; Μήπως *αντίθετα* επιλέγει εκείνους που του παρουσιάζουν τα πιο αρεστά προγράμματα; Αν μία χώρα είναι υποχρεωμένη ν' ακολουθήσει για πολλά χρόνια πολιτική λιτότητας και κάποιος πολιτικός της το διακηρύξει, ενώ ο αντίπαλός του υποσχεθεί βίον ανέμελον, πλήρη ευημερίας, ποιος έχει περισσότερες πιθανότητες να προτιμηθεί από τον «κυρίαρχο» εκλογέα;

•••• Η απόφαση δεν είναι άσχετη προς τη (συγκεκριμένη) γνώση.

Αυτό ακριβώς είναι το ζήτημα. Ότι η «αρμοδιότητα» του λαού ν' αποφασίζει, αναγνωρίζει αυτήν την «αρμοδιότητα» στην άγνοια.

19. Λένε: «Αν διαθέτει την αναγκαία πληροφόρηση, ο λαός είναι σε θέση να κρίνει».

ΛΑΘΟΣ. Η κρίση συνδέεται ασφαλώς με την πληροφόρηση, αλλά *όχι μόνον* μ' αυτήν – κάθε πληροφορημένος δεν είναι ικα-

νός να κρίνει, αν δεν είναι προικισμένος με ικανότητα κριτικής σκέψης, εκτίμησης των πληροφοριών και των ανθρώπων. Και αυτές οι ικανότητες δεν είναι συλλογικές – είναι *ατομικές*. Δεν τις διαθέτει κανένας λαός. Τις διαθέτουν μόνο συγκεκριμένα πρόσωπα. Αυτό πέρα από το ότι φυσικά κανείς λαός δε διέθετε ποτέ μέχρι σήμερα την «αναγκαία πληροφόρηση».

Και όσο πάει απομακρύνουν τους λαούς όλο και περισσότερο απ' αυτήν.

20. Μερικοί απολογητές της «δημοκρατίας» συγχέουν την εξουσιαστική και την ειδική αρμοδιότητα. Όταν υποστηρίζω ότι την εξουσία πρέπει να τη χειρίζονται οι *αρμόδιοι γι' αυτό το έργο*, δεν εννοώ σε καμιά περίπτωση τους ειδικούς – τεχνικούς – τεχνοκράτες. Αυτοί είναι οι πιο «αναρμόδιοι» για την άσκηση εξουσίας. Αντιπροσωπεύουν την πλήρη αδυναμία σφαιρικής εποπτικής θεώρησης, την περιορισμένη γνώση, την περιοριστική σκέψη, την κλειστή ψυχολογία, την ανιδεολογική – αντιφιλοσοφική πνευματική προκατάληψη, την υλιστική αντίληψη του κόσμου και της ζωής και την ολοκληρωτική άγνοια σε θέματα πολιτικής πράξης. Η εξουσία τους παράγει αποτελέσματα καταστρεπτικά.

Ο τεχνοκράτης είναι χρήσιμος, όταν χρησιμοποιείται. Είναι θανάσιμος κίνδυνος, όταν χρησιμοποιεί.

21. Ασφαλώς, την εξουσία πρέπει να τη χειρίζονται οι «αρμόδιοι».

Αλλά οι αρμόδιοι για το χειρισμό της εξουσίας, όχι των μηχανών ή των αριθμών ή των αψύχων υλών. Οι πολιτικώς «αρμόδιοι», αν θεωρηθούν «ειδικοί», είναι τέτοιοι μόνον με την έννοια της κατοχής *ειδικών γνώσεων σε σχέση με τη διακυβέρνηση των Πολιτειών*.

Είναι οι κάτοχοι όχι κάποιας «κυριαρχίας», αλλά της «βασιλικής τέχνης», που στην αρχαία Αίγυπτο αποτελούσε κλάδο της ιερατικής, στον οποίο εκπαιδεύονταν οι μέλλοντες Φαραώ και οι συνεργάτες τους.

«Αρμόδιοι» να ασκούν την εξουσία είναι οι γνώστες της

«τέχνης του κυβερνάν», όπως ο Σωκράτης και ο Πλάτων ήθελαν να είναι οι άρχοντες.

21. Οι πολλοί δε στερούνται μόνον της ειδικής αρμοδιότητας, που επιτρέπει να κρίνεις για εξειδικευμένα θέματα. *Στερούνται και της γενικής αρμοδιότητας*, που θα τους επέτρεπε να διακρίνουν και να επιλέγουν τους πράγματι καλύτερους, δηλ. ο λαός δεν κατέχει ούτε τη «γενεσιουργό αρμοδιότητα».

22. Λένε ακόμη: Όπως μπορείς να κρίνεις ένα βιβλίο ή ένα έργο τέχνης, χωρίς αυτό να προϋποθέτει και ότι πρέπει να είσαι ικανός να το παράγεις, έτσι και ο λαός μπορεί να κρίνει και να εκλέγει τους κυβερνώντες, έστω κι αν ο ίδιος δεν είναι σε θέση να κυβερνήσει. Σοφιστεία. Διότι:

- Η προτίμηση στα βιβλία και στα έργα τέχνης είναι, κυρίως, θέμα υποκειμενικής συγκινησιακής δεκτικότητας και αισθητικής καλλιέργειας. Η προτίμηση στην πολιτική πρέπει να είναι αντικειμενικά ορθή και πρϋποθέτει ειδική (=πολιτική) *ικανότητα κρίσης και συγκεκριμένες γνώσεις*.
- Η αισθητική προτίμηση έχει κυρίως επιπτώσεις *ατομικές*, ενώ η πολιτική *γενικές*. Δικαίωμά σου να προτιμάς κακούς πίνακες ή στίχους – είναι όμως δικαίωμά σου να προτιμάς κακούς κυβερνήτες, αφού αυτό θα βλάψει και όλους τους άλλους;

Όταν λοιπόν ο Ρ. Γκενόν διαπιστώνει ότι «η γνώμη της πλειοψηφίας δεν μπορεί παρά να είναι η έκφραση της αναρμοδιότητας[73], θα πρέπει να εννοούμε όχι μόνο την έλλειψη ειδικής – τεχνικής αρμοδιότητας, αλλά και γενικής – πολιτικής. Έτσι οι μη-γνωρίζοντες καλούνται ν' αποφασίσουν ποιοι από εκείνους, που υποτίθεται ότι γνωρίζουν, γνωρίζουν καλύτερα!

23. Για να τελειώνουμε: Όλα τα παραπάνω συζητούνται θεωρητικώς. Διότι στην πράξη κανένα καθεστώς, καμία τάξη εξουσιαστών, δεν πιστεύει στην «κυριαρχία του λαού». Γι' αυτό και *κανείς*, πουθενά, δεν αφήνει τους λαούς να κρίνουν, να εκλέξουν, γενικά, να ασκήσουν την υποθετική «κυριαρχία» τους.

73. «Η κρίση του σύγχρονου κόσμου» 1946.

Συμπεράσματα

• Ο λαός σαν τέτοιος δεν είναι κάτοχος – κανενός κυριαρχικού δικαιώματος και καμιάς γενικής ή ειδικής, γενεσιουργού ή μη αρμοδιότητας.

•• Οι άνθρωποι, σαν άνθρωποι, είναι κάτοχοι, *ατομικώς*, των δικαιωμάτων, που συνδέονται με τη φύση τους (ζωής, μόρφωσης, υγείας, εργασίας, ψυχαγωγίας, ασφάλισης – οικονομικής ελευθερίας, ελευθερίας συνείδησης κλπ.)

••• Οι άνθρωποι που διαθέτουν τα απαραίτητα προς τούτο προσόντα ηθικά και πνευματικά δικαιούνται ν' αποκτούν την ιδιότητα του Πολίτη, που σημαίνει ότι τους αναγνωρίζεται η κατοχή της κάθε αρμοδιότητας περί τα της Πολιτείας.

ε) Γνώση και Γνώμη.

«Η Ιερή Εξέταση δεν μπόρεσε να εμποδίσει να κυκλοφορούν όλο και περισσότερα βιβλία εναντίον της θρησκείας. Η αυτοκρατορία της πλειοψηφίας τα κατάφερε καλύτερα

Τοκεβίλ

1. Όλοι το δέχονται. Η ορθή απόφαση και σωστή εκλογή τού κάθε πολίτη εξαρτάται από την πλήρη και αντικειμενική πληροφόρησή του. Διότι, για να έχει γνώμη, πρέπει προηγουμένως να έχει γνώση. Υπάρχει όμως τέτοια πληροφόρηση; Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας βρίσκονται στα χέρια των κυβερνώντων ή κάποιων ομάδων χρήματος. Απ' αυτούς περιμένετε να σας πληροφορήσουν πραγματικά, σφαιρικά και αντικειμενικά; Πληροφόρηση δεν υπάρχει. Όποιος αρκείται στα όσα τον «πληροφορούν» στο σχολείο, με τις εφημερίδες, με τη ραδιοτηλεόραση (δηλ. οι συντριπτικώς πολυαριθμότεροι) είναι θύμα μιας συστηματικής παραπληροφόρησης.

2. Όποιος θέλει ν' αποκτήσει πραγματική πληροφόρηση οφείλει να εργασθεί σκληρά, να σπάσει φράγματα, να γκρεμίσει προκαταλήψεις, να συγκρουσθεί με κατεστημένες ιδέες και εδραιωμένες «κοινές» αντιλήψεις, να ερευνήσει μόνος του, να μελετήσει βιβλία παλιά, άγνωστα, ξεχασμένα, περιθωριοποιημένα, θαμμένα στη σκόνη των καιρών και διαστρεβλωμένα από δήθεν ερμηνευτές και δασκάλους. Όποιος θέλει να βρει τις αλήθειες οφείλει να γίνει «διαφορετικός» να ανατρέξει σε πηγές, που μας τις απέκλεισαν. Να πιει από πηγές που τις τσιμέντωσαν, να σκύψει σε κείμενα, που τα παραποίησαν, να συμβουλευθεί μεγάλους, που τους παρερμήνευσαν, τους αγνόησαν. Όποιος θέλει να μάθει οφείλει, κυρίως, να σκεφθεί μόνος του. Με τόλμη. Και με αρετή. Διότι, όπως είπε ένας Έλληνας ποιητής, «θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία»[74].

Ξέρετε πολλούς να έχουν αυτή την πνευματική συμπεριφορά; Και όμως αυτή είναι το *προαπαιτούμενο*, για να φθάσεις στη σωστή πληροφόρηση, που βρίσκεται πίσω και πέρα από τα λεγόμενα των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

3. Οι ασυγκρίτως περισσότεροι κατευθύνονται στις υποτιθέμενες «γνώμες» τους όχι από τη γνώση, αλλά από τα κέντρα ελέγχου των συνειδήσεων. Αυτά στις «δημοκρατίες» είναι πολλά, ενώ στον ολοκληρωτισμό ένα μόνον. Πάντως και εδώ και εκεί *«γνώμη» των πολλών δεν υπάρχει*. Εκείνο που υπάρχει είναι η πλύση εγκεφάλων και η υποβολή. Στον ολοκληρωτισμό διεξάγεται έμμεσα, «πολυφωνικά» με την «πρόταση» μερικώς (ελεγμένων) γνωμών, από τις οποίες ο κάθε πολίτης διαλέγει εκείνη, που του ταιριάζει. Ζήτημα πάντως να διαμορφώσει δική του γνώμη δεν τίθεται. Προπαγάνδα, διαφήμιση, μάρκετινγκ, υποβολή, δεν τον αφήνουν.

Του προσφέρουν έτοιμες δυο-τρεις «γνώμες» (λ.χ. φιλελεύθερη-σοσιαλιστική-κομμουνιστική), για να διαλέξει τη «δική του». Φυσικά, όλες αυτές οι προκατασκευασμένες δήθεν «γνώμες» δεν είναι παρά παραλλαγές μιας «γνώμης», αυτής που εξυπηρετεί κάθε φορά το σύστημα[75].

---

74. Ανδρέας Κάλβος.

75. Ήδη από τον καιρό του ο Τοκεβίλ ανακάλυψε τα αποτελέσματα αυτής της πρακτικής στη «δημοκρατική Αμερική». «Δε γνωρίζω χώρα όπου να βασι-

Φυσικά η «δημοκρατία» τα καταφέρνει καλύτερα από τον ολοκληρωτισμό – ομοιομορφοποιεί αποτελεσματικότερα.

4. Τι είναι «γνώμη»; Μία στέρεη αντίληψη, που προήλθε από την πλήρη γνώση, τη σφαιρική ενημέρωση και την κριτική σκέψη, μπορεί να υποστηριχθεί με λογικά επιχειρήματα και αντανακλά θεμελιωμένες πεποιθήσεις. Ξέρετε πολλούς να έχουν τέτοια «γνώμη»; Οι απείρως πολυαριθμότεροι, αντί για *«γνώμη»*, έχουν απλές πρόσκαιρες *«τάσεις»*. Αυτές είναι προϊόντα παροδικών εντυπώσεων, αποπροσανατολιστικής –ψευδούς– τυποποιημένης πληροφόρησης και έλλειψης κριτικού νου. Στηρίζονται, κυρίως, αν όχι αποκλειστικά σε τεχνητές και ρευστές συγκινήσεις. Και αντανακλούν σύγχυση ιδεών και διέγερση συναισθημάτων. *Η γνώμη* προϋποθέτει ιδέες σαφείς συγκροτημένες, οργανωμένες και κριτήρια καθορισμένα. Οι τάσεις είναι ασαφείς, αντιφατικές, ανοργάνωτες και διαμορφώνονται με κριτήρια ρευστά και αόριστα. Η *«γνώμη»* έχει σχετική σταθερότητα και αντοχή. *Οι τάσεις* είναι ασταθείς και μεταβάλλονται διαρκώς ανάλογα με τα γεγονότα, την προπαγάνδα και την ψυχική κατάσταση των φορέων τους.

Οι μάζες δεν έχουν «γνώμη» – έχουν απλώς τάσεις, που τους δημιουργούνται τεχνητά από τα κέντρα τηλεκατεύθυνσης των συνειδήσεών τους. Γι' αυτό η περιβόητη «κοινή γνώμη» είναι πλάσμα και τίποτα παραπάνω.

5. Πέρα από τα προαναφερθέντα, «κοινή γνώμη» δεν υπάρχει και επειδή ποτέ για ένα θέμα *δεν υπάρχει μία μόνο γνώμη*. Όσοι μπορούν να έχουν γνώμη δε σημαίνει ότι έχουν γνώμη ταυτόσημη. Τίποτα δεν αποκλείει να έχουν γνώμες διαμετρικώς αντίθετες.

λεύει λιγότερη ανεξαρτησία πνεύματος και αληθινή ελευθερία συζήτησης... θα 'λεγε κανείς, εκ πρώτης όψεως, ότι στην Αμερική τα πνεύματα διαμορφώθηκαν όλα πάνω στο ίδιο πρότυπο, τόσο ακολουθούν ακριβώς τους ίδιους δρόμους...

Στην Αμερική η πλειοψηφία χαράζει ένα φοβερό κύκλο γύρω από τη σκέψη... Η Ιερή Εξέταση δεν μπόρεσε ποτέ να εμποδίσει να κυκλοφορούν στην Ισπανία όλο και περισσότερα βιβλία εναντίον της θρησκείας. Η αυτοκρατορία της πλειοψηφίας τα κατάφερε καλύτερα στις ΗΠΑ: κατάργησε ακόμη και τη σκέψη για έκδοσή τους».

(«Περί της Δημοκρατίας στην Αμερική»).

Άρα, ακόμη και αν φαντασθούμε ένα σώμα ενήμερων πολιτών, που πραγματικά έχουν γνώμη, αυτοί θα έχουν ποικίλες γνώμες όχι μία «κοινή» γνώμη. Η «κοινή» γνώμη είναι ψεύδος, αφού αποτελείται από πολλές και αντίθετες μεταξύ τους γνώμες.

6. Ακόμη και αυτό που ψευδώς χαρακτηρίζουν «γνώμη» *είναι αμφίβολο και αστάθμητο*. Διότι:

- Οι περισσότεροι κρατούν τη γνώμη τους, για τον εαυτό τους· δεν την αποκαλύπτουν χωρίς λόγο. Συνήθως έχουν μια «εξωτερική» και μια «ενδόμυχη» γνώμη.
- •• Οι άνθρωποι αλλάζουν γνώμες ή κυμαίνονται ανάμεσα σ' αυτές.
- ••• Η απάντηση σ' ένα ερώτημα εξαρτάται κατά κανόνα από τον τρόπο θέσης του ερωτήματος. Έτσι μπορούμε απο τον ίδιο άνθρωπο, την ίδια στιγμή, να εκμαιεύσουμε διαφορετικές απαντήσεις – «γνώμες».

7. Κριτική κατά της «δημοκρατίας» γίνεται και από την πλευρά τεχνοκρατών, που δέχονται την άγνοια των πολλών. Υποστηρίζουν λοιπόν ότι η διακυβέρνηση πρέπει να είναι έργο εκείνων που «ξέρουν» – εννοώντας τους «ειδικούς», που κατέχουν τα διάφορα προβλήματα. Οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι, περιβαλλοντολόγοι, εκπαιδευτικοί, υγειονολόγοι, διεθνολόγοι, επικοινωνιολόγοι, πολεοδόμοι, μηχανικοί και άλλοι τέτοιοι πρέπει να κυβερνούν. Αυτοί μπορούν να αντιμετωπίζουν τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Διότι διαθέτουν την απαραίτητη ειδική γνώση. ΛΑΘΟΣ. Διότι *η μόνη γνώση που χρειάζεται, για να κυβερνήσεις είναι η γνώση της τέχνης του κυβερνάν*. Αυτή δε στηρίζεται σε τεχνολογικές και ειδικές γνώσεις, αλλά, κυρίως, στη γνώση των ανθρώπων, όπως μας την παρέχουν πρωτίστως η Ιστορία και στη συνέχεια οι διάφορες ανθρωπογνωστικές επιστήμες. *Ο πολιτικός δεν κυβερνά πράγματα – αλλά ανθρώπους*. Τα πράγματα είναι απλώς τα *μέσα* που χρησιμοποιεί. Το σχολείο, το νοσοκομείο, ο στρατός, οι φόροι, ο προϋπολογισμός, οι επενδύσεις, οι δρόμοι τα λιμάνια, η αστυνομία είναι μόνο μέσα. Αλλά αυτούς

τους ανθρώπους της *ειδικής γνώσης* τούς χρησιμοποιεί ο άνθρωπος της *συνολικής γνώσης* ο πολιτικός.

8. Ο πολιτικός πρέπει να είναι το αντίθετο του εξειδικευμένου τεχνοκράτη: άνθρωπος εποπτικός, ικανός να θεωρεί σφαιρικά όλα τα θέματα, ν' αντιλαμβάνεται τις συναρτήσεις, τις ρίζες, τις επιπτώσεις τους. Ο κυβερνών δε βρίσκεται στην εξουσία επειδή ξέρει πόσο κοστίζει κάθε χιλιόμετρο αυτοκινητόδρομου ή πόσο ύψος επιτρέπεται να έχουν τα κτίρια μιας πόλης για να αφήνουν αέρα να κυκλοφορεί. Βρίσκεται, επειδή έχει πρωτ' απ' όλα και πάνω απ' όλα μια ικανότητα: *ν' αποφασίζει ορθά*. Για να το κάνει:

– Διαθέτει σφαιρική αντίληψη των πραγμάτων.
– Έχει ευρύτατη γενική μόρφωση.
– Είναι ευφυής.
– Ξέρει να κρίνει τους ανθρώπους.
– Έχει ανεπτυγμένο αίσθημα ευθύνης.
– Είναι ηθικός και έντιμος.
– Πιστεύει στην αποστολή του.

Αυτός ο άνθρωπος *χρησιμοποιεί* τους κατόχους ειδικών γνώσεων. Και με τα προαναφερθέντα προσόντα του είναι σε θέση να διαλέγει τους καλύτερους απ' αυτούς να τους τοποθετεί εκεί όπου είναι πιο χρήσιμοι, ν' ακούει τις εισηγήσεις τους και να επιλέγει την καλύτερη ή και να τις συνδυάζει.

9. Η απόφαση του κυβερνώντος δεν είναι θέμα τεχνοκρατικό είναι *πολιτικό*. Διότι *πολιτική* είναι ο καθορισμός των συνολικών και επιμέρους στόχων μιας κοινωνίας, καθώς και η επιλογή των μέσων και των μεθόδων για την επίτευξή τους. Στην κατάστρωσή της πρέπει να ληφθούν υπόψη, να συνεκτιμηθούν και να προβλεφθούν πάρα πολλοί παράγοντες – όχι μόνο τεχνικοί – δουλειά του πολιτικού.

10. Σε κανένα πρόβλημα ακόμη και αυστηρά «τεχνικό» δεν υπάρχει μία μόνο λύση. Δουλειά των ειδικών είναι να επισημάνουν, να επεξεργασθούν και να παρουσιάσουν όλες τις δυνατές λύσεις.

Έργο των πολιτικών είναι η υπεύθυνη, μετά από συνεκτίμηση και όλων των άλλων παραγόντων, *επιλογή* της καλύτερης. Ο τεχνοκράτης από τη στιγμή που σαν τέτοιος βρίσκει τη δική του λύση σε κάποιο πρόβλημα της ειδικότητάς του είναι αυτονόητο ότι έχει αυτοστερηθεί από την ελευθερία της επιλογής μεταξύ πολλών δυνατών λύσεων. Αντίθετα, ο πολιτικός είναι *ο ειδικός των επιλογών*.

11. Η εξουσία των τεχνοκρατών, δηλ. των ανθρώπων της ειδικής γνώσης και άρα της εξειδικευμένης γνώμης είναι καταστρεπτική.
Διότι:

— Έχουν περιοριστική αντίληψη των θεμάτων.
— Υπερτιμούν την ειδικότητά τους.
— Εκφράζουν ειδικά συμφέροντα.
— Εκπροσωπούν ομαδούλες μέσα στην κατηγορία τους.
— Κουβαλούν συμπάθειες και αντιπάθειες προς συναδέλφους τους.
— Διέπονται από πνεύμα κάστας.
— Αυτά τα μειονεκτήματα επιβάλλουν το συμπέρασμα ότι η κατάρτιση σ' έναν τομέα δε συνεπιφέρει και την ικανότητα για καθορισμό μιας πολιτικής σ' αυτόν τον τομέα: δεν είναι γιατρός ο πιο κατάλληλος για Υπουργός Υγείας, εκπαιδευτικός της Παιδείας κοκ. Όταν συμβεί αυτό, δηλ. όταν έχουμε κυβέρνηση ειδικών – τεχνοκρατών, αυτό σημαίνει ότι:

— Η πολιτική νοσεί.
— Ο πολιτικός βίος αποσυντίθεται.
— Η πολιτική ηγεσία καταρρέει – έχουμε κρίση.
— Η κοινωνία έχει χάσει το δρόμο της και τα οράματά της.

12. Μερικοί υποστηρίζουν ότι η τεχνολογική εξέλιξη γενικεύοντας την πληροφόρηση θα οδηγήσει στην ενίσχυση της ατομικής ελευθερίας και στην εφαρμογή της άμεσης δημοκρατίας. Διότι ο κάθε πολίτης θα μπορεί να ενημερώνεται αμέσως, μέσα στο σπίτι του, για το κάθε τι και χάρη στα ηλεκτρονικά συστήματα, να εκφέρει την απόφασή του – χωρίς προεκλογικές συγκεν-

τρώσεις, εκλογικά τμήματα, προεκλογικές εκστρατείες, κάλπες. Πρόκειται για χαρακτηριστικό δείγμα της ανοησίας των τεχνοκρατών, που συγχέουν την ουσιαστική με την τεχνική φύση των πραγμάτων και εκλαμβάνουν τα μέσα για σκοπούς. Διότι:

α. Το πρόβλημα δεν έγκειται στο ακαριαίο της πληροφόρησης, αλλά στην *ποιότητά* της. Και εφόσον οι δυνάμεις του χρήματος θα ελέγχουν την (παρα-απο)πληροφόρηση, κάθε τεχνολογική της βελτίωση ενισχύει τα αρνητικά της αποτελέσματα.

β. Άμεση δημοκρατία είναι, βεβαίως, το να εκφέρεις απευθείας την επιλογή σου, αντί να επιλέγεις εκπροσώπους. Αυτό όμως έχει πραγματικό νόημα μόνον, όταν η απόφαση σου διαμορφώνεται στην «εκκλησία του δήμου» σε ζωντανή επαφή με στους συμπολίτες σου και σε διαμορφωτική ανταλλαγή γνωμών και απόψεων.

Συμπεράσματα

«Η σκλαβιά μπορεί να χειροτερεύσει αισθητώς, όταν κάποιος κατορθώνει να της προσδώσει την πρόσοψη της ελευθερίας

Έρνστ Γιούνγκερ
(Ημερολόγιο IV, 1945)

1. Η απροκάλυπτη τυραννία προκαλεί αντίσταση. Η ύπαρξή της είναι αισθητή. Και γεννά την επανάσταση. Η «δημοκρατική» τυραννία όμως συντηρεί την *ψευδαίσθηση* της ελευθερίας. Πρέπει να έχει κανείς πολύ αναπτυγμένη κριτική σκέψη, πολύ διεισδυτικό πνεύμα, για να μπορέσει να περάσει πίσω από τις προφάνειες και ν' ανακαλύψει τη συγκαλυμμένη, αλλ' αποτελεσματικότατη καταπίεση.

2. Και τότε, μπορεί, βέβαια, να το πει, αλλά *όχι και να ακουστεί*. Διότι η «δημοκρατική» τυραννία είναι λεπτεπίλεπτη. Σ' αφήνει να μιλάς – σ' εμποδίζει ν' ακούγεσαι. Φυσικά μπορείς να το πεις σε ιδιωτικές συνομιλίες ή σε μικρές συγκεντρώσεις. Δεν μπορείς όμως να το διαλαλήσεις από τα σύγχρονα μέσα μαζικής

επικοινωνίας, που είναι «ελεύθερα», αλλά ελεγχόμενα. Αυτά θα θεωρήσουν τις θέσεις σαν ολοκληρωτικές, φασιστικές, αντιδημοκρατικές κοκ. και δε θα δεχθούν να τις παρουσιάσουν – στο όνομα της «δημοκρατίας» πάντοτε! Έτσι, στις «δημοκρατίες» μπορείς να λες, να γράφεις, να υποστηρίζεις ότι θέλεις. Όμως αυτό μόνο σε ιδιωτικό χώρο. *Οι προσβάσεις στο δημόσιο χώρο, φρουρούνται*. Δεν τις περνάς εύκολα. Άρα τα όποια λεγόμενά σου μένουν δίχως αποτέλεσμα. Σου παρέχεται «ελευθερία», αλλά *αναποτελεσματική*.

3. Κανείς δε σε ενοχλεί στην ιδιωτική σου ύπαρξη. Αλλά δυσκολότατα μπορείς ν' αποκτήσεις *δημόσια ύπαρξη*. Και ακόμη δυσκολότερο, σε σημείο που ν' αγγίζει το αδύνατο, είναι να διατηρήσεις μια τέτοια ύπαρξη, εάν βλάπτεις τα εγκαθιδρυμένα. Η «δημοκρατία» σε αντίθεση προς τον ολοκληρωτισμό δε σε φυλακίζει, δε σε στέλνει σε στρατόπεδο, δε σε κλείνει σε ψυχιατρείο, δε σε σκοτώνει (κατά κανόνα, βέβαια, γιατί κάπου - κάπου γίνονται κι αυτά). Απλώς σου κλείνει όλες τις προσβάσεις προς την κοινή γνώμη, *σε χτίζει ζωντανό* σε αόρατα, αλλά πανίσχυρα τείχη σιωπής. Είναι το «δημοκρατικό» είδος εκτέλεσης – κομψότερο, αλλά αποτελεσματικότατο. Η «δημοκρατία» θριαμβεύει!

4. Θριαμβεύει πράγματι. Διότι η συνειδητοποίηση της πίσω από την προθήκη πραγματικότητας γίνεται μόνον από Πρόσωπα. Οι μάζες δεν την αντιλαμβάνονται. Διότι ικανοποιούνται με την επίφαση της ελευθερίας. Τους είναι αρκετή! Ο μέσος άνθρωπος είναι ελεύθερος στον ιδιωτικό του βίο και αυτό του φθάνει, αφού έτσι κι αλλιώς δεν έχει ούτε ενδιαφέρον, ούτε υποκειμενικές δυνατότητες για περισσότερα. Διαλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του, τον τόπο διαμονής, την κατοικία του, αναπτύσσει αδέσμευτα την οικονομική του δραστηριότητα, μπορεί να ταξιδεύει όπου θέλει, να διαβάζει την εφημερίδα που προτιμά, να βλέπει την ταινία που του ταιριάζει, να λέει τις απόψεις του, ακόμη και να ψηφίζει. Τι άλλο χρειάζεται, για να πιστέψει ότι είναι... ελεύθερος; Έτσι οι μάζες δεν έχουν την αίσθηση ότι δυναστεύονται. Άρα, δεν εξεγείρονται. Και τα Πρόσωπα δεν είναι παρά «φωνές βοώντων εν... δημοκρατία».

5. Φυσικά, η ελευθερία να υπάρχεις σαν άτομο, να δρας σαν ιδιώτης, δεν οδηγεί στην πραγματική, στην πλήρη ελευθερία. Το άθροισμα των ατόμων δε συγκροτεί μία πραγματική Κοινή Γνώμη. Το άθροισμα των ιδιωτών δε συνθέτει έναν αληθινό Δήμο. *Οι σκόρπιες ατομικές ελευθερίες στο επίπεδο της ιδιωτικής ύπαρξης δεν οδηγούν σ' έναν «κυρίαρχο λαό».* Το να είμαι ελεύθερος να επιβιώνω ιδιωτικώς δε μου παρέχει την ελευθερία να είμαι ολοκληρωμένος άνθρωπος – πολίτης, να είμαι ο εαυτός μου ολόκληρος, όχι κουτσουρεμένος.

6. Η «δημοκρατική» ελευθερία δεν είναι ελευθερία. Είναι μόνο το ομοίωμά της. Όταν θελήσω να την ουσιαστικοποιήσω, δηλαδή να την επεκτείνω έξω από το καθαρά ιδιωτικό πεδίο μου, θ' αντιληφθώ ότι οι «ελεύθερες» πράξεις μου είναι αναποτελεσματικές. Δεν ασκούν καμίαν επίδραση στη ροή των πραγμάτων. Διότι τα εγκαθιδρυμένα έχουν λάβει όλα τα μέτρα, για να μείνουν οι ελεύθερες πράξεις άκαρπες, να μη φθάνουν στους άλλους, στους πολλούς, *να μην παράγουν συνέπειες.* Πρόκειται για μιαν ελευθερία που, ακόμη και στο βαθμό που υπάρχει, είναι *στείρα.* Συνεπώς, δεν είναι ελευθερία προς τα έξω, αλλά μόνον προς τα μέσα. Είναι μία «ελευθερία» που κρατιέται με χίλιους τρόπους, έξω από τα πράγματα, εκτός εξελίξεων και έτσι δεν προκαλεί γεγονότα.

7. Ελεύθερος είναι ο άνθρωπος μόνον, όταν είναι *αυτουργός* του πεπρωμένου του. Για να είναι ελεύθερος δεν αρκεί να μπορεί να λέει ή να ενεργεί. Πρέπει επίσης οι ενέργειές του να μπορούν να έχουν αποτέλεσμα. Να μην είναι απλώς ασφαλιστικές δικλείδες που χρησιμεύουν μόνο για την εκτόνωσή του. Να είναι δημιουργές ελευθερίας. Και τέτοιες ελευθερίες δεν υπάρχουν σε κανένα από τα ισχύοντα καθεστώτα.

Γ. ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΥ

α) «Συμβόλαιο» δεν υπάρχει

> ***«Κανείς άνθρωπος δεν καλείται να υπογράψει το «κοινωνικό συμβόλαιο» ή αλλιώς να ζήσει σε απομόνωση. Αυτές οι διακηρύξεις, όταν ερμηνεύονται κατά γράμμα, είναι τόσο καταφανώς ψεύτικες, ώστε είναι αδύνατον να πιστέψουμε ότι οι άνθρωποι που τις έκαναν, τις προόριζαν να ερμηνευθούν κατά γράμμα... Ο πολιτισμός αναπήδησε σαν κοινότητα υπακοής και ήταν ουσιαστικά κοινότητα υπακοής».***
>
> ***Χ. Τζ. Ουέλς***

Με βάση τις δύο θεμελιώδεις θέσεις της ισότητας και της ελευθερίας, η «δημοκρατία» προχωρεί στην επόμενη θέση της, με την οποία όμως αναιρεί και την ισότητα και την ελευθερία. Πρόκειται για τη θεωρία του «συμβολαίου». Σύμφωνα με αυτήν, οι (δήθεν) ίσοι και οι (δήθεν) ελεύθεροι άνθρωποι, συνενώνονται εθελοντικά σ' ένα συνεταιρισμό: το Κράτος. Σκοπός του Κράτους είναι η εξασφάλιση της κατά νόμον συμβίωσης των μελών του και η μέριμνα για το γενικό καλό. Για να επιτύχουν αυτά τα αγαθά, τα άτομα παραιτούνται οικειοθελώς και εις το διηνεκές από ένα μέρος των δικαιωμάτων και της αυθυπαρξίας τους και αποφασίζουν (οικειοθελώς πάντοτε) να υπακούουν στους νόμους και να συμβάλουν στην προώθηση του «γενικού καλού» (λ.χ. πληρώνοντας φόρους, εκτελώντας τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις κλπ.). Ας ασχοληθούμε για λίγο με το θέμα:

1. Η ιδέα του «συμβολαίου» κυριαρχεί στην Εβραϊκή κοσμοθεωρία, που καθορίζεται από τον Ιουδαϊσμό.

Σύμφωνα μ' αυτόν, ο Γιαχβέ επέλεξε τους Εβραίους σαν «περιούσιο λαό» του και του ανάθεσε την αποστολή να εργασθεί για την έλευση της βασιλείας του επί της γής. Απαιτούσε από αυτούς σαν σύνολο και από τον καθένα ατομικώς, πιστή τήρηση των εντολών του, εκπλήρωση της αποστολής που τους ανάθεσε, πίστη, ευσέβεια, αφοσίωση, λατρεία. Ταυτόχρονα, σε αντάλλαγμα τούς έδινε σαν σύνολο, τη «Γη της Επαγγελίας» και στον καθένα ατομικώς, εφόσον τηρούσε τα προαναφερθέντα, μακροημέρευση μέσα σε υγεία, αφθονία και χαρά. Με άλλα λόγια, η Ιουδαϊκή θρησκεία θεμελιώνεται στην πίστη για την ύπαρξη ενός «συμβολαίου» («Διαθήκης»), που συνάψαν ο Γιαχβέ και οι Εβραίοι στο όρος Σινά. Ο Μπ. Λαζάρ γράφει: «Αυτή η ιδέα του συμβολαίου δέσποζε σ' όλη τη θεολογία του Ισραήλ. Όταν ο Ιουδαίος εξεπλήρωνε τις υποχρεώσεις του απέναντι στο Γιαχβέ, απαιτούσε την αμοιβαιότητα... Επέμενε στην εκτέλεση των αμοιβαίων υποχρεώσεων στο ακέραιο»[76].

Όποτε ο Ισραήλ αθετούσε το συμβόλαιο, ο Γιαχβέ τον τιμωρούσε και όποτε ο Κύριος παραβίαζε τις υποσχέσεις του, ο Ισραήλ τον εγκατέλειπε.

2. Η παραπάνω αντίληψη χαρακτηρίζει τον Ιουδαϊσμό σαν *θρησκεία υλιστική*. Πράγματι, αυτή ουδέποτε ασχολήθηκε με μεταφυσικά ερωτήματα και με αιώνιες αλήθειες.

Είναι *θρησκεία – λογιστηρίου*. Η σχέση Θεού – ανθρώπου υποβιβάζεται σε επίπεδο εμπορικής συναλλαγής. Το ίδιο, ακριβώς, συμβαίνει και με τις Πολιτείες, που ανάγουν την ύπαρξή τους στο μύθο περί ενός πρωταρχικού συμβολαίου μεταξύ ανθρώπων που αποβλέπουν στη διασφάλιση των συμφερόντων τους. Αφαιρούν από την Πολιτεία *κάθε ανώτερη αποστολή*, κάθε ηθικό προορισμό – και της προσδίδουν το χαρακτήρα *εμπορικής συναλλαγής*.

3. Σχετικά με την Πολιτεία πάντως, η θεωρία του «συμβολαίου» παρουσιάζεται για πρώτη φορά από τον Πλάτωνα[77]. Την

76. Μπ. Λαζάρ: «Ο αντισημιτισμός. Η ιστορία του και τα αίτια του» 1896.
77. «Πολιτεία» Βιβλ. ΙΙ.

αναπτύσσει ο Γλαύκος, αδελφός του Πλάτωνα, διευκρινίζοντας ότι δεν είναι δική του, αλλά οφείλεται σε κάποιους φιλόσοφους, που δεν κατονομάζει. Λέει: «οι άνθρωποι... αποφάσισαν ότι θα ήταν ευεργετικό να συνάψουν μια αμοιβαία συμφωνία πάνω στη βάση ότι δε θα αδικούν ο ένας τον άλλον» («μητ' αδικείν μητ' αδικείσθαι»). Αργότερα κάνει λόγο γι' αυτήν και ο Επίκουρος.

Η θεωρία λοιπόν, υπήρχε. Δεν έγινε όμως αποδεκτή από τους αρχαίους[78].

4. Διότι πίστευαν ότι η Πολιτεία δεν είναι ένας συνεταιρισμός, που συνεστήθη για πρακτικούς λόγους, αλλά ένας ανώτερος οργανισμός με ηθική αποστολή. Το θεμέλιό της είναι ηθικό όχι... συμβολαιογραφικό. Και ο προορισμός της είναι πολύ ανώτερος από την τήρηση ενός είδους εμπορικού συμβολαίου[79].

5. Τη θεωρία περί συμβολαίου την ξέθαψε το 17ο αιώνα, ο Τζων Λοκ (JOHN LOCK: «TREATISES ON GOVERNMENT»). Και η άνοδος της αστικής τάξης με τα πρακτικά – υλιστικά της κριτήρια την επέβαλε σαν θεμέλιο της σύγχρονης κοινωνίας. Μιας κοινωνίας, που δεν ασχολείται με την αρετή, που δεν αναλαμβάνει κανενός είδους ηθικές αποστολές και που δέχεται σαν μοναδικό προορισμό της την πρακτική επιδίωξη της «συμβίωσης». Φυσικά και τα νεότερα ελεύθερα πνεύματα απέρριψαν τη θεωρία του συμβολαίου[80].

78. Ο Αριστοτέλης διακηρύττει ότι σκοπός της Πολιτείας δεν είναι η εξασφάλιση της απλής συμβίωσης, αλλά η κατ' αρετήν πράξεις των πολιτών. «Των καλών άρα πράξεων χάριν θετέον είναι την πολιτικήν κοινωνίαν, αλλ' ου του συζήν» (Πολιτ. 1281α).

79. Ο T. A. SINCLAIR γράφει ότι ο Πρωταγόρας «δεν έδινε καμία υποστήριξη στη θεωρία ότι το κράτος στηρίζεται σε ένα συμβόλαιο, με το οποίο τα άτομα εγακταλείπουν την ελευθερία τους, για να εξασφαλίσουν την αμοιβαία τους προστασία». Το ίδιο μπορεί να λεχθεί για όλους τους γνωστούς Έλληνες θεωρητικούς της πολιτικής.

80. Ο Χιούμ λ.χ. την απέρριψε, επειδή είναι «ιστορικά πλαστή και λογικά ανάπηρη» σαν εξήγηση για το σχηματισμό της κοινωνίας. Η τελευταία προέκυψε όχι από κάποιαν εκούσια συμφωνία, αλλά «από την επιβολή, καθώς και από τις ανάγκες και τα πάθη των ανθρώπων».

6. Το «συμβόλαιο», για πολλούς υποστηρικτές του, είναι ιστορικό γεγονός(!)

Για τους ευφυέστερους από αυτούς, αποτελεί απλώς ένα «αναγκαίο νομικό πλάσμα». Ούτε οι πρώτοι ούτε οι δεύτεροι όμως μας λένε:

- Με ποιο δικαίωμα οι πολύ μακρινοί πρόγονοί μας, που συνάψαν ή δέχθηκαν αυτό το «συμβόλαιο», δεσμεύουν κι εμάς σήμερα και θα δεσμεύουν για πάντα όλους τους μεταγενέστερους;
- Γιατί δεν μπορούμε στο διηνεκές ν' αλλάξουμε τους όρους του (πραγματικού ή υποθετικού) συμβολαίου;
- Τι θα γίνει αν κάποιος από εμάς δηλώσει ότι δεν αναγνωρίζει το συμβόλαιο; Αν εγώ δηλώσω ότι δεν αναγνωρίζω στον... Αδάμ το δικαίωμα να με δεσμεύει, ότι απορρίπτω το «συμβόλαιο», που εκείνος υπέγραψε για μένα και ότι αδιαφορώ για το «γενικό καλό», τι θα γίνει; Θα πάψω να πληρώνω φόρους; Θα απαλλαγώ από τη στρατιωτική θητεία; Θα περνώ τα σύνορα χωρίς διαβατήριο; Ή θα βρεθώ σε ψυχιατρική φυλακή; Το «συμβόλαιο» δε μοιάζει και τόσο... «εθελοντικό».

7. Κατά τη θεωρία του «συμβολαίου», τα άτομα παραιτούνται (οικειοθελώς!) από ένα μέρος των δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσής τους για χάρη του (αφηρημένου) «γενικού καλού». Όμως από τη στιγμή που δε δικαιούμαι να απορρίψω το συμβόλαιο και να μείνω έξω από αυτό ή έστω να ζητήσω αλλαγή των όρων του, είναι σαφές ότι *πρόκειται για εκχώρηση όχι μέρους, αλλά ολόκληρης της αυθυπαρξίας μου.*

8. Στην πράξη, το «συμβόλαιο» συνεπάγεται την ολοσχερή αποστέρηση του «συμβαλλόμενου» από κάθε ελευθερία και από κάθε δικαίωμα, αφού και η πρώτη και τα δεύτερα εξαρτώνται από τη θέληση της «κοινότητας».

9. Η «κοινότητα» όμως είναι έννοια αφηρημένη. Ποιος την υλοποιεί αυτήν και τη θέλησή της;
Το «σύνολο του λαού» απαντούν. Όμως στην πράξη τέτοιο «σύνολο» δεν υπάρχει. Διότι η πλήρης ομογνωμία – ομολογία – συμφωνία όλου του λαού είναι αδύνατη. Ποιος υποκαθιστά το «σύνολο του λαού»;
Η «πλειοψηφία». Αλλά αυτή συνήθως είναι σχετική. Και ο-

πωσδήποτε, συγκυριακή, εφήμερη, ασταθής και αμφίβολης γνησιότητας. Άρα: η «γενική βούληση», μπροστά στην οποία πρέπει να υποχωρεί κάθε ατομική, δεν είναι πολύ γενική. Διότι και αν ακόμη δεχθούμε την πλειοψηφία σαν γνήσια, σταθερή, συμπαγή, ενσυνείδητη και πάλι η θέλησή της δε συμπίπτει με τη «γενική». Η δεύτερη, αν υπήρχε, θα ήταν πολύ ευρύτερη από της πλειοψηφίας[81].

10. Όπως εξήγησα, σαν «συμβαλλόμενος» οφείλω υποταγή στη «γενική θέληση». Είδαμε όμως ότι αυτή δεν υπάρχει. Την υποκαθιστά η υποθετική θέληση της υποθετικής πλειοψηφίας. Αλλά ποιος υλοποιεί την «πλειοψηφία» και τη «βούλησή» της; Ποιοι άλλοι από τους εξουσιαστές; Οι κυβερνώντες στις «δημοκρατίες» υποτίθεται ότι αντιπροσωπεύουν την πλειοψηφία. Άρα την υποταγή την οφείλω σ' αυτούς[82]. Με έναν λόγο: Σε τελευταία ανάλυση, κριτής του τι θέλει το σύνολο είναι αυτοί, που κατέχουν (ή έστω ασκούν ή διαχειρίζονται) την εξουσία. Να, λοιπόν, η ουσία της όλης θεωρίας περί «συμβολαίου»: «Υπάκουε στους εξουσιαστές». Συνεπής προς αυτήν τη λογική, ο Z. Z. Ρουσσώ[83] υποστηρίζει ότι η κυρίαρχη εξουσία δε χρειάζεται να παρέχει εγγύσεις στους υπηκόους της. Διότι αυτή «είναι πάντοτε αυτό που έπρεπε να είναι». Η εξουσία έχει πάντοτε δίκιο. Διότι η βούλησή της συμπίπτει με τη «γενική βούληση».

11. Τελικά, το «συμβόλαιο» είναι ένα σόφισμα, για να δικαιολογεί την καταναγκαστική μετατροπή των ανθρώπων σε υπηκόους. Με το πρόσχημα ότι έχουμε συμβληθεί (πως; πότε; που; με ποιους;) να είμαστε «συνέταιρα» μέλη της κοινότητας (υπο-

---

81. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, ο Χέγκελ τάσσεται κατά του κοινοβουλευτισμού, που εκφράζει τη θέληση της πλειοψηφίας και υπέρ της μοναρχίας, που εκφράζει τη «γενική θέληση». Έτσι το «συμβόλαιο» καθίσταται θεμέλιο της απολυταρχίας.

82. Κι έτσι, όπως παρατήρησε ο Καντ στην πραγματεία του περί «Μονίμου Ειρήνης», η λεγόμενη δημοκρατία είναι κατ' ανάγκην δεσποτισμός.

83. «Το κοινωνικό Συμβόλαιο».

χρεωτικά και μέχρι συντέλειας των αιώνων), η τελευταία (δηλ. οι εξουσιαστές που την ενσαρκώνουν) δικαιούται να μας επιβάλει τη θέλησή της) που ταυτίζεται με τη «γενική» άρα και με τη δική μας θέληση. Έτσι, στην ουσία, δεν έχουμε κανένα δικαίωμα, αφού εκχωρήσαμε τους εαυτούς μας, με... «συμβόλαιο» στην «κοινότητα». Όποιο δικαίωμα απολαμβάνουμε, προέρχεται από δική της παραχώρηση.

12. Με τη θεωρία για το «συμβόλαιο», οι δημοκράτες ξεπέρασαν κατά πολύ τους Μεσαιωνικούς καλόγερους. Εκείνοι μεταβάφτιζαν απλώς τις χήνες σε φακές. Ενώ ετούτοι μεταμορφώνουν ολόκληρο το θεσμό του Κράτους. Από Κοινότητα ιεραρχίας και υποταγής τον μετατρέπουν σε «εθελοντική κοινότητα ίσων και ελευθέρων συνεταίρων»[84].

13. Στην πραγματικότητα, σε όλες τις εποχές, σε όλους τους πολιτισμούς, σε όλα τα οικονομικοκοινωνικά συστήματα, το *Κράτος υπήρξε και παραμένει κοινότητα Ιεραρχίας και υποταγής*. Διότι, χωρίς ιεραρχία και υποταγή, Κράτος δεν υπάρχει. Τα μόνα θέματα που μπορούν να συζητηθούν, είναι *ποιοι υπακούουν σε ποιους* και με ποιό τρόπο εξασφαλίζεται η υπακοή των πρώτων στους δεύτερους. Γιατί μόνο σ' αυτά τα σημεία διαφέρουν τα κράτη μεταξύ τους[85].

14. Υπάρχουν πολλών ειδών κοινωνικοπολιτικά συστήματα.

84. Πόσον «εθελοντική» είναι αυτή η εταιρεία και πόσον «ίσα και ελεύθερα» τα μέλη της, το έδειξε η Αμερικανική Δημοκρατία που με αρχηγό το μέγα «δημοκράτη», «ανθρωπιστή», «ελευθερωτή των δούλων» κλπ. Α. Λίνκολν συνέτριψε τις Νότιες Πολιτείες, εξαπολύοντας εναντίον τους έναν από τους πιο φονικούς πολέμους της Ιστορίας, όταν αυτές ασκώντας το νόμιμο δικαίωμά τους σαν «συνεταίροι» θέλησαν να αποσχισθούν από την... εθελοντική Ένωση. (Βλέπε περισσότερα στο κεφ. «Ο Νέος Πόλεμος» στο βιβλίο μου «Η Άνοδος και η Πτώση των Αστών», εκδ. Σμυρνιωτάκη).

85. Γι' αυτό οι αρχαίοι είχαν σαν δίδυμη αδελφή του Κράτους τη Βία. Μαζί τα δύο δίδυμα αδέλφια κάρφωσαν τον Προμηθέα στον Καύκασο (και τον Ιησού στο Σταυρό). Και εξακολουθούν να καρφώνουν τον κάθε αμφισβητία που κρίνεται επικίνδυνος.

Όλα όμως έχουν συγκρότηση πυραμιδοειδή. Όσο ανεβαίνουμε, τόσο λιγοστεύουν οι άνθρωποι και τόσο αυξάνουν τα αγαθά και η εξουσία. Τελικά, παντού οι απείρως περισσότεροι υπακούουν στους απείρως λιγότερους. Έτσι έχουμε:

— Την παραδοσιακή υποταγή στους ευγενείς, λόγω καταγωγής.

— Την τυφλή υποταγή στους βασιλείς, ελέω Θεού.

— Τη δήθεν εθελούσια υποταγή στους κατόχους του πλούτου.

— Την αναγκαστική υποταγή στην κάστα που κατέχει τα μέσα επιβολής (Βραχμάνες, Κ.Κ, εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα, Στρατός).

Και σαν θεωρητικά δυνατή:

— Τη μοναδικά νόμιμη (=φυσική) υποταγή στους Άριστους.

Η τελευταία περίπτωση είναι και η μόνη, στην οποία η υπακοή ωφελεί όχι τους κυβερνώντες, αλλά τους υπακούοντες. Διότι οι Άριστοι ,σαν τέτοιοι, δεν μπορεί παρά να ασκούν την εξουσία για το καλό των πολλών.

15. Δεν υπήρξε και ούτε μπορεί να υπάρξει κοινωνία συγκροτημένη, δίχως:

α) *Ιεραρχία*. Εξαιτίας της φυσικής ανισότητας, που έτσι θεσμοποιείται[86].

β) *Υπακοή*: Επειδή η ελευθερία είναι κατάσταση «αφύσικη», την οποία κατακτούν μόνο ολίγοι εκλεκτοί. Και οι διακηρύξεις, τα συντάγματα, οι «συμβάσεις»; Σκέτα ψεύδη, που μερικές φορές τα διατυπώνουν αφελείς ιδεολόγοι, αλλά απείρως *περισσότερες* τα διασαλπίζουν πονηροί εκμεταλλευτές των μαζών.

16. Φυσικά, στο τάχα «δημοκρατικό» καθεστώς κανένα

86. Κατά τον Αριστοτέλη, σε κάθε μορφή κοινωνίας, από την οικογένεια ως την πόλη (=κράτος) υπάρχει το «άρχον» και το «αρχόμενον». Το πρώτο είναι εκείνο που από τη φύση του, μπορεί, με τη διάνοιά του, να αντιλαμβάνεται, να προβλέπει και να κατευθύνει. Το δεύτερο, εκείνο που πάλι από τη φύση του, μπορεί μόνο να εκτελεί.

«συμβόλαιο» δεν τηρείται. Διότι και ιεραρχία υπάρχει και πειθαναγκασμός σε υπακοή. Πίσω από μια φανταχτερή προσθήκη ισότητας και ελευθερίας κυβερνούν οι ισχυροί του πλούτου με όργανα και ανδρείκελά τους, τους κατασκευαστές κοινής γνώμης και τους πολιτικούς. Υποτίθεται ότι στη «δημοκρατία» η εξουσία ασκείται από εκείνους, που σε ελεύθερο ανταγωνισμό πείθουν την πλειοψηφία να τους την αναθέσει. Αλλά η ανισότητα των προϋποθέσεων στον πολιτικό αγώνα αποκαλύπτει τον δήθεν ελεύθερο ανταγωνισμό ιδεών σαν κυνική απάτη.

17. Και η ελευθερία του λόγου; Υπάρχει. Μόνο που, για να την ασκήσει κάποιος, χρειάζεται βήμα. Άρα την απολαμβάνουν κατ' αποκλειστικότητα οι ιδιοκτήτες των μέσων μαζικής απάτης[87].

Και η ελευθερία του τύπου; Υπάρχει. Αλλά μόνο για τους ιδιοκτήτες του (που δεν είναι πάντα αυτοί που φαίνονται).

18. Και η ελευθερία του εκλέγειν; Υπάρχει. Για να προσδώσεις με την τηλεκατευθυνόμενη ψήφο σου την πρόσοψη του «αιρετού» σ' εκείνους που ήδη εξέλεξαν οι πηγές δύναμης.

19. Υπόθεση: Δύο- τρεις κάτοχοι τεράστιου πλούτου και άλλοι τόσοι ιδιοκτήτες μεγάλων δημοσιογραφικών συγκροτημάτων και ραδιοτηλεοπτικών δικτύων, αποφασίζουν να προωθήσουν κάποιον στην πρωθυπουργία μιας «δημοκρατίας». Τι θα γίνει; Το χρήμα θα αρχίσει να ρέει. Οι κομματικοί μηχανισμοί, οι εφημερίδες, οι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί, οι ποικίλες οργανώσεις να λειτουργούν προς μία κατεύθυνση: την προβολή και επιβολή του εκλεκτού των έξι ισχυρών. Και όταν τα πράγματα ωριμάσουν, ο «κυρίαρχος λαός των έξι ή των εξήντα εκατομμυρίων θα κληθεί να εκλέξει «ελεύθερα». Και θα επικυρώσει με την ψήφο του την εκλογή των έξι ατόμων. Αυτός είναι ο ρόλος του λαού. (Φυσικά το σχήμα είναι επίτηδες απλουστευμένο, για να

87. Ο Χ. Ουέλς τούς χαρακτηρίζει «πειρατές της κοινής γνώμης και αναίσθητους καταστροφείς κάθε καλής αρχής» που έκαναν τον τύπο «ένα είδος συντεταγμένης διαφθοράς».

γίνει πιο κατανοητό. Αλλά η ουσία είναι αυτή και όχι άλλη)[88].

20. Το καθεστώς, που αυτοχαρακτηρίζεται «δημοκρατία», είναι σύστημα έντεχνης καταπίεσης και εκμετάλλευσης των πολλών. Ταυτόχρονα, τους πείθει ότι αυτοί οι ίδιοι είναι δημιουργοί της καταπίεσής τους, και ότι, είναι ελεύθεροι μέσα στην αόρατη αλλά *πραγματικότατη* φυλακή τους. Διότι υποτίθεται ότι οι ίδιοι την ανήγειραν με την τάχα ελεύθερη και κυρίαρχη θέλησή τους, υπογράφοντας κάποιο «συμβόλαιο»!

β) Πλούτος και πολιτική

«Άλλοτε ήθελε κανείς να έχει την εξουσία, για να αποκτήσει πλούτο, ώστε να κάνει σπουδαία πράγματα. Τώρα, προσπαθεί να αποκτήσει πλούτο, για να έχει την εξουσία και να κάνει ασήμαντα πράγματα».

Ανρύ ντε Μοντερλάν

1. Ο ισχυρισμός για την ύπαρξη του «συμβολαίου», που συνενώνει σε εκούσιο συνεταιρισμό ίσους και ελεύθερους ανθρώπους, καταρρέει μόλις εξετάσει κανείς από πιο κοντά τη σχέση

88. Έχει δίκιο ο Μουσσολίνι, όταν γράφει: «Το επίθετο «κυρίαρχος», αποδιδόμενο στο λαό, είναι ένα τραγικό αστείο... Ακόμη και στις χώρες όπου οι (δημοκρατικοί) μηχανισμοί έπειτα από αιώνες και αιώνες έφθασαν στον υψηλότερο βαθμό ευρυθμίας, υπάρχουν μεγάλες ώρες κατά τις οποίες δεν ερωτάται πια για τίποτα ο λαός, διότι η απάντησή του θα ήταν μοιραία, του αφαιρούνται τα χάρτινα στέμματα της κυριαρχίας, που είναι καλά για τους ομαλούς καιρούς – και διατάσσεται, χωρίς περιφράσεις, να δεχθεί μιαν ειρήνη ή μιαν επανάσταση ή να βαδίσει προς το άγνωστο ενός πολέμου... η κυριαρχία, που χορηγείται γενναιόδωρα στο λαό, του αφαιρείται στις στιγμές, ακριβώς, που θα μπορούσε να νιώσει την ανάγκη της.

Του παραχωρείται μόνον, όταν είναι ή θεωρείται αβλαβής. Φαντάζεστε να κηρύσσεται πόλεμος με δημοψήφισμα; Το δημοψήφισμα είναι άριστο, όταν πρόκειται για την εκλογή του πιο κατάλληλου σημείου, για να τοποθετηθεί η βρύση του χωριού. Αλλά, όταν διακυβεύονται τα υπέρτατα συμφέροντα ενός λαού, οι υπερδημοκρατικές κυβερνήσεις, όπως και οι άλλες, αποφεύγουν επιμε-

πλούτου και πολιτικής. Διότι είναι αστείο να επιμένει κάποιος ότι ο βενζινοϋπάλληλος και η πολυεθνική εταιρία πετρελαιοειδών, η Τζένεραλ-Μότορς και ο εργάτης της, η εταιρία ηλεκτρονικών υπολογιστών και ο χειριστής τους, ο εφοπλιστής και ένα από τα μέλη των πληρωμάτων του, είναι... «ίσοι» εταίροι μιας κοινωνίας, που συνέπηξαν υπογράφοντας «ελεύθερα» το σχετικό συμβόλαιο.

2. Πάντοτε ο πλούσιος είχε περισσότερες πιθανότητες από τον φτωχό αντίπαλό του να επιβάλει τις πολιτικές του απόψεις – είτε άμεσα, αναμιγνυόμενος ο ίδιος στην πολιτική είτε έμμεσα ευνοώντας ή και δημιουργώντας πολιτικούς – φίλους ή όργανά του. Όμως άλλοτε υπήρχε μια κάποια διάκριση:

Στην αρχαιότητα, όταν άκμαζε η αθηναϊκή «δημοκρατία», ο πλούσιος έπαιζε οπωσδήποτε το ρόλο του, αλλά και ο «λόγος» το δικό του.

Στο μεσαίωνα πάλι, η ισχύς των ευγενών ήταν θεμελιωμένη σε αξίες παραδοσιακές, όπως η καταγωγή, η στρατιωτική ανδρεία και ικανότητα, η ιδιοκτησία της γης.

Ο καπιταλισμός όλα αυτά τα ανέτρεψε. Και έφερε την πλήρη συγχώνευση πλούτου και πολιτικής. Τώρα πια, η δεύτερη *εξαρτάται απόλυτα* από τον πρώτο. Έγινε πειθήνια υπηρέτριά του και το επίπεδό της κατρακύλησε σε βυθούς αφώτιστους. Διότι, όπως δίδαξε ο Πλάτων, η παρακμή της Πολιτείας συμβαδίζει με την υπερίσχυση πλουτοκρατικών στοιχείων και καιροσκοπικών επιδιώξεων[89].

λώς να τα θέσουν στην κρίση τους...» (Πρόλογος στον «Ηγεμόνα» του Μακιαβέλλι).

Και ο Κ. Σμιτ: «Κυρίαρχος είναι εκείνος, που παίρνει τις αποφάσεις στις εξαιρετικές καταστάσεις» («Θεωρία του αντάρτη»).

89. Η υποδούλωση της πολιτικής στον πλούτο ολοκληρώθηκε με την αστική «δημοκρατία», αλλά ανέκαθεν ο δεύτερος επηρέαζε την πρώτη. Ο Κάρολος ο Ε΄ για παράδειγμα έγινε αυτοκράτορας της Ισπανίας – Αμερικής– Γερμανίας – Αυστρίας – Κάτω Χωρών – Δύο Σικελιών και Σαρδηνίας χάρη στα συνοικέσια

3. Η «δημοκρατία» κηρύττει, ταυτόχρονα, δύο αλληλοαποκλειόμενες αρχές: την κυριαρχία του «δήμου» (=του λαού, των πολλών) και τον ατομικισμό. Με τον δεύτερο, οδηγεί στον οικονομικό τομέα, στη διαμόρφωση και επιβολή μιας *ολιγαρχίας*. Έτσι, ανατρέπεται και η δήθεν «λαϊκή κυριαρχία». Διότι η ολιγοκρατία του πλούτου μπορεί να επηρεάσει αποφασιστικά τις υποτιθέμενες αποφάσεις των πολλών, τους οποίους ελέγχει οικονομικώς.

4. Εκεί όπου «κρατεί» ο «δήμος», θα έπρεπε και ο *οικονομικός τομέας* να διέπεται από τις αποφάσεις του (ακόμη ορθότερα: από την ιδιοκτησία του) και κάθε ατομική δραστηριότητα – επιλογή – τάση, να υπόκεινται στον έλεγχό του. Αυτά όμως δε συμβαίνουν στις σύγχρονες ατομικιστικές «φιλελεύθερες δημοκρατίες». Και δε συμβαίνουν, διότι ολόκληρο το θεωρητικό όχημά τους είναι ψεύτικο.

5. Ο Αριστοτέλης χαρακτηρίζει «ολιγαρχία» «το καθεστώς όπου οι ηγέτες, ασχέτως από το αν εκφράζουν τη μειοψηφία ή την πλειοψηφία, ασκούν την εξουσία χάρη στον πλούτο τους»[90] (Πολιτικά ΙΙΙ, 1279β34-1280α4). Ακριβώς, έτσι είναι. Άρα οι σύγχρονες καπιταλιστικές – φιλελεύθερες «δημοκρατίες», όπου κανένα κόμμα και κανένας πολιτικός δεν επιβιώνουν και πολύ περισσότερο δε γίνονται κυβέρνηση, αν δεν υποστηριχθούν από τον κεφαλαιοκρατικό πλούτο, είναι κλασικές «ολιγαρχίες». Το 1968 η προεκλογική εκστρατεία του Νίξον κόστισε 29 εκ. δολ. και το 1984, του Ρ. Ρέηγκαν, πάνω από 40 εκ. δολ. Ο Σερζ - Κριστόφ Κολμ διαπιστώνει πικρά: «Για να εκλεγείς με την πλειοψηφία των ψήφων η ασφαλέστερη μέθοδος είναι ν' αποκτήσεις

του παππού του, τα κληρονομικά του «δικαιώματα», αλλά και στα άφθονα χρήματα, που διέθεσε, για τη στήριξη και επέκταση της εξουσίας του, ο γερμανικός εμπορικός οίκος *Φούγκερς*. Και παλαιότερα ο Κράσσος σταδιοδρόμησε πολιτικά στη Ρώμη χάρη στο χρήμα του, που άλλωστε συνέβαλε αποφασιστικά στην επικράτηση του Ιούλιου Καίσαρα.

90. «Πολιτικά» ΙΙΙ, 1279β 34 - 1280 α4

πρώτα την πλειοψηφία των χρημάτων». («Οι χρηματικές εκλογές είναι δημοκρατία;»). Και ο Φρ. Περρού: «Στις τυπικές δημοκρατίες, το χρήμα κατέχει την εξουσία... Η δημοκρατία του 20ου αιώνα θα παραμείνει κενός λόγος, όσο δεν ξεπερνά τις αστικές μορφές του κοινοβουλευτικού φιλελευθερισμού»[91].

6. Φυσικά, οι δυνάμεις του χρήματος «επενδύουν» στους πολιτικούς, για να *ξαναπάρουν* πίσω τα κεφάλαιά τους στο πολλαπλάσιο. Έτσι η ανάμιξη πλούτου – πολιτικής οδηγεί αναπότρεπτα στη *διαφθορά*. Ήδη ο Μοντεσκιέ, διαπίστωνε ότι υπάρχει πολύ μεγαλύτερος κίνδυνος διαφθοράς στις δημοκρατίες απ' όσο στις μοναρχίες, διότι στις πρώτες η εξουσία είναι πιο διαδεδομένη και συνεπώς, ο αριθμός των διεφθαρμένων είναι κατ' ανάγκην πολύ μεγάλος[92]. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η άρχουσα νομενκλατούρα στις χώρες του υπαρκτού ολοκληρωτισμού είναι διεφθαρμένη – όμως σίγουρα η έκταση και το βάθος της διαφθοράς είναι πολύ μεγαλύτερη στις «δημοκρατίες».

7. Πίσω από τον «πολιτικό», στη σύγχρονη «δημοκρατία», κρύβεται ο κεφαλαιοκράτης[93]. Ποιος μπορεί να κάνει πολιτική δίχως χρήμα; Και ποιος απολαμβάνει στην πράξη την περιβόητη «ελευθερία λόγου», εκτός από εκείνον που διαθέτει αρκετά εκατομμύρια, ώστε να γίνει εκδότης εφημερίδας; Συγκροτείται κόμμα, διεξάγονται προεκλογικές εκστρατείες, κερδίζονται βουλευτικές έδρες, δίχως χρήματα και *άρα* δίχως χρηματοδότες;

Έτσι, παραφράζοντας το Ρόμπερτ Φίλμερ[94], θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τη σύγχρονη «δημοκρατία» ως εξής: «Οι πονηροί κεφαλαιοκράτες, για να εξασφαλίσουν την υποταγή των πολιτικών στο κεφάλαιο, θεώρησαν σαν ασφαλέστερη μέθοδο τη δήθεν προώθηση του «λαού» σε «κυρίαρχο σώμα». Έτσι αυτοί ελέγχοντας με τη δύναμη του πλούτου τους και με τα μέσα επηρεασμού, που αυτός τους παρέχει, τη «γνώμη» του λαού, απολαμβάνουν την εξουσία».

91. «Η δημοκρατία»
92. «Μεγαλείο και παρακμή των Ρωμαίων», κεφ. III
93. Ρόμπερτ Φίλμερ «Η Φυσική Εξουσία των Βασιλέων»
94. Στο ίδιο.

Πίσω από τη δήθεν εξουσία του λαού, που υποτίθεται ότι την ασκεί δια των πολιτικών «αιρετών εκπροσώπων του», βρίσκεται, λιγότερο εμφανής, αλλά χιλιάδες φορές πραγματικότερη και σταθερότερη, η εξουσία των κεφαλαιοκρατών, που την ασκούν δια των πολιτικών, που αυτοί χρηματοδοτούν, προβάλλουν, αναδείχνουν και επιβάλλουν.

8. Η εξουσία των κατόχων του πλούτου στη σύγχρονη «δημοκρατία» είναι *κληρονομική*. Γιατί, ενώ τόσα λέγονται εναντίον του θεσμού της βασιλείας, επειδή ο ανώτατος άρχων είναι κληρονομικός, κανείς δεν αμφισβητεί την κληρονομική μεταβίβαση του πλούτου και άρα και της ισχύος, που αυτός αντιπροσωπεύει. «Οι πολιτικές, δυναστείες έχουν εξαφανιστεί, αλλά οι οικονομικές επιζούν»[95].

9. Ποιο είναι το φάρμακο; Μερικοί προτείνουν την κατάργηση της κληρονομικότητας στην οικονομία. Όμως αυτό συνεπάγεται την κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας οδηγώντας μέσα στο διάστημα μιας γενεάς στην καθολική κρατικοποίηση της οικονομίας – δηλ. σε ένα σύστημα, που η *αρνητική* εμπειρία απέδειξε την ακαταλληλότητά του. Δεν απομένει λοιπόν, παρά η άλλη λύση: *Ο διαχωρισμός της οικονομικής δυνάμεως από την πολιτική*.

10. Πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτός ο διαχωρισμός: Με δύο μεθόδους ταυτόχρονα εφαρμοζόμενες:

α) Τον περιορισμό της οικονομικής δύναμης.

β) Την απαλλαγή της πολιτικής από την επιρροή των οικονομικώς ισχυρών.

11. Η α΄ μέθοδος σημαίνει:

95. Μπ. Ράσσελ. Ήδη ο J. Harrington στο «The Commonwealth of Oceana (1656) διαπίστωνε το σύνδεσμο πλούτου και πολιτικής και ζητούσε να τεθούν όρια στην έγγεια ιδιοκτησία, που τότε εκπροσωπούσε ακόμη την κύρια μορφή πλούτου.

ι) Τον περιορισμό του πλούτου.

ιι) Την εξαφάνιση της φτώχειας[96].

Κανείς δεν πρέπει να βρίσκεται κάτω από ένα όριο κανονικής ανθρώπινης διαβίωσης. Φυσικά, το όριο αυτό εξαρτάται από την εποχή και από τις οικονομικές δυνατότητες της χώρας. Ταυτόχρονα, κανείς δεν επιτρέπεται να συγκεντρώνει υπερβολικά μεγάλη οικονομική δύναμη στα χέρια του, γιατί *μία ευνομούμενη κοινωνία πρέπει να έχει ισορροπία.* Η «ύβρις» του προκλητικά και παράλογα υπέρμετρου πλούτου πρέπει να εξαλειφθεί. Βεβαίως, αυτό δε σημαίνει ότι επιδιώκεται η «αταξική κοινωνία», που είναι ιδέα ανέφικτη (αφού *αφύσικη*), *αντιδραστική* (αφού σταματά την πρόοδο) και *άδικη* (αφού εξισώνει ανόμοια και άνισα). Η κοινωνική διαστρωμάτωση θα υπάρχει. Αλλά η Πολιτεία οφείλει να θέτει όρια και προς τα πάνω[97].

12. Η β΄ μέθοδος σημαίνει ότι πρέπει να μπει *σαφής διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον πλούτο και στην πολιτική*, ώστε ο πρώτος να μην καθορίζει τη δεύτερη. Δε συμφωνώ με τον Πλάτωνα, που πρότεινε να απαγορευθεί στους άρχοντες να έχουν ιδιοκτησία, ακόμη και οικογένεια και γενικά οτιδήποτε δικό τους. (Άλλωστε το θέμα σήμερα δεν είναι πια τόσο να μην πλουτίζουν οι πολιτικοί, *όσο να μην κυβερνούν δια των πολιτικών οι πλούσιοι*). Υπάρχει όμως μια σειρά από μέτρα, που μπορούν να ληφθούν προς αυτήν την κατεύθυνση, όπως:

• Κοινωνικοποίηση (όχι κρατικοποίηση) των μέσων πληροφόρησης.

•• Παιδεία και πάλι παιδεία και ξανά παιδεία, με όλα τα μέσα: Το σχολείο, την τηλεόραση, τον κινηματογράφο, το θέατρο, τον τύπο, την πράξη.

96. «Μείζω νοσήματα Πολιτείας πλούτου και πενίαν» *Πλούταρχος, «Λυκούργος» 8.*

97. Ο Σόλων προσπάθησε να χαλιναγωγήσει την τάση για υπερβολική συσσώρευση πλούτου σαν «αντικοινωνική και ικανή να εξασθενίσει ακόμη και μια μεγάλη πόλη». Ταυτόχρονα, πίστευε ότι «η απόκτηση μέτριου πλούτου με τίμια εργασία αποτελεί αντιθέτως αντικείμενο ενθάρρυνσης». Δεν έθεσε ποτέ ζήτημα αταξικής κοινωνίας, δε δεχόταν την «ισομοιρία» λαού και ευγενών.

••• Απόρριψη του καταναλωτισμού και άρα μείωση του ρόλου του κεφαλαιούχου και αύξηση του ρόλου των πνευματικών ανθρώπων.

•••• Παραχώρηση του πεδίου της πολιτικής στους με κριτήρια πνευματικά, ηθικά και πολιτικά Άριστους (και Άριστοι, βέβαια, δε θα πει πλούσιοι).

Με τα παραπάνω και με το όλο πολιτικό σύστημα, που περιγράφεται στο βιβλίο μου «Η Πολιτεία των Αρίστων» επιτυγχάνεται ο διαχωρισμός *πλούτου* και *πολιτικής*.

Συμπεράσματα

1. Η αντίληψη, που βλέπει την Πολιτεία σαν προϊόν ενός συμβολαίου, που διάφοροι συνεταίροι συνάψαν για πρακτικούς σκοπούς, αντανακλά την καθαρά «εμπορική» νοοτροπία του Αστού. Γι' αυτόν όλα είναι συμφέρον. Άρα και η Πολιτεία.

2. Στην ουσία, η θεωρία του «συμβολαίου» σημαίνει ότι τα έθνη και οι Πολιτείες τους δεν είναι παρά *συμφεροντολογικοί συνεταιρισμοί*, ενώσεις προστασίας συμφερόντων, δίχως ηθικό περιεχόμενο και πνευματική αποστολή.

3. Αυτή η καθαρά αστική αντίληψη, που υποβιβάζει το έθνος στο επίπεδο εμπορικής εταιρίας και βλέπει την Πολιτεία σαν ένα είδος ασφαλιστικού οργανισμού, απορρίπτεται απολύτως από τον Άριστο.

4. Όλα τα μεγάλα πνεύματα της Ιστορίας, από τον Πλάτωνα ως σήμερα, την καταδίκασαν. Και το ίδιο έκανε και η Ιστορία, πιστοποιώντας ότι η Πολιτεία έχει αποστολή *ηθική και πνευματική* και όταν την εκπληρώνει, συνιστά η ίδια μιαν *αυτοτελή αξία*, για την οποία και δίνει κανείς τη ζωή του, πράγμα, φυσικά, που κανείς δεν κάνει για κάποια εμπορική φίρμα.

5. Η Πολιτεία διαπιστώνουν μετά τον Πλάτωνα, ο Φίχτε, ο Χέγκελ αλλά και ο σοσιαλιστής Φ. Λασσάλ (χρησιμοποιεί τον όρο «κράτος» αναιρώντας τις θέσεις των αναρχικών για την άμεση και του Μαρξ για την *απώτερη, κατάργησή του) έχει ανώτερη, μόνιμη αξία.* Αποστολή της κατά το Φίχτε και το Λασσάλ είναι να παρεμβαίνει κατά της αδικίας. Είναι «συνένωση ατόμων

σ' ένα *ηθικό σύνολο*, ένωση που πολλαπλασιάζει στο χιλιαπλάσιο τις δυνάμεις των ατόμων, που περιέχονται σ' αυτό το σύνολο». Και ο Άνταμ Μύλλερ: «Το Κράτος δεν είναι ένα εργοστάσιο, ένα αγρόκτημα, μια ασφαλιστική εταιρία ή μια εμπορική φίρμα, είναι η συναισθηματική ένωση όλων των υλικών και πνευματικών αναγκών, όλου του υλικού και πνευματικού πλούτου, όλης της εσωτερικής και εξωτερικής ζωής ενός έθνους, που τείνει να καταστεί ένα μεγάλο σύνολο, ενεργητικό, αιωνίως δραστήριο και ζωντανό». Και τέτοια πράγματα δεν ορίζονται από συμβόλαια.

Δ. ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΑΛΟΥ

«Τη ζυγαριά του κόσμου ποιος κρατεί; Ποιος βασιλεύει σε βασιλόφιλους ή δημοκράτες;

Και ποιος κρατεί τον κόσμο
τον παλιό και τον καινούργιο
σε βάσανα ή σε χαρές;
Και ποιός λαδώνει της πολιτικής τις ρόδες:
Του Βοναπάρτη να 'ναι μήπως η ατρόμητη σκιά;
Όχι. Ο Οβριός ο Ρότσιλδ είναι και ο δικός του
Μπαίαριγκ ο χριστιανός».

Μπάυρον

α) «Γενικό Καλό» δεν υπάρχει.

1. Η «δημοκρατία» ισχυρίζεται ότι σκοπός ύπαρξής της είναι το «γενικό καλό», δηλ. η μέριμνα για το σύνολο.
Όπως είδαμε όμως οι διακηρύξεις για ισότητα, ελευθερία, λαϊκή κυριαρχία κλπ., δεν είναι παρά το προκάλυμμα για τη «νόμιμη» καταδυνάστευση του συνόλου από τους *λίγους*. Αυτοί διαθέτουν τα εργαλεία επιβολής: τον πλούτο, μέσα μαζικής επικοινωνίας, οργανώσεις επιρροής, ομάδες πίεσης. Και τα χρησιμοποιούν, για να κρατούν την εξουσία, την οποία θεωρούν υπηρέτρια όχι του γενικού, αλλά του δικού τους καλού.

2. Οι μεγάλοι κράχτες των «δημοκρατικών» αντιλήψεων για ελευθερίες λόγου και τύπου, για δικαιώματα του ατόμου κοκ. είναι οι λίγοι. Αυτοί που στ' αλήθεια έχουν και τύπο και λόγο και δικαιώματα. Οι μεγαλύτεροι προπαγανδιστές της προστασίας της μοναδικότητας της προσωπικότητας στη «δημοκρατία» είναι εκείνοι, που οι συνθήκες τούς επιτρέπουν να διαδραματίζουν το ρόλο ισχυρών προσωπικοτήτων. Έτσι προστατεύουν τη «μοναδι-

κότητά» τους εναντίον των πολλών. Λοιπόν:

3. Αυτοί, όταν μιλούν για «δικαιώματα του ατόμου», εννοούν *του δικού τους*. Όταν υποστηρίζουν το «ιερό και απαραβίαστο της προσωπικότητας» εννοούν της *δικής τους*.

• Και όταν αναφέρονται στο «γενικό καλό» έχουν υπόψη τους ένα και μόνο καλό, *το δικό τους*.

4. Τότε προς τι η γενικότητα των εκφράσεων; Μα επειδή είναι αναγκαία, ακριβώς, για να προφυλάσσει τους λίγους, που τις χρησιμοποιούν πρωτογενώς, από τους πολλούς, που εξαπατώνται και τις επαναλαμβάνουν. Έτσι όποιος τυχόν προσβάλει ή καταλύσει τις ελευθερίες και τα δικαιώματα των ολίγων, υποτίθεται ότι προσβάλλει και καταλύει τις ελευθερίες και τα δικαιώματα όλων των πολιτών, ολόκληρου του δήθεν «κυρίαρχου λαού».

Άρα αυτός έρχεται σε σύγκρουση με το «γενικό καλό», που τάχα υπηρετεί η «δημοκρατία». Αυτή η αντίληψη, μεταβαλλόμενη σε κοινή πεποίθηση, αποτελεί την καλύτερη άμυνα των *προνομιούχων* απέναντι σε όσους αμφισβητούν την εξουσία τους.

5. Στην πραγματικότητα, «δημοκρατικές», αντιμοναρχικές κλπ. ιδέες χρησιμοποιήθηκαν μόνο σαν εργαλεία από ισχυρές προσωπικότητες, για να επιβάλουν την εξουσία τους. Ο Πεισίστρατος, ο Περικλής, ο Κόζιμος Μέδικος, ο Κρόμβελ, ο Ροβεσπιέρος, ο Ναπολέων, χρησιμοποίησαν τα «δημοκρατικά» συνθήματα, για να στερεώσουν τις τυραννίες τους.

6. Οι νεότεροι πολιτικοί χρησιμοποιούν επίσης τα δημοκρατικά συνθήματα, για να νέμονται την εξουσία, άσχετα αν δεν έχουν αρκετή προσωπικότητα και δύναμη, για να επιβάλουν ανοιχτά και να σταθεροποιήσουν τις τυραννίες τους. Το θέλουν, αλλά δεν το μπορούν. Άλλωστε ο σύγχρονος συνταγματικός κοινοβουλευτισμός λειτουργεί, ακριβώς, με τέτοιους πολιτικούς με ελλειπή προσωπικότητα και ανεπάρκεια δύναμης[98].

98. Στο σατιρικό δράμα «Σίσυφος», ο Κριτίας βάζει τον πρωταγωνιστή να λέει ότι το Κράτος δε στηρίζεται στη Δύναμη, αλλά στην Απάτη, (χωρίς και να παραιτείται από τη βία).

Το ολοκληρωτικό κράτος, αντίθετα, ρίχνει το βάρος στη βία, χωρίς φυσικά να παραιτείται και από την Απάτη (ιδίως για εξωτερική κατανάλωση).

7. Η αλήθεια είναι, αυτή που είχε ήδη διακρίνει ο Πρωταγόρας: Ότι αναγνώριση του ανθρώπου από τον άνθρωπο, μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσα σε ορισμένες κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές και πολιτικές συνθήκες. Δηλαδή, μέσα σε συνθήκες, που πραγματικά θα κατοχυρώνουν την ελευθερία και τα δικαιώματα του ανθρώπου.

Θεμέλιο της ελευθερίας και των δικαιωμάτων δεν είναι οι αφηρημένες γενικές (και ψευδείς) διακηρύξεις.

Είναι η έμπρακτη και σταθερή παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους. Όσο δεν υπάρχουν συνθήκες, που να εξασφαλίζουν αυτήν την ισότητα ευκαιριών, τα περί ελευθερίας και δικαιωμάτων είναι απάτη και τα περί «γενικού καλού» ακόμη μεγαλύτερη.

8. *Το γενικό καλό μπορεί να υπηρετηθεί μόνο με την προώθηση των καλυτέρων.* Καλύτερος κυβερνήτης δεν είναι ο επιτήδειος ή ο πλούσιος, ο αδίστακτος ή ο ψεύτης, ο κληρονόμος ή ο πολιτικάντης, αλλά ο «καλός και αγαθός», ο Άριστος. *Μόνον* αυτός έχει σαν μέριμνά του το καλό του συνόλου[99]. Οι άλλοι μεριμνούν για το δικό τους καλό σε βάρος του συνόλου.

9. Οι πραγματικοί εξουσιαστές στις «δημοκρατίες» δεν αναζητούν την ποιότητα, για να στελεχώσουν μ' αυτήν το δημόσιο βίο. Όταν την αναζητούν, το κάνουν, για να την εξουδετερώσουν. Διότι (δικαίως) τη θεωρούν απειλή για το σύστημα αναπαραγωγής της εξουσίας τους. Αυτό βασίζεται, ανάμεσα στα άλλα και στη συντεχνιακή αυτοπροστασία των πολιτικών διαχειριστών της. Φυσικά κάπου-κάπου, ο πολιτικός κόσμος πραγματοποιεί και κάποια «ανανέωση». Γι' αυτήν όμως επιλέγονται πάντα

99. Στο «Γοργία» του Πλάτωνα, ο Σωκράτης υπογραμμίζει ότι σκοπός του ενάρετου δεν είναι η επιβολή του στο πλήθος, αλλά η πραγμάτωση του Αγαθού – χωρίς να υπολογίζει τους κινδύνους, που συνεπάγεται αυτή η επιδίωξη για τη ζωή του.

με άκραν επιμέλεια άτομα, που προσαρμόζονται αμέσως στους κανόνες του άθλιου παιχνιδιού. Οι «απροσάρμοστοι» συντρίβονται.

10. Οι συνθήκες που θα επέτρεπαν την προώθηση στην εξουσία των πραγματικά καλυτέρων, εκείνων που θα υπηρετούσαν το σύνολο και θα διασφάλιζαν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες κάθε μέλους της κοινωνίας, είναι *ανύπαρκτες* στα λεγόμενα «δημοκρατικά» καθεστώτα. Ακόμη περισσότερο. Η εξασφάλιση αυτών των συνθηκών μέσα στα πλαίσια της «δημοκρατίας» είναι *ανέφικτη*. Διότι πρόκειται για σύστημα εκμετάλλευσης και καταπίεσης των πολλών από τους λίγους, οι οποίοι χρησιμοποιούν σαν κύριο όπλο τους την Απάτη. Μ' αυτήν εμφανίζουν έντεχνα τα υπαρκτότατα συμφέροντά τους σαν δήθεν συνδεδεμένα με τα ανύπαρκτα δικαιώματα των πολλών. Και *ταυτίζουν «το γενικό καλό» με το δικό τους*[100].

11. Λέγοντας «γενικό καλό», οι δημοκράτες εννοούν την «ευτυχία». Αλλά αν είναι έτσι, τότε θα έπρεπε να απαρνηθούν τη δημοκρατία. Διότι ο κοινός άνθρωπος είναι ευτυχέστερος με τον ολοκληρωτισμό.
Αυτός:

- Του παρέχει την Ασφάλεια κατά των απρόβλεπτων κινδύνων, απέναντι στην Ανασφάλεια των ρευστών θεσμών της δημοκρατίας.
- •• Του εξασφαλίζει Τάξη και Ησυχία, αντί για την Αταξία και τους Κλυδωνισμούς της δημοκρατίας.
- ••• Του αναθέτει πολύ απλά Καθήκοντα αντί να τον θέτει μπροστά σε Διλήμματα... Και τον εφοδιάζει με Πίστη μονολιθική, αντί να του αφήνει χώρο για Αμφιβολία.
- •••• Η ελευθερία που παρέχει η «δημοκρατία» είναι πλασματική, αλλά, ακόμη κι αυτή, απωθεί τους πολλούς.

---

100. Ο Σύμων Σούντεφελντ (Μαξ Νορντάου) στα «Κατά Συνθήκη ψεύδη» γράφει: «Ο βουλευτής, όταν ζητά τις ψήφους των εκλογέων, υπόσχεται πάντα το γενικό καλό... τι είναι για το βουλευτή το γενικό καλό; Καθαρή κωμωδία. Ο βουλευτής θέλει να υψωθεί και ο εκλογέας πρέπει να γίνει το σκαλοπάτι του».

Η αποτυχία και η κρίση του σύγχρονου ολοκληρωτισμού, οφείλεται σε άσχετα προς τις παραπάνω παρατηρήσεις αίτια, που εκπηγάζουν από την κομμουνιστική φύση του και δεν αναιρεί το γεγονός ότι η «ευτυχία» είναι επιδίωξη ολοκληρωτικού χαρακτήρα.

β) «Οι εκλεκτοί του λαού».

«Μια κι είστε πολιτικός, πείτε μου τι είναι ο πολιτικός;
— Ένας απατεώνας!

Χ. Φαστ
(«Σπάρτακος»)

Το «γενικό καλό» υποτίθεται ότι το υπηρετούν οι «εκπρόσωποι» του λαού. Είναι οι εκλεκτοί του – αφού ο ίδιος, με την ελεύθερη και ίση ψήφο του τους εξέλεξε, βάσει του «συμβολαίου», για να τον εκπροσωπούν στη διαχείριση της εταιρείας – κοινωνίας, επιδιώκοντας την καλύτερη δυνατή πραγμάτωση του «γενικού καλού».

Αυτοί οι υπηρέτες του «γενικού καλού αξίζει να μας απασχολήσουν για λίγο.

1. Η «δημοκρατία» είναι μια μεγάλη, καλοστημένη Απάτη. Με τη δήθεν «ισότητα της ψήφου» και τη «λαϊκή κυριαρχία» κυβερνούν σταθερά, μόνιμα και ακλόνητα οι ισχυροί – οικονομικώς – κοινωνικώς – πολιτικώς. Δηλαδή:

— *Οι κεφαλαιοκράτες*. Αυτοί χρηματοδοτούν τα κόμματα και τους υποψήφιους. Και με το χρήμα τους χαρίζουν βουλευτικές έδρες ή υπουργικούς θώκους, φυσικά, για να το ξαναπάρουν στο πολλαπλάσιο.

— *Οι ιδιοκτήτες των μέσων μαζικής «ενημερώσεως»*. Ο καθένας απ' αυτούς, στην πραγματικότητα, διαθέτει τους ψήφους εκτατοντάδων χιλιάδων ή και εκατομμυρίων πολιτών, που πληροφορούνται μόνον εκείνα που αυτός θέλει και με τον τρόπο που

αυτός ορίζει.

— *Όσοι κρατούν στα χέρια τους ισχυρές οργανώσεις* (συνδικάτα, σωματεία, συνεταιρισμούς, φοιτητικούς συλλόγους, ποικίλα κινήματα). Αυτοί μεταχειρίζονται για τους σκοπούς τους τις λεγόμενες «ομάδες πίεσης» και τα διάφορα «λόμπυ».

2. Η «δημοκρατία», στη θεωρητική της θεμελίωση, είναι η επιβολή των πολλών. Οι πολλοί όμως πάντοτε δυσπιστούν προς τους καλούς και φοβούνται τους Άριστους. Ο καλύτερος, είναι *διαφορετικός*, είναι κάτι άλλο – άγνωστο και ίσως επικίνδυνο και πάντως αντικείμενο φθόνου. Έτσι, οι πολλοί, υποσυνείδητα, αμύνονται προτιμώντας τους *μέτριους*.

3. Άλλωστε ο Άριστος:

- Δε δέχεται να ενεργεί με κριτήριο το να είναι αρεστός στο «κοινό». Δεν μπορεί να κολακεύει τις μάζες και να ψηφοθηρεί. Δεν καταφέρνει να προσποιείται και να υπόσχεται.
- Μισεί τη συναλλαγή και το συμβιβασμό. Απεχθάνεται το ψεύδος και τη διαφθορά.
- Σέβεται τις αξίες, που τα επιπόλαια πνεύματα ή οι μάζες – των ημιμαθών απορρίπτουν στο όνομα της «προόδου» (ταυτίζοντας την προοδευτικότητα με την καινοφάνεια).
- Βλέπει ότι αυτό που ζητούν οι δημόσιες συγκεντρώσεις κατά κανόνα είναι τρέλα, όχι πολιτική.
- Δεν υποκύπτει στις απαιτήσεις και στα συμφέροντα των ισχυρών. Πώς μπορεί λοιπόν να πετύχει ποτέ με τις «δημοκρατικές» διαδικασίες;

Η συντριπτική πλειοψηφία των Αρίστων δεν καταδέχεται να ζητήσει την ενίσχυση των ισχυρών και την ψήφο των πολλών. Μένει λοιπόν οικειοθελώς μακριά από τη «δημοκρατική» πρακτική, στο περιθώριο του πολιτικού βίου.

4. Ελάχιστοι από τους Άξιους παρασύρονται από τον πόθο να υπηρετήσουν τα κοινά και υπερπηδώντας όλη την αηδία που νιώθουν για ένα σύστημα διαφθοράς, αποφασίζουν να ζητήσουν την ψήφο του λαού. Όμως και αυτοί θεωρούνται «επικίνδυνοι» από το κατεστημένο των ισχυρών, που ανησυχούν για τα συμφέροντά τους, όταν οι «εκλεκτοί» του κυρίαρχου λαού δεν είναι του χεριού τους. Τους πολεμούν, λοιπόν, με όλα τα μέσα. Και οι μάζες, οι οποίες από ένστικτο νιώθουν τον Άριστο σαν μια ποιότητα ξένη και γι' αυτό ανησυχητική και που δεν έχουν δική τους κρίση και βούληση, αλλά «πιστεύουν» και «ενεργούν» όπως τους υποβάλλουν οι κατασκευαστές της γνώμης τους, τον απαρνούνται[101].

5. Οι Άριστοι καταδικάζονται κατά κανόνα σε *θάνατο δια της σιωπής*. Τους περιζώνουν με τα τείχη της. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τους αγνοούν. Κάθε προσπάθειά τους την αποσιωπούν. Βήμα κανένα δεν τους παρέχεται. Ζουν φιμωμένοι με φίμωτρα αόρατα, αλλά άθραυστα[102]. Είναι σαν Προμηθείς – ξέρουν την αλήθεια, αλλά καρφωμένοι στο θράχο της σιωπής δεν έχουν καμία δυνατότητα όχι να την επιβάλουν, αλλά ούτε να τη διακηρύξουν.

6. Οι περισσότεροι Άριστοι «διαλέγουν» αναγκαστικά τη Νιρβάνα. Μερικοί, κατορθώνουν το ακατόρθωτο. Την έξοδο από το τείχος της σιωπής. Τότε, τους περιμένει ο Γολγοθάς. Αν δεν αδρανήσουν, εξοντώνονται. Αν δεν αναδιπλωθούν στον εαυτό τους, πέφτουν μαχόμενοι[103].

---

101. Το 1913 το αξίωμα του προέδρου της Γαλλίας διεκδίκησαν δύο διαμετρικά αντίθετοι πολιτικοί. Ο Μπριάν, ικανός και δημοφιλής. Και ο Ντουμέρ, τελείως ασήμαντος. Τότε, ο Κλεμανσώ είπε: «Για να είμαστε βέβαιοι πως στο ανώτατο αξίωμα του Κράτους θα τοποθετηθεί άνδρας αρκετά ουδέτερος και ασήμαντος, χωρίς να αναμειγνύεται επικινδύνως, θα πρέπει να ψηφίσουμε τον πιο κουτό» Έτσι γινόταν πάντοτε. Το 1740, ο Προσπέρ Λαμπερτίνι, υποψήφιος Πάππας, είπε: «Αν θέλετε έναν άγιο άνθρωπο, εκλέξτε τον Γκότι. Αν θέλετε έναν ικανό πολιτικό, εκλέξτε τον Αλτομπράντι. Τέλος, αν θέλετε έναν καλοκάγαθο ηλίθιο, εκλέξτε εμένα!.... Και φυσικά, εκλέχθηκε, έγινε ο Πάππας Βενέδικτος ο ΙΔ΄.

102. «Η σιωπή είναι το ισχυρότερο όπλο του κακού» διαπιστώνει ο M. Magré («το αίμα της Τουλούζης»). Το κατεστημένο επιβάλλει τη σιωπή ακόμα και σε επίλεκτα μέλη του, όταν δεν υπακούουν στον νόμο της Ομερτά του, τα τιμωρεί ανελέητα.

103. Λέγει ο Πλάτων: «ο δίκαιος μαστιγώσεται, στρεβλώσεται, δεδήσεται.... πάντα κακά παθών, ανασχινδυλευθήσεται» (Πολιτεία Β΄ -360 - 364).

7. Ανάμεσα στις δύο ακραίες καταστάσεις υπάρχει μια τρίτη, που η «δημοκρατία» πολύ την προτιμά.

Μερικές φορές δεν είναι δυνατόν, από τα ίδια τα πράγματα, να αποσιωπηθεί η αξία ενός Άριστου. Τότε η «δημοκρατία» την ανάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενη, τον «αναγνωρίζει». Το κάνει όμως με τρόπο τέτοιο, ώστε απονέμοντάς του τυπικές τιμές, να *τον αχρηστεύει ουσιαστικά.*

- Τον εντάσσει σε μια νεκρή ακαδημία δήθεν σοφών.
- Τον χρίει υπουργό σε μια κυβέρνηση ανίκανων.
- Του αναθέτει κάποιο σημαντικό τομέα, αλλά δίχως πραγματική εξουσία.
- Βραβεύει το χειρότερο έργο του.

Μ' ένα λόγο τον «εξυψώνει», για να τον εξουδετερώσει. Το κάνει στήνοντάς τον σ' ένα πανύψηλο βάθρο ή κλείνοντάς τον σ' ένα γυάλινο πύργο. Έτσι του αφαιρεί τη δυνατότητα να δρα κάτω από το βάθρο και να επηρεάζει τα έξω από τον πύργο. Όμως όποιος υποκύπτει στην Κίρκη, αποδείχνει ότι δεν ήταν στ' αλήθεια Άριστος – απλώς έδειξε κάποια στιγμή σαν τέτοιος.

8. Ποιός, λοιπόν, δέχεται να ασχοληθεί με τα κοινά; Ποιος μπορεί να κάνει όλα εκείνα τα καμώματα, που απαιτεί η ψηφοθηρία; Ποιός μπορεί να υπηρετήσει τους ισχυρούς ; Ο μέτριος, «άρα ακίνδυνος». Αλλά ταυτόχρονα πρέπει να είναι και επιτήδειος, άρα «ικανός». Και ηθικά αδίστακτος, άρα «πρόθυμος».

9. Είναι αναπότρεπτο: με τις λεγόμενες «δημοκρατικές» διαδικασίες επικρατούν οι άνθρωποι με τις *επιφανειακές*, αντί για τις ουσιαστικές αρετές. Αυτοί που:

— Μιλούν, αντί για εκείνους που εργάζονται.
— Κολακεύουν, αντί που φωτίζουν.
— Υπόσχονται, αντί που οδηγούν.
— Θορυβούν, αντί που εμβαθύνουν.
— Προβάλλονται, αντί που σκέπτονται.
— Εντυπωσιάζουν, αντί που δημιουργούν.
— Επικοινωνούν, αντί για εκείνους που αποφασίζουν.

Δηλαδή, επικρατούν αυτοί που ματαιοδοξούν, ματαιολογούν και ματαιοπρακτούν.

Αντί για τους εκλεκτούς, οι χυδαίοι[104].

10. Η διαπίστωση δεν ισχύει μόνο στον πολιτικό, αλλά και σε κάθε άλλο τομέα: στα γράμματα, στις τέχνες, στις επιστήμες. Γι' αυτό και ο σύγχρονος πολιτισμός είναι επιφανειακός, ρηχός, επιδερμικός. Τον τόνο τον δίνουν όχι οι Ανάξιοι, αλλά οι *επιτήδειοι*. Και οδηγούν στα αδιέξοδα της παρακμής.

11. Η επικράτηση των επιτήδειων σε βάρος των άξιων, γίνεται και με ένα είδος αντίστροφης «φυσικής επιλογής». Σε κάθε πόλεμο, επανάσταση, σύγκρουση, περιπέτεια, σε κάθε μεγάλη εθνική ή κοινωνική δοκιμασία, οι γενναίοι, οι ρομαντικοί, οι ιδεαλιστές, οι έντιμοι, θυσιάζονται. Σκοτώνονται, γίνονται ανάπηροι, γεμίζουν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ρίχνονται στις φυλακές, εξορίζονται. Έτσι, χάνονται για το σύνολο.

Αντίθετα, οι δειλοί, οι πραγματιστές, οι υλιστές, οι ανέντιμοι, διασώζονται. Διότι σαν τομαριστές καιροσκόποι, μεριμνούν για τον εαυτό τους. Και όντας επιτήδειοι, τον διαφυλάττουν. Και οι πιο επιτήδειοι από τους επιτήδειους, όχι μόνο διασώζονται, αλλά και επωφελούνται από τις ευκαιρίες, που παρέχει κάθε αναταραχή, για να αποκτήσουν πλούτο και δύναμη. Έτσι μπαίνουν στην «ιθύνουσα τάξη» και μετέχουν στην εξουσία. Γι' αυτό βλέπουμε και μια τόσο δυσανάλογη συμμετοχή ασθενών (σωματικά ή πνευματικά) στην άσκηση της εξουσίας, που ορισμένες φορές φθάνει ως το παράλογο[105].

---

104. Γράφει ο Μιγκέλ ντε Ουναμούνο («Διαλογισμοί για τη Χυδαιότητα»): «Νομίζω πως ήταν ο Χομπς, που είπε ότι η δημοκρατία είναι μια αριστοκρατία ρητόρων. Θα μπορούσε να πει δημοκόπων. Ο κατ' επάγγελμα πολιτικός, το κατεξοχήν προϊόν της δημοκρατίας, είναι ο κατεξοχήν εκπρόσωπος της χυδαιότητας. Δεν υπάρχει πολιτική χυδαιότερη από την πολιτική ρητορική! Όποιος θέλει ν' ακούσει ηχηρές κενολογίες ας προσέλθει σε μιαν οποιαδήποτε πολιτική συγκέντρωση».

105. Ο Χ. Τζ. Ουέλς, γράφει ότι μετά από τον πόλεμο του 1914-'18, «παντού άνθρωποι, οι οποίοι πριν εθεωρούντο τυχοδιώκτες αμφίβολης ποιότητας, απόκτησαν δύναμη και επιρροή».

Εξάλλου μετά από κάθε μεγάλη πολιτικο-κοινωνική ανατάτωση, οι νεόπλουτοι γίνονται παντοδύναμοι[106]. Και αυτό συμβαίνει ακόμη, αν όχι ιδίως και μετά από τις επαναστάσεις εναντίον των πλουσίων.

12. Οι μέτριοι, οι αδύναμοι, οι διεφθαρμένοι, είναι ότι πρέπει για το πολιτικό κατεστημένο. Γι' αυτό έχουν μεγάλη ζήτηση. Και όσοι από αυτούς τυχαίνει να είναι και επιτήδειοι, επιλέγονται για το πολιτικό κατεστημένο . Διότι αυτοί, δεν αποβλέπουν στην ίδια την εξουσία, αλλά στις εξωτερικές της εκδηλώσεις. Θέλουν αξιώματα, τιμές, γόητρο, κύρος, σεβασμό, τίτλους και χρήματα. Την ουσιαστική εξουσία την αφήνουν στους *μόνιμους* κατόχους της: στην ολιγαρχία των πραγματικά ισχυρών. Αυτή επιλέγει από τους μέτριους, τους ηθικά χειρότερους. Και αφού τους κρίνει κατάλληλους για υπηρέτες πολυτελείας, τους προωθεί μπροστά στον «κυρίαρχο λαό». Γράφεται το σενάριο. Στήνεται το σκηνικό. Κατανέμονται οι ρόλοι. Και όταν όλα είναι έτοιμα, τότε το θεατρικό έργο «εκλογές» ανεβάζεται. Το κοινό γοητεύεται και χειροκροτεί, ακριβώς, στα σημεία που πρέπει τους ηθοποιούς, που έχει οριστεί να παίξουν τους ρόλους των «καλών», για να εισπράξουν την ψήφο του. Όταν τα πράγματα γίνονται έτσι – κι έτσι γίνονται κατά κανόνα –, τότε μας διαβεβαιώνουν υπερηφάνως ότι έχουμε «δημοκρατική ομαλότητα».

13. Είναι γνωστό πώς οι επιχειρηματίες του είδους κατασκευάζουν τις μεγάλες βεντέτες – «είδωλα» του κοινού: τραγουδιστές, χορεύτριες, ηθοποιούς κλπ.

Καθορίζουν έναν «τύπο» ειδώλου λ.χ. «το κορίτσι της γειτονιάς», «ο έντιμος σκληρός», «το θρασύ γυμνασιοκόριτσο, «ο συμπαθητικός άσχημος» και μετά εργάζονται, για να παράγουν αυτόν

106. Όπως στην περίπτωση του Φ. Ντ. Ρούσβελτ, για τον οποίο ο Μουσολίνι είπε: «Ποτέ στην ιστορία κάποιο έθνος δεν κυβερνήθηκε από παραλυτικό. Υπήρξαν βασιλιάδες φαλακροί, χοντροί, κωμικοί ακόμη και χαζοί. Ποτέ όμως δεν υπήρξε βασιλιάς, που έπρεπε να τον στηρίζουν, για να πάει στην τουαλέτα ή για να καθήσει στο τραπέζι».

τον τύπο: Μαζεύουν υποψήφιους. Διαλέγουν τον κατάλληλο. Και τον παραδίδουν στους ειδικούς. Αυτοί θα τον μάθουν να ντύνεται, να μιλά, να περπατά, να συμπεριφέρεται, ακριβώς, όπως απαιτεί ο τύπος του.

Μακιγιέρ, ενδυματολόγοι, δάσκαλοι γλωσσών και ρυθμικής εργάζονται σκληρά. Όταν η «μοιραία γυναίκα» ή ο «κλασικός τζέντλεμαν» ετοιμαστούν, τους παραλαμβάνουν οι διαφημιστές. Και το νοήμον κοινό εκστασιάζεται με το «προ-κατ» είδωλό του.

Ακριβώς, το ίδιο γίνεται και στην πολιτική. Πλουτοκράτες, μυστικές υπηρεσίες, ξένες δυνάμεις και γενικά οι παράγοντες του παρασκηνίου κρίνουν ότι στην α΄ χώρα χρειάζεται ένας «δημοκόπος σοσιαλιστής» ή ένας «αντιδημαγωγικός σοβαρός συντηρητικός» πολιτικός (ή και οι δύο). Διαλέγουν λοιπόν κάποιον από τους πολιτευόμενους που «προσφέρεται». Μετά οι ιδιοκτήτες των μέσων παραγωγής κοινής γνώμης τον κατασκευάζουν και τον τοποθετούν στην συνείδηση του «κυρίαρχου λαού».

Τέλος, αυτός, καλείται στην παράσταση (στις κάλπες) και ψηφίζει το «σωτήρα» του[107].

14. Έτσι, τα πολιτικά (και τα παραπλήσια τους στρατιωτικά, ακαδημαϊκά, δημοσιοϋπαλληλικά κλπ.) αξιώματα, δεν κατακτώνται. *Απονέμονται*. (Ισχύει, δηλαδή, σ' αυτά το αντίθετο απ' ότι για την ελευθερία). Έχουν όμως ένα αντίτιμο. Για να στα απονείμουν οφείλεις να παραιτηθείς από κάθε αυθυπαρξία σου. Να ενταχθείς στο σύστημα και να ενσωματωθείς σ' αυτό. Αν φθάσεις κατά λάθος σε κάποιο αξίωμα, χωρίς να καταβάλεις το τίμημα και επιμείνεις στην αντι-αγελαία υπόστασή σου, καταστρέφεσαι. Ο «δημοκρατικός» μηχανισμός διαπράττει κάποτε σφάλματα, αλ-

107. «Το χρήμα και η κατά βούληση κατασκευή εικόνων άγουν και φέρουν τις εκλογικές διαδικασίες. Ο κόσμος ψηφίζει τη συσκευασία...» έγραφε η Αμερικανίδα δημοσιογράφος Barbara W. Tuchman (δύο φορές βραβείο Πούλιτζερ). Χαρακτηριστικό: Τα μέσα ενημέρωσης απέφευγαν να δείχνουν το Φ. Ρούζβελτ στο αναπηρικό του κάθισμα – φρόντιζαν να τον παρουσιάζουν σαν να μιλούσε όρθιος. Αντίθετα, προκειμένου για τον Τζωρτζ Ουάλλας, τόνιζαν την αναπηρία του.

λά σπεύδει να τα επανορθώσει από μόνος του.

15. Καμιά φορά, αναπάντεχα, το κοινό αντιλαμβάνεται ή διαισθάνεται την κοροϊδία. Τότε εξανίσταται. Και τα κάνει λίμπα. Είναι η εξαίρεση – η επανάσταση. Οπότε, οι «δημοκράτες» θρηνούν για την «παραβίαση της δημοκρατικής ομαλότητας».

Φυσικά, το «δημοκρατικό» σύστημα, προνοεί για την συντριβή αυτών των εξαιρέσεων. Έτσι διασφαλίζει την ανενόχλητη απολαβή των εξωτερικών εκδηλώσεων της εξουσίας στα όργανα των ισχυρών, που παριστάνουν τους «εκλεκτούς του λαού». Και διαιωνίζει τη νομή της ίδιας της εξουσίας στους ισχυρούς.

16. Η συντριβή όσων αμφισβητούν τις δημοκρατικές αξίες γίνεται με πολλούς τρόπους. Φυσικά, υπάρχουν και συνταγματικά και νομοθετικά μέτρα για την κατοχύρωση της «δημοκρατικής νομιμότητας» εναντίον των εχθρών της. Διότι η τάχα «δημοκρατία», δημοκρατικότατα, σου απαγορεύει να της αμφισβητείς ότι είναι το τελειότερο πολίτευμα (Αναλυτικότερα στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο).

17. Όπως είδαμε, *ο λαός στη «δημοκρατία» δεν ασκεί καμιά κυριαρχία.* Μήπως όμως ασκούν οι υποτιθέμενοι «εκπρόσωποί» του; Όχι. Διότι οι διαδικασίες για την ανάδειξή τους είναι τέτοιες, ώστε τελικά δεν αντιπροσωπεύουν ούτε τον εαυτό τους. Για να αναδειχθεί σε υποψήφιο και ακόμη περισσότερο, για να μετάσχει ενεργά στην προεκλογική εκστρατεία και να εκλεγεί πολιτευόμενος, οφείλει να δηλώσει υποταγή:

- Σε κάποιο κόμμα.
- Στην ηγεσία του κόμματος.
- Στους κομματάρχες.
- Στις οργανωμένες ομάδες πίεσης και επιρροής.
- Στους άρχοντες της κοινής γνώμης.
- Στους χρηματοδότες.

Τελικά ο «βουλευτής» είναι πιο απροσωποιημένος και *κενός από βούληση* απ' όσο ένας μέσος πολίτης, που διατηρεί κάποια ίχνη ελεύθερης κρίσης και συμπεριφοράς.

18. Φθάνοντας στο κοινοβούλιο, ο «αντιπρόσωπος του λαού» είναι *υποχρεωμένος*, αν θέλει, να επιβιώσει και να σταδιοδρομήσει πολιτικά:

— Να τηρεί την κομματική πειθαρχία.

— Να υπακούει στα νεύματα εκείνων που κρατούν τα νήματα.

— Να υπηρετεί τα συμφέροντα των χρηματοδοτών και κομματαρχών του.

Έτσι οι «αντιπρόσωποι του λαού» δεν ενεργούν σαν άτομα, αλλά σαν μέλη ομάδας πειθαρχημένης. Στις περισσότερες και κρίσιμες περιπτώσεις η ψηφοφορία θα μπορούσε να περιορίζεται ανάμεσα στους κομματικούς αρχηγούς. Η κομματική πειθαρχία τηρείται γιατί αυτό επιβάλλει το ατομικό συμφέρον του κάθε «εκπροσώπου του λαού».

19. Η εκτελεστική εξουσία διαθέτει την πλειοψηφία των μελών του νομοθετικού σώματος. Άρα στην πραγματικότητα διαθέτει αυτό το σώμα. Απορροφά, λοιπόν, τη νομοθετική εξουσία. Η κυβέρνηση εισηγείται τα σχέδια νόμων, επιβάλλει την ψήφιση τους, έχει το δικαίωμα να διαλύει τη βουλή[108]. Επήλθε συγχώνευση νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας. Έτσι εξουδετερώθηκε ο έλεγχος της δεύτερης από την πρώτη, αφού η πλειοψηφία των «ελεγχόντων» είναι κυβερνητική. Ταυτόχρονα αχρηστεύθηκε και ο περιορισμός της εκτελεστικής εξουσίας από το νόμο, αφού οι νομοθετούντες δεν είναι παρά η άλλη όψη της κυβέρνησης.

Τελικά, η «βουλή των αντιπροσώπων» ούτε βουλεύεται ούτε αντιπροσωπεύει. Αποτελεί διακοσμητικό στοιχείο του συστήματος.

20. Κύριο όργανο της ολιγαρχίας των ισχυρών, στήριγμα

---

108. Ο Μπ. Ράσσελ γράφει: «Η πλειοψηφία του κοινοβουλίου αποφασίζει ποιο κόμμα θα κυβερνήσει, αλλ' αφού το αποφασίσει, δεν μπορεί στην ουσία ν' αποφασίσει τίποτ' άλλο. Προτάσεις νόμων σπανίως καν ψηφίζονται, αν δεν εισαχθούν από την κυβέρνηση. Έτσι η κυβέρνηση είναι ταυτόχρονα νομοθετικό και εκτελεστικό σώμα και η εξουσία της περιορίζεται μόνον από την ανάγκη της περιοδικής διενέργειας γενικών εκλογών».

της «δημοκρατικής ομαλότητας» και κεντρικό πρόσωπο της πολιτικής σκηνής (που όμως κινείται από το παρασκήνιο) είναι ο «δημοκράτης πολιτικός»: ο άνθρωπος που *καταφέρνει* να παίρνει και την υποστήριξη των ολίγων ισχυρών και την ψήφο των πολλών αδυνάμων. Είναι ο επιτήδειος που έχει την ικανότητα και τους ισχυρούς να υπηρετεί και τα θύματά τους να ευχαριστεί. Ο καθένας αντιλαμβάνεται ποια πρέπει να είναι η ηθική ποιότητα αυτού του ανθρώπου[109].

21. Βασικά προσόντα του «δημοκρατικού πολιτικού», που του επιτρέπουν ν' αναδειχτεί σε «εκλεκτό του λαού», είναι:

— Η δουλική υποταγή στους ολίγους ισχυρούς.

— Η υποκρισία του απέναντι στους πολλούς.

— Η ικανότητά του να εξαπατά τον «κυρίαρχο λαό».

Μ' ένα λόγο, πρέπει να μπορεί να εξυπηρετεί τους ολίγους δια των πολλών, πείθοντας τους δεύτερους ότι είναι «δικός τους» και εκπροσωπεί τη δική τους θέληση και τα δικά τους συμφέροντα.

Κύρια «αρετή», λοιπόν, του «δημοκράτη πολιτικού» είναι η *υποκρισία*.

Όποιος δεν ξέρει να υποκρίνεται, δεν ξέρει και να πολιτεύεται σε μια «δημοκρατία». Κι όσο καλύτερα υποκρίνεται, τόσο καλύτερος πολιτικός είναι[110].

109. Ο Χ. Φαστ, στον «Σπάρτακο», βάζει το Λέντελο Γράκχο να λέει: «Η πολιτική απαιτεί τρία ταλέντα και καμιάν αρετή. Τα τρία ταλέντα ειναι: α) να καταφέρνεις να είσαι πάντα με τους νικητές. β) Να εγκαταλείπεις έγκαιρα τους χαμένους, αν διαλέξεις λάθος παράταξη. γ) Να μην έχεις εχθρούς.

110. Θαυμάσια είναι η φανταστική συζήτηση του πολιτικού Γράκχου με τον φιλόσοφο Κικέρωνα στο «Σπάρτακο» του Χ. Φαστ: «Ζούμε δημοκρατικά. Κι αυτό σημαίνει οι περισσότεροι να μην έχουν τίποτα και να τα 'χουν οι λίγοι όλα! Κι εκείνοι που τα 'χουν όλα πρέπει να στηρίζουν την άμυνά τους και την προστασία τους σ' εκείνους που δεν έχουν τίποτα... Είναι ανάγκη να στηριζόμαστε σ' άλλων τις πλάτες. Μα είναι κι ανάγκη να πιστεύουμε τα ψέματα μας τάχα;

.....

— Ποια είναι η δύναμη, που διατηρεί τούτο το παράλογο αίνιγμα της κοι-

22. Η τέχνη της *υποκρισίας* είναι η κατεξοχήν τέχνη των κοινοβουλευτικών ανδρών.

Η *δημοκοπία* είναι η «σοφία» τους.

Και το *ψέμα* το βασικό εργαλείο της «δουλειάς» τους.

23. Οι «κοινοβουλευτικοί άρχοντες» έχουν ακατάπαυστα στο στόμα τους τις «μαγικές λέξεις»: ελευθερία, δημοκρατία, δικαιοσύνη, ειρήνη, λαϊκή κυριαρχία, ευημερία του λαού, ισοπολιτεία, αξιοκρατία κοκ[111]. Και ουδέποτε τηρούν τίποτε απ' όλα αυτά[112]. Γι' αυτό έχει καταστεί κοινή συνείδηση ότι το να απαιτήσουμε από έναν πολιτικό ειλικρίνεια και τήρηση των υποσχέσεών του θα ισοδυναμούσε με το να απαιτήσουμε να απαρνηθεί

νωνίας;

— Εγώ, είπε ο Γράκχος. Εγώ 'μαι αυτή η δύναμη. Ο πολιτικός είναι το τσιμέντο, που δένει και συγκρατεί αυτό το θεότρελο σπίτι... Δε μπορούν οι πατρίκιοι να την κάνουν αυτή τη δουλειά μόνοι τους..... Αν το δοκιμάζανε, ο κόσμος θα γύριζε τ' ανάποδα μέσα σε μια μέρα! Και για τούτο έρχονται σ' ανθρώπους σαν κι εμένα. Δεν θα ζούσανε χωρίς εμάς. Εμείς κάνουμε λογικό το παράλογο, βάζουμε μια τάξη στην αταξία. Είμαστε οι μάγοι. Κάνουμε πιστευτή μια απάτη... Λέμε στο λαό «είσαι η δύναμη». Ο ψήφος σου είν' η δύναμη... Τίποτα πιο ανεχτίμητο απ' τη λευτεριά που χαίρεσαι»... Κι έτσι, μας ψηφίζουν. Κι όχι μονάχα αυτό, παρά κλαίνε κι από πάνω για μια ήττα μας. Και νιώθουν τον εαυτό τους μάλιστα περήφανο κι ανώτερο – επειδή δεν είναι δούλοι... Ε, να, το λοιπόν, αυτή 'ναι η τέχνη μου εμένα, Κικέρων. Ποτέ σας μην υποτιμάτε τους πολιτικούς το καλό που σας θέλω».

111. Ο Σίμων Σούντφελντ (Μαξ Νορντάου) στα «κατά συνθήκη ψεύδη» γράφει: «Ονομάσαμε τους εκλογείς ζώα που ψηφίζουν. Εξαιρετικά σωστός ο χαρακτηρισμός. Ο κοινοβουλευτισμός δημιουργεί συνθήκες ανάλογες με της πατριαρχικής εποχής. Οι βουλευτές παίρνουν τη θέση των πατριαρχών, η δύναμή τους εδράζεται στα κοπάδια τους. Μόνο που αυτά δεν τα αποτελούν πια σήμερα πραγματικά κτήνη, αλλά ζώα, που την ημέρα των εκλογών ρίχνουν το ψηφοδέλτιο τους στην κάλπη... Ο πολιτικός έχει ανάγκη από την υποστήριξη του πλήθους. Και την αποσπά με υποσχέσεις και λόγους πομπώδεις, που τους απαγγέλει μηχανικά, όπως ο ζητιάνος το πάτερ ημών».

112. Γράφει γι' αυτούς ο *Δημόκριτος*: «Κίβδηλοι και υποκριτές, κάνουν τα πάντα με τα λόγια, αλλά στην πράξη, τίποτα» Απ. Β. 82, Και «ενώ κάνουν τα αίσχιστα, εκφωνούν άριστους λόγους» Απ. 53α.

τον εαυτό του. Αυτό το ξέρουν όλοι: Και όμως εξακολουθούν να ψηφίζουν τους πολιτικούς, διότι, όπως έλεγε και ο Μακιαβέλλι, «οι άνθρωποι είναι τόσο απλοϊκοί και τόσο σκύβουν στην τωρινή ανάγκη, που ο απατεώνας θα βρίσκει πάντα θύματα ν' απατά». Γνωστό είναι άλλωστε το ανέκδοτο του Αριστείδη, που δεν κατάφερνε να εκλεγεί, επειδή δεν έκανε ρουσφέτια. Κάποτε άλλαξε τακτική και αμέσως εκλέχθηκε άρχοντας. Τότε, είπε στο πλήθος:

«Άνδρες Αθηναίοι! Εγώ περισσότερο ντρέπομαι για την τιμή, που μου κάνατε σήμερα, παρά για την καταψήφισή μου στο παρελθόν. Και εσάς, συλλυπούμαι, που προτιμάτε ανθρώπους, που σπαταλούν τα δημόσια χρήματα για ρουσφέτια προς τους φίλους τους, αντί για εκείνους που τα φυλάνε»[113]. Τέτοιοι είναι οι λαοί και φυσικά τέτοια και τέτοιους θέλουν.

24. Η συμπεριφορά των πολιτευομένων στις προεκλογικές περιόδους θυμίζει το «Βίων Πράσες» του Λουκιανού, όπου σ' ένα θεϊκό δημοπρατήριο κάθε «φιλόσοφος» προσπαθεί να πλασάρει το σύστημα και ιδίως τον εαυτό του, διατεινόμενος ότι αυτός είναι «ο μόνος σοφός, ο μόνος καλός, ο μόνος δίκαιος, ο μόνος γενναίος άρχοντας, αρχηγός, ρήτορας, νομοθέτης μάγειρας, παπουτσής, χτίστης... και ότι άλλο θες». Από αυτούς:

— Ο Αρίστιππος ο Κυρηναίος υπόσχεται σε όλους «Βίο γλυκό και τρισευτυχισμένο, όλο τρυφή και καλοπέραση» (=σοσιαλιστής).

— Ο Περιπατητικός (που με απόλυτη άνεση περνάει από το ένα σύστημα στο άλλο) παριστάνει το «μετρημένο, το συγκαταβατικό, τον καταδεχτικό, τον καλόβολο... και το σπουδαιότερο είναι διπλός: άλλος είναι μέσα και άλλος δείχνεται απ' έξω (=συντηρητικός).

— Ο Σωκράτης κηρύττει την «κοινοκτημοσύνη αγαθών και γυναικών» (=κομμουνιστής)

— Ο Ζήνων ο Στωικός σκαρώνει απίθανα σοφίσματα κοκ. (=φιλελεύθερος).

113. Πλούταρχος «Πολιτικά παραγγέλματα» 807.

Και ο Λουκιανός σαρκάζει αυτές τις πλεκτάνες των λόγων, στις οποίες διαπρέπουν οι «δημοκράτες» πολιτευόμενοι, επαληθεύοντας το Βίσμαρκ, που είπε: «Τα μεγαλύτερα ψέματα λέγονται πριν από τις εκλογές, κατά τον πόλεμο και μετά από το κυνήγι».

25. Γιατί όμως αυτού του είδους οι άνθρωποι ασχολούνται με την πολιτική; Απάντησα ήδη: Επειδή επιθυμούν τα *εξωτερικά* γνωρίσματα της εξουσίας και τις *υλικές* παροχές της. Δηλαδή, από *ματαιοδοξία* ή από *ιδιοτέλεια*. Αν η άσκηση εξουσίας ήταν πραγματικά αυτό που πρέπει να είναι, δηλ. έντιμη και ανιδιοτελής υπηρεσία προς το σύνολο, *ελάχιστοι* θα την ήθελαν. Στις «δημοκρατίες» όμως τη διεκδικεί πλήθος υποψηφίων, ακριβώς, γιατί από την άσκησή της ωφελείται ο άρχων και όχι ο αρχόμενος[114]. Πόσοι από τους «δημοκράτες» πολιτικούς θα απόμεναν, αν εφαρμοζόταν το κριτήριο του Πινδάρου «Ο πολιτικός αριστοτέχνης και δημιουργός ευνομίας και δίκης»[115]. Κανείς. Διότι, όπως λέγει ο Τζων Γουίν-Τάυσον: «Λάθος άνθρωποι είναι πάντα στην εξουσία. Διότι, αν δεν ήσαν στην εξουσία, δε θα ήσαν λάθος άνθρωποι».

γ) Ο Απρόσωπος Τρόμος.

«Όποιος δεν πάει με τη γνώμη τους τον δυναστεύουν ..... (ο Άριστος) είναι σαν άνθρωπος πεσμένος ανάμεσα σε θηρία»

Πλάτων
(«Πολιτεία», 189)

1. Η εξουσία στις «δημοκρατίες» είναι διασπαρμένη σε αμέτρητους φορείς, που ο καθένας τους κατέχει και από κάποιο μι-

114. *Ο Δημόκριτος* γράφει για τα έργα τέτοιων ανθρώπων «οι κακοί, όταν καταλάβουν αξιώματα, όσο πιο ανάξιοι είναι, τόσο πιο ανέμελοι γίνονται και φουσκώνουν από αφροσύνη και θράσος» (Απ. Β΄ 254). Και ο *Αισχίνης*: «Πονηρά δε φύσις, μεγάλης εξουσίας επιλαθομένη δημοσίας απεργάζεται συμφοράς (Κτησ. 483).

115. Ο Μιγκέλ ντε Οναμούνο γράφει για τους καλούς δημοκρατικούς ρήτο-

κρό και φαινομενικά ασήμαντο κομματάκι της. Ο κατακερματισμός της πολλαπλασιάζει τη δύναμή της. Διότι την απαλλάσσει (και τους φορείς της) από το αίσθημα της ευθύνης και από το φόβο της λογοδοσίας (στον εξεγερμένο λαό, στο νικητή εχθρό, στην Ιστορία ή στο Θεό). Η δήθεν «εκδημοκρατισμένη» εξουσία είναι *απειροπρόσωπη* και για αυτό *απρόσωπη* και *ανεύθυνη*[116]. Δεν είναι πια μια συγκεκριμένη δύναμη προσωποποιημένη σε επώνυμους και άρα *υπεύθυνους* φορείς. Είναι ένα απέραντο πλέγμα σχέσεων δύναμης, μια πολυσύνθετη κατάσταση, που την καθιστά πανταχού παρούσα, με αναρίθμητες *σχέσεις υπεροχής και μειονεξίας*.

2. Ο γραφειοκράτης, ο εργοδότης, ο καθηγητής, ο δικαστής, οι χωροφύλακες, η εκκλησία, ο πλούσιος, ο αξιωματικός, ο μορφωμένος, *υπερέχουν* απέναντι στον υπήκοο, στον εργαζόμενο, στο φοιτητή, στον πολίτη, στον πιστό, στο φτωχό, στο στρατιώτη, στον αμόρφωτο. Άρα τον *εξουσιάζουν*. Πίσω από τις μάσκες της ισότητας, της ελευθερίας, του «συμβολαίου» και του «γενικού καλού», βρίσκεται η *πανταχού παρούσα ιεραρχία σχέσεων εξουσίας και υποταγής*.

3. Στη «δημοκρατία», ο δικτάτορας δεν έχει όνομα. Είναι όμως υπαρκτότερος από ποτέ. Το «δημοκρατικό» μαστίγιο είναι χίλιες φορές πιο αποτελεσματικό από εκείνο του συγκεκριμένου (και γι' αυτό αντιμετωπιζόμενου) τύραννου.

Το «δημοκρατικό» σύστημα είναι απρόσωπο. Έχει όμως μιαν ιδιότητα. Αυτόματα, από μόνο του, επισημαίνει την παραμικρή τάση ανταρσίας και *εξουδετερώνει* εκείνον που τολμά να το αμφισβητήσει, ιδίως αν δεν πρόκειται ούτε για φτωχό ούτε για α-

ρες: «Υπάρχει μια μορφή χυδαιότητας, που είναι η τρομερότερη και πιο ζημιογόνα απ' όλες, η χυδαιότητα που λάμπει. Η λάμψη κάνει πιο χυδαία τη χυδαιότητα» («Διαλογισμοί για τη χυδαιότητα»).

116. Ο Μαρκούζε θεωρεί τη «δημοκρατία» πιο καταπιεστική από άλλα εξουσιαστικά συστήματα, διότι σ' αυτήν η δύναμη καταστολής παίρνει τη μορφή διάχυτου πατερναλιστικού προστατευτισμού. («Λογική και Επανάσταση»).

πλό αναγνώστη εφημερίδας ούτε για άγνωστο εργάτη. Το κατεστημένο είναι πιο αδυσώπητο, όταν ο αμφισβητίας ανήκει φύσει σ' αυτό[117]. Μια διαφορά με τον ολοκληρωτισμό: η εξόντωση συνήθως είναι πολιτική και αν χρειαστεί και ηθική, χωρίς να αποκλείεται και σε έσχατες περιπτώσεις και κρίσιμες καταστάσεις και η φυσική, που χαρακτηρίζει τον ολοκληρωτισμό.

4. Την απάτη για δήθεν «δημοκρατική» εξουσία τη συντηρεί η δύναμη - Άγνοια. Και την αποκαλύπτει η δύναμη - Λόγος. Η πρώτη συγκαλύπτει, ενώ ο δεύτερος αποκαλύπτει την ουσία - καταπίεση, που κρύβεται πίσω από τη σκόπιμη πολυπλοκότητα της «δημοκρατικής» εξουσίας.

Γι' αυτό βασική αποστολή της «δημοκρατικής» εξουσίας είναι η *αποβλάκωση* των μαζών, με την Άγνοια και τη φίμωση του

117. Στη νεογέννητη και πιο υποδειγματική «δημοκρατία», την Αμερικάνικη, ο Τζων Άνταμς υπήρξε από τους πρωτεργάτες της Επανάστασης, των Διακηρύξεων και Συνταγμάτων της. Και όμως το 1781 πιθανώς έχασε την προεδρία (εκλέχθηκε ο Ουάσινγκτων), επειδή δύο χρόνια προτύτερα τόλμησε να εκδόσει τη «Συνηγορία των Συνταγμάτων της Κυβέρνησης των ΗΠΑ», που θεωρήθηκε έργο αριστοκρατικό και αντιδημοκρατικό. Και αυτά την επόμενη της νικηφόρας «δημοκρατικής» επανάστασης. Το 1946 ο Ουίλλιαμ Ντάγκλας, μέλος του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ, καταδίκασε τη Δίκη της Νυρεμβέργης διότι το «έγκλημα» των κατηγορουμένων σ' αυτήν προέκυψε με νόμο POST FACTO (μετά από την πράξη) πράγμα που σήμαινε ότι «στη θέση ενός θέματος αρχής χρησιμοποίησαμε τη δύναμη και την ισχύ μας σαν νικητές». Πολλοί συμμερίζονταν την άποψή του, αλλά για λόγους σκοπιμότητας απέφυγαν να «εκτεθούν». Ο μόνος που τόλμησε να πάρει ανοιχτά την ίδια θέση, ήταν ο γερουσιαστής Ρόμπερτ Ταφτ, γιος του Ουίλλιαμ Ταφτ, που είχε διατελέσει πρόεδρος των ΗΠΑ (1908-1911) και ήταν ο επικρατέστερος για υποψήφιος των ρεπουμπλικάνων στις προεδρικές εκλογές του 1948. Το έπραξε με μία ομιλία του, στις 6 Οκτωβρίου στο Κολλέγιο Κένυον του Οχάιο, με θέμα «Ίση δικαιοσύνη μπροστά στο νόμο». Αποτέλεσμα: Έχασε το χρίσμα. Τον κατηγόρησαν ότι ύψωσε τη φωνή του, για να υπερασπίσει «δολοφόνους». Στην πραγματικότητα είχε διαπράξει την απερισκεψία να υπερασπιστεί μια θεμελιώδη αρχή της «Δημοκρατίας». Και η τελευταία τον τιμώρησε. Πολλά χρόνια αργότερα ο Τζων Κέννεντυ στη «Σκιαγραφία των Γενναίων» εκφράζει το θαυμασμό του για το Ρ. Ταφτ, αλλά ποιο το όφελος;

Λόγου. Αυτό τελικά οδηγεί στην αποβλάκωση και των ίδιων των εξουσιαστών. Αποτέλεσμα οι τελευταίοι είναι απίστευτα ανίκανοι. Και μισούν θανάσιμα τη γνώση και κάθε γνώστη.

5. *Η εξαίρεση είναι ο τρόμος των «δημοκρατών»* και τη διώκουν αμείλικτα. Εξαίρεση είναι όποιος αρνείται:

— Να ισοπεδωθεί στην άμορφη μάζα - τον πολτό της Ιστορίας.

— Να ενταχθεί σε έτοιμα σχήματα, απαλλοτριώνοντας τη σκέψη και τη βούλησή του.

— Να προσχωρήσει σε θολικές «ιδεολογίες», παραιτούμενος από κάθε κριτική διάθεση.

— Να τακτοποιηθεί σε κάποιο από τα συρταράκια με τις ετικέτες «δεξιά», «κέντρο», «αριστερά» κλπ.

— Να ακολουθήσει πειθήνια τους αναγνωρισμένους «αρχηγού,ς αναθέτοντάς τους την εν λευκώ ισόβια «εκπροσώπησή» του.

— Να σχηματίζει «γνώμη» από τα κατευθυνόμενα μέσα μαζικής αποβλάκωσης.

Μ' ένα λόγο: Εξαίρεση είναι όποιος:

— Αρνείται να παραιτηθεί από την προσωπικότητά του.

— Επιμένει να σκέπτεται μόνος του.

— Διεκδικεί το δικαίωμα να αποφασίζει αφ' εαυτού του.

— Υπερασπίζεται το αυθυπόστατό του.

6. Δεν είναι η «αριστερά» ο κίνδυνος για τους κεφαλαιοκράτες των «δημοκρατιών» ούτε η «δεξιά» για τους κομμουνιστές. Οι εξαιρέσεις, δηλ. τα ανεξάρτητα, τα ελεύθερα Πρόσωπα, «οι λύκοι, που περπατούν μόνοι τους», αυτοί είναι οι εχθροί και *γι' αυτούς και για εκείνους*. Και τους συντρίβουν, οι ολοκληρωτισμοί με το γυμνό και οι «δημοκρατίες» με τον απρόσωπο τρόμο.

7. *Ο τρόμος, όταν δεν έχει πρόσωπο, είναι πιο αποτελεσματικός*. Στη «δημοκρατία» τον ασκεί η «ανεξάρτητη δικαιοσύνη». Δηλαδή, ένα πλέγμα από νόμους, διατάξεις, διαδικασίες και υπηρεσίες, που συνθέτουν ένα πελώριο δίχτυ και αλλίμονο σ' όποιον μπερδευτεί στους ιστούς του, σαν τον ήρωα του Κάφκα στη «Δίκη» του.

Η «δημοκρατία» είναι μια πελώρια ποικιλώνυμη, πολυπρόσωπη και γι' αυτό ουσιαστικά *ανώνυμη και απρόσωπη γραφειοκρατία*, ανεύθυνη μέσα στο φοβερό δαίδαλο των αναρμόδιων. Η ευθύνη διαχέεται, σκορπίζεται, μοιράζεται στο άπειρο και χάνεται σ' ένα απέραντο πλήθος «λειτουργών» και «οργάνων», ενώ η εκτελεστική έννοια, τάχα «δεν αναμιγνύεται». Έτσι ο διωκόμενος υφίσταται «νόμιμη αδικία» (Μοντεσκιέ), που είναι και η χειρότερη και ψυχικά η πιο δυσβάστακτη.

8. *Ο τρόμος στη «δημοκρατία» δεν έχει όνομα*. Το σύστημα δείχνει στον κόσμο «το αγαθό» του πρόσωπο, τον «ελευθερόφιλο» εαυτό του: με εκλογές, κοινοβούλιο, διάλογο, κριτική κλπ. Και την ίδια ώρα, πίσω από αυτή την πρόσοψη, η αόρατη μηχανή του συστήματος συντρίβει αδυσώπητα κάθε ουσιαστικό αντίλογο, κάθε αληθινή, όχι συμβατική διαφωνία, κάθε θεμελιακή αντίρρηση. Κάθε πράξη που δεν εντάσσεται στο «σενάριο» απαγορεύεται. Κάθε αυτόκλητος, που επιμένει να βγει στη σκηνή, ενώ δεν προβλέπεται από την κατανομή των ρόλων, εξουδετερώνεται. Σ' αυτό συμφωνούν όλοι οι παράγοντες του κατεστημένου των ποικιλώνυμων «δημοκρατιών» δεξιοί, κεντρώοι, αριστεροί: οι ανθρώπινες ψυχές πρέπει να ισοπεδώνονται με το δέος.

9. Το φαινόμενο δεν είναι νέο. Έτσι γινόταν πάντοτε, από καταβολής «δημοκρατίας». Ο Πλάτων διαπίστωνε ότι «όποιος δεν πάει με τη γνώμη τους (των ισχυρών) τον δυναστεύουν με στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων, με πρόστιμο και με θανατικές ποινές»[118]. «Όποιος διαφωνεί, επειδή σκέπτεται και φιλοσοφεί ζητώντας το καλύτερο, είναι σαν άνθρωπος πεσμένος ανάμεσα σε θηρία... (και) δεν μπορεί να φέρει ούτε στον εαυτό του ούτε στους άλλους καμιά ωφέλεια, αφού θα αφανιστεί, πριν προφθάσει να κάμει κανένα καλό στην πόλη»[119].

10. Οι Άριστοι, που βρίσκουν το φως και προσπαθούν να το δείξουν και στους άλλους, βγάζοντάς τους έξω από το σκοτεινό

118. «Πολιτεία» 189

119. «Πολιτεία» 517 Α.

σπήλαιο των «δημοκρατικών» ψευδαισθήσεων, που τις προκαλούν οι τεχνητές οφθαλμαπάτες και οι από συνήθεια και αυτόματη παραδοχή αυταπάτες, επισημαίνονται. Γίνονται ο στόχος των κρυμμένων ισχυρών και των φανερών μετρίων. Και εξοντώνονται. Έτσι έγινε με τους Πυθαγόρειους και με το Σωκράτη, έτσι γίνεται πάντοτε, σήμερα *χειρότερα* από άλλοτε, σήμερα *σκληρότερα* από πριν. Γι' αυτό η απελευθερωτική προσπάθεια του φιλόσοφου ήταν πάντοτε εξαιρετικά *επικίνδυνη* και σήμερα είναι περισσότερο από ποτέ[120].

δ) Συμπεράσματα.

Στην «Πολιτεία του ο Πλάτων βάζει το Θρασύμαχο να υποστηρίζει ορισμένες απόψεις, με τις οποίες αμφισβητούνται τα ίδια τα θεμέλια της (δημοκρατικής) Πολιτείας. Λέει ο Θρασύμαχος ότι δίκαιο (=«το γενικό καλό» των συγχρόνων) είναι «το του κρείττονος συμφέρον» αφού:

120. Ο Ρομπέρ ντε Ερτ (ROBERT DE HERTE) γράφει («Elements αρ. 3, Ιαν-Φεβ. 1973) για την πνευματική τρομοκρατία, που ασκείται τόσο στις «δημοκρατίες», όσο και στον ολοκληρωτισμό.

«Ο τάδε Αμερικάνος βιολόγος, που δεν ανακάλυψε την ισότητα με το μικροσκόπιό του δεν έχει πια το δικαίωμα να παραδίδει τα μαθήματά του. Ο δείνα άλλος ψυχολόγος, που ανάλαβε την ψυχομετρική μελέτη των φυλετικών διαφορών, ξυλοκοπείται. Ο τάδε Ρώσος συγγραφέας, που αρνείται στην KGB να του κρατά την πένα του, βρίσκεται έγκλειστος σε ψυχιατρικό άσυλο. Ο δείνα Γερμανός γλύπτης, που δεν είχε την καλή ιδέα να πάψει να εργάζεται, όταν έπρεπε, εξορίζεται μέσα στην ίδια του τη χώρα, αφού προηγουμένως τα έργα του ακρωτηριάστηκαν ή καταστράφηκαν. Ο τάδε Γάλλος δημοσιογράφος, που προτείνει στη Δύση μια νέα ηθική, δέχεται καταιγισμό ύβρεων από μια κριτική, που χθες ακόμη περηφανευόταν ότι είναι «*αντικειμενική*». Ο δείνα συγγραφέας, που σε κάποιο μυθιστόρημά του φαντάζεται την εισβολή του τρίτου Κόσμου στην Ευρώπη, βλέπει να μποϋκοτάρεται το βιβλίο του. Ο τάδε Αυστριακός ηθολόγος, θραθείο Νόμπελ, οφείλει να δηλώσει μετάνοια, επειδή πριν από τριάντα χρόνια, την εποχή που οι σημερινοί αντίπαλοί του δήλωναν υπερηφάνως «σταλινικοί», έγραψε τρεις δωδεκάδες αράδες, στις οποίες έχει αντίρρηση η παγκόσμια συνείδηση. Ιδού η πνευματική τρομοκρατία».

- Τι είναι δίκαιο και τι άδικο, ορίζονται από το νόμο.
- Ο νόμος κατασκευάζεται από τους ισχυρούς.
- Αυτοί τον φτιάχνουν τέτοιον, που να εξυπηρετεί το συμφέρον τους.
- Ο λαός εξαναγκάζεται να παραδεχθεί αυτόν το νόμο.

Άρα «γενικό καλό» είναι τελικά το «καλό» των ισχυρών. Βέβαια, ο Σωκράτης αντικρούει το Θρασύμαχο και έτσι μας λένε ότι τάχα ο Πλάτων παράθεσε αυτές τις απόψεις των «αμφισβητιών» μόνο και μόνο, για να τις αποδείξει λαθεμένες. Πρόκειται για εκούσια ή ακούσια παρεξήγηση. Ο Πλάτων δε θέλει να καταρρίψει τις θέσεις του Θρασύμαχου, αφού και ο ίδιος αρνείται τη «δημοκρατία» και προτείνει την αντικατάστασή της από μια Νέα Πολιτεία, ακριβώς, για να πάψει να επικρατεί «το του κρείττονος» συμφέρον αναγόμενο σε «γενικό καλό». Τότε γιατί βάζει το Σωκράτη να τις ανατρέψει; Απλούστατα επειδή ο Θρασύμαχος λέει το τι *ισχύει* στις υπαρκτές πολιτείες – ενώ ο Σωκράτης περιγράφει αυτό που θα *έπρεπε να ισχύει* στην ιδανική Πολιτεία.

Ο Πλάτων παραθέτει, λοιπόν, την καταλυτική κριτική του Θρασύμαχου, όχι για να την απαρνηθεί, αλλά για να αποδείξει την ανάγκη.

- Να φύγουμε από μια κοινωνικοπολιτική οργάνωση, που διέπεται από τις Θρασυμάχειες αρχές, οι οποίες ταυτίζουν το «γενικό καλό» με το συμφέρον των εξουσιαστών.
- Να οικοδομήσουμε μια άλλη που θα διέπεται από αρχές δικαιότερες: τις Σωκράτειες.

Ο Θρασύμαχος μιλά για το *ισχύον*. Ο Σωκράτης για το *δέον*. Για να έρθει το δεύτερο, πρέπει να καταστρέψουμε το πρώτο. Δηλαδή, πρέπει να ανατραπεί η τάξη, που κατέχει την εξουσία και θεσπίζει τους νόμους που εξυπηρετεί τα συμφέροντά της. Στις νυν Πολιτείες, «ουδείς εκών δίκαιος». Στην αυριανή, «ουδείς εκών άδικος».

Κατά το Θρασύμαχο, δηλ. για τα εγκαθιδρυμένα καθεστώτα εξουσία είναι η εξασφάλιση πλεονεκτημάτων για εκείνον που την ασκεί και η καταπίεση του εξουσιαζόμενου.

Για το Σωκράτη, εξουσία είναι η ασκητική εξυπηρέτηση του

συνόλου, που επιβάλλει βαρύτατες υποχρεώσεις στο διαχειριστή της.

Είναι φανερό: Ο Θρασύμαχος παρουσιάζει αυτό που ίσχυε στην Αθηναϊκή «δημοκρατία» και που εξακολουθεί να ισχύει σ' όλα τα καθεστώτα δημοκρατικά και ολοκληρωτικά. Ο Σωκράτης, παρουσιάζει αυτό που θα ισχύσει στη Νέα Πολιτεία, των Αρίστων, εκείνη που οραματιζόταν ο Πλάτων.

Γενικό Συμπέρασμα: Αντινομίες

Οι τέσσερις θεμελιώδεις αρχές της «δημοκρατίας» είναι αντινομικές και άρα αλληλοαποκλειόμενες.

1. Πώς μπορεί να συνυπάρξει η ελευθερία με την ισότητα; Οι άνθρωποι (και οι λαοί, τα έθνη, οι φυλές, θα είναι ή ελεύθεροι ή ίσοι. Και τα δύο, είναι αδύνατον. Διότι από τη στιγμή που θα λειτουργήσει η ελευθερία, θα προκύψουν αναποτρέπτως οι ανισότητες.

Η οικονομική ελευθερία θα διαμορφώσει πλούσιους και φτωχούς εργοδότες και εργαζόμενους, κατέχοντες και μη-κατέχοντες.

- Η κοινωνική ελευθερία, θα δημιουργήσει ανώτερα μεσαία και κατώτερα στρώματα.
- Η πνευματική ελευθερία θα διαχωρίσει τους ανθρώπους σε μορφωμένους και αμόρφωτους, ειδήμονες και αδαείς σοφούς και αμαθείς, δημιουργούς και μάζα.
- Η πολιτική ελευθερία θα οδηγήσει στην ανάδειξη των πολιτικώς δραστηρίων, που θα εξουσιάζουν τον τεράστιο όγκο των άλλων.
- Η ατομική ελευθερία, επιφέρει τις ατομικές διακρίσεις.
- Η συλλογική ελευθερία, τις διακρίσεις μεταξύ ομάδων.

Ποτέ, πουθενά, σε κανένα πεδίο δεν μπορούμε να έχουμε ταυτόχρονα ελευθερία και ισότητα. Η μία σκοτώνει την άλλη.

2. Κατά τον ίδιο τρόπο, βεβαίως, δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να συνυπάρξουν ισότητα και η δικαιοσύνη. Διότι, για να κρατήσουμε τον ικανότερο, ευφυέστατο, δραστηριότερο «ίσον» με το λιγότερο ή διόλου ικανό, ευφυή, δραστήριο θα πρέπει ο-

πωσδήποτε και να τον καταπιέσουμε και να τον αδικήσουμε.

Η ισότητα μπορεί να υπάξει μόνον εν ανελευθερία και εν αδικία.

3. Πώς μπορεί να συνυπάρξει το «συμβόλαιο» με την ισότητα; Όταν συνάπτεται ένα συμβόλαιο, κάθε συνέταιρος παίρνει όχι όσα και οι άλλοι, αλλά *αναλόγως* προς το τι συνεισφέρει (σε κεφάλαιο, εργασία κλπ.)

Ένας συνεταιρισμός δεν είναι δυνατόν να θεμελιωθεί στην ισότητα, διότι τότε κανείς δε θα δεχόταν να συνεισφέρει περισσότερα, χωρίς να έχει αντιστοίχως περισσότερες μετοχές. Και άν περιορίζαμε τη συμβολή όλων των συμβαλλομένων σε ένα κοινό επίπεδο, τότε θα ήμασταν αναγκασμένοι να διαλέξουμε το κατώτατο επίπεδο – την εισφορά του φτωχότερου σε κεφάλαια ή σε ικανότητες.

Οπότε τέρμα στην πρόοδο.

Το «συμβόλαιο νοείται μόνο σαν συνεταιρισμός ανίσων.

4. Πώς μπορεί η ελευθερία να συνυπάρξει με το «γενικό καλό»; Το άτομο ή είναι ελεύθερο ή οφείλει να εργάζεται για το «γενικό καλό», παραμερίζοντας το δικό του.

Ελεύθερος, που να εργάζεται όχι για το δικό του, αλλά για το «γενικό καλό», μπορεί να είναι μόνον ο Άριστος, αλλ' αυτός αποτελεί έσχατη μειονότητα σε κάθε σύνολο.

«Γενικό καλό» και ατομική ελευθερία, (όπως τη νοεί ο φιλελευθερισμός) αλληλοαναιρούνται.

5. Η ελευθερία καταστρέφει την ισότητα.

Η ισότητα αποτελεί άρνηση της ελευθερίας και της δικαιοσύνης.

Το «συμβόλαιο» αποκλείει ή την ισότητα ή την ελευθερία – δικαιοσύνη – πρόοδο.

Η ελευθερία του ατόμου αντιστρατεύεται το «γενικό καλό» που την αποκλείει.

ΙΙ. ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΥΘΟΙ

«Ο Μύθος έχει την ιδιαίτερη αξία ότι είναι αδέσμευτος από την αυθαιρεσία της Νόησης.

Αλ. Ρόζενμπεργκ
(«Ο μύθος του 20ου αιώνα»)

1. Η «δημοκρατία» δεν έχει μόνο τα θεμελιώδη ψεύδη της. Έχει και τους θεμελιώδεις μύθους της: Είναι και αυτοί τέσσερις:

α) Της «Αιωνιότητας»
β) Της «Προοδευτικότητας»
γ) Της Τελειότητας
δ) Της Αποδοχής

Στις επόμενες σελίδες τους αναλύω.

Α. Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ «ΑΙΩΝΙΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ»

«Η ιστορία δείχνει ότι η δημοκρατία υπήρξε πάντοτε, σπάνια και παροδική μορφή διακυβέρνησης»

Ουίλλιαμ Μακ Νέιλ
(καθηγητής της ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Σικάγου)

ΘΕΣΗ

Οι οπαδοί του υποστηρίζουν τον «αιώνιο» χαρακτήρα του «δημοκρατικού» φαινομένου. Λένε ότι η «δημοκρατία» με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, με την α΄ ή τη β΄ μορφή, υπήρχε ανέκαθεν. Διότι βρίσκεται σε *άρρηκτη συνάφεια προς τη φύση του*

ανθρώπου ή ακριβέστερα του «δυτικού» ανθρώπου, του «ελεύθερου και υπερήφανου Ευρωπαίου». Επικαλούνται το «θαύμα» της αθηναϊκής «δημοκρατίας» του 5ου π.Χ. αιώνα, που το θεωρούν σαν συνέχεια – κορύφωση προϋπάρχοντων δημοκρατικών στοιχείων («βουλή των αρχηγών» στον πόλεμο «βουλή των γερόντων» στην ειρήνη, λαϊκές συνελεύσεις) και διατείνονται ότι έκτοτε δεν έπαυσε το «δημοκρατικό» φαινόμενο να υπάρχει και να λειτουργεί αδιαπτώτως. Για το διάστημα από την κατάρρευση των αρχαίων ως την εμφάνιση των σύγχρονων «δημοκρατιών» προβάλλουν δύο στοιχεία:

• Ότι οι βασιλείς (στη Δύση) πάντοτε ήσαν αιρετοί και δε γίνονται τελείως κληρονομικοί παρά από τον 12ο αιώνα.

•• Ότι οι βασιλείς, ακόμη και όταν έγιναν κληρονομικοί, κυβερνούσαν σε συνεργασία με κάποια «βουλή».

Αναφέρονται στη σκανδιναβική θινγκ, που εξέλεξε τους βασιλείς όπως και στους «μεγάλους εκλέκτορες» των Γερμανών. Ιδιαίτερα υπογραμμίζουν το ρόλο της ισλανδικής Αλθινγκ (είδος βουλής), που εμφανίστηκε το 930 μ.Χ. και στην οποία εδικαιούτο να μετέχει κάθε ελεύθερος ενήλικος άνδρας.

Γι' αυτό ο Φ. Ντυράν χαρακτηρίζει την Ισλανδία «Βορεινή Ελλάδα»[121].

Ιδού τώρα ο αντίλογός μου.

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

α) Προϊστορία

1. Η δημοκρατία εμφανίζεται για πρώτη φορά στην Αθήνα. Ως τότε η ανθρωπότητα είχε διανύσει ένα τεράστιο *ανοδικό*

121. «Τα θεμέλια του ελεύθερου κράτους της Ισλανδίας, τρεις αιώνες μεσαιωνικής δημοκρατίας» στο «NOUVELLE ECOLE» 25-26 χειμώνας 1974-1975.

δρόμο, *χωρίς αυτήν*. Ο άνθρωπος έγινε τέτοιος, βγαίνοντας απο το υπάνθρωπο επίπεδο, *χωρίς* δημοκρατία. Πραγματοποίησε όλες τις εφευρέσεις και ανακαλύψεις που θεμελίωσαν την πολιτισμένη κοινωνία του, *χωρίς* δημοκρατία. Και *χωρίς* αυτήν οικοδόμησε όλους τους ως τότε λαμπρούς πολιτισμούς της αρχαιότητας.

2. Στο μέγιστο μέρος του, ο ιστορικός χρόνος, αγνόησε το «δημοκρατικό» φαινόμενο.

Χωρίς δημοκρατία, ο άνθρωπος κατόρθωσε: Να σταθεί όρθιος. Να διαμορφώσει τον έναρθρο λόγο. Να ανακαλύψει τη χρήση της φωτιάς. Να εφεύρει τον τροχό και τη γραφή. Να υποτάξει τα φυτά και τα ζώα. Να χτίσει σπίτια και πολιτείες. Να κατασκευάσει πλοία. Να εξερευνήσει τη γη. Να αναπτύξει την παραγωγή. Χωρίς δημοκρατία απέκτησε: Ηθική, Νόμους, Κράτος, Θρησκεία. Χωρίς δημοκρατία δημιούργησε τις καλές τέχνες, τις επιστήμες και τη φιλοσοφία. Όλες οι μεγάλες κατηγορίες του πνεύματος και γενικά της ανθρώπινης δραστηριότητας γεννήθηκαν εκτός δημοκρατίας.

3. Η ανθρωπότητα παρήγαγε ως σήμερα 23 κύριους πολιτισμούς[122]. Είναι: Αιγυπτιακός, Σουμερικός, Βαβυλωνιακός, Ινδικός (του Ινδού) Ινδουιστικός, Σάνγκ, (στον Κίτρινο Ποταμό), Σινικός, Σινο-Κορεατικός, Ιαπωνικός, Χιττικός, Μινωικός, Συριακός, Ελληνικός, (προκλασικός – κλασικός – Ελληνιστικός – Ελληνορωμαϊκός), Ιρανικός, Αραβικός, Ισλαμικός (σύνθεση των δύο τελευταίων), Ανδαίος, Γιουκατανικός, Μεξικανικός, των Μάγια, Ορθόδοξος – Βυζαντινός, Ορθόδοξος – Ρωσικός και Δυτικός. (Οι τρεις τελευταίοι παρακλάδια – συνέχειες του Ελληνικού).

Σ' αυτούς μπορούμε να προσθέσουμε και τους πολιτισμούς των Κελτών, Πολυνησίων, Εσκιμώων.

Κανείς απ' αυτούς δεν υπήρξε προϊόν της δημοκρατίας. Μόνον ο Ελληνικός και ο Δυτικός έχουν κάποια σχέση μ' αυ-

122. Τόϋνμπη.

τήν, όχι όμως σαν παιδιά της. Ο πρώτος μόνο για μια μικρή περίοδο, σ' ένα τμήμα του, συνυπήρξε μαζί της. Ο δεύτερος δεν προήλθε απ' αυτήν, αλλά παρήγαγε σαν υποπροϊόν τη σύγχρονη μορφή της, του συνταγματικού κοινοβουλευτισμού.

4. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι:

• Η πρόοδος δεν έχει καμιά σχέση με τη δημοκρατία.

•• Το δημοκρατικό πολίτευμα, σταγόνα στον ωκεανό της ανθρώπινης ιστορίας, δεν πηγάζει από τη Φύση του ανθρώπου, ούτε ανταποκρίνεται σ' αυτήν.

β) Αθήνα

1. Τον 6ο π.Χ. αιώνα, στον Ελληνικό χώρο, πραγματοποιήθηκε οικονομική επανάσταση: Απομονωμένες γεωργικές κοινότητες της αυτάρκειας και της αυτονομίας, μεταβλήθηκαν σε εμποροναυτικές της ειδικοποιημένης παραγωγής και της οικονομικής αλληλεξάρτησης. Στη μεταβολή αυτήν, η Αθήνα διαδραμάτισε ρόλο αποφασιστικό. Και προχώρησε στη διαμόρφωση ενός πολιτικού συστήματος αντίστοιχου στη νέα οικονομική υφή της κοινωνίας της. Αντικατάστησε την ολιγαρχία της αριστοκρατίας με εκείνην του χρήματος (δηλ. των εμπόρων – εφοπλιστών – μεγαλοβιοτεχνών – μεσιτών).

Αυτή είναι η Αθηναϊκή «δημοκρατία».

2. Πρέπει να σημειώσουμε ότι:

— Οι Αθηναίοι δεν μπόρεσαν (και δε θέλησαν) να επιβάλουν το νέο καθεστώς σ' ολόκληρο τον Ελληνικό χώρο. Η «δημοκρατία» τους έμεινε φαινόμενο *μερικό*.

— Η «εκκλησία» του δήμου συνερχόταν τέσσερις φορές στις 35 ημέρες που διαρκούσε η κάθε πρυτανεία. Άρα δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα λειτουργίας ενός κράτους, όπως το εμποροναυτικό επεκτατικό αθηναϊκό κράτος.

Γι' αυτό πολύ *ουσιαστικότερο* ρόλο από τη «λαϊκή συνέλευση» είχαν η Βουλή και ορισμένοι άρχοντες.

γ) Ρώμη

1. Η Ρωμαϊκή «δημοκρατία» δεν ήταν παρά ένα κράμα και διαπάλη δύο ολιγοκρατικών στοιχείων: της καταγωγής (πατρίκιοι) και του χρήματος (οι τάχα «πληθείοι»), διότι επικεφαλής του όχλου ήσαν οι κάτοχοι πλούτου (έμποροι, τοκογλύφοι). Τυπικά ο λαός ήταν «κυρίαρχος». Στην πράξη όλη η ισχύς ανήκε στους πατρίκιους και στους πλουτοκράτες, που ανταγωνίζονταν για την πρωτοκαθεδρία.

2. Ο T. A. Sinclair παρατηρεί ότι «αν κάποιος ισχυριζόταν ότι το «κύριον» στο Ρωμαϊκό πολίτευμα ήταν ο «λαός» η απάντηση θα ήταν ανακριβής».

Διότι «το κύριον δε σημαίνει τη θεωρητική κυριαρχία, αλλά την πρακτική άσκησή της κι αυτή ανήκε στους ύπατους και στη γερουσία». Και διευκρινίζει ότι ο ρωμαϊκός λαός «δεν μπορούσε να ασκήσει το IMPERIUM (=κυριαρχία)».

3. Τελικά, το σύστημα *χρεωκόπησε* και οδήγησε στη μονοκρατορία του αυτοκράτορα. Ο Καίσαρ δε συγκρούσθηκε με την (ανύπαρκτη) δημοκρατία, αλλά με τη Σύγκλητο, που αντιπροσώπευε όχι το «δήμο», αλλά το αριστοκρατικό στοιχείο, στο οποίο και ανήκαν οι δολοφόνοι του.

4. Η επιβολή της αυτοκρατορίας ήταν, όπως παρατηρεί ο Τόϋνμπη, «μεταβίβαση της εξουσίας από την ολιγαρχία στη μοναρχία». Και προσθέτει: «η νίκη του Καίσαρα εναντίον της Συγκλήτου, υπήρξε νίκη της πιο φιλελεύθερης, ανθρωπιστικής και με φαντασία άποψης», αφού το μοναρχικό καθεστώς «υπερείχε καταπληκτικά σε ηθικό χαρακτήρα» από το δήθεν δημοκρατικό. Στη Ρώμη, λοιπόν, η αυτοκρατορική δικτατορία νίκησε τη συγκλητική αριστοκρατία, ενώ στη Βρετανία έγινε το αντίθετο: το κοινοβούλιο, δηλ. η αριστοκρατία, νίκησε το Στέμμα και επέβαλε τη «δημοκρατία».

5. Η Καρχηδόνα ήταν μία «δημοκρατία», όπου κυβερνούσαν σταθερά και αδιατάρακτα πανίσχυρες οικογένειες των εφοπλιστών – εμπόρων, όπως αργότερα στη Βενετία.

δ) Μεσαίωνας

1. Με την τυπική κατάλυση της «δημοκρατίας» στη Ρώμη «το δημοκρατικό» φαινόμενο *εκλείπει* τελείως για πολλούς αιώνες. Επανεμφανίζεται με την Αναγέννηση.

2. Στο διάστημα αυτό οι βασιλείς, αν και όπου «εκλέγονταν», (τρόπος του λέγειν, δηλαδή) αυτό δε γινόταν από το λαό. Εκλογείς ήσαν μόνο λίγοι σημαντικοί και ισχυροί πολέμαρχοι – φεουδάρχες κ.ά. κάτοχοι δύναμης (στρατού, γης, πλούτου). Ο ίδιος ο βασιλιάς, όπως άλλωστε και οι εκλέκτορες, έπρεπε να είναι ευγενικής καταγωγής. Η «εκλογή» του ήταν απλώς μία εσωτερική «οικογενειακή» υπόθεση των εξουσιαστών, η οποία κατά διαστήματα εξέφραζε τις αλλαγές, που είχαν επέλθει στο συσχετισμό των δυνάμεων μέσα στους κόλπους τους.

Το να ισχυρίζεται κανείς ότι αυτού του είδους η «εκλογή» αποτελεί «δημοκρατία» είναι σαν να λέει ότι η «εκλογή» του εκάστοτε γεν. γραμ. του ΚΚΣΕ από την Κ.Ε. του κόμματος δεν αποτελεί εσωτερική οικογενειακή υπόθεση της κομματικής νομενκλατούρας, που εκφράζει το συσχετισμό δυνάμεων των διάφορων ομάδων – υλικών, που την απαρτίζουν, αλλά συνιστά στοιχείο... «δημοκρατίας».

3. Εξάλλου τη «βουλή», όπου και όταν υπήρχε, την αποτελούσαν επίσης οι εξουσιαστές. Τα μέλη της δεν εκλέγονταν, αλλά καταλάμβαναν *αυτοδικαίως* τις έδρες τους σ' αυτήν, λόγω κάποιας ιδιότητάς τους (καταγωγή, αξίωμα) ή σαν εκπρόσωποι κάποιας κλειστής ομάδας εξουσιαστών (κληρικοί κ.ά.). Ήταν απλώς ένα όργανο των ισχυρών, για να περιορίζει τη δύναμη του βασιλιά, ώστε αυτός να μην επιχειρήσει την καταπάτηση των προνομίων τους. Σε τελευταία ανάλυση αυτές οι «βουλές» ήσαν θεσμοί αντιδραστικοί – αντιδημοκρατικοί, που είχαν την αποστολή να εμποδίζουν τους μονάρχες από του να στηριχθούν στο λαό, για να μειώσουν τις δικές τους εξουσίες.

Γι' αυτό και οι δημοκράτες τάχθηκαν υπέρ της «φωτισμένης απολυταρχίας», εναντίον των ευγενών φεουδαρχών και κληρικών.

Οι «βουλές» αυτές δεν αποδεικνύουν καμιά δημοκρατικότητα του φεουδαλισμού, όπως οι «εταίροι» δε μεταβάλλουν τη φύση της μακεδονικής μοναρχίας και η Σύγκλητος δε μετασχηματίζει τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία σε «δημοκρατία». Άλλωστε και στην εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία υπήρχε κάποιο Ράιχστανγκ, όπως και στην ΕΣΣΔ υπάρχει κάποιο Ανώτατο Σοβιέτ – «δημοκρατίες» λοιπόν;

4. Όσο για την Ισλανδία πρόκειται ασφαλώς για μεμονωμένη περίπτωση, χωρίς ευρύτερη ιστορική σημασία. Και εν πάσει περιπτώσει τη βουλή αποτελούσαν οι «ελεύθεροι», που κρατούσαν στη σκλαβιά τους «δούλους» συμπατριώτες τους.

ε) Αναγέννηση

1. Κατά την Αναγέννηση, σε συνθήκες ανάλογες προς εκείνες της Αθήνας του 5ου π.Χ. αιώνα, επιχειρήθηκε να εγκαθιδρυθεί η δημοκρατία στις πόλεις – κράτη της Ιταλίας. Το πείραμα απέτυχε. Και κυβέρνησαν οι Μέδικοι, οι Βοργίες, οι Βισκόντι, οι Μοντεφέλτρε, οι Σκάλα, οι Σφόρτσα, οι Πάπες. Όλοι αυτοί ήσαν άμεσοι κληρονόμοι, όχι της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας, αλλά άμεσα του φωτισμένου μονάρχη Φρειδερίκου Β΄ Χοχενστάουφεν και έμμεσα των αρχαίων «τυράννων». Αν θέλουμε να χαρακτηρίσουμε πολιτικώς αυτή την περίοδο θα πρέπει να την αποκαλέσουμε «εποχή των τυράννων», αφού ποτέ άλλοτε το είδος τους δεν άνθισε όσο τότε.

2. Τα κυριότερα κέντρα της Αναγεννησιακής Ιταλίας ήταν το Μιλάνο, η Βενετία, η Φλωρεντία, η Ρώμη και η Νεάπολη. Κανένα τους δεν είχε δημοκρατία.

- Το Μιλάνο κυβερνήθηκε για 170 χρόνια από την οικογένεια των πλουτοκρατών Βισκόντι και στη συνέχεια από τους πλουτοκράτες Σφόρτσα.
- Η Βενετία ήταν ολιγαρχία. Κυβερνούσε το «Μέγα Συμβούλιο», που τα μέλη του προέρχονταν από τις αρχοντικές οικογένειες και ήσαν κληρονομικά. Αυτό διόριζε τα μέλη του «Συμβουλίου των Δέκα», που ασκούσε την εκτελεστική εξουσία. Και ο *Δόγης* ήταν ισόβιος άρχοντας.

• Η Φλωρεντία ήταν τυπική «τυραννία». Οι Μέδικοι την κυβέρνησαν για *300* περίπου χρόνια. Και χρωστούσαν τη θέση τους στον πλούτο τους. Το ωραίο είναι ότι ο πρώτος απ' αυτούς, ο Κόζιμος, ανέβηκε στην εξουσία σαν αρχηγός των... «δημοκρατικών»[123].
• Στη Ρώμη κυβερνούσε σαν απόλυτος και «αλάθητος» άρχοντας ο Πάπας.
• Η Νεάπολη τέλος ήταν βασίλειο.
Ανάλογη ήταν η κατάσταση και στα μικρότερα κέντρα της Ιταλίας.

3. Έτσι ο Ράσσελ αναγκάζεται να ομολογήσει. «Η Αναγέννηση δεν ήταν λαϊκό κίνημα. Ήταν κίνημα ολιγάριθμων σοφών και καλλιτεχνών, που ενθαρρύνονταν από γενναιόδωρους προστάτες, ειδικά τους Μέδικους και τους ουμανιστές Πάπες».

στ) Νέοι καιροί

1. Μετά την Αναγέννηση, το δημοκρατικό φαινόμενο και πάλιν *εκλείπει*. Η μεγάλη πρόοδος, κατά τους αιώνες που ακολουθούν, επιτελείται βασικά, με το καθεστώς της «φωτισμένης μοναρχίας» (=διάδοχο της αρχαιοελληνικής τυραννίας). Όπου υπήρχαν «αντιπροσωπευτικά» σώματα πλάι στο μονάρχη, ήσαν αριστοκρατικά[124].

2. Κατά τους δύο τελευταίους αιώνες εμφανίζεται η σύχρονη κοινωνία. Οργανωτικό πρότυπό της είναι η βιομηχανία του 19ου αιώνα – δηλ. είναι κοινωνία απόλυτα και ουσιαστικότατα *αντιδημοκρατική*. Μολαταύτα, οι πιο προηγμένες απ' αυτές τις κοινωνίες, παρουσιάζονται σαν «δημοκρατίες». Με αυτόν τον όρο εννοούν απλώς το σύστημα του συνταγματικού κοινοβουλευτισμού,

123. Ο Ράσσελ χαρακτηρίζει τη Φλωρεντία «δημοκρατία κατά την πρόθεση, αλλά στην πραγματικότητα πλουτοκρατία». Για πλήρη ανατομία της Αναγέννησης βλέπε το σχετικό κεφάλαιο στο βιβλίο μου «Η Άνοδος και η Πτώση των Αστών» εκδ. Σμυρνιωτάκη.

124. Ο Μπ. Ράσσελ διαπιστώνει: «Από την Αναγέννηση και πέρα, η *ελληνική* αντίληψη περί κυβέρνησης από καλλιεργημένους ευγενείς επικρατούσε όλο και περισσότερο φτάνοντας στο αποκορύφωμα της κατά τον 18ο αιώνα».

το οποίο εν πάση περιπτώσει ισχύει σ' ένα μικρό αριθμό χωρών, όπου ζει λιγότερο από το ένα πέμπτο του συνόλου των ανθρώπων. Πρόκειται για *ολιγοκρατίες*, που λειτουργούν μέσα σε συνταγματικά πλαίσια, με «αντιπροσωπευτική» μορφή.

ζ) Γενική εικόνα

Η (δημοκρατική) «Ευρώπη», για την οποία μιλούν, *δεν υπήρξε*. Στην αρχαιότητα οι πολιτισμένες κοινωνίες ήσαν εξωευρωπαϊκές με μοναδικές εξαιρέσεις την ελληνική και την ετρουσκική. Από τις τελευταίες, η πρώτη υπήρξε «δημοκρατική» μόνο κατά ένα τμήμα της και για ορισμένο χρονικό διάστημα. Η δεύτερη ποτέ. Η σύγκρουση Ελλήνων – Περσών δεν ήταν μεταξύ «ευρωπαϊκής δημοκρατίας» και «ασιατικού δεσποτισμού», αλλά μεταξύ περσικής πολυλαϊκής αυτοκρατορίας και Ελληνισμού (της φυλής των Ελλήνων). Οι Έλληνες, που πολέμησαν τους Πέρσες, δεν ήσαν μόνον οι δημοκρατικοί αλλά όλοι – οι Σπαρτιάτες λ.χ. και αργότερα οι Μακεδόνες. Δεν αντιπροσωπεύουν καμιάν Ευρώπη, αφού πολιτισμικώς τέτοιο πράγμα δεν υπήρχε, αλλά πρωτίστως το δικό τους φυλετικό πατριωτισμό και δευτερευόντως την αντίληψή τους για το κράτος-πόλη, που κατά κανόνα ήταν ολιγαρχικό.

Αργότερα, η Ρώμη και πάλι δεν είναι «Ευρώπη», αφού η κυρίως δυτική Ευρώπη κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους πολύ αργότερα και την αντιμετώπισαν σαν μια περιοχή άγρια και πρωτόγονη. Το να μιλούμε για τους όποιους πολιτικούς θεσμούς των Ευρωπαίων είναι σαν να θέλουμε να χαρακτηρίσουμε το 19ο αιώνα από τους ανάλογους θεσμούς των αφρικανικών ή αυστραλιανών φυλών. Η «Ευρώπη» σαν πολιτική –πολιτιστική έννοια αρχίζει να διαμορφώνεται πολλούς αιώνες αργότερα και σαν «δημοκρατική» ακόμη πιο πρόσφατα.

Συμπεράσματα

1. Δημοκρατία, με την πραγματική έννοια του όρου (=κρά-

τος του δήμου) δεν υπήρξε ποτέ, πουθενά.

2. Ακόμη και σαν τύπος, ίσχυσε μόνο σε λίγες μεμονωμένες περιπτώσεις. Ιστορικά, η «δημοκρατία» ήταν ένα καθεστώς για πόλεις -- κράτη (Αθήνα, Ρώμη), που κατέρρεε μόλις ο άνθρωπος περνούσε σε μεγαλύτερη κλίμακα κοινωνικής και πολιτειακής οργανώσεως. Αυτό συνέβη στην Ελλάδα με την επικράτηση της μακεδονικής μοναρχίας και στη Ρώμη με τους αυτοκράτορες.

3. Από τα σύγχρονα κράτη, όσα ισχυρίζονται ότι είναι «δημοκρατικά», εφαρμόζουν ένα σύστημα συνταγματικής ολιγοκρατίας, όπου η πραγματική εξουσία ανήκει στους κατόχους πλούτου και δύναμης, οι οποίοι αναθέτουν τη διαχείρισή της στους πολιτικούς.

4. Άρα καμιά σύνδεση δεν υπάρχει ανάμεσα στην ανθρώπινη φύση και στη Δημοκρατία.

Β. Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑΣ[124α]

«Η γραμμική προοπτική είναι εδώ, για μια ακόμη φορά, ιδιαιτέρως απατηλή. Αναφορικώς προς τα πολιτικά καθεστώτα, η ίδια η έννοια της προόδου φαίνεται δίχως νόημα».

(«Οι παλαιοί και οι σύγχρονοι» στο ELEMENTS αρ. 52, χειμώνας 1985).

ΘΕΣΗ

Οι οπαδοί αυτού του Μύθου υποστηρίζουν ότι η σύγχρονη δημοκρατία είτε αποτελεί είτε όχι μετεξέλιξη της αρχαίας, είναι ασυγκρίτως ανώτερη από εκείνη. Διότι οι αρχαίες «δημοκρατίες» (βασικώς η Αθηναϊκή) είχαν σοβαρά μειονεκτήματα: τη δουλεία, την ανυπαρξία δικαιωμάτων για τη γυναίκα, το στενό τοπικισμό, τη μισαλλοδοξία, την κυριαρχία των δημαγωγών, τις φανατισμένες εσωτερικές διαμάχες, τον επιθετικό ιμπεριαλισμό. Οι σύγχρονες (φιλελεύθερες) «δημοκρατίες» απαλλάχθηκαν από όλα ή από τα περισσότερα προαναφερθέντα ελαττώματα, έγιναν απείρως δημοκρατικότερες και ώριμος καρπός της ιστορικής εξέλιξης αποτελούν το ανώτερο πολιτικό σύστημα της Ιστορίας. Με άλλα λόγια η ιστορική πορεία είναι σταθερώς ανοδική-προοδευτική και επιστέγασμα αυτής της διεργασίας είναι η σύγχρονη «δημοκρατία». Ιδού τώρα ο αντίλογός μου.

124α. Για τη σχέση «Προόδου» και Αστισμού και την ιδέα της Προόδου γενικώς, βλέπε σχετικό κεφάλαιο στο βιβλίο μου «Η Άνοδος και η Πτώση των Αστών» εκδ. Σμυρνιωτάκη 1988.

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

α) Κοινοτισμός και φιλελευθερισμός

1. Οι πρώτοι συλλογικά συνεκτικοί δεσμοί ήσαν οι του αίματος (οικογένεια, γένος, πατριά, φυλή). Γι' αυτό κάθε ανθρώπινη ομάδα (πόλη, κράτος) τοποθέτησε με τους θρύλους της, στην αρχή της, ένα ζεύγος κοινών προγόνων. Όταν οι κοινότητες άρχισαν να διευρύνονται, προέκυψε η ανάγκη της προστασίας της αρχικής ομάδας από τους «παρείσακτους». Γι' αυτό η φυλή ή η πόλη τοποθέτησε με τους θρύλους της, στην αφετηρία της, κάποιον κοινό πρόγονο και δεν αναγνώριζε σαν μέλος της (άρα και σαν πολίτη) παρά μόνον τα γνήσια τέκνα της ή (όταν υπήρχε ανάγκη) τα «υιοθετούμενα». Σε όλες τις νομοθεσίες της αρχαιότητας ο «*ξένος*», δηλ. ο διαφορετικής καταγωγής, είναι εκείνος, από τον οποίο πρέπει να προφυλασσόμαστε. Καλύτερος τρόπος προστασίας είναι να μην του παραχωρούμε δικαιώματα ίσα με τα δικά μας. Και πρωτίστως, να τον στερούμε από κάθε δυνατότητα ανάμιξης στις υποθέσεις της «οικογένειάς» μας, η οποία, θεβαίως, εννοείται ευρύτερα σαν πόλη, κράτος, έθνος. Χαρακτηριστική στην προκειμένη περίπτωση είναι η νομοθεσία των ΗΠΑ για τη μετανάστευση και για την απόκτηση της ιθαγένειας. Επίσης, σε εθνικοσοσιαλιστικές θεωρίες για την «καθαρότητα του αίματος» ήσαν μια συνέχεια – αναβίωση των συναφών τάσεων της αρχαιότητας.

2. Στις αρχαίες κοινωνίες κάτοχος του δικαιώματος κυριαρχίας, από το οποίο εκπηγάζει κάθε άλλο δικαίωμα, ήταν συλλογικώς η *κοινότητα*. Στις «δημοκρατίες» αυτό σημαίνει ότι κάθε μέλος της συγκεκριμένης κοινότητας («φυλή», «δήμος», «πόλις») είχε *εξίσου* με τα άλλα μέλη της το καθήκον και το δικαίωμα να μετέχει στη διαχείριση των υποθέσεών της. Απ' αυτό προέκυπτε η ιδιότητα του πολίτη και η ισότητα των πολιτικών δικαιωμάτων.

Το άτομο σαν τέτοιο δεν είχε κανένα δικαίωμα, δεν ήταν κάτοχος ούτε πολιτικών, ούτε καν ανθρώπινων διακαιωμάτων.

Αυτά ανήκαν στην κοινότητα και μόνον τα μέλη της τα χρησιμοποιούσαν όχι για να διαφυλάττουν προσωπικές ελευθερίες, αλλ' *αποκλειστικά* και μόνο για να προωθούν τα συμφέροντά της. Έτσι, όποιος δεν ανήκε στην κοινότητα, αποχωρούσε ή αποβάλλονταν απ' αυτήν, δεν είχε *κανένα δικαίωμα*. Η ιδιότητα του πολίτη ήταν συνάρτηση της γέννησης μέσα σε μια κοινότητα. Γι' αυτό όσοι γεννήθηκαν ή διώχθηκαν έξω απ' αυτή (δούλοι-μέτοικοι- εξοστρακιζόμενοι) δεν ήσαν πολίτες και δεν είχαν δικαιώματα. Για να είσαι πολίτης στην Αθήνα, έπρεπε να έχεις και τους δύο γονείς σου Αθηναίους. Ακόμη και ο Λυσίας λ.χ., παρόλο που η οικογένειά του πλούσια ισχυρή με σπουδαίες διασυνδέσεις είχε προσφέρει πολλές υπηρεσίες στη «δημοκρατία» και ο ίδιος ήταν σπουδαίος ρήτορας, δεν έγινε ποτέ, παρά τις προσπάθειές του, Αθηναίος πολίτης. Η βάση, λοιπόν, της αρχαίας «δημοκρατίας» ήταν συλλογική-κοινοτική. Τα ατομικά δικαιώματα ήταν ανύπαρκτα. Και η προστασία του ατόμου απέναντι στην κοινότητα *αδιανόητη*.

3. Η σύγχρονη «δημοκρατία» απ' αυτήν την πλευρά είναι *τελείως άσχετη ή και αντίθετη* προς την αρχαία. Διότι θεωρεί το άτομο σαν κάτοχο αναφαίρετων ανθρώπινων και πολιτικών δικαιωμάτων. Το άτομο κατέχει αυτά τα δικαιώματα από μόνο το γεγονός ότι γεννήθηκε άνθρωπος, άσχετα από την οποιαδήποτε ένταξή του στην όποια κοινότητα. Η τελευταία δεν μπορεί να του τα στερήσει. Διότι είναι «αναπαλλοτρίωτα». Δεν του τα παραχώρησε αυτή. Διότι δεν προέρχονται από την ίδια, αλλά από το Θεό.

Συνεπώς, το άτομο *δικαιούται* να αμύνεται εναντίον της κοινότητας και να προστατεύεται από τον επεκτατισμό της – αυτή είναι η ουσία του φιλελευθερισμού.

4. Από τα παραπάνω, συνάγεται ότι η βάση της «δημοκρατίας» μετατέθηκε. Από συλλογική έγινε *ατομοκεντρική*. Η αρχαία «δημοκρατία ήταν *κοινοτική*. Η σύγχρονη είναι *φιλελεύθερη*.

Η δεύτερη με τον ατομικισμό της απομακρύνθηκε, όσο γι-

νόταν περισσότερο, από την έννοια του «δήμου». Και θεωρεί «αντιδημοκρατικές» τις τάσεις για εγκαθίδρυση συστημάτων πολιτικής διακυβέρνησης, που θα ήταν θεωρητικώς θεμελιωμένα στην ιδέα της «κοινοτικής βούλησης», λ.χ. στην άμεση δημοκρατία.

5. Η σύγχρονη δημοκρατία απομακρύνθηκε από την κοινότητα – λαό και κατάργησε την *κυριαρχία* τους στο όνομα του ατόμου. Φυσικά, τελικά, δεν έδωσε πραγματική κυριαρχία ούτε και στο άτομο. Διότι παρέδωσε όλες τις πραγματικές εξουσίες σε «επίλεκτες» ομάδες (πολιτικών, τεχνοκρατών, ειδικών και γραφειοκρατών) που (υποτίθεται ότι) ενεργούν σύμφωνα με τις γενικές αρχές του (θεϊκού) δικαίου, από το οποίο απορρέουν τα απαράγραπτα δικαιώματα των ατόμων. Μ' αυτήν την έννοια έχει δίκιο ο Γκιγιόμ Φαγιέ, όταν παρατηρεί. «Η παράδοξη λειτουργία του δυτικού δημοκρατικού συστήματος υπήρξε στην πραγματικότητα *η απομάκρυνση του αληθινού λαού και των αξιών του από την κυριαρχία*»[125].

β) Δημοκρατία και Ολοκληρωτισμός

1.*Ο ολοκληρωτισμός παραμένει πιστότερος στη βάση της αρχαίας «δημοκρατίας».* Δεν αναγνωρίζει δικαιώματα στο άτομο παρά μόνον, εφόσον είναι μέλος της «ενιαίας» κοινότητας. Αυτή διαφέρει ανάλογα με το είδος του ολοκληρωτισμού – είναι η κοινωνική τάξη, το έθνος, η φυλή, το χρώμα, η θρησκεία. Όμως υπάρχει. Και είναι ο μοναδικός κάτοχος της κυριαρχίας. Δικαιώματα, συνεπώς, έχει *μόνον* όποιος ανήκει στην εν λόγω τάξη, φυλή, θρησκεία, στο συγκεκριμένο έθνος ή χρώμα. Διότι μόνο αυτή η (εκ φύσεως ή γεννήσεως κλπ.) ένταξη εξασφαλίζει την ιδιότητα του πολίτη. Χωρίς αυτήν είσαι «τίποτα». «Τι είναι ζωή, είπε ο Χίτλερ. Ζωή είναι το έθνος. Το άτομο κάποτε πεθαίνει. Ενώ το έθνος εξακολουθεί να ζει».

125. «Μπορεί κανείς να είναι ακόμη δημοκρατικός;» στο «ELEMENTS» χειμ. 1985 52.

Έτσι ο εθνικοσοσιαλισμός αφαίρεσε τη γερμανική ιθαγένεια από τους Εβραίους, διότι είχαν γεννηθεί *εκτός* της συγκεκριμένης φυλετικής κοινότητας, (όπως στην Αθήνα οι δούλοι). Και από τη στιγμή που βρέθηκαν έξω απ' αυτήν δεν είχαν απολύτως κανένα δικαίωμα. Κατά τον ίδιο τρόπο η «δικτατορία του προλεταριάτου» δεν αναγνωρίζει ούτε και αυτό το δικαίωμα ζωής στους «αστούς», δηλ. σ' αυτούς, που γεννήθηκαν ή βρέθηκαν έξω από την ταξική προλεταριακή κοινότητα.

2. Ο ολοκληρωτισμός συνεπέστερος και από τους αρχαίους δημοκράτες δηλώνει ότι αφού κάθε δικαίωμα απορρέει από μια κοινότητα – μοναδικό κάτοχο όλων των δικαιωμάτων– ο άνθρωπος πολίτης οφείλει να λειτουργεί διαρκώς σαν μέλος της κοινότητας, άρα απαγορεύονται η διαφωνία, η αντίρρηση, η αίρεση, τα κόμματα. Έτσι ο ολοκληρωτισμός εξωθεί την αντίληψη της αρχαίας δημοκρατίας για τη συλλογική «κυριαρχία» στα ακραία της όρια. Θεωρεί την κοινότητα σαν ένα απολύτως ενιαίο, ομοιογενές, αδιαφοροποίητο οργανικό σύνολο. Μέσα σ' αυτό δεν επιτρέπεται να υπάρχουν αντιρρήσεις, τάσεις, διαφορές, διαφωνίες. Γι' αυτό κάθε αντιφρονών, αιρετικός, «παρεκκλίνων» αμφισβητώντας και προκαλώντας το στοιχείο του «ενιαίου» τίθεται αυτομάτως εκτός κοινότητας και άρα υπόκειται σε *εξόντωση* πολιτική ή και φυσική.

3. Κατά τη θεωρία του ολοκληρωτισμού η κοινότητα υποτίθεται ότι συντίθεται από απόλυτη ενότητα συμφέροντος, σκέψης βούλησης, υπόστασης. Άρα (πρέπει να) είναι *μονοφωνική*, μονοϊδεολογική, μονοκομματική. Μόνο έτσι εκφράζει μια «γενική θέληση». Ο ολοκληρωτισμός διατείνεται ότι είναι θεμελιωμένος *στη βούληση της «κυρίαρχης» κοινότητας («έθνος», «λαός» κλπ.). Αντίθετα, η «δημοκρατία» διακηρύττει ότι θεμελιώνεται στις «γενικές αρχές του δικαίου», που βρίσκονται έξω* από την κοινότητα, *επάνω* απ' αυτήν *και πέρα* από την «κυριαρχία» της.

γ) Δημοκρατία και ισότητα

1. Η ισότητα των πολιτικών δικαιωμάτων στην ελληνική «δημοκρατία», σε αντίθεση προς τη θεωρία της σύγχρονης, δεν *αντανακλά κάποια φυσική ισότητα*. Οι Έλληνες αντίθετα, με τους σύγχρονους «δημοκράτες» δε δέχονταν την ύπαρξη τέτοιας ισότητας, ούτε και την επιθυμούσαν. Η ισότητα πολιτικών δικαιωμάτων ήταν γι' αυτούς απλώς η φυσική συνέπεια ενός γεγονότος: ότι από τη γέννησή σου ανήκεις σε μια κοινότητα και άρα πρέπει να μετέχεις στις υποθέσεις της κατά τον ίδιο τρόπο με τα άλλα μέλη της. Πρόκειται για *ελευθερία συμμετοχής*, που δεν είναι αυτόνομη, αλλά εξαρτημένη από την δια της γέννησης ένταξη στην κοινότητα. Έξω από την κοινότητα δε νοείται πολίτης, άρα δεν υπάρχουν δικαιώματα. Γι' αυτό ο Αριστοτέλης ορίζει τον άνθρωπο σαν «ζώον πολιτικόν» και εντελώς, αντίθετα προς το φιλελευθερισμό τοποθετεί την πόλη σαν *προγενέστερη* από το άτομο δίδοντάς της προτεραιότητα απέναντί του[126]. Έτσι *αντιτίθεται στο σύγχρονο φιλελευθερισμό*, που θεωρεί το άτομο να προϋπάρχει της κοινωνίας, τον άνθρωπο σαν ευρύτερο από τον πολίτη, σαν φορέα αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων, που απορρέουν από την ίδια την ανθρώπινη φύση του. Συνεπής προς αυτήν την άποψη, ο Αριστοτέλης θεωρεί ως ορθές μόνον τις πολιτείες που σκοπούν στο γενικό συμφέρον[127]. Θεωρεί επίσης σαν θεμελιώδη έννοια της δημοκρατίας την *ελευθερία* (=βασιλεία του νόμου και συμμετοχή) όχι την *ισότητα*.[128] Διότι η ισότητα δεν είναι ούτε σκοπός ούτε αξία, αλλά *μέσον*, που επιτρέπει στην ιδιότητα του πολίτη να λειτουργεί. Ισότητα για τους Έλληνες εσήμαινε μόνο ότι όλοι όσοι ανήκουν σε μια «πόλη» (=κοινότητα) παρά τις διαφορές και ανισότητες τους, έχουν κάτι κοινό: την ένταξή τους σ' αυτήν. Άρα είναι πολίτες της κατά τρόπον όμοιο (αφού και η ένταξή τους οφείλεται σε τρόπον όμοιο=τη γέννηση). Η ισότητα των πολιτικών δικαιωμάτων εκφράζει αποκλειστικά το ίσο δικαίωμά τους να μετέχουν στη διαχείριση των υποθέσεων της κοινότητάς τους. Πρόκειται, λοιπόν, για ισότητα τελείως διαφορετική από της σύγχρονης «δημοκρατίας» είναι *συγκεκριμένη* – όχι γενική, *τεχνητή* – όχι φυσική, είναι *εξωτερική*, όχι εσωτερική. Θεμέλιο της αρχαιοελληνικής «δημοκρατίας» δεν είναι η ισότητα, αλλά η ιδιότητα του πολίτη= του εντεταγμένου οργανικού μέλους της κοινότητας.

2. Η αρχαία δημοκρατία σε αντίθεση προς τη σύγχρονη ταυτίζει τον πολίτη με το *μέλος της κοινότητας* όχι με τον άνθρωπο γενικά. Και πολιτικώς ίσα είναι μόνον τα μέλη της κοινότητας, *όχι όλοι οι άνθρωποι*. Δεν αναγνωρίζει, λοιπόν, τους ανθρώπους σαν κατόχους δικαιωμάτων *ούτε και σαν ίσους*. Η ιδιότητα του πολίτη δεν ανήκει σε κάθε άνθρωπο, αλλά στο μέλος της κοινότητας.

3. Η σύγχρονη δημοκρατία ταυτίζει ουσιαστικά τον άνθρωπο με τον πολίτη. Θεωρεί τον πρώτο σαν φορέα αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων, από τα οποία απορρέει αυτομάτως και η ιδιότητα του πολίτη.

4. Η ιδεατή Πολιτεία μου, η Δημοκρατία των Αρίστων, επανέρχεται στον αρχαιοελληνικό διαχωρισμό ανθρώπου πολίτη με δύο διαφορές.

• Αναγνωρίζω στον πρώτο αναφαίρετα δικαιώματα, που χαρακτηρίζω σαν συνυφασμένα με την ανθρώπινη φύση του, στα οποία δεν περιλαμβάνεται η ιδιότητα του πολίτη.

•• Σαν κριτήριο για την αναγνώριση της ιδιότητας του πολίτη δε χρησιμοποιώ τη γέννηση – καταγωγή – προέλευση – ένταξη σε κοινότητα, αλλά το ενδιαφέρον του, το ήθος του και τις ικανότητες του.

126. «Πολιτικά» 1253α, 19-20.

127. «Πολιτικά» 1279α, 17-19. Και ο Μ. Ι. Φώλεϋ παρατηρεί «Στην Ελλάδα η ελευθερία σήμαινε τη βασιλεία του Νόμου και τη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και όχι την κατοχή αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων». («Αρχαία δημοκρατία και Σύγχρονη Δημοκρατία»). Και ο Π. Βεΰν συμπληρώνει: «Υπακούω στους νόμους σήμαινε αφοσιώνομαι με ζήλο στη θέληση της ομάδας» («Γνώρισαν οι Έλληνες τη δημοκρατία;») στο περιοδικό DIOGENE, Οκτ. Δεκ. 1983, αρ. 9.

128. Πολιτικά, VII, 1.

δ) Ο πολίτης γεννιέται ή γίνεται;

1. Η αρχαία και η σύγχρονη «δημοκρατία» βασίζουν τα πολιτικά δικαιώματα, την ιδιότητα του πολίτη, *στη γέννηση*. Η πρώτη στη γέννηση *μέσα σε μια συγκεκριμένη κοινότητα*, ενώ η δεύτερη *απλώς στη γέννηση*. Έτσι η αμερικανική «Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας» (1776) θεωρεί ότι οι άνθρωποι «*δημιουργήθηκαν* ίσοι» και «προικίσθηκαν» *από το Δημιουργό* με αναφαίρετα δικαιώματα». Δηλαδή η ισότητα δικαιωμάτων και τα ίδια τα δικαιώματα προερχόμενα από το Θεό, δίνονται στον άνθρωπο από το γεγονός της γέννησής του χωρίς κανέναν άλλο όρο, χωρίς προϋποθέσεις. Η πολιτική ισότητα δεν απορρέει λοιπόν πλέον από την ιδιότητα του πολίτη, αλλά από την ίση σχέση κάθε ατομικής ψυχής με το «Δημιουργό». Η «λαϊκή κυριαρχία» δεν είναι πλέον παρά μια προφάνεια. Στην πραγματικότητα υπόκειται στην κυριαρχία του Θεού[129].

2. Η Πολιτεία μου των Αρίστων θεωρεί ότι η γέννηση αυτή καθ' αυτή παρέχει *μόνον* τα ανθρώπινα δικαιώματα. Διότι ο άνθρωπος πράγματι *γεννιέται*, ενώ ο πολίτης *γίνεται*. Συνεπώς, η ιδιότητα του πολίτη παρέχεται μόνο σε όσους αποδείξουν ότι την αξίζουν, οπότε και μόνον αποκτούν και πολιτικά δικαιώματα.

Η ορθή θέση κατά τη γνώμη μου είναι ότι η ιδιότητα του πολίτη δεν επιτρέπεται να είναι παράγωγο ούτε της *ένταξης* ούτε της *ανθρώπινης γέννησης* μέσα στο πλαίσιο μιας κοινότητας ή της γέννησης απλά και γενικά. Αυτή η ιδιότητα πρέπει να *κατακτάται* από τον άνθρωπο, που αποδεικνύει το *ενδιαφέρον* του γι' αυτήν και *την ικανότητά* του να την αξιοποιήσει, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει και το προαπαιτούμενο ήθος.

3. Η αρχαία αντίληψη, που συνέδεε άρρηκτα την ιδιότητα του πολίτη με την (φυσική) ένταξη σε μια δεδομένη κοινότητα

129. Α. Ντε Μπενουά. «Υπεράσπιση της δημοκρατίας». «ELEMENTS» χειμ. 1985, 52.

(βασικά αίματος), ανταποκρινόταν στα πρώτα στάδια της ιστορίας, όταν ο άνθρωπος είχε ακόμη νωπές τις *αγελαίες* μνήμες του και εξακολουθούσε με μεγάλο βαθμό να ενεργεί και να σκέπτεται σαν ομαδισμένος. Η αντίληψη αυτή έκφραζε επιπλέον την αμυντική αντίδραση της κοινότητας – ομάδας προς την ολοένα αυξανόμενη τάση του ανθρώπου (δηλ. ορισμένων ανθρώπων, που ασφαλώς ήσαν και οι πιο αξιόλογοι) να απο-ομαδοποιηθεί, να ολοκληρώσει τον εαυτό του σαν Πρόσωπο. Την ίδια αντίδραση παρουσιάζει και ο ολοκληρωτισμός.

4. Η σύγχρονη «δημοκρατία» εκμεταλλεύθηκε την τάση για απο-ομαδοποίηση «εγγυούμενη» τις «προσωπικές ελευθερίες». Για αντάλλαγμα ζήτησε την εγκατάλειψη της άμεσης δημοκρατίας. Τελικά, όμως δεν κατέβαλε το τίμημα. Διότι η ελευθερία του ατόμου δεν υπάρχει στις κοινωνίες, όπου βασιλεύει το χρήμα και που λειτουργούν με μηχανισμούς (καθοδηγούμενης) «κοινής γνώμης» και αντιπροσωπευόμενης (δήθεν) λαϊκής κυριαρχίας.

ε) Η οργανική δημοκρατία.

1. Μια ορισμένη σύγχρονη (ολοκληρωτική στην ουσία της) κριτική κατά της «δημοκρατίας» αναφέρεται κυρίως στο ότι οι σύγχρονες φιλελεύθερες δημοκρατίες δεν αντικρύζουν το λαό σαν ενιαίο οργανικό σύνολο. Έτσι οι πολιτικές πρακτικές τους συμβάλλουν στην αποσύνδεση του λαού με τα κόμματα - διαιρετικά της (εθνικής ή άλλης) ενότητας. Και τελικά διαλύουν το λαό σε άτομα θεμελιακώς ξένα μεταξύ τους.

Όλα αυτά, διότι οι σύγχρονες «δημοκρατίες» δεν προέρχονται από τον *κοινοτισμό* των αρχαίων «δημοκρατιών», αλλά από τον *ατομικισμό* του Προτεσταντισμού και του Διαφωτισμού. Βλέπουν, συνεπώς, τον άνθρωπο όχι σαν μέλος του λαού, αλλά σαν ον αφηρημένο, διαχρονικό, γενικό, που είναι κάτοχος, έξω από κάθε ένταξη του, αναφαίρετων δικαιωμάτων. Η λύση είναι μία «οργανική δημοκρατία», όπου το σώμα των πολιτών θα λειτουργεί σαν ενιαίο σύνολο.

2. Η γνώμη μου είναι ότι η διαπίστωση για την προέλευση της σύγχρονης φιλελεύθερης δημοκρατίας είναι ορθή-όχι όμως και η κριτική.
Διότι:

- Ο λαός αποτελεί σε κάποιο βαθμό ένα σύνολο όχι όμως αυστηρά «ενιαίο» και ιδίως όχι τόσο «οργανικό». Εν πάση περιπτώσει *δεν έχει ενότητα κρίσης και βούλησης.*
- Τα κόμματα, όταν είναι σωστά, λειτουργούν *όπως πρέπει* δεν αποσυνδέουν το έθνος. Διότι, όσοι το αποτελούν, έχουν σαν κοινό στοιχείο ότι ανήκουν σ' αυτό μετέχοντας σε μια κοινή συνείδηση, αλλά τούτο δε συνεπάγεται και *ταυτιστική ενότητα* πνευματικής ανάπτυξης, κρίσης, βούλησης, επιλογών. Το έθνος μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε πολλούς δρόμους και όλοι όσοι το αποτελούν δεν επιλέγουν οπωσδήποτε τον ίδιο δρόμο. Θα πρέπει, λοιπόν, να μπορούν να εκφρασθούν όλες οι προτιμήσεις (και το σκεπτικό τους), ώστε η τελική επιλογή να είναι η κατά το δυνατόν ορθότερη.
- Ο στενός ατομικισμός των αγγλοσαξονικού τύπου «δημοκρατικών» κοινωνιών είναι τόσο αξιοκατάκριτος, όσο και ο απόλυτος κολλεκτιβισμός του ολοκληρωτισμού. Διότι αν ο πρώτος *αποσυνθέτει* τις κοινωνίες, ο δεύτερος *αφανίζει* τα πρόσωπα. Άτομο και κοινότητα πρέπει να συνυπάρχουν και το καθένα να λειτουργεί στο ρόλο του.

στ) Δημοκρατία και οικονομία

Σύμφωνα με τη σύγχρονη «ιδεολογία» των τεχνομορφικών κριτηρίων, η «δημοκρατία» είναι «προοδευτική», επειδή έχει μεγαλύτερη οικονομική αποτελεσματικότητα από τα άλλα συστήματα και πιο συγκεκριμένα για την εποχή μας, από τον κομμουνιστικό ολοκληρωτισμό. Όμως:

1. *Η πρόοδος δεν είναι δυνατόν να νοείται αποκλειστικώς η κυρίως σαν οικονομική ανάπτυξη.* Για να κρίνουμε ένα σύστημα θα πρέπει να πάρουμε υπόψη μας πρωτίστως μη οικονομικούς τομείς. Δεν υπάρχει λ.χ., αμφιβολία ότι ο σύγχρονος κόσμος είναι οικονομικώς αποδοτικότερος και τεχνολογικώς πιο εξελιγμένος από τον αρχαίο (ελληνικό, κινεζικό, ινδικό). Δεν υπάρχει όμως επίσης αμφιβολία ότι είναι πολύ πιο πίσω

από εκείνον πνευματικώς (φιλοσοφία), αισθητικώς (τέχνη), ηθικώς (θρησκεία). Ένα σύστημα δεν είναι προοδευτικότερο από κάποιο άλλο, επειδή παράγει περισσότερο υλικά αγαθά – εμπορεύματα, αν ταυτόχρονα παράγει και περισσότερη διαφθορά, βία, εγκληματικότητα, κακογουστιά, καταπίεση, χυδαιότητα, επιθετικότητα, «απαιδεία», μόλυνση του περιβάλλοντος, ανηθικότητα, καταστροφή της φύσης, αλόγιστη εξάντληση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, αδιαφορία για τις γενεές που έρχονται. Ενώ ασφαλώς είναι απείρως προοδευτικότερο ένα σύστημα, που παράγει λιγότερα καταναλώσιμα εμπορεύματα, αλλά είναι αδιάφθορο, ηθικό, συνετό, παρέχει σωστή παιδεία, προστατεύει το περιβάλλον, τη φύση, τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, μεριμνά για τις επόμενες γενεές, καλλιεργεί το καλό γούστο, τους καλούς τρόπους, την καλή συμπεριφορά, την τέχνη, τα γράμματα, την ελευθερία.

Η οικονομία δεν μπορεί να ληφθεί σαν σημείο αναφοράς, για να κρίνεται η ουσιαστική αξία ή η προοδευτικότητα ενός συστήματος. Αν το κάναμε θα έπρεπε να απορρίψουμε ολόκληρο τον πολιτισμό και στη θέση του Ιησού να λατρεύουμε τον έμπορο.
Αν ένα σύστημα μαζί με την οικονομική αφθονία παράγει και την *ηθικοπνευματική ένδεια* είναι εχθρός της αληθινής προόδου και καταδικαστέο.

2. Σίγουρα ο άνθρωπος πρέπει να κατανικήσει την υλική φτώχεια, να κατακτήσει ένα όριο ικανοποιητικής κάλυψης των υλικών αναγκών του. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι πρέπει να αφοσιωθεί ολοκληρωτικώς στο κυνηγητό της συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης. Η οικονομία δεν είναι αυτοσκοπός. Είναι μέσο για την ικανοποίηση ποικίλων αναγκών (όχι μόνο υλικών) και σκοπών. *Η ανάπτυξή της στο διηνεκές μπορεί να είναι περιττή ή και βλαπτική.* Διότι η αγχώδης προσπάθεια για την επίτευξή της προκαλεί και σωρεύει προβλήματα, που είναι, βεβαίως, διαφορετικά, αλλά όχι μικρότερα από εκείνα, που προκαλεί και σωρεύει η πενία. Και ταυτόχρονα αποσπά τον άνθρωπο από την

προσπάθεια ν' αναπτυχθεί σε άλλους, ουσιαστικότερους και ποιοτικότερους τομείς, υποβαθμίζοντάς τον στο σημείο να θεωρεί σαν τελικό σκοπό του την απόκτηση και κατανάλωση υλικών αγαθών.

3. Δεν είναι καν ορθό ότι η «δημοκρατία» είναι οικονομικώς αποδοτικότερη απο τον ολοκληρωτισμό. Αυτό *ισχύει ασφαλώς για τον κομμουνιστικό ολοκληρωτισμό* και οφείλεται στο ότι αυτός κατάργησε όχι τη δημοκρατία, αλλά την ατομική ιδιοκτησία και την ιδιωτική πρωτοβουλία. Η ύπαρξη όμως των δύο τελευταίων δεν προϋποθέτει οπωσδήποτε τη «δημοκρατία». Ο εθνικοσοσιαλιστικός και ο φασιστικός ολοκληρωτισμός κατάργησαν τη «δημοκρατία», όχι όμως και την ατομική ιδιοκτησία ή την ιδιωτική πρωτοβουλία. Και *εθαυματούργησαν κυριολεκτικώς στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης. Ειδικώς η εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία ξεπέρασε σε οικονομική ανάπτυξη και αποδοτικότητα οποιαδήποτε «δημοκρατία». Κατά τη λογική των «δημοκρατών» θα έπρεπε συνεπώς να είναι το προοδευτικότερο των συστημάτων.*

Συμπεράσματα

1. Η πραγματική δημοκρατία συνίσταται σε τρία πράγματα:

- Ισονομία
- Ισοτιμία
- Ισηγορία

Μ' αυτά εξασφαλίζεται:

- Η κατά τον ίδιο τρόπο αντιμετώπιση κάθε ανθρώπου από το νόμο.
- Οι ίσες δυνατότητες σε όλους τους πολίτες για συμετοχή στην άσκηση της εξουσίας και για την κατάληψη οιουδήποτε αξιώματος.
- Οι ίσες δυνατότητες σε όλους να διατυπώνουν δημοσίως (=εφημερίδες, περιοδικά, ραδιόφωνο, τηλεόραση κλπ.) τις όποιες γνώμες τους για οτιδήποτε και για οποιονδήποτε.

Ξέρετε εσείς καμιά χώρα, όπου να ισχύουν Ισονομία-Ισοτιμία-Ισηγορία, έστω κι αν αυτή έχει σαν σύστημα διακυβέρνησής της τη σύγχρονη «δημοκρατία»;

Φυσικά ούτε και στις αρχαίες δημοκρατίες ίσχυαν πλήρως αυτές οι τρεις αρχές, αλλά υπήρχαν για τους ελεύθερους πολίτες σε βαθμό αισθητώς ανώτερο από το «σύγχρονο».

2. Η δημοκρατία σαν ιστορικό δημιούργημα ανάγεται στον 5ο π.Χ. αιώνα. Απέτυχε. Χάθηκε. Και ξαναφάνηκε στη νεότερη εποχή σαφώς υποβαθμισμένη σε σχέση με την κατά πολύ ανώτερη αρχαία μορφή της. Συνεπώς, *«η δημοκρατία» δεν είναι ειδικό προϊόν των σύγχρονων καιρών*, που τάχα ανταποκρίνεται στο πιο εξελιγμένο στάδιο της ιστορίας των πολιτικών συστημάτων.

3. Ανεξάρτητα απ' αυτήν τη διαπίστωση προκειμένου για τα πολιτικά συστήματα, όπως ορθά παρατηρεί ο Αλαίν ντε Μπενουά, δεν υπάρχουν κριτήρια, για να χαρακτηρίζουμε το ένα πιο «σύγχρονο» ή πιο «εξελιγμένο» από κάποιο άλλο.

4. Η αλήθεια ότι οι αρχαίες «δημοκρατίες», παρά τα αναμφισβήτητα και σοβαρότατα ελαττώματά τους, ήσαν σίγουρα *ασυγκρίτως* πιο «δημοκρατικές» από τις σύγχρονες. Διότι για όσους ίσχυαν τα πολιτικά δικαιώματα, δηλ. για τους ελεύθερους άρρενες πολίτες αυτά είχαν πολύ *ουσιαστικότερο* περιεχόμενο. Ο πολίτης μια ελληνικής «δημοκρατίας» μετείχε *άμεσα, προσωπικά* στην ίδια *άσκηση* της εξουσίας, δηλαδή, τόσο στη λήψη των σοβαρών αποφάσεων όσο και στην ανάδειξη των αρχόντων και στον έλεγχό τους. Αντίθετα, ο πολίτης μιας σύγχρονης «δημοκρατίας» έχει πολιτικά δικαιώματα *κενά* από ουσιαστικό περιεχόμενο αφού στην πράξη περιορίζονται σε μια ψήφο, που χάνεται μέσα σε αναρίθμητες (και κατά το μέγιστο κατευθυνόμενες άλλες), της οποίας μοναδικό αποτέλεσμα είναι η εκλογή κάποιων «αντιπροσώπων» του, που για αρκετά χρόνια θα χειρισθούν εν λευκώ όλες τις υποθέσεις ερήμην του ιδίου. Έτσι η συμμετοχή του πολίτη μιας σύγχρονης «δημοκρατίας» στα κοινά είναι πλήρως υποβαθμισμένη, αφού δεν είναι μόνον *εξαιρετικά περιορισμένη*, αλλά επίσης και *πολύ έμμεση*.

5. Αν υποθέσουμε ότι πραγματικά από τις σύγχρονες εκλογές βγαίνει απόφαση αυτή δεν είναι στην ουσία *συλλογική*, όπως ήταν προκειμένου για την εκκλησία του Αθηναϊκού δήμου. Διότι στις σύγχρονες «δημοκρατίες» το αποτέλεσμα είναι ένα απλό άθροισμα ατομικών ψήφων, που πλασματικά-συμβατικά εκλαμβάνεται σαν συλλογική απόφαση και επιβάλλεται στο σύνολο.

Γ. Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΑΣ

«Η πολιτική δημοκρατία, στην Αθήνα και στην Ελληνική αρχαιότητα γενικά, συνδυαζόταν με την πολιτική συντηρητικότητα, ενώ οι αντιδημοκράτες υπήρξαν πολιτιστικοί αναμορφωτές».

Μπ. Ράσσελ

ΘΕΣΗ

Σύμφωνα με αυτό το Μύθο:

1. Η δημοκρατία μόλις γεννήθηκε (στην Αθήνα) απέδειξε ότι είναι το τελειότερο από τα πολιτεύματα. Διότι λειτούργησε κατά τρόπο θαυμαστό. Έδωσε το «Ελληνικό Θάυμα», αφού σ' αυτήν οφείλονται η Ελληνική φιλοσοφία, επιστήμη και τέχνη, καθώς και η νίκη κατά των Περσών, που έσωσε την Ευρώπη από την Ασιατική βαρβαρότητα.

2. Μετά απ' αυτήν την καταπληκτική επιτυχία, εφαρμόσθηκε και σε άλλες Ελληνικές πόλεις με τα ίδια θετικά αποτελέσματα σε σημείο, ώστε ο υπέροχος Ελληνικός πολιτισμός να ταυτισθεί με τη δημοκρατία.

3. Η αποτελεσματικότητα της δημοκρατίας κορυφώθηκε στη Ρώμη, που της οφείλει το μεγαλείο της.

4. Η δημοκρατία υπήρξε γενεσιουργός αιτία της Αναγέννησης ή εν πάση περιπτώσει συνδυάστηκε μ' αυτήν κυρίως στις πόλεις – κράτη – δημοκρατίες της Ιταλίας.

5. Και, από τότε, δεν παύει να αποδεικνύει διαρκώς την απόλυτη ή έστω τη σχετική (σε σύγκριση προς τα άλλα πολιτεύματα) τελειότητά της. Γι' αυτό και συνεχώς κερδίζει έδαφος, κατακτώντας τα μυαλά και τη ζωή των ανθρώπων, πράγμα επόμενο, αφού συνδέεται με την ίδια τη φύση τους και πηγάζει απ' αυτήν.

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

α) Η μη-δημοκρατική «δημοκρατία»

«Η Αθήνα είχε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, που λειτουργούσε με αριστοκράτες, όπως και η δημοκρατία της Βικτωριανής Αγγλίας»

Μπ. Ράσσελ

1. Η περίφημη «Αθηναϊκή δημοκρατία» δεν ήταν και τόσο δημοκρατική. Από τις 450 περίπου χιλιάδες κατοίκους του κυρίως κράτους (Αθήνα και Αττική) αυτοί που μετείχαν στις συνελεύσεις του Δήμου δεν ξεπερνούσαν κατά κανόνα τις 4-5 χιλιάδες κατοίκους (για τον «οστρακισμό» χρειαζόταν «πλήρης συνέλευση» από 6.000 πολίτες.) Το υπόλοιπο 98-99% του πληθυσμού (δούλοι, μέτοικοι, γυναίκες) δεν είχε δικαιώματα ή αδυνατούσε να προσέλθει (αγρότες, κάτοικοι μακρινών περιοχών, πληρώματα του στόλου).

2. Ο εξοστρακισμός δεν ήταν ποινή, αλλά *προληπτικό* πολιτικό μέτρο για την εξουδετέρωση εκείνων, που για οποιοδήποτε λόγο εθεωρούντο «επικίνδυνοι» για τη δημοκρατία. Φυσικά, ο βασικότερος λόγος ήταν... η προσφορά σημαντικών υπηρεσιών στην πατρίδα τους. Έτσι εξοστρακίσθηκαν ο Θεμιστοκλής, ο Ξάνθιππος, ο Αριστείδης, ο Κίμων. Και όσοι εξοστρακίζονταν έπρεπε να θεωρούνται τυχεροί. Διότι, όπως γράφει ο Διόδωρος ο Σικελιώτης, η Αθηναϊκή Δημοκρατία σκότωνε «εκείνους, που ήσαν άξιοι όχι τιμωρίας, αλλά πολλών επαίνων και στεφάνων» – το ίδιο κάνει και η σύγχρονη.

3. Οι «σύμμαχοι» αν και Έλληνες, στην πραγματικότητα, ήσαν υπόδουλοι της αθηναϊκής «δημοκρατίας». Δε μετείχαν στη λήψη ούτε καν εκείνων των αποφάσεων, που τους αφορούσαν άμεσα. Πλήρωναν τους βαρείς φόρους, πολεμούσαν και σκοτώνονταν, χωρίς να ερωτηθούν.

4. Όλοι οι Έλληνες «δημοκράτες» και ολιγαρχικοί ήσαν σύμφωνοι στην ιμπεριαλιστική πολιτική τους απέναντι στους άλλους Έλληνες. Τους «συμμάχους» τους τούς έβλεπαν σαν υποτε-

λείς υπηκόους. Ο Θουκυδίδης[130] δίνει τη συζήτηση στο δήμο (427 π.Χ.) σχετικά με την τιμωρία, που έπρεπε να επιβληθεί στους Μυτιληναίους, που αποστάτησαν από τη συμμαχία τους με τους Αθηναίους. Ο Κλέων αναπτύσσει τη θέση ότι η δημοκρατία δεν ισχύει προς τα έξω, δηλ. προς τους λεγόμενους «συμμάχους». Εφόσον έχουμε μια αυτοκρατορία λέει οφείλουμε να την κυβερνούμε όπως ένας τύραννος και όσους αντιλέγουν να τους θεωρούμε επαναστάτες. Ο αντίπαλός του Διόδοτος, που αντιτάσσεται στην αυστηρή τιμωρία των Μυτιληναίων, συμφωνεί στη θεμελιώδη αρχή: «Η Αθήνα πρέπει να είναι δημοκρατία προς τα μέσα, αλλά τυραννία προς τα έξω». (Το ίδιο, ακριβώς, έκαναν οι Βρετανοί, Γάλλοι κ.ά. σύγχρονοι «δημοκράτες»).

Η «δημοκρατική» Αθήνα θεμελίωσε το μεγαλείο της στον ιδρώτα και στο αίμα των υποτελών της. Και σ' αυτό ήσαν σύμφωνοι όλοι οι Αθηναίοι. Και ο Κλέων και ο Διόδοτος, αλλά και ο Αλκιβιάδης[131], όπως βεβαίως και ο μέγας ιμπεριαλιστής «δημοκράτης» Περικλής[132]. Και όταν η Μήλος επέμενε να διατηρήσει την ουδετερότητά της, αρνούμενη να ενταχθεί στην Αθηναϊκή «συμμαχία» (=αυτοκρατορία), οι Αθηναίοι τής δήλωσαν κυνικά ότι «ου αν κρατή άρχειν».

5. Φυσικά, ούτε και «προς τα μέσα» υπήρξε ποτέ πραγματική δημοκρατία. Αρκεί σαν απόδειξη, το διάταγμα του Διοπειδέως (430 π.Χ.) για τη δίωξη της αθεϊστικής διδασκαλίας, που στην πράξη χρησίμευε σαν νομική πρόφαση για την αμείλικτη δίωξη κάθε *νέας ιδέας*, που κρινόταν σαν επικίνδυνη για τους κρατούντες. Οπωσδήποτε όμως «προς τα μέσα» δεν υπήρχε στον ίδιο βαθμό η τρομακτική καταπίεση, που η «δημοκρατία» ασκούσε «προς τα έξω» σε βάρος των «συμμάχων» της.

6. Οι λίγοι, που υποτίθεται ότι αποτελούσαν τον Αθηναϊκό «δήμο» και αποφάσιζαν, δεν ήσαν οι *καλύτεροι*. Στις τάξεις τους

---

130. III, 37-40
131. VI 18
132. II 63

θασίλευε η διαφθορά. Και πολύ συχνά τα κίνητρά τους ήσαν η ιδιοτέλεια, ο φθόνος, το μίσος, η εκδικητικότητα. Οι «ηγέτες» εξαγόραζαν την επιδοκιμασία του «δήμου» με παροχές μισθούς και αξιώματα. Στην ουσία ο «δήμος» ήταν ένα πλήθος αργόμισθο και κακότροπο, παρασιτικό και κυκλοθυμικό. «Ο κοινός τύπος του Αθηναίου δε διακρίνονταν ούτε για το μεγαλείο ούτε για τη γενναιοφροσύνη του»[133].

Η ιστορία του Αθηναϊκού δήμου συντίθεται από οξύτητες, απάτες, δημοκοπίες, εξαγορές ψήφων, νοθείες, παραβιάσεις της εκλογικής διαδικασίας. Είναι *μια θλιβερή ιστορία διαφθοράς και εγκλήματος*.

7. Ο Αθηναϊκός «Δήμος».

— Εξόρισε τον Αριστείδη, επειδή τον θεώρησε «δίκαιο».

— Πέθανε το Μιλτιάδη στη φυλακή, επειδή «δεν ανεχόταν να αναφέρεται το όνομά του σε συνδυασμό με τη μάχη του Μαραθώνα»[134].

— Καταδίωξε, έδιωξε, εξόρισε, δίκασε, καταδίκασε, φυλάκισε, εκτέλεσε ή ανάγκασε σε φυγή το Σωκράτη, τον Αριστοτέλη, τον Πρωταγόρα, τον Αναξαγόρα, το Φειδία, τον Αισχύλο, το Θεμιστοκλή, τον Περικλή, τον Κίμωνα, το Θηραμένη, τον Αισχίνη, το Φιλοποίμενα, τον Ξενοφώντα, τους ναυάρχους, την Αργυνουσών, το Στίλπωνα Μεγαρίτη, το Θεόδωρο Κυρηναίο κ.ά.

— Το Φωκίωνα το «χρηστό» τον θανάτωσε στα 80 του χρόνια και πέταξε το πτώμα του έξω από τα τείχη της πόλης[135].

---

133. Χ. Τχ. Ουέλς

134. Ουίλλιαμ Λόυδ: «Ο Αιώνας του Περικλέους».

135. Τον ανάγκασαν να πληρώσει ο ίδιος το κώνειο, που τον πότισαν, κάνοντας τού να πει «μηδέ αποθάνει Αθήνησι δωρεάν εστιν» (Πλούταρχος «Φωκίων» 36) Αργότερα ο «δήμος» μετάνιωσε και θανάτωσε και το... μηνυτή του Φωκίωνα, Αγνωνίδη.

Ο Φωκίων κατηγορήθηκε (317 π.Χ.) για «έσχατη προδοσία» σαν μακεδονόφιλος. Όταν ρώτησε τους «δικαστές», γιατί θέλουν να θανατώσουν και άλλους, αφού ο ίδιος ήταν ο μόνος υπεύθυνος για την ολιγαρχική πολιτική που ακολούθησε, του απάντησαν: «Επειδή είναι φίλοι σου»! (Πλούταρχος). Η «δημοκρατία» εφάρμοζε, δηλαδή και τη «συλλογική ευθύνη» για λόγους πολιτικής ιδεολογίας.

— Τον Αντιφώντα, τον αρχαιότερο από τους δέκα Αττικούς ρήτορες, «τον πιο ενάρετο Αθηναίο»[136] τον θανάτωσε, δήμευσε το σπίτι, την περιουσία του, κήρυξε «άτιμη» την οικογένειά του, έκαψε το σπίτι του και πέταξε το πτώμα του έξω από τα τείχη[137].

8. Η ιστορία της Αθηναϊκής «δημοκρατίας» είναι ξέχειλα πλημμυρισμένη από μικρότητα, σκληρότητα και αθλιότητα. Ήταν μια *«δημοκρατία» εσωτερικά διεφθαρμένη και εξωτερικά ιμπεριαλιστική και φιλοπόλεμη*[138].

Αυτή:

— *Εξόντωνε* τους άλλους Έλληνες, που τόλμησαν να διεκδικήσουν κάποιο δικαίωμα κάτω από τον ήλιο – οι ομαδικές σφαγές ήταν η συνηθισμένη της μέθοδος.

— Αιματοκύλησε, εξάντλησε και *έθαψε* τον κλασικό Ελληνισμό προκαλώντας τον Πελοποννησιακό πόλεμο, που η Σπάρτη δεν τον θέλησε και ενεργώντας την παράλογη εκστρατεία στη Σικελία.

— Εξαιτίας της *διαφθοράς* της έχασε αυτόν τον πόλεμο, που η ίδια επέβαλε στους άλλους Έλληνες.

— Πέφτοντας *συμπαράσυρε* και τον υπόλοιπο Ελληνισμό, εκτός από το Μακεδονικό.

---

136. Θουκυδίδης, «Ιστορία», Η, 67.

137. Όταν ο ποιητής Αγάθων τον συνεχάρη για την απολογία του, ο Αντιφών απάντησε ευχαριστώντας τον γιατί το μεγαλόψυχο άνδρα τον ενδιαφέρει περισσότερο η γνώμη ενός μόνου σπουδαίου ανθρώπου, παρά των πολλών και ασήμαντων. (Αριστοτέλης «Ηθικά Ευδήμεια, Γ. 1232»).

138. Ο Τόϋνμπη παρατηρεί «Μετά το θάνατο του Περικλή η Αθηναϊκή δημοκρατία διέκοψε το λαμπρό συνεταιρισμό της με την Αθηναϊκή Παιδεία, ανάπτυξε έναν παράφρονα μιλιταρισμό, που επέφερε την ερήμωση στον κόσμο, όπου είχε ανθίσει η «Αθηναϊκή» παιδεία. Και επισφράγισε την αποτυχία του να κερδίσει τον πόλεμο, με τη δικαστική δολοφονία του Σωκράτη». Ορθά. Μόνο που όλα αυτά ήσαν εγγενείς ιδιότητες της εμποροναυτικής – επεκτατικής «δημοκρατίας» και υπήρχαν πολύ πριν από το θάνατο του Περικλέους. Απλώς συνέπεσε να εκδηλωθούν τότε τα ολέθρια αποτελέσματα τους. Αλλά και αν η αιτία τους ήταν ο χαμός του Περικλέους, αυτό θα έδειχνε ότι η μοίρα της τάχα «δημοκρατίας» εξαρτιόταν από έναν άνδρα – άρα μονοκρατία.

— Και όταν ο τελευταίος θέλησε να αναλάβει τα ηνία και να ενώσει τους Έλληνες, θέτοντας τέρμα στις διαλυτικές διαμάχες τους, τον πολέμησε όσο μπορούσε και δε δίστασε να συνεργαστεί με τον κοινό εχθρό των Ελλήνων – την Περσία ειδοποιώντας το «Μέγα Βασιλέα» για τον κίνδυνο, που διέτρεχε από μιαν ενωμένη Ελλάδα.

9. Ο δημοκρατικός T. A. Sinclair ομολογεί ότι η αθηναϊκή δημοκρατία, αν δεν εξαφάνισε κάθε τιμιότητα και σεβασμό εξασθένισε πάντως τη σημασία, που αποδιδόταν σ' αυτές τις αρετές, «έτσι που έγινε πολύ εύκολο να ειρωνεύεται κανείς εκείνους που προσπαθούσαν να διαφυλάξουν τους κανόνες συμπεριφοράς λέγοντας ότι είναι μόνο προσκολλημένοι σε ήθη, που έπαψαν να είναι της μόδας και στην αστική συνήθεια της φιλοκαλίας. Αν ο Δημάρατος ζούσε ακόμη και επισκεπτόταν την Αθήνα, θα είχε πει «επέστι δε σφι δεσπότης ου Νόμος, αλλά Δήμος»[139]. Βέβαια, ο Sinclair αποδίδει το φαινόμενο «στον πόλεμο και στα ατυχήματα», αλλά ακόμη κι αν αυτοί είναι οι φταίχτες, ποιος τους προκάλεσε;

10. Στον «Επιτάφιό» του ο Περικλής έδωσε μια καθαρά προπαγανδιστική εικόνα της Αθηναϊκής δημοκρατίας. Τέσσερα μόλις χρόνια μετά (427 π.Χ.) ο Διόδοτος μιλώντας στο δήμο, λέει απερίφραστα, κατά το Θουκιδίδη[140], ότι η ελευθερία του λόγου απουσιάζει απο την Αθήνα. Ότι δεν μπορεί κανείς να μιλήσει ελεύθερα, χωρίς φόβο για τις συνέπειες, που θα υποστεί, αν υποστηρίξει θέσεις ασυμπαθείς στις αρχές ή μη-κατανοητές από το δήμο. Έτσι όμως λέει δεν είναι δυνατόν οι αποφάσεις να παίρνονται μετά από αληθινή συζήτηση, που θα διεξαγόταν χωρίς φόβο, μίσος και δεσμεύσεις. Δεν πρέπει να τιμωρείται κάποιος, *τολμά να πει*, για εκείνο που σκέπτεται, αφήνοντας να νοηθεί ότι ο ίδιος διακατέχεται απ' αυτόν το φόβο.

---

139. «Ιστορία της Ελ. Πολιτικής Σκέψεως»
140. III 42-48

Ο «Χρυσός Αιώνας»

1. Οι προϋποθέσεις για την εμφάνιση της κλασικής Ελλάδας δημιουργήθηκαν από τους τυράννους (η λέξη σήμαινε «κύριος», άρχοντας, κυβερνήτης). Υπήρξαν έργο:

- Των Κυψελιδών (Κύψελος και ο γιός του Περίανδρος) στην Κόρινθο.
- Των Ορθαγοριδών στη Σικυώνα.
- Του Θεαγένη στα Μέγαρα.
- Του Προκλή στην Επίδαυρο.
- Του Φάλαρι στον Ακράγαντα και στην Ιμέρα.
- Του Ιπποκράτη στη Γέλα.
- Του Θρασύβουλου στη Μίλητο.
- Των Πεισιστρατιδών (Πεισίστρατος και ο γιος του Ιππίας) στην Αθήνα.

2. Ο 6ος π.Χ. αιώνας, ιδίως, που στη διάρκειά του προπαρασκευάσθηκε η έλευση του κλασικού πολιτισμού, ήταν ο κατ' εξοχήν αιώνας των τυράννων» (το ίδιο συνέβη δύο χιλιάδες χρόνια αργότερα, όταν ο πρώτος αιώνας της Αναγέννησης, ο 16ος, γνώρισε αναρίθμητους «τύραννους»).

3. Οι «τύραννοι» ήσαν μία *επαναστατική* καινοτομία. Διότι μ' αυτούς το κριτήριο για την ανάδειξη στο αξίωμα του κυβερνήτη, αντικαταστάθηκε από εκείνο της καταγωγής με το των ικανοτήτων. Υπήρξαν κατά κανόνα σοφοί κυβερνήτες, που ώθησαν την Ιστορία προς τα εμπρός, αφού χάραξαν εύστοχη και προοδευτική πολιτική, με στόχο την προκοπή του τόπου τους.

4. Ο Πεισίστρατος και ο γιος του Ιππίας λ.χ.

- Εφοδίασαν την Αθήνα με σύστημα ύδρευσης.
- Αντικατέστησαν τις ανταλλαγές σε είδος με το νόμισμα.
- Ενθάρρυναν την αγροτική και βιοτεχνική παραγωγή ιδίως της αγγειοπλαστικής, που έγινε ξακουστή σ' όλο τον τότε κόσμο.
- Προστάτευσαν τις τέχνες και τα γράμματα.
- Φρόντισαν να συγκεντρωθούν, να καταγραφούν και έτσι να διασωθούν τα ομηρικά έπη.
- Σχεδίασαν και άρχισαν τα θαυμαστά έργα στην Ακρόπολη και το ναό του Ολυμπίου Διός.

• Μοίρασαν στους ακτήμονες ή με ανεπαρκή κλήρο τη γη του κράτους, ενώ ταυτοχρόνως τους απάλλαξαν από την τοκογλυφία, αναθέτοντας στο κρατικό ταμείο να δανειοδοτεί με χαμηλό τόκο τους μικροεισοδηματίες. Το αποτέλεσμα ήταν ότι έλυσαν για αιώνες το αγροτικό ζήτημα στη Αττική.
• Κατασκεύασαν υδραγωγεία, δρόμους, ναούς και άλλα δημόσια έργα.
• Προώθησαν την εκμετάλλευση των μεταλλείων αργύρου του Λαυρίου.
• Ίδρυσαν αποικίες στον Ελλήσποντο.
• Καθιέρωσαν τους Παναθηναϊκούς αγώνες.
• Ανύψωσαν το θέατρο με το Θέσπι.

5. Ο Αριστοτέλης θαυμάζει τον Πεισίστρατο και αναφέρει χατακτηριστικώς ότι οι Αθηναίοι θεωρούσαν την «τυραννία» του σαν «επί Κρόνου βίον», δηλ. χρυσή εποχή[141α]. Εκθειάζει επίσης τον Ιππία, ο οποίος ήτο «τη φύσει πολιτικός και έμφρων». Ο Σιμωνίδης μάλιστα τον θεωρεί σαν τον άριστο των Ελλήνων της εποχής του[141β]. Ο Ηρόδοτος γράφει ότι οι Αθηναίοι ήθελαν τους Πεισιστρατίδες, οι οποίοι ανετράπησαν από τους Σπαρτιάτες, που εισέβαλαν γι' αυτόν το σκοπό στην Αττική, ακριβώς, επειδή φοβήθηκαν τη μεγάλη άνοδο, που σημείωναν οι Αθηναίοι κάτω από την «τυραννία» τους[141γ]. Και ο Παυσανίας τούς θεωρεί «φιλάνθρωπους και σοφούς»[141δ].

Ο Ουίλ Ντυράν[141ε] αναγνωρίζει ότι «Κάτω από την «τυραννία» του Πεισίστρατου και των γιων του η Αθήνα μεταμορφώθηκε υλικώς και πνευματικώς» και από δευτερεύουσα πόλη ως τότε ανέβηκε στην κορυφή της κλίμακας.

141α. «Αθηναίων Πολιτεία», κεφ. 16 και 17: «και πολλάκις εθρύλουν ως η Πεισιστράτου τυραννίς ο επί κρόνου βιός είη».

141β. Θουκιδίδης «Ιστορία» ΣΤ. 59. «Ανδρός αριστεύσαντος εν Ελλάδι των εφ' εαυτού Ιππίου».

141γ. «Ιστορία» Ε, 63, 64.

141δ. «Αττική» Α, 23, 1.

141ε. «Παγκόσμια Ιστορία του Πολιτισμού».

6. Το έργο αυτών των ανθρώπων είναι που οδήγησε στο «χρυσό αιώνα», ο οποίος πέρα απ' αυτό, υπήρξε το αποτέλεσμα μιας συγκυρίας πολλών αιτίων. Ένα απο αυτά, που προσδιόρισε την Αθήνα σαν επίκεντρό του, ήταν το γεγονός ότι αυτή έχοντας αναδειχθεί σ' εμποροναυτικό κέντρο και αναπτύξει αδηφάγο επεκτατισμό, είχε συγκεντρώσει μεγάλο πλούτο. Αυτός τής επέτρεψε να προσελκύσει σοφούς και καλλιτέχνες απ' όλο τον Ελληνικό κόσμο και να πραγματώσει μεγάλα – πολυδάπανα έργα τέχνης.

7. Πάντως η αξιοποίηση αυτών των αιτίων θα ήταν αδύνατη, χωρίς την ουσιαστική κατάργηση της «δημοκρατίας» από τον Περικλή, που τη διατήρησε «λόγω», αλλά «έργω», επέβαλε την «ενός ανδρός αρχήν». Δηλαδή και αυτός στην ουσία υπήρξε ένας τύραννος. Ο Ίων λέγει ότι «οι τρόποι του Περικλέους ήσαν αλαζονικοί και πολύ υπεροπτικοί και στις καυχησιολογίες του ήταν αναμεμειγμένη πολλή υπεροψία και περιφρόνηση για τους άλλους...» και τον χαρακτηρίζει σαν «κατ' επίδειξιν σοβαρό». Ο Περικλής ήταν ασύστολος *δημοκόπος* και *αδίστακτος* στις πολιτικές του ενέργειες. Χαρακτηριστική είναι η στάση του απέναντι στον Κίμωνα, όπως την περιγράφει ο *Πλούταρχος* στους βίους και του ενός και του άλλου. Ο Κίμων χάρισε λαμπρές νίκες στους Έλληνες εναντίον των Περσών απελευθέρωσε τις Ελληνικές πόλεις της Μακεδονίας – Θράκης και το Αιγαίο και αποδείχθηκε έξοχος κυβερνήτης της Αθήνας, την οποία αναμόρφωσε. Θεμέλιο της εξωτερικής πολιτικής του ήταν η ειρήνη με τους Λακεδαιμόνιους. Ο ιμπεριαλιστής και πολεμοκάπηλος Περικλής δε δίστασε να τον κατηγορήσει ότι δεν κατέλαβε χώρες της Μακεδονίας, επειδή δήθεν εξαγοράσθηκε από το βασιλέα της Αλέξανδρο Α΄ (465 π.Χ.). Η κατηγορία της εξαγοράς ήταν ψευδής και κατέρρευσε. Ο Περικλής όμως συνέχισε τις μηχανορραφίες του και τελικά κατάφερε να τον εξοστρακίσει (=δεκαετής εξορία) ως «φιλολάκωνα και μισόδημο». Και έδειξε τέτοια μικροψυχία, ώστε όταν ο Κίμων εξόριστος στη Βοιωτία ζήτησε να πολεμήσει με τους Αθηναίους, στην Τανάγρα, κατά των Σπαρτιατών, δεν του το επέτρεψε.

Όταν όμως οι Αθηναίοι νικήθηκαν αναγκάσθηκαν να ανακαλέσουν τον Κίμωνα από την εξορία, για να κλείσει ειρήνη με τους Σπαρτιάτες, πράγμα που πέτυχε.

Ο Πλούταρχος κατηγορεί ευθέως τον Περικλή ότι προκάλεσε σκοπίμως τον Πελοποννησιακό πόλεμο, για να γλιτώσει, μ' αυτόν τον αντιπερισπασμό, την εναντίον του δίκη για διαφθορά[142].

8. Στην πραγματικότητα, η ακμή της Αθήνας δεν αφορούσε ούτε τα ήθη ούτε την επιστήμη ούτε και το πνεύμα γενικά. Ήταν μόνο *καλλιτεχνική και λογοτεχνική*. Από τους τόσους μεγάλους φιλόσοφους (και επιστήμονες) της αρχαιότητας, μόνον ο *Σωκράτης* και ο *Πλάτων* ήσαν Αθηναίοι. Και υπήρξαν και οι δύο θανάσιμοι εχθροί της δημοκρατίας. Από εθνική πλευρά τέλος, η Αθήνα έπληξε θανάσιμα τον Ελληνισμό.

9. Και τώρα η νίκη κατά των Περσών. Μερικές αλήθειες:

• Υπήρξε νίκη των Ελλήνων και όχι της δημοκρατίας.

•• Η νίκη αυτή ολοκληρώθηκε, πραγματικά, μόνο με την ανανέωση του Ελληνισμού κάτω από τη μοναρχία του Φιλίππου και του Αλέξανδρου.

••• Δεν υπήρξε καμιά σύγκρουση «απολυταρχικής Ανατολής» και «δημοκρατικής Ευρώπης-Δύσης». (Ποιας Ευρώπης και ποιας Δύσης τότε;).

•••• *Οι Πέρσες δεν ήσαν βάρβαροι*. Η αυτοκρατορία τους ήταν Κοινοπολιτεία πολυάριθμων λαών, που καθένας της απολάμβανε αυτόνομα το δικό του καθεστώς, τη γλώσσα του, τη θρησκεία του, τα ήθη και έθιμά του. Η Περσική «αυτοκρατορία», που επέτρεψε στους Εβραίους να επαναπατριστούν από τη Βαβυλωνιακή εξορία τους και να ανασυστήσουν το κράτος τους, που άφησε στους Ίωνες την αυτονομία τους, που προσέλαβε τους Συροφοίνικες σαν «συνεταίρους» της, που άφησε στους Αιγύπτιους το ιερατικό τους σύστημα, ήταν μια απέραντη περιοχή ειρήνης, όπου εφαρμοζόταν η ανεμπόδιστη διακίνηση και ανταλλαγή ανθρώπων, αγαθών, υπηρεσιών και ιδεών. Τούτο το διαπίστωσε και ο Αλέξανδρος και προσπάθησε να διατηρήσει αυτήν την «παγκόσμια» κατάσταση ειρήνης, ασφάλειας και σταθερότητας *εντάσσοντας* σ' αυτήν και την Ελλάδα.

142. «Περικλής».

10. Η ακμή του Ελληνισμού σημειώθηκε όχι χάρη στη δημοκρατία, αλλά *παρά* την ύπαρξή της. Η Αθήνα υπήρξε για ένα (μικρό) διάστημα (άξονας) αυτής της ακμής, που άρχισε από την Ιωνία, επειδή με την εμποροναυτική της ανάπτυξη συγκέντρωσε πλούτο και αναδείχθηκε σε κοσμοπολίτικο κέντρο.

11. Ο «Χρυσός αιώνας» των Αθηνών δεν είναι ο μοναδικός της Ιστορίας. Υπήρξαν αρκετές άλλες ανάλογες εποχές ακμής σε διάφορες χώρες. Αναφέρω ενδεικτικώς:

• *Το «χρυσό αιώνα» της ινδικής αυτοκρατορίας επί δυναστείας των Γκούπτα (4ος-5ος μ.Χ. αιώνας)*. Οι πόλεις της ήταν οι πιο πυκνοκατοικημένες του τότε κόσμου. Η πρωτεύουσά τους Παταλιπούτρα ήταν τεράστια και λαμπρή πόλη. Τότε:

ι) Άκμασαν ο δραματουργός Καλιντάσα, ο αστρονόμος Αρναμπχάτα που περιέγραψε σωστά τη διπλή περιστροφή της γης, ο μαθηματικός Βραχμαγκούπτα, που προώθησε την άλγεβρα και την τριγωνομετρία.

ιι) Επινοήθηκαν το δεκαδικό σύστημα, οι ινδικοί αριθμοί (που τους λέμε Αραβικούς) και το μηδέν.

ιιι) Εμφανίστηκε η μυστικιστική θεωρία του γιόγκα.

ιν) Οι ποιητές στιχούργησαν τους μύθους, που ενέπνευσαν το Λαφονταίν.

ν) Η γλυπτική έδωσε αριστουργήματα, που μπορούν άφοβα να συγκριθούν με της ελληνικής. Χτίστηκαν εκθαμβωτικοί ναοί με εκπληκτικές «τοιχογραφίες σε λίθο».

νι) Και οι χειρούργοι έκαναν μεταμοσχεύσεις!

• *«Χρυσός αιώνας» ήταν και η περίοδος που βασίλευαν στην Κίνα οι Τάνγκ* (7ος-9ος μ.Χ.), που δημιούργησαν θαυμαστή διοίκηση, ανθηρή οικονομία, εκχέρσωσαν και αποξήραναν το Νότο και έφτιαξαν δίκαιους νόμους. Η πρωτεύουσά τους Τσανγκ-Νγκαν είχε ένα εκατομμύριο κατοίκους! Τότε βρέθηκαν οι επιταγές, η τυπογραφία, οι τυπογραφικές ανατυπώσεις, η πυρίτιδα, η χρήση του γαιάνθρακα. Τα κινέζικα πλοία έ-

φθαναν στην Ινδονησία, στις Ινδίες και στον Περσικό κόλπο. Ακμάζουν η γλυπτική, η αγγειοπλαστική, η ζωγραφική με τα ονειρικά τοπία, την άφθαστη απεικόνιση της γυναικείας ομορφιάς, τις νευρώδεις παραστάσεις αλόγων και βουβαλιών. Η φιλοσοφία ανθίζει. Έχουμε δύο μεγάλους ποιητές το Λι-Τάι-Πο και τον Του-Φου, που έζησαν στην αυλή του αυτοκράτορα.

• *«Χρυσοί αιώνες της δυναστείας Σονγκ* (10-13ος μ.Χ.). Παρόλο που η αυτοκρατορία έχασε το Βορρά, το νότιο τμήμα της, που απέμεινε, γνώρισε την ειρήνη και ευημερία. Είχε ικανή διοίκηση. Στη γεωργία εισήχθησαν ο βωλοκόπος, η σβάρνα, η χρήση των λιπασμάτων, η αμειψισπορά, οι πρώιμες καλλιέργειες. Το εμπόριο, η ναυσιπλοΐα, οι τράπεζες, οι αγορές, οι πόλεις, τα λιμάνια άνθιζαν. Χρησιμοποιούσαν το χαρτονόμισμα. Οι πόλεις περιβάλλονταν από μεγάλα πάρκα. Τα θεατρικά έργα και τα παραμύθια κυκλοφορούσαν σε λαϊκές εκδόσεις. Ο αριθμός των σχολείων μεγάλωσε πολύ. Η Χανγκ-Τσεόν ήταν η μεγαλύτερη πόλη του κόσμου και σημαντικό κέντρο παιδείας και έρευνας. Βρέθηκε το εμβόλιο κατά της ευλογιάς.

Μπορούμε να προσθέσουμε και άλλους τέτοιους «χρυσούς αιώνες» όπως:

• Του *Ναβουχοδονόσορα* (νεοβαβυλωνιακός πολιτισμός) τον 6ο π.Χ. αιώνα.

• Τη μοναρχία του *Οκταβιανού Αυγούστου* (1ος π.Χ) με 40 χρόνια ειρήνης. Τότε δημιούργησαν ο ιστορικός Τίτος Λίβιος και οι ποιητές Βιργίλιος και Οράτιος.

• Την περίοδο των *Αντωνίνων* αυτοκρατόρων (2ος μ.Χ.) με τον Τραϊανό, τον Αδριανό, τον Αντωνίνο τον Ευσεβή και το βασιλέα – φιλόσοφο Μάρκο – Αυρήλιο.

• Την εποχή των *Αββασιδών*, που φέρνει την ακμή του αραβικού πολιτισμού με το Χαρούν – αλ – Ρασίντ και το Μαμούν (8ος-9ος).

• Την περίοδο της *δυναστείας Χαν* στην Κίνα (1ος-2ος μ.Χ.), όταν αξιοποιήθηκαν γεωργικώς απέραντες εκτάσεις, χαράχθηκε η «οδός της μετάξης», βρέθηκαν το χαρτί, το ηλιακό ρολόι, η πορσελάνη, οι φυσητήρες των σιδηρουργείων, έγιναν δρόμοι, διώρυγες, αρδευτικά έργα.

12. Όλοι αυτοί οι «χρυσοί αιώνες» δεν είχαν την παραμικρή σχέση με τη «δημοκρατία». Άρα δεν αποτελούν δική της ευρεσιτεχνία ή ειδικότητα.

Συμπέρασμα

Για όλους του παραπάνω λόγους η αλήθεια είναι εντελώς αντίθετη προς τους ισχυρισμούς του Μύθου, που λέει ότι όλα τα μεγάλα πνεύματα υπήρξαν «δημοκρατικά». Κανένα, απολύτως κανένα, μεγάλο πνεύμα της Ελληνικής αρχαιότητας δεν τάχθηκε υπέρ της «δημοκρατίας» γενικώς και της «αθηναϊκής δημοκρατίας» ειδικώς. Ολόκληρη η Ελληνική φιλοσοφία και διανόηση αρνήθηκε και αποκήρυξε την Αθηναϊκή και την κάθε «δημοκρατία».

Διότι, πέρα από το απαράδεκτο των θεμελιωδών αρχών της η δημοκρατία:

• Αποδείχθηκε *ανίκανη* να αξιοποιήσει τη δυνατότητα, που παρείχε τότε η Ιστορία, για δημιουργία και επιβολή μιας παγκόσμιας Ελληνικής Τάξης.

•• Ακόμη περισσότερο: Έκανε το παν, για να *καταστρέψει* αυτήν την ευκαιρία. Η Δήλιος Συμμαχία στάθηκε μια ιμπεριαλιστική και φιλοπόλεμη Αθηναϊκή αυτοκρατορία, που κατευθυνόταν από μιαν ολιγαρχία του πλούτου, η οποία είχε εκτοπίσει την αριστοκρατία της καταγωγής. Η ολιγαρχία αυτή προκάλεσε τον Πελοποννησιακό πόλεμο και έκανε τις τρελές εκστρατείες στην Αίγυπτο και στη Σικελία, με αποτέλεσμα την έναρξη της παρακμής του Ελληνισμού.

Γι' αυτό τα ηνία ανέλαβε η ανώριμη και όχι τόσον αναπτυγμένη πολιτισμικώς Μακεδονία, που πλεονεκτούσε όμως από πλευράς πολιτεύματος, όντας μοναρχία.

γ) Μετά την Αθήνα

1. Η Ρωμαϊκή «δημοκρατία» δεν ήταν παρά η κυριαρχία των πατρικίων και των πλουτοκρατών.

Οι «δημοκρατικοί αγώνες» δεν ήσαν παρά ο ανταγωνισμός αυτών των δύο στοιχείων για την πρωτοκαθεδρία. Τελικά, η «δημοκρατία» απέτυχε και εκτοπίσθηκε από την αυτοκρατορική μονοκρατορία.

2. Στις Αναγεννησιακές «δημοκρατίες» αναφέρθηκα στο αμέσως προηγούμενο κεφάλαιο.

3. Οι σύγχρονες «δημοκρατίες» κατάκτησαν τον πλανήτη δια πυρός και σιδήρου. Εξόντωσαν αλύπητα ολόκληρους λαούς. Υποδούλωσαν έθνη. Κατάλυσαν πανάρχαιους πολιτισμούς. Και υποβίβασαν την πλειοψηφία της ανθρωπότητας σε «ιθαγενείς». Το τι διέπραξαν Γάλλοι, Ολλανδοί, Άγγλοι, κ.ά. «δημοκράτες» σε βάρος των Ερυθροδέρμων, των Αράβων, των Ασιατών, των Μαλαίων, των Νέγρων είναι γνωστό[143].

4. Όσο για την «εξαγωγή» της δημοκρατίας, που υποτίθεται ότι οι δυτικοί σταυροφόροι της επιχείρησαν, απέτυχε παντού. Σε όλες τις πρώην αποικίες μία μικρή τάξη, που εφοδιάστηκε με δυτική παιδεία και δυτικίζουσα νοοτροπία, κυβερνά δικτατορικά (ή δήθεν δημοκρατικά, όπως στην Ινδία) «ανεβασμένη, όπως γράφει ο Τόϋνμπη, πάνω στις ράχες ενός τεράστιου όγκου άμαθων και φτωχών χωρικών».

Συμπεράσματα

1. Βρισκόμαστε στα τέλη του 20ου αιώνα. Και από τον ανθρώπινο πληθυσμό της γης, το 19% ζει σε καθεστώτα που θεωρούνται «δημοκρατικά». Αντίθετα, το 81% ζει σε καθεστώτα δικτατορικά ή ολοκληρωτικά.

2. Η κατάσταση αυτή δεν αποτελεί ιστορική εξαίρεση παρά μόνο με την έννοια ότι κατά κανόνα η «δημοκρατική» περιοχή ήταν ακόμη μικρότερη.

3. Διότι στη διαδρομή της Ιστορίας, η «δημοκρατία» ίσχυσε μόνο σπάνια και σταδιακά σε ελάχιστα τμήματα του κόσμου, για μικρό χρονικό διάστημα. Και πάντοτε *απέτυχε*.

143. Ο Τόϋνμπυ, διαπιστώνει ότι οι αγγλόφωνοι προτεστάντες δυτικοί Ευρωπαίοι πρωτοπόροι μιας επεκτάσεως της Δυτικής κοινωνίας πέρα από τις θάλασσες, υπήρξαν οι χειρότεροι εγκληματίες.

Δ. Ο ΜΥΘΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ

«Ζητώ μια νέα αριστοκρατία βασισμένη σε αυστηρή αυτοπειθαρχία, όπου η βούληση των φιλοσοφούντων κυβερνητών και των καλλιτεχνών τυράννων θα σφραγίσει τις χιλιετίες».

Φ. Νίτσε

ΘΕΣΗ

Ο μύθος της Τελειότητας συνοδεύεται από τον της Αποδοχής. Λόγω ακριβώς της τελειότητάς της, η δημοκρατία υπήρξε ανέκαθεν, είναι και θα παραμένει εσαεί, το ιδανικό όλων των μεγάλων πνευμάτων. Απο την Ελληνική και Ρωμαϊκή αρχαιότητα, όλα τα φωτισμένα μυαλά την αποδέχθηκαν. Πρόκειται για κάτι φυσικό, αφού η δημοκρατία είναι θεμελιωμένη στην ισότητα και στην ελευθερία και το κράτος της βασίζεται σ' ένα συμβόλαιο, που του επιτρέπει να λειτουργεί για το γενικό καλό. Έτσι με τη δημοκρατία εξασφαλίζεται η πρόοδος, η ειρήνη και η κοινωνική δικαιοσύνη, κατοχυρώνεται ο ανθρωπισμός, αναγνωρίζεται η προσωπικότητα. Πώς θα μπορούσε να μην αποτελεί το ιδεώδες κάθε αληθινού ανθρώπου; Γι' αυτό παντού και πάντα σ' ολόκληρη την Ιστορία, οι επαΐοντες, οι σοφοί, οι διανοούμενοι, όλα τα ανώτερα πνεύματα αποδέχθηκαν και υποστήριξαν τη δημοκρατία.

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Αντίθετα προς τον ισχυρισμό του Μύθου, από τα μεγάλα πνεύματα όλων των εποχών ελάχιστα υπήρξαν δημοκρατικά. Και

ο αριθμός τους γίνεται ακόμη πιο ελάχιστος, αν περιορισθούμε στους πολιτικούς φιλόσοφους και στους μελετητές της Ιστορίας.

Πιο κάτω αναφέρω ενδεικτικά, χωρίς ακριβή χρονολογική σειρά, μερικούς από τους αρνητές της «δημοκρατίας», πολλοί από τους οποίους υπήρξαν και θύματά της.

α) Αρχαίοι

1. *Βίβλος:* Απορρίπτει το κυριότατο θεμέλιο της «δημοκρατίας», δηλ. την αντίληψη ότι η πηγή της εξουσίας και της νομιμότητας είναι ο λαός μοναδικός κάτοχος της «κυριαρχίας». Με τους νόμους του Μωϋσή μοναδική πηγή της εξουσίας και της νομιμότητας δεν είναι ο λαός, που συχνότατα σφάλλει και αμαρτάνει, αλλά ο Θεός ο μόνος «κυρίαρχος». Και είναι κυρίαρχος τρομερός, απαιτητικός, τυραννικός, αμείλικτος, διατάσσει, τιμωρεί, εξοντώνει. Ο ιουδαϊσμός (Παλαιά Διαθήκη) κήρυξε το δόγμα της υπακοής του λαού στον «έξω απ' αυτόν» κυρίαρχο. Οι νόμοι δεν ψηφίζονται, όπως στις ελληνικές πόλεις, έρχονται έτοιμοι κατευθείαν από τον Γιαχβέ, είναι αιώνια αμετάβλητοι και τους οφείλεται τυφλή υπακοή.
Το συμβούλιο των Κριτών (Σανχεντρίν) ενσαρκώνει την κυριαρχία και το νόμο όχι του λαού, αλλά του Θεού, από τον οποίο προέρχεται κάθε εξουσία. Οι βασιλείς του Ισραήλ δεν «αντιπροσωπεύουν» ούτε τυπικά – συμβατικά, το λαό ή το έθνος. Ήταν κεχρισμένοι από το Γιαχβέ δικοί του εγκόσμιοι αντιπρόσωποι.
Το Σανχεντρίν καταδίκασε σε θάνατο τον Ιησού, ακριβώς, επειδή αποπειράθηκε να ανατρέψει ή έστω κατά τη δική του δήλωση «συμπληρώσει» τον αμετακίνητο-απρόσιτο-απρόσβλητο, λόγω έξω-ανθρώπινης= θεϊκής προέλευσης Νόμο.

Απ' αυτήν την αντίληψη, δια μέσου του χριστιανισμού, μεταφυτεύθηκε στη Δύση η ιδέα του «Ελέω Θεώ» βασιλέως, που δε συναντάται στις αρχαίες ανατολικές, ελληνικές ή δυτικές βασιλείες.

2. *Οι Μεγάλοι Σοφοί:* (Βίας ο Πριηνεύς, Πιττακός ο Μυτιληναίος, Σόλων ο Αθηναίος, Κλεόβουλος ο Λίνδιος, Χίλων ο Λακεδαιμόνιος, Περίανδρος ο Κορίνθιος, Θαλής ο Μιλήσιος, Μύσων ο Χηνεύς, Επιμενίδης ο Κρής, Ανάχαρσις ο Σκύθης, Λυκούργος ο Λάκων).

Όσοι απ' αυτούς ασχολήθηκαν με την πολιτική υπήρξαν τύραννοι (Κλεόβουλος, Περίανδρος, Πιττακός) και οπωσδήποτε κανείς δεν είχε «δημοκρατικές» αντιλήψεις. Ο Λυκούργος θεμελίωσε το Σπαρτιατικό σύστημα. Και ο «δημοκρατικότερος όλων ο Σόλων, θεωρούσε θεμιτές, ως ένα σημείο, τις διεκδικήσεις του δήμου, αλλά απέρριπτε κάθε σκέψη για ισομοιρία μεταξύ αυτού και των ευγενών. Το πολίτευμα που οργάνωσε ήταν πλουτοκρατικό. Και ο τύραννος Πεισίστρατος κυβέρνησε σύμφωνα με τη νομοθεσία του Σόλωνος. Ο Θαλής τέλος εισηγήθηκε στους Ίωνες να κλείσουν τις βουλές.

3. *Οι ανατολικοί:* Ο *Κομφούκιος* (Κρογκ-Φου-Τσέου) είναι υπέρ της ιεραρχίας και διδάσκει την ανάγκη της υποταγής σ' αυτήν. Ο ίδιος λέγει: «Άν ο Άρχοντας είναι σωστός, ακόμη κι αν διοικεί απολυταρχικά, όλα πάνε καλά». Και επίσης: «Όταν η Πολιτεία κυβερνιέται καλά, τότε δεν επιτρέπεται στον κόσμο ν' αμφισβητεί.

Θεωρούσε τη βασιλική εξουσία σαν εντολή, που αναθέτουν οι ουρανοί στο μονάρχη επιβάλλοντάς του ταυτοχρόνως την ηθική υποχρέωση να κυβερνά σύμφωνα με τις αρχές της αρετής και της δικαιοσύνης.
Ο διάδοχος του *Μεν-Τσζι* δίδαξε ότι ο σοφός κυβερνήτης είναι φορέας της ουράνιας θέλησης, «γιος του ουρανού».

Ο *Λάο Τσε* (ιδρυτής του Ταοϊσμού) και οι μαθητές του, όπως ο *Τσουάγκ-Τσε* απορρίπτουν κατηγορηματικά κάθε σκέψη για ισότητα των ανθρώπων, τους οποίους χωρίζουν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: ο άνθρωπος – ζώον, ο άνθρωπος – άνθρωπος και ο άνθρωπος – Θεός.

Φυσικά, ο Ινδουϊσμός – βραχμανισμός με τον αυστηρότατο διαχωρισμό των ανθρώπων σε τάξεις (κάστες), αλλά και ο βουδισμός δεν έχουν καμιά σχέση με τη δημοκρατία – το ίδιο και όλοι οι φιλόσοφοι και μεγάλοι διδάσκαλοί τους.

4. *Δημόκριτος*: Απορρίπτει την τυραννία. (=μονοκρατορία) και τάσσεται υπέρ μια αριστοκρατίας των ικανοτήτων, όχι της καταγωγής ή του πλούτου, της οποίας το φυσικό προνόμιο είναι να κυβερνά. Θλίβεται για το θέαμα των δημοκρατιών με τους εναλασσόμενους δημόσιους λειτουργούς, όπου οι τίμιοι και αυστηροί, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, κινδυνεύουν να τιμωρηθούν[144]. Θέλει μια Πολιτεία, όπου η «εξουσία θ' ανήκει φυσιολογικά σ' όποιον είναι ανώτερος». Σ' αυτήν κάθε άνθρωπος «θα κάνει αυτό που πρέπει», δηλ. ο καθένας θα εκτελεί το έργο που του ταιριάζει, όπως τα διάφορα όργανα του σώματος. «Σ' αυτόν που υπερέχει ανήκει, από τη φύση, η εξουσία». Και «βαρύ είναι να σε κυβερνά ο χειρότερός σου».[145]

5. *Όμηρος*: Με το στόμα του Οδυσσέα στηλιτεύει τη δημοκρατική ιδέα: «Ου μεν πως πάντες βασιλεύσομεν ενθαδ' Αχαιοί. Ουκ αγαθόν πολυκρανίοι εις κοίρανος έστω, εις βασιλεύς...[146]». Και παρουσιάζει με τα μελανότερα χρώματα το «δημοκράτη» *Θερσίτη*.

6. *Πυθαγόρας*: Θαύμαζε την Αιγυπτιακή Πολιτεία που με την ιεροκρατική της συγκρότηση εξασφάλιζε χιλιάδες χρόνια ειρήνης, τάξης, ασφάλειας, και σταθερότητας. Έφυγε από τη Σάμο μην υποφέροντας τη «δημοκρατική» τυραννία. Στη νότια Ιταλία εργάστηκε, για να οργανώσει μια πνευματική αριστοκρατία, που να μπορεί να κυβερνά. Υποστήριζε ότι η κοινωνία πρέπει να είναι κλιμακωτά συγκροτημένη και το ιερατείο (=το σώμα της πνευματικής αριστοκρατίας) να κατέχει την ανώτερη βαθμίδα. Καταδιώχθηκε από τους «δημοκρατικούς», που έκαψαν ζωντανούς τους οπαδούς του και ίσως και τον ίδιο.
Ο Πορφύριος στον «Πυθαγόρου βίον» του εξηγεί ότι όταν Πυθαγόρας έλεγε «τας λεωφόρους μη βαδίζειν», εννοούσε «ταις των πολλών έπεσθαι γνώμαις εκώλυεν, τας δε των λογίων και πεπαιδευμένων μεταταθείν» (42, 15) (δηλ. μ' αυτό το απόφθεγμά του «εμπόδιζε να ακολουθεί κανείς τις γνώμες των πολλών, αλλά να δέχεται εκείνες των σοφών και μορφωμένων»).

144. «φύσει το άρχειν οικήιον τω κρείσσονι» = «από τη φύση ταιριάζει να κυβερνούν οι καλύτεροι» (Απ Β. 267).

145. «Χαλεπόν άρχεσθαι από χείρονας» Απ. Β. 49.

146. «Ιλιάδα» 198-202. Ο τελευταίος στίχος είναι Ορφικός, δηλ. πολύ παλαιότερος του Ομήρου.

7. *Θέογνις*: «Εσθλοί= καλοί, αγαθοί, άνθρωποι του καλού, είναι οι ευγενείς». «Κακοί και δειλοί» οι άνθρωποι του λαού. Δίδασκε ότι «δεν πρέπει να συνενώνεται κανείς με τις κατώτερες τάξεις, αλλά να συναναστρέφεται τους ανθρώπους του καλού». (στ. 31-38).

8. *Πίνδαρος*: Συμφωνεί με το Θέογνη. Περιφρονούσε τον όχλο, αλλά και τη νέα αστική τάξη, που είχε αρχίσει να διεκδικεί τα πρωτεία. Χαρακτηρίζει τους «νεόπλουτους» «ανθρώπους του κακού» και αντιτίθεται στην άνοδο τους στην εξουσία.

9. *Ευριπίδης*: Οι «Τρωάδες» του δεν είναι παρά ο στιγματισμός της γενοκτονίας, που διέπραξε η Αθηναϊκή «δημοκρατία» σε βάρος του λαού της Μήλου (461 π.Χ). Για να αποφύγει τη «δημοκρατική δικαιοσύνη» βάφτισε τη Μήλο, Τροία.

10. *Σωκράτης*: Απέρριπτε σαν απαράδεκτο το «δημοκρατικό» σύστημα με το επιχείρημα ότι είναι παράλογο και ασύμφορο να πράττουν οι αγνοούντες αυτό που αγνοούν και να κρίνουν θέματα, που δε γνωρίζουν[147]. Και έφερνε σχετικά παραδείγματα, όπως λ.χ. γιατί να εκλέγεται ο κυβερνήτης του κράτους με ψήφο και να μη γίνεται το ίδιο με τον κυβερνήτη ενός πλοίου ή με τον ξυλουργό ή με τον αυλητή κλπ. που στο κάτω κάτω η αποτυχία τους προξενεί μικρότερο κακό, απ' όσο του πρώτου[148]. Συνεπής σ' αυτή του την άποψη δεν πήγαινε ποτέ στις *λαοσυνάξεις*.

Ειδικότερα, την Αθηναϊκή «δημοκρατία» ο Σωκράτης την πολέμησε στο θεωρητικό πεδίο συστηματικά και επίμονα, ως το τέλος της ζωής του. Κι εκείνη τον καταδίκασε σε θάνατο και τον εκτέλεσε σαν επικίνδυνο θεωρητικό της αντιδημοκρατίας και

147. Πλάτων, «Αλκιβιάδης», 126, Ε.

148. Ξενοφών, «Απομνημονεύματα», 2, 9.

δάσκαλο των ολιγαρχικών.

Ο Σωκράτης καταδικάστηκε με δίκη σκοπιμότητας για καθαρά πολιτικούς λόγους. Οι δημοκρατικοί τον θεωρούσαν «θεωρητικό» της δικτατορίας των Τριάκοντα, επειδή ο Κριτίας και ορισμένοι συνεργάτες τους ήσαν μαθητές του. Άλλωστε και μετά από την αποκατάσταση της δημοκρατίας, ο Σωκράτης εξακολουθούσε να διδάσκει την περιφρόνηση προς τους θεσμούς της, πράγμα που έκανε τους υπέρμαχούς της να φοβηθούν μήπως επιφέρει νέα ανατροπή της. Αποφάσισαν, λοιπόν, να τον εξοντώσουν.....«προληπτικώς». Και το έκαναν με τον τρόπο που συνηθίζουν οι «δημοκρατίες». Δηλαδή, με «νόμιμη δίκη και καταδίκη», που βασίσθηκε σε ψεύτικες κατηγορίες για «ασέβεια προς τους θεούς» και για «διαφθορά των νέων».

Το 345 π.Χ., 54 χρόνια μετά τη θανάτωση του Σωκράτη, ο *Αισχίνης* λέγει: «Άνδρες Αθηναίοι! Θανατώσατε το Σωκράτη, επειδή ήταν σαφώς υπεύθυνος για την εκπαίδευση του Κριτία».

Ο Ξενοφών, στην «Απολογία του Σωκράτη», γράφει ότι αυτός κατηγορήθηκε πως «δίδασκε τους μαθητές του να περιφρονούν τους ισχύοντες νόμους γελοιοποιώντας τη δημοκρατική μέθοδο και διδάσκοντάς τους ότι η διακυβέρνηση έπρεπε να είναι έργο ειδικών και όχι να αποφασίζεται με τη λαϊκή συζήτηση και ψήφο στην Εκκλησία του δήμου».

Επίσης, ο Ξενοφών και ο Λιβάνιος αναφέρουν ότι ο Σωκράτης κατηγορήθηκε ότι χρησιμοποιούσε εναντίον της δημοκρατίας επιχειρήματα, που τα αντλούσε από τους αντιδημοκρατικούς ποιητές Όμηρο, Ησίοδο, Θεόγνη και Πίνδαρο.

Πρέπει να σημειωθεί ότι μετά την ανατροπή και το φόνο του Κριτία (404 π.Χ.) είχε δοθεί με επίσημο όρκο αμνηστία. Άρα δεν μπορούσαν να διώξουν το Σωκράτη για τη συμβολή του στην επιβολή εκείνου του καθεστώτος και για την αρχική συνεργασία του μαζί του. Ούτε και για το συνεχιζόμενο αντιδημοκρατικό του κήρυγμα μπορούσε να διωχτεί μια και υποτίθεται πως στις «δημοκρατίες» υπάρχει ελευθερία σκέψης και λόγου. Γι' αυτό εφευρέθηκαν ψεύτικες κατηγορίες, πράγμα που αποτελεί ειδικότητα και των

σύγχρονων «δημοκρατιών».

Αργότερα, οι Αθηναίοι «μετάνιωσαν» και αφού συνέλαβαν τους κατήγορους του Σωκράτη, τους θανάτωσαν με λιθοβολισμό, χωρίς δίκη[149]. Το ίδιο έγινε και μετά από την καταδίκη και εκτέλεση του Φωκίωνα – οι Αθηναίοι «μετάνιωσαν» του έστησαν ανδριάντα και σκότωσαν το συκοφάντη του Αγνωνίδη[150].

Το φαινόμενο επαναλαμβάνεται τόσο τακτικά, ώστε να δημιουργεί την εύλογη υποψία ότι αυτές οι μεταθανάτιες «αποκαταστάσεις» εξυπηρετούσαν απλώς πολιτικές σκοπιμότητες της στιγμής και ότι οι τιμωρίες των συκοφαντών – κατηγόρων απέβλεπαν, κυρίως, στην εξάλειψη ανθρώπων, που ήξεραν πολλά. Όλα αυτά θυμίζουν έντονα τα συμβαίνοντα στις κομμουνιστικές χώρες και δείχνουν μια «περίεργη» ομοιότητα στις πρακτικές της Αθηναϊκής δημοκρατίας με εκείνες του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού και ειδικότερα της σταλινικής του παραλλαγής.

11. *Πλάτων*: Με την «Πολιτεία», τους «Νόμους» και τις «Πολιτικές επιστολές» του, με όλα τα αθάνατα έργα του, αλλά και με τις πράξεις του όλου βίου του, κατάγγειλε τη δημοκρατία και σχεδίασε την αριστοκρατική Πολιτεία.

12. *Ίων ο Χίος*: ποιητής και φιλόσοφος της εποχής του Περικλή, φανατικός αντιδημοκρατικός. Σχεδίασε μια αριστοκρατική Πολιτεία με τρεις τάξεις[151].

13. *Ηράκλειτος:* Βαθύτατα αντιδημοκρατικός και περιφρονητής των όχλων. Γι' αυτό και ο Τίμαιος ο Φλιάσιος τον αποκαλούσε Οχλολοίδωρον. Υποστήριξε τον άρχοντα της Εφέσου Ερμόδωρο, που εξόρισαν οι δημοκρατικοί. Αλληλογραφούσε με το Δαρείο. Έγραψε έργο περί «Πολιτείας» υποστηρίζοντας την εξουσία των Αρίστων, αλλά ελάχιστα σώθηκαν απ' αυτό. Δίδαξε ότι δεν μπορούσε να υπάρξει ισότητα και ομοιογένεια, που ση-

149. Διόδωρος Σικελιώτης, ΙΔ', 37.

150. Πλούταρχος: «Βίος περί Φωκίωνος».

151. Πλούταρχος, «Περικλής» 5.
Αριστοτ. «Πολιτικά ΙΙ, V, 1267β.

μαίνουν ακινησία και νέκρα. Είπε: «Αλλά τι τοισθ' επιεικής ώσει μέγα χρήμα τι πράσσων, ει θνητών περίειμι πολυφθερέων ανθρώπων».

14. *Περικλής*: Διακήρυττε τη νομική ισότητα των πολιτών και ότι κανείς δεν πρέπει να πλεονεκτεί, λόγω του πλούτου του. Απέρριπτε όμως τη δημοκρατική αρχή (να ανατίθενται όλα τα αξιώματα) «στον καθένα με τη σειρά του». Και υποστήριξε ότι η δημοκρατία πρέπει να λειτουργεί με την ιδιαίτερη αναγνώριση των ταλέντων και των ικανοτήτων. Την ίδια θέση υποστήριξε και ο *φίλος του Πρωταγόρας* και στις Συρακούσες ο *Αθηναγόρας*.

15. *Αναξαγόρας*: Επειδή ήταν προστατευόμενος της Ασπασίας και του Περικλή, του οποίου υπήρξε δάσκαλος και σύμβουλος, τον παρουσιάζουν σαν δημοκρατικό. Το γεγονός όμως είναι ότι διώχθηκε με το ψήφισμα του Διοπείθη περί αθεΐας[152], φυλακίστηκε, εξορίστηκε και έφυγε μακριά από τη «δημοκρατία». Την εναντίον του μήνυση έκανε ο αρχηγός των «δημοκρατικών» Κλέων.

Για να δείξει την κατωτερότητα των μαζών, που δεν είναι σε θέση να εκλέξουν είπε «Παν ερπετό πληγή νέμεται... όνους συρματ' αν ελέσθαι ή χρυσόν». Και διακήρυττε ότι «νόμος και βουλαί πείθεσθαι ενός»[153].

16. *Πρωταγόρας*: Η αθηναϊκή «δημοκρατία» τον έδιωξε για αθεΐα. Αναγκάστηκε να δραπετεύσει για τη Σικελία.[154] Το πλοίο ναυάγησε και ο ίδιος πνίγηκε. Ο Πλάτων πήρε πολλά από τις *Αντιλογίες* του Πρωταγόρα για την «Πολιτεία» του.

17. *Πρόδικος*: σοφιστής, σύγχρονος του Σωκράτη. Έγραψε

152. Οι «δημοκρατικοί» της Αρχαίας Ελλάδας ήταν φορείς σκοταδισμού. Οι προοδευτικές σκέψεις σε όλους τους τομείς, περιλαμβανομένου και του πολιτικού, προήλθαν από τους αριστοκρατικούς. Η «δημοκρατία» των Αθηνών καταδίωξε για αθεΐα τον Ευριπίδη, την Ασπασία, τον Πρωταγόρα, το Διαγόρα το Μήλιο και το Σωκράτη.

153. Αποσπάσματα 33.

154. Ο Φειδίας δεν πρόλαβε να δραπετεύσει και πέθανε στις φυλακές.

τον αλληγορικό μύθο του Ηρακλή, που διαλέγει το δρόμο της Αρετής.

18. *Γοργίας*: Οι αντιδημοκρατικές πολιτειακές θεωρίες του επηρέασαν βαθιά τον *Κριτία*.

19. *Αντιφών*: Συνέβαλε σημαντικά στην αντιδημοκρατική μεταβολή στην Αθήνα το 411 π.Χ. Γι' αυτό οι δημοκράτες τον καταδίκασαν σε θάνατο.

20. *Εμπεδοκλής*: Γιος δημοκρατικού ηγέτη, του *Ακράγαντα*, ακολούθησε αρχικά την οικογενειακή του παράδοση. Πολέμησε και καταδίωξε τους ολιγαρχικούς. Και έγινε τόσο δημοφιλής, που ο λαός θέλησε να τον κάνει βασιλιά, πράγμα που ο ίδιος δε δέχτηκε. Όταν όμως φιλοσόφησε, έγινε οπαδός της Ορφικής και Πυθαγορικής σκέψης. Τότε έγινε αντιδημοκράτης. Οπότε αναγκάστηκε να φύγει διωγμένος από την πατρίδα του. Διακήρυξε ότι η κρίση της Πολιτείας είναι ηθική και οι μάζες άμυαλες και ανήθικες. Στην Αθήνα, διώχθηκε με κατηγορίες παρόμοιες μ' εκείνες του Σωκράτη, αλλά δραπέτευσε από τις φυλακές της Αθηναϊκής «δημοκρατίας» και διέφυγε στην Ιωνία.

21. *Ισοκράτης*: Εξύμνησε το καλό, που μπορεί να επιτελέσει ένας ισχυρός, αλλά καλόγνωμος κυβερνήτης, σαν τον Ευαγόρα «φωτισμένο δεσπότη» της Κύπρου και έπειτα απ' αυτόν ο Νικοκλής. Επικρίνει την ισότητα δικαιωμάτων, όταν δε λαμβάνεται υπόψη η ικανότητα του καθενός. Εκφράζει προτίμηση προς τις μοναρχίες, επειδή «προσφέρουν το μεγαλύτερο μέρος (δικαιωμάτων και προνομίων) στους καλύτερους». Και επίσης, γιατί οι μονάρχες «ενδιαφέρονται για εκείνους, που θα έλθουν μετά». Είναι υπέρ της «αναλογικής ισότητας», δηλ. στον καθένα ανάλογα με την αξία του. Καταδικάζει τους δημοκρατικούς θεσμούς (λαϊκές εκλογές ή κληρώσεις) και επιμένει στη σημασία της ηγεσίας[155].

22. *Πλούταρχος*: Υποστήριξε τις ιδέες του Πλάτωνα δεχόμενος ότι «πρέπει να κυβερνήσουν οι φιλόσοφοι». Έγραψε: «Οι λόγοι των φιλοσόφων, εάν ψυχαίς ηγεμονικών και πολιτικών αν-

155. Περί ότι μάλιστα τοις ηγεμόσι δει το φιλόσοφον διαλέγεσθαι» 1,779C.

δρών εγγραφώσι βεβαίως και κρατήσωσι, νόμων δύναμιν λαμβάνωσιν»[156].

23. *Αρχύτας ο Ταραντίνος*: Πυθαγόρειος φίλος του Πλάτωνα, κυβερνήτης του Τάραντα. Στο έργο του «Περί του Νόμου και της Δικαιοσύνης» υποστηρίζει ότι ο νόμος πρέπει να είναι σύμφωνος προς τη φύση. Και επειδή η φύση αγνοεί την ισότητα, ο νόμος δεν επιτρέπεται να την επιβάλει. Η δικαιοσύνη πρέπει να είναι «αναλογική» αποδίδοντας στον καθένα αυτό, που αναλογεί στην αξία του. Επαινεί το σπαρτιατικό πολίτευμα για την «εσωτερική ισορροπία» του.

24. *Στίλπων ο Μεγαρίτης*: Διώχτηκε από την Αθήνα με αφορμή την ελευθεροφροσύνη του στα θρησκευτικά θέματα. Η πραγματική αιτία όμως ήταν η αντιδημοκρατική θέση του ότι «σε κανένα υποκείμενο δεν επιτρέπεται να δώσουμε διάφορο απ' αυτό κατηγορούμενο».

25. *Αντισθένης ο Σωκρατικός*: Ο*Διογένης ο Λαέρτιος* μάς πληροφορεί ότι με το έργο του *«Πολιτικός»* καταδίκαζε τη δημοκρατία. Στον *«Ηρακλή»* εγκωμίαζε την ηρωική αντίληψη της ζωής. Οι νόμοι, υποστήριξε, είναι για τους πολλούς. Οι εξαιρετικοί άνθρωποι κυβερνούνται από την Αρετή «Το σοφόν ου κατά τους κειμένους νόμους πολιτεύεσθαι, αλλά κατά τον της Αρετής»[157].

Για να αντικρούσει το αίτημα των δημοκρατικών περί ισότητας, συνέθεσε το μύθο για τους λαγούς, που ζητούσαν ισοπολιτεία, οπότε το λιοντάρι συμφώνησε, με τον όρο να μπορούν να υπερασπιστούν την άποψή τους με νύχια και με δόντια.

26. *Διογένης ο Κυνικός*: Έγραψε «*Περί Πολιτείας*» συμμεριζόμενος τις ιδέες του Αντισθένη. Τους αρχηγούς του δήμου τούς αποκαλούσε «όχλου διακόνους». Για να αποδείξει πόσο η-

156. Ο Χ. Τζ. Ουέλς γράφει για τον Ισοκράτη: «Τάχθηκε υπέρ της μοναρχίας, επειδή γνώριζε πόσον ανίκανη ήταν η Αθηναϊκή δημοκρατία λόγω του είδους του πολιτεύματος και των παραδόσεών της».

157. Διογ. Λαέρτ VI, 11.

λίθιος ήταν ο αθηναϊκός «δημοκρατικός» όχλος, διάλεξε τη στιγμή που μιλούσε στο «δήμο» ο υπέροχος Φωκίων, ανέβηκε σ' ένα βράχο και παράστησε την κότα, που ετοιμάζεται να πετάξει. Όλοι παράτησαν το Φωκίωνα και μαζεύτηκαν γύρω από το Διογένη-κότα.

27. *Ηρόδοτος*: Στο γνωστό διάλογο του για το καλύτερο πολίτευμα (μοναρχία, δημοκρατία και ολιγαρχία) συμπεραίνει ότι η άριστη κυβέρνηση είναι η του αρίστου ανδρός[158].

Γράφει ο Ηρόδοτος για τον όχλο. «Δεν υπάρχει τίποτα αφρονέστερο και αυθαδέστερο από τον άχρηστο όχλο. Και δεν είναι διόλου ανεκτό, άνθρωποι, που επιζητούν ν' αποφύγουν την αλαζονία ενός τυράννου, να πέφτουν στην αυθάδεια του ακόλαστου όχλου».[159]

28. *Κριτίας*: Ποιητής, φιλόσοφος, ηθοποιός, μουσικός και πολιτικός. Υπήρξε η ψυχή των «Τριάκοντα τυράννων», που κυβέρνησαν την Αθήνα μετά την ήττα στον Πελοποννησιακό πόλεμο. Είπε «Χαλεπήν πολιτείαν είναι δημοκρατίαν»[160].

29. *Ξενοφών*: Απελπισμένος από την αθλιότητα της «δημοκρατίας», είδε στο Περσικό κράτος τη θεωρητική και πρακτική δικαίωση της απόλυτης μοναρχίας[161]

30. *Ανάχαρσις*: Σύμβολο της «κατά φύσιν σοφίας και αρετής», όταν επισκέφθηκε την Αθήνα πήγε και στην Πνύκα να δει το «δημοκρατικό» πολίτευμα σε λειτουργία. Είδε και είπε: «Περίεργο το σύστημά σας. Βάζετε τους σοφούς να ομιλούν και μετά καλείτε τους ηλίθιους ν' αποφασίσουν»!

31. *Αριστοτέλης*: Δε διαφέρει όσο νομίζεται από τον Πλάτωνα στις πολιτικές αντιλήψεις. Βέβαια, διαφωνεί με την άποψη του τελευταίου ότι πρέπει «μίαν είναι την πόλιν» (δηλαδή, ότι πρέπει να επιβάλλεται απόλυτη ιδεολογική, θρησκευτική, κοσμο-

158. «Ιστορίαι» ΙΙΙ, Θάλεια, 80-83.

159. Βιβλ. Γ, 81.

160. Ξενοφών, «Ελληνικά» Β, 3, 25.

161. «Κύρου παιδεία».

θεωρητική, αισθητική κλπ. ενότητα).

Διαφωνεί, επίσης, στο θέμα της κατάργησης της ατομικής ιδιοκτησίας. Όμως η κριτική του αφορά σε λεπτομέρειες. Με τις θεμελιώδεις αρχές του Πλάτωνα είναι σύμφωνος. Δέχεται ότι:

- Ο ορθός βίος μπορεί να κατακτηθεί μόνο από εκείνους, που η φύση προίκισε με τα αναγκαία προσόντα και επιπλέον έλαβαν την κατάλληλη παιδεία. Όπως γράφει ο Ράσσελ, «ο Αριστοτέλης δεν πιστεύει στην ισότητα».
- «Το να είναι κανείς χρηστός άνθρωπος δεν είναι ίσως πάντοτε το ίδιο με το να είναι κανείς καλός πολίτης»[162].

Για τη δεύτερη ιδιότητα απαιτούνται πρόσθετα προσόντα. Γι' αυτό ο αριθμός των πολιτών δεν μπορεί παρά να είναι περιορισμένος[163]. Ο καλός ηγέτης πρέπει να είναι χρηστός άνθρωπος, αλλά επιπλέον πρέπει να είναι ικανός να κυβερνά. Άρα πρέπει να είναι σοφότερος από τον κοινό χρηστό άνθρωπο. Και η σοφία του συνίσταται στη γνώση της πολιτικής τέχνης. Αυτή αγκαλιάζει τα πάντα. Διότι, είναι γνώση του υπέρτατου αγαθού. Και ο κάτοχός της είναι άνθρωπος εξαιρετικός[164].

- Θεμέλιο του κράτους πρέπει να είναι η δικαιοσύνη και σκοπός του η εξασφάλιση δίκαιης ζωής.
- Δικαιοσύνη σημαίνει «ίσοι κατά τρόπον αναλογικό»[165].

Δηλαδή, στον καθένα ανάλογα με την αξία του και με την προσφορά του. Είναι κατά της αριθμητικής ισότητας, που θεσπίζει η δημοκρατία, διότι αυτή είναι «ισότης.... ομοίως ίσοις τε και ανίσοις», ενώ η δίκαιη ισότητα είναι «ου πάσιν, αλλά τοις ίσοις»[166].

Για ίση αξία, ίση αναγνώριση, ίσα δικαιώματα. «Μόνον γαρ νόμιμον το κατ' αξίαν ίσον και το έχειν τα αυτών»[167].

- Η Πολιτεία πρέπει να έχει ηθικό σκοπό. Γι' αυτό είναι κάτι περισσότερο από ένα απλό (εμπορικό) συμβόλαιο. Η αποστολή της είναι νά

162. «Ηθική V2, 11.

163. «Πολιτικά 1275 Β30 και 1278-7-40.

164. «Αυτοί οι άνθρωποι είναι οι ίδιοι νόμοι «Νόμος ων εαυτώ» «Ηθ. Νικ. IV», 8, 10.

165. «Ηθικά Νικομάχεια» V, 6, 4.

166. «Πολιτικά III, 1280γ.

167. «Πολιτικά» 1307, αβ, 1310α.

εξασφαλίζει όχι την απλή συμβίωση των κατοίκων της, αλλά την κατ' αρετήν συνύπαρξή τους, τις κατ' αρετήν πράξεις τους[168].

- Οι άνθρωποι του κέρδους, οι επιχειρηματίες, οι «βάναυσοι», δεν επιτρέπεται να είναι πολίτες, διότι δεν κατευθύνονται προς την πνευματική και ηθική τελειότητα.

Πέρα απ' αυτά προσθέτει:

- Καλή κυβέρνηση είναι εκείνη, που ασκείται υπέρ των κυβερνώντων. Καλές κυβερνήσεις είναι η βασιλεία, η αριστοκρατία και η τιμοκρατία. Κακές η τυραννία, η ολιγαρχία και η δημοκρατία.
- Καλύτερη κυβέρνηση μπορεί να είναι η απολυταρχία (παμβασιλεία).
- Η μοναρχία είναι κυβέρνηση προέχουσας αρετής[169].
- Η αριστοκρατία απονέμει προνόμια μόνο στις αξίες.

Οι δημοκρατίες, όπως και οι τυραννίες, έχουν τη συνήθεια να απαλλάσσονται από τον προεξέχοντα πολίτη, που τον θεωρούν επικίνδυνο[170].

Κατά τον Αριστοτέλη, το καλύτερο πολίτευμα είναι το μοναρχικό και κατά δεύτερο λόγο το αριστοκρατικό. Γι' αυτό άλλωστε και πίστευε ότι οι Έλληνες υπερείχαν από τους άλλους λαούς στον πολιτισμό αλλά υστερούσαν στους πολιτικούς θεσμούς[171].

Τελικά, έφυγε κι αυτός μακριά από τη δημοκρατία, για να γλιτώσει, λέγοντας ότι «δε θα επιτρέψει και δεύτερη προσβολή κατά της φιλοσοφίας» (υπονοώντας την καταδίκη του Σωκράτη). Προτίμησε τη Μακεδονική μοναρχία και δίδαξε ότι «πρέπει να υπηρετούμε το βασιλέα», εννοώντας, βέβαια, τον Άξιο, τον «βασιλικό», από τη φύση του, άντρα. Γι' αυτό, ενώ θεωρούσε τη βασιλεία σαν την καλύτερη μορφή διακυβέρνησης, δεν υποστήριζε την απεριόριστη κληρονομική μοναρχία. Υποστήριζε ότι οι Άριστοι αδικούνται, όταν θεωρούνται ίσοι με τους άλλους, ενώ εί-

168. «Των καλών άρα πράξεων χάριν θετεόν είναι την πολιτικήν κοινωνίαν, αλλά ου του συζήν» Πολιτικά» 1281α.

169. Πολιτικά 1294 α10.

170. Πολιτικά IV, 1291α.

171. VIII, 7, 1327β.

ναι ανώτεροί τους σε πολιτική αρετή και ικανότητα[172]. Και για να αποδείξει ότι οι υπερέχοντες δεν επιτρέπεται να εξισώνονται με τους πολλούς, αναφέρει το μύθο του Αντισθένη για τους λέοντες και τους λαγούς[173]. Οι υπερέχοντες, λέγει, αποτελούν το νόμο[174]. Και Αριστοκρατία, είναι όταν άρχουν οι ολίγοι, χάριν του «κοινού συμφέροντος», που είναι το μέγιστο πολιτικό αγαθό[175]. Γι' αυτό, αν υπάρχει κάποιος, που υπερέχει από τους άλλους όχι σε πλούτο ή σε πολυφιλία, αλλά σε Αρετή, τότε αυτόν δεν πρέπει ούτε να τον εξοστρακίζουν ούτε να τον διοικούν, αλλά να κάνουν το φυσικότερο, δηλαδή, να τον υπακούουν όλοι ευχαρίστως[176].

32. *Πλατωνικοί*: Τον Πλάτωνα στην αρχηγία της Ακαδημίας διαδέχθηκε ο *Σπεύσιππος*. Αυτόν, ο *Ξενοκράτης ο Χαλκηδόνιος*. Μετά ανέλαβε ο *Πολέμων* και στη συνέχεια ο *Κράτης ο Αρκεσίλαος*.

Γνωστότεροι μαθητές του Πλάτωνα υπήρξαν ο *Εύδοξος ο Κνίδιος, ο Ηρακλείδης ο Ποντικός, ο Κράντωρ*, από τους Σόλους της Κιλικίας. Και φυσικά όλοι τους αντιδημοκράτες. Το ίδιο, αργότερα και οι βυζαντινοί πλατωνικοί *Αρέθας* και *Μιχαήλ Ψελλός*.

33. *Θεόφραστος*: Διάδοχος του Αριστοτέλη στο Λύκειο. Έγραψε «περί βασιλείας» υποστηρίζοντας τη βασιλεία, που βασίζεται το σκήπτρο (=στη νομιμότητα).

34. *Δικαίαρχος από τη Μεσσήνη*: Στον «*Τριπολικό*» υποστηρίζει ότι το καλύτερο πολίτευμα είναι η βασιλεία, αλλά ακόμα καλύτερο θα ήταν ένα σύστημα, που θα συνδύαζε βασιλεία, αριστοκρατία και δημοκρατία κατά το πρότυπο της Σπάρτης. Ο Δικαίαρχος αναζωογόνησε και διέσωσε ορισμένες ιδέες των

172. «Πολιτικά», Γ, 1284, α10.

173. Οι δεύτεροι, αν θέλουν να εξισωθούν με τους πρώτους, πρέπει να είναι σε θέση να επιβάλουν την εξίσωσή τους με νύχια και με δόντια.

174. «αυτοί γάρ εισί νόμος».

175. «Πολιτικά», Γ, 1279 α35 και 1282, β 15.

176. Γ 1284, β, 25-35.

«Νόμων» του Πλάτωνα, αλλά προχωρεί περισσότερο από εκείνον στον έπαινο της Σπάρτης. Οι απόψεις του επηρέασαν το ρωμαϊκό πολίτευμα.

35. *Ο Αριστοτέλης ο μουσικός*: Έγραφε περί «*Πολιτικών νόμων*» υποστηρίζοντας τις αντιλήψεις των Πυθαγόρειων.

36. *Δημήτριος ο Φαληρέας*: Κυβέρνησε την Αθήνα για δέκα χρόνια (317-307 π.Χ.) εμπνεόμενος από τους νόμους του Πλάτωνα. «Το καθεστώς του εθεωρείτο σαν το αντίθετο της δημοκρατίας[177]».

37. *Στωικοί*: Ιδεώδες τους είναι «ο σοφός». Δηλαδή, ο τέλειος, ενάρετος και έμπειρος άνθρωπος. Οι σοφοί είναι οι μόνοι πραγματικοί πολίτες.

Αν κάποιος απ' αυτούς φθάσει στην εξουσία, θα την ασκήσει για τη διατήρηση μιας ανώτερης τάξης (=θείος λόγος) στην κοινωνία. Φυσικά, η εξουσία του θα πρέπει να είναι μοναρχική-προσωπική.

Η μοναρχία, λοιπόν, είναι το άριστο καθεστώς με τον όρο ότι την ασκεί ο σοφός. Διότι μόνον ο σοφός είναι αληθινός «κατά φύσιν Βασιλεύς». Άρα με τον όρο αυτόν πρέπει να εννοούμε όχι όποιον άρχει, αλλά όποιον διαθέτει αρετή, θάρρος, ικανότητα και κατέχει την επιστήμη της διακυβέρνησης «τον επιστάμενον άρχειν». Οι ιδέες αυτές προβλήθηκαν κυρίως από το *Χρύσιππο*[178], διάδοχο του *Ζήνωνα* (του οποίου το σύγγραμμα «*Περί Πολιτείας*» χάθηκε), αλλά ανήκαν σε όλους τους Στωικούς.

38. *Επίκουρος*: Συμφωνεί με τον Ηράκλειτο, το Δημόκριτο και τον Πρωταγόρα, κάνοντας διάκριση ανάμεσα στο μέσο άνθρωπο και στον αληθινό ηγέτη, υπενθυμίζει ότι η πρόοδος του πολιτισμού ήταν έργο των βασιλέων και των σοφών ηγετών. Και αν συνιστά την αποχή του σοφού απο την πολιτική, το κάνει,

177. T. A. SINCLAIR.

178. «Βασιλείαν τον σοφόν ανέχεσθαι καν αυτός βασιλεύει μη δύνηται συμβιώσεται βασιλεί και στρατεύσεται μετά βασιλέως» Πλουταρχ. «Περί στωικ.» 20, 1034 B-C.

γιατί πιστεύει ότι δεν είναι πρέπον ο εκλεκτός να αναλίσκεται για τους άλλους, «δεν πρέπει να ταράσσεται κανείς για λογαριασμό των ανθρώπων» (θαρρείν απ' ανθρώπων).

39. *Ευήμερος*: Στην «Ουτοπία» του σχεδίασε μία κοινωνία διηρημένη σε τρεις τάξεις, όπου οι ιερείς (=οι σοφοί) κατέχουν όλες τις εξουσίες.

40. *Κυνικοί*: (Διογένης, Αντισθένης, Πρόδικος, Κράτης). Πρόβαλαν την ιδέα ενός «βασιλιά», που εργάζεται σκληρά σαν υπηρέτης του λαού κατά το πρότυπο του Ηρακλή.

41. *Πολύβιος:* Θαυμάζει τη Σπάρτη σαν Πολιτεία σταθερής ισορροπίας και αποδοτική για τα μέτρα της πόλης-κράτους. Θεωρεί το Ρωμαϊκό σύστημα σαν το καλύτερο για μια αυτοκρατορική δύναμη. Λέει για τη δημοκρατία «το όνομά της ηχεί τόσον ευχάριστα, αλλά στην πραγματικότητα είναι το χειρότερο δυνατό – πράγμα η κυβέρνηση του όχλου»[179].

Επίσης: «οι μάζες είναι πάντα ασταθείς και πάντοτε γεμάτες από παράνομα πάθη, παράλογες διαθέσεις και βίαιες μανίες».

42. *Κίμων*: Εξορίστηκε το *461 π.Χ* σαν «μισόδημος».

43. *Θουκυδίδης*: Αντιδημοκράτης, οπαδός του Σπαρτιατικού πολιτεύματος.

44. *Παναίτιος ο Ρόδιος*: (Ο Κικέρων τον χαρακτηρίζει «μεγάλον άνθρωπο, υπέροχα καλλιεργημένον»). Πιστεύει ότι την Ιστορία την κάνουν οι χρηστοί βασιλείς και οι μεγάλοι άνδρες. Απορρίπτει την ισότητα μεταξύ ανθρώπων. Δέχεται την ηθική ανωτερότητα των καλύτερων. Ηγέτες πρέπει να είναι οι σοφοί. Ο σοφός έχει από τη φύση του συναισθήματα αγάπης, αφοσίωσης, αλληλεγγύης και περιέργειας. Δίκαιο είναι να νιώθει φιλοδοξία. Και ορθό να κυβερνά, εφόσον διαθέτει ηθική ανωτερότητα. Πρακτικά προτείνει ένα «μικτό» πολίτευμα ρωμαϊκού τύπου.

45. *Ποσειδώνιος*: Πιστεύει στο δικαίωμα του ισχυρότερου, όταν η δύναμή του στηρίζεται σε ανώτερη σοφία, στην ευφυία και στη δικαιοσύνη. Σοφός, λέει, δεν είναι εκείνος, που έχει αρ-

179. «Ιστορία» VI, 57.

κετή δεξιότητα, ώστε να εξαπατά, αλλά ο ηθικά και διανοητικά ανώτερος.

46. *Φιλόδημος από τη Γάδειρα*: Στο έργο του *«Περί Βασιλείας»* υποστηρίζει τις μοναρχικές θεωρίες του Ισοκράτη. Για τη δημοκρατία, λέει ότι προσφέρει πεδίο στην πολιτκή δραστηριότητα, αλλά είναι το ολιγότερο ευφυές από τα πολιτεύματα.

47. *Αναξιμένης*: Στην επιστολή-πρόλογο της «Ρητορικής προς Αλέξανδρον» συμφωνεί με τους Στωικούς για τον «κατά φύσιν βασιλέα». Αυτός είναι όποιος διαθέτει θάρρος, αρετή, ικανότητα. Μόνον αυτός πρέπει να κυβερνά. Δεν επιτρέπεται να είναι δυνατόν ένας συνηθισμένος άνθρωπος να κυβερνά απλώς, επειδή τον εξέλεξαν.

48. *Φίλων ο Αλεξανδρεύς*: Ενστερνίζεται την άποψη του Πλάτωνα και την επαναλαμβάνει γράφοντας ότι τα κράτη δεν μπορούν να προοδεύσουν και να ευημερήσουν παρά μόνον, αν οι βασιλείς τους είναι φιλόσοφοι ή οι φιλόσοφοί τους γίνονται βασιλείς.

49. Τη θέση ότι πρέπει να κυβερνά ο καλύτερος «ο κατά φύσιν βασιλεύς», υποστήριξαν οι Πυθαγόρειοι *Διοτογενής, Σθενίδης και Έκφαντος*. Το ίδιο και ο *Δίων ο Χρυσόστομος*, από την Προύσα, *ο Μουζόνιος Ρούφος*, ο *Αίλιος Αριστείδης*.

50. *Ηρώδης ο Αττικός*: Έγραψε «Περί Πολιτείας», υποστηρίζοντας τις μοναρχικές ιδέες του Ισοκράτη.

51. *Οράτιος*: «Μισώ και απεχθάνομαι τον αγενή όχλο»[180].

52. *Μάρκος – Αυρήλιος*: ο φιλόσοφος αυτοκράτορας.

53. *Πλωτίνος*: που θέλησε να ιδρύσει την Πλατωνόπολη.

54. *Βοήθιος*: Φίλος του Θεοδώριχου και ύπατος. Οπαδός του Πυθαγόρα, Σωκράτη, Πλάτωνα και Αριστοτέλη.

55. *«Αριστaίος»*: (Εβραίος συγγραφέας του 2ου π.Χ. αιώνα, με άγνωστο το πραγματικό του όνομα). Στο έργο του «Επιστολή του Αριστaίου» γράφει:

«Τι είναι καλύτερο για το λαό, να ονομασθεί βασιλεύς ένας

180. «Ωδές», βιβλ. III, Ωδή 1, 1.

απλός πολίτης ή ο τίτλος να δοθεί σ' έναν εκ γενετής;

Ούτε το ένα ούτε το άλλο. Βασιλεύς πρέπει να ονομασθεί εκείνος, που είναι ο καλύτερος σύμφωνα με τη φύση».

β) Χριστιανοί:

1. *Παύλος*: Βλέπει την κάθε εξουσία σαν όργανο του Θεού και κηρύσσει την υπακοή σ' αυτήν: «Πάσα ψυχή εξουσίαις υπερεχούσας υποτασσέσθω. Ου γαρ έστιν εξουσία, ει μη υπό Θεού. Αι δε ούσαι εξουσίαι υπό Θεού τεταγμέναι εισίν, ώστε ο αντιτασσόμενος τη εξουσία τη του Θεού διαταγή ανθέστηκεν. Οι δε ανθεστηκότες εαυτοίς κρίμα λήψονται. Οι γαρ άρχοντες ουκ εισί φόβος των αγαθών έργων, αλλά των κακών. Θέλεις δε μη φοβείσθαι την εξουσίαν, το αγαθόν ποιεί και έξεις έπαινον εξ' αυτής». (Προς Ρωμαίους, 12, 13). Πιστεύει στην *ανισότητα* των ανθρώπων: «.. ει μη εκάστω ως εμέρισεν ο Θεός, έκαστον ως κέκληκεν ο Κύριος, ούτω περιπατείτω έκαστος εν τη κλήσει η εκλήθη εν ταύτη μένετω». (*Προς Κορίνθιους*) Α, 6,7).

Και ακόμη: «Όσοι εισίν υπό ζυγόν δούλοι, τους ιδίους δεσπότας πάσης τιμής αξίους ηγείσθησαν, ίνα μη το όνομα του Θεού και η διδασκαλία βλασφημήται» (*Προς Τιμόθεον* Α!, 6).

2. *Άγιος Αυγουστίνος*: Οραματίστηκε το «Κράτος του Θεού», («De Civitate Dei») θεμελιωμένο στις χριστιανικές αρχές. Γράφει: «Ο Κικέρων ορίζει ότι η δημοκρατία είναι υπόθεση του λαού. Αν ο ορισμός αυτός ειναι σωστός, τότε η ρωμαϊκή δημοκρατία δεν υπήρξε ποτέ δημοκρατία, γιατί ποτέ δεν υπήρξε υπόθεση του λαού, όπως θέλει ο ορισμός της... υποστηρίζω ότι *η δημοκρατία δεν μπορεί να υπάρξει ούτε να αναπτυχθεί παρά μόνο μέσω της αδικίας*... υποστηρίζω ότι είναι δίκαιο να υπάρχει δουλεία σ' ορισμένους ανθρώπους και ότι, όταν λειτουργεί σωστά, δηλαδή, όταν αφαιρείται η δυνατότητα των αδικιών από τους κακούς, γίνεται γι' αυτούς ωφέλιμη. Υποδουλωμένοι θα συμπεριφερθούν καλύτερα μιας και ελεύθεροι συμπεριφέρθηκαν άσχημα. Πιστεύω ότι ο συλλογισμός είναι σωστός... Αυτό που είπα γι' αυτόν το λαό (Ρωμαϊκό) και γι' αυτήν τη δημοκρατία (=τη ρωμαϊκή) εννοείται ότι ισχύουν και για τους Αθηναίους και για τους Έλληνες και για τους Αιγύπτιους και για την αρχαία Βαβυλωνία, την Ασσυρία και για όποιον άλλο λαό, που δημιούργησε μικρές ή μεγάλες αυτοκρατορίες». («Το κράτος του Θεού»).

3. *Θωμάς Ακινάτης*: Υπογραμμίζει την ανάγκη των ανθρώπων να κυβερνούνται από κάποιον, επικαλούμενος και το Σολομώντα, που είπε: «όπου δεν υπάρχει κυβερνήτης, δεν υπάρχει λαός». Και συνεχίζει «... σε όλα τα πράγματα, που αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο, βρίσκεται πάντοτε μία κυριαρχική συναρμολογούσα αρχή...

Όπως, στο σύμπαν όλα τα σώματα είναι διατεταγμένα σε καθορισμένη τάξη από τη Θεία Πρόνοια και διέπονται από το πρώτο ουράνιο σώμα, έτσι και όλοι οι άνθρωποι διέπονται από την ορθολογική τους αξία... Έτσι, λοιπόν, σε κάθε κοινότητα ανθρώπων υπάρχει μια καθοδηγητική αρχή». Παρακάτω λέει ότι «αν ο κυβερνήτης φροντίζει για το δικό του, αντί για το συνολικό καλό, λέγεται τύραννος. Αν η άδικη διακυβέρνηση ασκείται από περισσότερους, ονομάζεται ολιγαρχία». Και «αν το φαύλο καθεστώς ασκείται από πολλούς λέγεται δημοκρατία». Όσο για τα καλά καθεστώτα «αν η διακυβέρνηση ασκείται από *λίγους ενάρετους*, ονομάζεται αριστοκρατία, δηλαδή, η εξουσία των αρίστων», αν από τους πολλούς, «πολιτεία» και αν από έναν, αυτός λέγεται βασιλιάς. Από τα «άδικα καθεστώτα» θεωρείται ότι η «δημοκρατία» είναι το λιγότερο κακό (δηλ. από την «τυραννία» και από την «ολιγαρχία») αλλά, βεβαίως, προτιμότερη απ' αυτήν είναι και η «αριστοκρατία» και η «βασιλεία» διότι, όπως τονίζει, «είναι χρησιμότερο για το πλήθος να το κυβερνά ένας μόνο παρά πολλοί», (Από το De regimine principum).

4. *Λούθηρος*: Διακήρυττε ότι η ανισότητα είναι φυσική κατάσταση, τάχθηκε υπέρ των αρχόντων, κατά των χωρικών και ήταν φανατικός αντισημίτης.

5. Φυσικά, κανείς δε θα μπορούσε να χαρακτηρίσει δημοκράτη τον *Καλβίνο*.

6. Το «υποδειγματικό κράτος», που ίδρυσαν στην Παραγου-

άη, το 17ο αιώνα οι Ιησουίτες, ήταν «σοσιαλιστικό», αλλά και αυταρχικό – απόλυτη θεοκρατία.

7. *Κωνσταντίν Λεόντιεφ*: Ρώσος χριστιανός φιλόσοφος. (Πέθανε το 1890) Υποστήριξε ότι η Ρωσία είναι κληρονόμος του Βυζαντίου και άρα του αληθινού χριστιανισμού, φύλακας της γνήσιας πίστης, έχει σαν ιστορική αποστολή να αντισταθεί στην αστική (=θιομηχανική και δημοκρατική) Δύση.

8. *Φ. Ντοστογιέφσκι*: Ανήκει στο ίδιο κλίμα με το Λεόντιεφ. Ήταν βίαια αντιδυτικός και κατά φυσική συνέπεια και αντικοινοβουλευτικός. Στο «Ημερολόγιο ενός Συγγραφέα» προφητεύει: «Η πτώση της Ευρώπης σας επίκειται... Αυτό που ήδη επέρχεται είναι κάτι που κανείς δεν μπορεί να το φανταστεί. Όλα τα κοινοβουλευτικά δόγματα, όλες οι επαγγελόμενες σύγχρονες κοινωνικές θεωρίες, όλος ο συγκεντρωμένος πλούτος, οι τράπεζες, οι Εβραίοι – όλα αυτά θα καταστραφούν μονομιάς και θα εξαφανιστούν, χωρίς ν' αφήσουν κανένα ίχνος...».

Ταυτόχρονα ήταν και εναντίον της Αριστεράς, την οποία στιγμάτισε με τους «Δαιμονισμένους» του. Όνειρό του ένα θεοκρατικό καθεστώς.

9. *Νικόλας Μπερντιάεφ*: Θεωρεί θετικό στοιχείο για τη Ρωσία το ότι υπέστη καθυστερημένα «την επίδραση του δηλητηρίου της φιλοσοφίας του Διαφωτισμού και της εκβιομηχάνισης» και άρα «ποτέ δε βγήκε τελείως από το Μεσαίωνα». Θεωρεί το σοβιετικό σύστημα «σατανοκρατία» και του αντιπαραθέτει όχι τη «δημοκρατία», αλλά ένα θεοκρατικό ιδεώδες.

γ) Νεότεροι

1. *Ιωάννης του Σώλσμπουρυ*: (JOHN OJ SALISBURY) Στο «POLICRATICUS» υποστηρίζει ότι ο ηγεμόνας πρέπει να υπόκειται μόνο σε εσωτερικούς (συνειδησιακούς) περιορισμούς.

2. *Νικολό Μακιαβέλλι*: (NICOLO MACHIAVELLI). Απέρριπτε τη μονοκρατορία και γι' αυτό επαίνεσε το Βρούτο. Απέρριπτε όμως και τη δημοκρατία, σαν πολίτευμα που δεν εξασφαλίζει την αναγκαία ισορροπία. Το πολίτευμα του Σόλωνα, έγραφε, ήταν πολύ δημοκρατικό κι έτσι απέληξε στην τυραννία. Το Ρωμαϊκό ήταν καλό, ιδίως λόγω του αριστοκρατικού θεσμού της Συγκλήτου. Της Σπάρτης άριστο. Η εξουσία πρέπει ν' ανήκει σ' εκείνους, που έχουν την ικανότητα να την κατακτήσουν σ' ελεύθερο ανταγωνισμό.

Ο «Ηγεμόνας» του, αφιερωμένος στο Λαυρέντιο Μέδικο Β, περιγράφει την τεχνική μιας διόλου δημοκρατικής εξουσίας.

Στις «ομιλίες» του τονίζει την υπεροχή του Σπαρτιατικού έναντι του Αθηναϊκού πολιτεύματος.

3. *Δάντης:* Έγραψε το «Περί Μοναρχίας» (DE MONARCHIA) υποστηρίζοντάς την. Στη «Θεία Κωμωδία» ο Σατανάς έχει τρία πρόσωπα, για να θασανίζει αιωνίως τον Ιούδα, το Βρούτο και τον Κάσσιο.

4. *Φρ. Γκουιτσιαρντίνι*: Ακολουθεί το Μακιαβέλλι. Στα «Πολιτικά και Κοινωνικά Απομνημονεύματά» του γράφει: «Όποιος λέει λαός, στην πραγματικότητα είναι σαν να λέει παράφορο ζώο, γεμάτο χιλιάδες ελαττώματα, χιλιάδες πλάνες, χωρίς ευαισθησία και χωρίς λεπτότητα και άστατο».

5. *Ζαν Μποντέν*: Με τα έξι βιβλία του για την «Πολιτεία» υπερασπίζεται την απόλυτη και προσωπική εξουσία του Μονάρχη στην πολιτική (μη θρησκευτική) σφαίρα.

6. *Γκαμπριέλ Νωντέ*: Θεωρεί το λαό μόνο σαν αντικείμενο, που πρέπει να γνωρίσουμε, για να τον χρησιμοποιήσουμε χειραγωγώντας τον και κατευθύνοντάς τον ανάλογα με το σχέδιο μας. Ο λαός είναι «θηρίο πολυκέφαλο, βρωμερό λυσσασμένο, απερίσκεπτο, χωρίς καμιά κρίση ή σκοπό ή πνεύμα».

Ακόμη: «Ο όχλος είναι κατώτερος, χειρότερος, εκατό φορές πιο ηλίθιος από θηρίο».

7. *Χομπς*: Στο «Λεβιάθαν» (1651) υποστηρίζει ακραίες μοναρχικές θέσεις. Όταν το κοινοβούλιο συνέταξε τη «διακήρυξη των δικαιωμάτων» (1628), αντέδρασε δημοσιεύοντας μετάφραση του Θουκυδίδη, για να καταδείξει τα δεινά της «δημοκρατίας». Αντιδημοκρατικές θέσεις αναπτύσσει και στο «περί Πολίτου» (DE CIVE). Όταν λέει «μοναρχία», εννοεί μια ανώτατη εξουσία,

που δεν περιορίζεται από νόμιμα δικαιώματα άλλων οργάνων, σωμάτων ή ατόμων. Τελειώνει το «Λεβιάθαν» διατυπώνοντας την ελπίδα ότι κάποιος ηγεμόνας θα διαβάσει το έργο του και θ' αποφασίσει να γίνει απόλυτος μονάρχης, διότι η καλύτερη μορφή κράτους είναι η απόλυτη μοναρχία.

8. *Τζιανμπατίστα Βίκο*: Φιλόσοφος και ιστορικός. Υποστηρίζει την ηρωική αντίληψη της Ιστορίας σαν δημιούργημα των έξοχων ισχυρών ανδρών. Οπαδός του Πλάτωνα και του Πυθαγόρα.

9. *Σπινόζα*: Έγραψε δύο πολιτικά έργα: Τη «Θεολογικο-Πολιτική Πραγματεία» (TRACTATUS THEOLOGICO-POLITICUS) και την «Πολιτική Πραγματεία» (TRACTATUS POLITICUS) υποστηρίζοντας τις ιδέες του Χομπς.

10. *Τζων Λοκ*: Θεωρείται φιλελεύθερος, επειδή ήταν εναντίον των κληρονομικών δικαιωμάτων στην εξουσία, διατύπωσε τη θέση για τη διάκριση των εξουσιών και υποστήριξε τη θεωρία ότι η εξουσία πηγάζει όχι από θεία επιταγή, αλλά από ένα «κοινωνικό συμβόλαιο».

Προσθέτει όμως ότι ο άρχοντας δεν είναι μεταξύ των συμβαλλομένων, βρίσκεται εκτός «συμβολαίου» και, επομένως, η εξουσία του είναι απεριόριστη. Ακόμη, δεν αναγνωρίζει σαν πολίτες εκείνους, που δεν έχουν ιδιοκτησία, τους φτωχούς και τις γυναίκες.

11. *Ζαν-Ζακ Ρουσσώ*: Στο δοκίμιό του «Οι τέχνες και οι επιστήμες ευεργέτησαν την ανθρωπότητα;» είναι υπέρ της Σπάρτης και εναντίον των Αθηνών.

Στη «Διατριβή περί Ανισότητας» δέχεται την ύπαρξη της «φυσικής ανισότητας», που προκύπτει από τις διαφορές στην ηλικία, στην υγεία, τη νοημοσύνη κλπ. Απορρίπτει μόνο την ανισότητα, που οφείλεται σε προνόμια τα οποία εκχωρεί η κοινωνική συμβατικότητα, δηλ. *τα μη-φυσικά* και ιδίως τα κληρονομικά.

Τάχθηκε με τους πουριτανούς της Γενεύης, που είχαν απαγορεύσει το θέατρο, κατά του Βολταίρου. Ήταν υπέρ της ασκητικής αρετής και χαρακτήρισε το φιλελεύθερο Βολταίρο «σάλπιγγα ασέβειας». Απείλησε να αποχωρήσει από κάποιο γεύμα, όταν ένας προσκεκλημένος αμφισβήτησε την ύπαρξη του Θεού.

Στο «Κοινωνικό Συμβόλαιο» τάσσεται ενανίον του θείου δικαιώματος των βασιλέων, αλλά είναι *υπέρ ενός ολοκληρωτικού κράτους*[181]. Επαινεί τη Σπάρτη και το μέγα Λυκούργο. Επικαλείται το Μακιαβέλλι. Τη δημοκρατία την αντιλαμβάνεται μόνο σαν «άμεση» γι' αυτό τη συνιστά μόνο για τα πολύ μικρά κράτη, όπου είναι εφικτή η προσωπική συμμετοχή κάθε πολίτη. Για τα μεσαίου μεγέθους κράτη συνιστά την αριστοκρατία. Και για τα μεγάλα τη μοναρχία. Εξάλλου το «συμβόλαιο» το αντιλαμβάνεται σαν πλήρη και ανεπιφύλακτη απαλλοτρίωση κάθε συγκεκριμένου «συνεταίρου» (=πολίτη) από όλα του τα δικαιώματα υπέρ της αφηρημένης έννοιας του «συνόλου». Αυτό, ακριβώς, είναι και το θεμέλιο του ολοκληρωτικού κράτους. Και ορθώς ο Ράσσελ θεωρεί το Χίτλερ «έκγονο του Ρουσσώ», του οποίου άλλωστε ζηλωτής οπαδός υπήρξε ο Ροβεσπιέρος. Υποστηρίζει ακόμη ο Ρουσσώ ότι «το κράτος είναι εξουσιαστής όλων των αγαθών των μελών του», ακριβώς, όπως το κομμουνιστικό κράτος. Τέλος δεν πιστεύει στη διάκριση των εξουσιών, που διδάσκουν ο Λοκ και ο Μοντεσκιέ. Ο Ρουσσώ είναι εχθρός των ομαδοποιήσεων, διότι αυτές (σωματεία, συνεταιρισμοί, κόμματα) οδηγούν στο «να μην υπάρχουν τόσες ψήφοι», όσοι και άνθρωποι, αλλά όσες κι συνεταιρισμοί». Άρα το κράτος πρέπει ν' απαγορεύσει το συνδικαλισμό, τους συνεταιρισμούς, τις οργανώσεις, τα κόμματα. Αποτέλεσμα: το ολοκληρωτικό κράτος, όπου τη γενική θέληση την εκφράζει ο ηγέτης αυτός, που μυστικιστικά ταυτίζεται με το λαό του[182].

---

181. Ο Ράσσελ διαπιστώνει: «Οι πρώτοι καρποί του «κοινωνικού συμβολαίου» του Ζ. Ζ. Ρουσσώ στην πράξη ήταν η βασιλεία του Ροβεσπιέρου. Οι δικτατορίες» της Ρωσίας (σ.σ. του Στάλιν) και της Γερμανίας (σ.σ. του Χίτλερ) ιδίως η δεύτερη είναι εν μέρει προϊόντα της διδασκαλίας του Ρουσσώ».

182. Πολύ δημοκρατικότερο ήταν το «συμβόλαιο», όπως το συνέλαβε ο Τζ. Λοκ στις «Πραγματείες για την Πολιτεία».

12. *Χιουμ*: Αριστοκρατικά συντηρητικός.

13. *Ε. Μπούρκε*: Στο «Σκέψεις για την Επανάσταση στη Γαλλία» (1790) κατακρίνει τις θεωρίες για «ανθρώπινα δικαιώματα», απόλυτη ελευθερία, ισότητα και δημοκρατία.

14. *Εμμανουήλ Καντ*: Ήταν υπέρ της «δημοκρατίας». Εξηγεί όμως ότι με αυτόν τον όρο εννοεί κάθε πολίτευμα, όπου υπάρχει διάκριση νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας (η οποία φυσικά δεν υπάρχει στον κοινοβουλευτισμό). Διευκρινίζει μάλιστα ότι είναι ευκολότερο να αποκτήσει μια χώρα τέλεια κυβέρνηση υπό μοναρχία. Αρχικά ήταν φιλελεύθερος και είδε με συμπάθεια τη Γαλλική επανάσταση. Η τρομοκρατία όμως τον απομάκρυνε απ' αυτήν και από τη δημοκρατία.

15. *Γκ. Φίχτε*: Άμεσος διάδοχος του Καντ, με τους «λόγους προς το Γερμανικό Έθνος» υπήρξε ο θεωρητικός ιδρυτής του γερμανικού ολοκληρωτισμού και επηρέασε πολύ τη Γερμανική σκέψη και πολιτική. Η πολιτεία, είπε, οφείλει να τοποθετήσει τον καθένα στη θέση, που του ανήκει. Οραματίζεται μια νέα ιστορική εποχή, που θ' αντανακλά την Τάξη του Σύμπαντος και θα κατευθύνεται από λίγους επίλεκτους, οι οποίοι θα είναι απαλλαγμένοι από οιουσδήποτε ηθικούς περιορισμούς «ιδιωτικής φύσης». Τις ίδιες ιδέες είχε και ο διάδοχος του Σέλλινγκ. Στο έργο του «Το κλειστό εμπορικό κράτος» (1800) υποστηρίζει ένα σύστημα με κρατικοποιημένη οικονομία και αυταρχική εξουσία.

16. *Ιερεμίας Μπένθαμ*: Ο ηγέτης των «ριζοσπαστικών φιλοσόφων». Θεωρείται «δημοκράτης», αλλά ... υπήρξε αδιάλλακτος εχθρός των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Ιδανικό του ήταν το κράτος, που εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη δυνατή ευτυχία για το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων.

Και (λογικότατα) θεωρούσε τις θεωρίες περί δικαιωμάτων σαν εμπόδια στην πορεία προς αυτό το «ιδανικό». (Η αρχή για μεγαλύτερη ευτυχία σε όσο το δυνατόν περισσότερους, φάνταζε δημοκρατική, αλλά η πραγμάτωσή της είναι πιθανότερο να επιτευχθεί, χωρίς δημοκρατία). Αναλύοντας την ευτυχία, τη στοιχειοθετεί από τέσσερα συστατικά: συντήρηση, αφθονία, ασφάλεια, ισότητα. Η ελευθερία δεν περιλαμβάνεται. Γι' αυτό θαύμαζε τους φωτισμένους μονάρχες σαν τη Μεγάλη Αικατερίνη και τον Αυτοκράτορα Φραγκίσκο. Περιφρονούσε τα «δικαιώματα του ανθρώπου», τη διακήρυξη της Γαλλικής επανάστασης τη χαρακτήρισε σαν το άκρον άωτον της μεταφυσικής. Τα άρθρα της Διακήρυξης, έλεγε, διαιρούνται σε τρεις κατηγορίες: α) στα ακατάληπτα, β) στα ψευδή και γ) στα ακατάληπτα και ψευδή. Επίσης: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι ανοησία. Και τα απαράγραπτα δικαιώματα του ανθρώπου ανοησία με περικεφαλαία».

17. *Γκ. Β. Χέγκελ*: Στα νιάτα του ήταν δημοκρατικός. Στην ωριμότητά του ήταν αντιδημοκρατικός και έντονα μοναρχικός. Απορρίπτει με περιφρόνηση τη δημοκρατία και όλες ανεξαιρέτως τις πολιτικές θέσεις του φιλελευθερισμού. Είναι εθνικιστής, απολυταρχικός και λάτρης της παντοδυναμίας του κράτους, για χάρη του οποίου υπάρχουν οι πολίτες.

Το κράτος είναι, σχεδόν, το παν. Είναι το «ηθικό σύμπαν», η «υλοποίηση της ηθικής ιδέας». Πιστεύει στους «ήρωες», που χαρακτηρίζει σαν μεγάλους παράγοντες, τους οποίους μία μυστηριώδης Πρόνοια προόρισε να πραγματοποιήσουν τη θέληση του Παγκοσμίου Πνεύματος.

18. *Χ. Φον Τράιτσκε*: Οπαδός του υπερ-απολυταρχικού κράτους, το οποίο οι υπήκοοι οφείλουν να υπηρετούν.
«Δεν έχει σημασία να σκέπτεσθε. Αρκεί να υπακούετε».

19. *Σοπενχάουερ*: Ήταν αντιδημοκρατικός και μισούσε την επανάσταση του 1848. Υποστήριζε το πρωτείο της θούλησης, που, όταν είναι ισχυρή, διαφοροποιεί τους εξαιρετικούς από τους κοινούς ανθρώπους. Τη θεωρία αυτή ενστερνίσθηκαν ο Νίτσε και ο Μπεργκσόν. Έγραψε: «Οι σοφοί, οι λίγοι έλεγαν τι πρέπει να πράττει και πώς να ενεργεί ο άνθρωπος. Και οι μικροί, οι πολλοί έπρατταν πάντα το αντίθετο».

20. *Νίτσε*: Ένιωθε στενή συγγένεια με τον «οχλολοίδωρο» Ηράκλειτο. Στην πολιτική του φιλοσοφία εμπνεόταν από τον «Ηγεμόνα» του Μακιαβέλλι. *Πίστευε στη μειοψηφία των Αρίστων*. Η πλειοψηφία πρέπει να είναι απλώς το μέσο για την υπε-

ροχή των ολίγων. Περιφρονεί τους κοινούς ανθρώπους και διακηρύσσει ότι δεν έχει αντίρρηση να υποφέρουν αν είναι ανάγκη, για να παραχθεί ένα μεγάλος άνδρας. Μοναδική δικαίωση της Γαλλικής επανάστασης είναι ότι κατέστησε δυνατή την ανάδειξη του Ναπολέοντα. Απορρίπτει την ισότητα σε όλους τους τομείς. Αρνείται την ισοτιμία ανάμεσα στις ανθρώπινες πράξεις. Οι ανώτεροι άνθρωποι οφείλουν να αντιστέκονται στην παντοδυναμία του κράτους, αλλά ταυτόχρονα να κάνουν πόλεμο εναντίον των μαζών και των σοσιαλιστών και να αντιστέκονται στις δημοκρατικές τάσεις, γιατί δημοκρατία είναι η κυριαρχία των μετρίων, που συνενώνονται. Η καθολική ψηφοφορία ενεργεί προς όφελος των κατώτερων ανθρώπων. Είναι οπαδός της Σπαρτιατικής πειθαρχίας. Πιστεύει στον Ήρωα. «Η δυστυχία ενός ολόκληρου έθνους, λέγει, έχει μικρότερη σημασία από τα δεινά ενος μεγάλου ανθρώπου». Ζητά μια διεθνή άρχουσα «φυλή» των ολίγων, που θα γινόταν αφέντρα της γης. Ήθελε την παγκόσμια κυριαρχία μιας νέας αριστοκρατίας θεμελιωμένης στην αυτοπειθαρχία. Αυτή η αριστοκρατία θα κυβερνά με φιλόσοφους-βασιλείς και καλλιτέχνες-τύραννους. Απορρίπτει το χριστιανισμό, επειδή αυτός αρνείται την αξιολογική διαφορά ανάμεσα στους ανθρώπους και κηρύττει μιαν «ηθική δούλων» με παραγγέλματα, όπως «στρέψε και την άλλην παρειάν», «έσο ταπεινός» κοκ. Η ελπίδα της ανθρωπότητας στηρίζεται στο μεγαλοφυή, στον Υπεράνθρωπο.

21. *Αλέξις ντε Τοκεβίλ*: Στο «Η δημοκρατία στην Αμερική» (1835) διακήρυξε: «Είμαι αριστοκράτης από ένστικτο». Τόνισε ότι η «δημοκρατία, μπορεί να είναι δεσποτική, όσο και όποια μοναρχία ή αριστοκρατία». Υπογράμμισε τη σημασία της προσωπικότητας στην Ιστορία.

22. *Ι. Μπουρκχάρντ*: Με το «Δύναμη και Ελευθερία» (1871) σάλπισε ότι ο πολιτισμός πρέπει να προστατευθεί ενάντια στις μάζες, που ανέρχονται. Αυτές αδιαφορούν για την αληθινή ελευθερία. Δημοκρατία σημαίνει προώθηση στην εξουσία ανθρώπων, που αγνοούν το νόμο, την ηθική και τη δημιουργική εργασία.

23. *Θ. Καρλάυλ*: Νόμος της ζωής, υποστήριξε, είναι η ανισότητα. Αυτό, στην πολιτική, πρέπει να σημαίνει την εξουσία των πιο ικανών, των αριστοκρατών. Αριστοκράτης ειναι ο μεγάλος άντρας, ο ήρωας, ο άνθρωπος της σκέψης και της σοφίας. Αν οι μάζες δεν τον αναγνωρίζουν και δεν τον αποδεχτούν δικαιούται να προσφύγει στη βία, για να επιβάλει την ανωτερότητά του. Ήταν αντίθετος προς την επέκταση του δικαιώματος της ψήφου και τη συμμετοχή τού λαού στις πολιτικές υποθέσεις.

24. *Ο Ιπ. Ταιν, ο Μωρίς Μπαρρές, ο Σαρλ Μωρράς*: Ήσαν υπέρ της ιεραρχημένης κοινωνίας, θεμελιωμένης στην ανισότητα και κυβερνώμενης από ισχυρούς ηγέτες.

25. *Χ. Σπένσερ*: Η φύση προσπαθεί ν' απαλλαγεί από το αναποτελεσματικό και να κάνει χώρο για το καλύτερο. Το ίδιο πρέπει να γίνεται και στην κοινωνία.

26. *Β. Μπάγκεχοτ*: Ένιωθε φόβο για την κυριαρχία των σκέτων αριθμών και για τη «δημοκρατία». Αυτή οδηγεί στην επικράτηση της άγνοιας πάνω στη γνώση και της ποσότητας πάνω στη ποιότητα.

27. *Ανρί Μπεργκσόν*: Ο Μπ. Ράσσελ γράφει γι' αυτόν «Το κύριο αποτέλεσμα της φιλοσοφίας του ήταν συντηρητικό και προσαρμόσθηκε εύκολα με το κίνημα, που αποκορυφώθηκε στο Βισύ».

28. *Χ. Άνταμς*: Περιέγραψε το δημοκρατικό σύστημα σαν περίπλοκο, ανακάτωμα περιορισμένων μυαλών και αντιτιθέμενων συμφερόντων και πρόβλεψε ότι θ' απολήξει στο χάος.

29. *Ζ. Σορέλ*: Η «δημοκρατία» είναι «υποκριτικό κάλυμμα εμπορικοοικονομικών συναλλαγών και συμβιβασμών, που φέρνουν μαλάκυνση και εξαχρειώνουν τον άνθρωπο». Η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου «μια αρκετά άνοστη συλλογή από αφηρημένες φράσεις, συγκεχυμένες και χωρίς μεγάλη πρακτική σημασία». Η «δημοκρατία έχει διεφθαρμένους και αναποτελεσματικούς πολιτικούς, κενούς από ιδέες και ψυχικό μεγαλείο». («Σκέψεις πάνω στη Βία» 1910). Εξυμνεί τις ηρωικές (= αντιδημοκρατικές-αντιεξισωτικές) αρχές, που τις θεωρεί τις πιο σπάνιες και πολύτιμες.

30. *Γκ. Μόσκα*: Στην «Ιθύνουσα Τάξη» έδειξε ότι σε κάθε πολιτική οργάνωση η εξουσία κατέχεται από μία μειοψηφία.

31. *Ρ. Μισέλς*: Διατύπωσε το «σιδερένιο νόμο της ολιγαρχίας». Αυτός ορίζει ότι κάθε εξουσία ανήκει πάντοτε σε μια μικρή ομάδα και κάθε κυβέρνηση και κάθε οργάνωση είναι εγγενώς ολιγαρχική. Γι' αυτό, αντιλήψεις του τύπου «λαϊκή κυριαρχία», «ισότητα» κλπ. είναι χωρίς νόημα.

32. *Γερμανοί και Άγγλοι ρομαντικοί ποιητές*: (18ος 19ος αιώνας) υπήρξαν αριστοκρατικοί αντιδημοκρατικοί. Ο Κόλεριτζ (COLERIDGE) κατέκρινε τον ανερχόμενο καπιταλισμό και την ιδέα της «λαϊκής κυριαρχίας», που τον συνόδευε. Διακήρυξε την ανάγκη για αριστοκρατική (ελιτίστικη) εξουσία, που θα την ασκούσε μια ομάδα φωτισμένη, η οποία θα ασχολούνταν με τη βελτίωση της μοίρας (της πνευματικής πρώτιστα) του λαού.

Στους αντιδημοκράτες ανήκει και ο Τζωρτζ Γκόρντον, λόρδος του *Μπάυρον*, ο οποίος εξύμνησε την ελευθερία, αλλά, όπως σωστά παρατηρεί ο Ράσσελ, επρόκειτο για ελευθερία «ενός Γερμανού ηγεμόνα ή ενός φύλαρχου των Τσερόκι» όχι για τη «δημοκρατική ελευθερία». Ο Μπάυρον ήταν εθνικιστής και ηρωολάτρης.

33. *Ρ. Βάγκνερ*: Ο μεγαλοφυής μουσικοσυνθέτης υπήρξε φανατικός αντιδημοκράτης – αντικοινοβουλευτικός και περιφρονούσε την αστική τάξη για τον υλισμό και τη μετριότητά της. Ανάλογες ήσαν οι απόψεις και του *Πουτσίνι*.

δ) Αριστεροί

ι) Σοσιαλιστές

1. *Σαιν Σιμόν*: Ήθελε μια κοινωνία αυστηρά ιεραρχημένη και αυταρχική, που θα την εξουσίαζαν οι πιο ικανοί «αυτοί που διαθέτουν την απαιτούμενη γνώση και λογική».
Έγραψε: «Πρέπει να εμπιστευθούμε την εγκόσμια εξουσία στους βιομηχάνους». Και: «Το τελευταίο θήμα, που απομένει να διανύσει η βιομηχανία, είναι ν' αναλάβει τη διεύθυνση του κράτους

και το υπέρτατο πρόβλημα της εποχής μας είναι να εξασφαλισθεί η πλειοψηφία μέσα στα κοινοβούλια στη βιομηχανία». («Το βιομηχανικό σύστημα» 1821). Και διακήρυξε ότι «η βιομηχανική τάξη πρέπει να καταλάβει την πρώτη θέση απέναντι σ' όλες τις άλλες τάξεις». («Κατήχηση των βιομηχάνων» 1ο τετράδιο 1823).

2. *Σαιν Σιμονιστές*: Δεν ενδιαφέρθηκαν για «ελευθερία, ισότητα, αδελφότητα», αλλά για τη μεγαλύτερη δυναμή (υλική) παραγωγικότητα, κάτω από την καθοδήγηση ειδικών.

3. *Αύγουστος Κοντ*: (AUGUSTE COMTE). Ζητούσε ιεραρχημένη και εύτακτη κοινωνία, με ολική οργάνωση της ζωής και με δικτατορία. Σ' αυτήν ο καθένας θα ενεργούσε με κίνητρο την αίσθηση του καθήκοντος – όχι του δικαιώματος.

4. Ήδη πριν από την εμφάνιση του «λενινισμού», *οι πιο ορθόδοξοι από τους σοσιαλιστές* στρέφονταν κατά της δημοκρατίας, στιγματίζοντας την απορρόφηση των σοσιαλιστικών κομμάτων από το σύστημά της. Διαπίστωναν ότι η φιλελεύθερη – αστική «δημοκρατία» προσπαθούσε να κολακεύσει και να αφομοιώσει τους από ποικίλες πλευρές αμφισβητίες της και κατόρθωνε στις περισσότερες περιπτώσεις να τους εντάσσει σ' ένα καθεστώς, που δεν ήταν παρά η πολιτική έκφραση της οικονομικής και κοινωνικής κυριαρχίας των αστών. Τα επίσημα σοσιαλιστικά κόμματα μεταμορφώνονταν σε κοινοβουλευτικά, επιδιδόμενα όχι στην προπαρασκευή της επανάστασης, αλλά σε εκλογικούς ελιγμούς και σε κυβερνητικούς συνασπισμούς. Οι θεωρητικοί του σοσιαλισμού, οι μαχητικοί συνδικαλιστές τα επαναστατικά στοιχεία του εργατικού κινήματος παίρνουν αδιάλλακτη θέση εναντίον αυτής της διεργασίας και της «δημοκρατίας».

Ο Ιταλός *Λαμπριόλα* καταγγέλει την ένταξη στις «δημοκρατικές», διαδικασίες που συνιστά προδοσία του επαναστατικού ιδεώδους. Ο σοσιαλισμός, κραυγάζει, είναι άλλο πράγμα από τη «δημοκρατία». Την ίδια θέση υιοθετεί και ο *Ρομπέρτο Μικέλς* πρωτοπόρος της πολιτικής κοινωνιολογίας και εξέχουσα φυσιογνωμία του γερμανικού σοσιαλισμού. Δεν πρέπει, διακηρύττει, να έχουμε ψευδαισθήσεις «για τις αρετές της αστικής δημοκρατίας».

Εκείνο που πρέπει να κάνουμε δεν είναι να εφαρμόσουμε «δημοκρατικές» πρακτικές, αλλά να φροντίσουμε, ώστε οι μάζες να παρασυρθούν και να καθοδηγηθούν από μία οργανωμένη μαχητική μειοψηφία που να ενσαρκώνει μία πίστη και μία θούληση.

5. *Γάλλοι και ιταλοί σοσιαλιστές*: αποκαλύπτουν ότι οι «δημοκρατικοί» μηχανισμοί αποτελματώνουν, παραλύουν και καταστέλλουν τη βία της άμεσης δράσης, που καθοδηγείται από μία μειοψηφία επιλέκτων και που είναι η μόνη ικανή να απειλήσει την κυριαρχία των αστών. Η βία, λένε, κινητοποιεί, ενώ η φιλελεύθερη «δημοκρατία» αναισθητοποιεί. «Με το μηχανισμό της καθολικής ψηφοφορίας, γράφει ο συνδικαλιστής ηγέτης *Εμίλ Πουζέ*, παραχωρεί την ηγεσία στους μη-συνειδητοποιημένους, στους βραδυπορούντες... και πνίγει τις μειοψηφίες, που εμπεριέχουν το μέλλον».

Η δημοκρατία εκμηδενίζει το δυναμισμό των επαναστατών με το βάρος της φυσικής απάθειας των μαζών. Ο *Λαγκαρντέλ* διαπιστώνει ότι στη «δημοκρατία» αλλάζουν οι κυβερνήσεις και οι πολιτικοι θεσμοί, αλλά δε μεταβάλλεται η ουσία ενός κράτους, που έχει διαμορφωθεί, έτσι ώστε ν' απορροφά ή να συντρίβει κάθε πραγματικά επαναστατική αφύπνιση.

Η «δημοκρατία», λέγει, είναι χειρότερη από ένα αντιδραστικό καθεστώς, διότι αφοπλίζει τους επαναστάτες, εντάσσοντάς τους στο σύστημα. Ο ίδιος ορίζει τη «δημοκρατία» σαν «λαϊκή μορφή της αστικής κυριαρχίας». Και ο *Ζ. Σορέλ* εκτιμά ότι ότι «η δημοκρατία μπορεί να εργάζεται αποτελεσματικά για την ανακοπή της προόδου του σοσιαλισμού».

Η «δημοκρατία» λένε όλοι οι παραπάνω και πολλοί άλλοι σοσιαλιστές, κηρύσσει ένα γενικό «CONSENSUS» (=συμφωνία) και προσκαλεί τους σοσιαλιστές να πάρουν μέρος σ' αυτό, πράγμα που θα επέφερε το τέλος του επαναστατικού κινήματος.

Ο αστικός φιλελευθερισμός προτείνει έναν ορισμό της «δημοκρατίας», που θεμελιώνεται στις θεσμικές μορφές και στους

τύπους της που εξυπηρετούν την κυριαρχία των αστών[183].

6. Στους αντιδημοκράτες σοσιαλιστές ανήκουν ο Εντουάρντ Μπερθ, ο Πατώ, ο Πουζέ, ο Πελλουτιέ και πριν από αυτούς ο Προυντόν και ο Μπλανκί.

ιι) Μαρξιστές

Αυτοί είναι αυτονοήτως αντιδημοκρατικοί.

1. *Κ. Μαρξ*: Ήθελε δικτατορία (του προλεταριάτου) και πίστευε στη βία σαν «μαμή της Ιστορίας». Επιπλέον είχε φυλετιστικές τάσεις (αντισλαβισμός).

2. *Λένιν*: Στάθηκε ο αρχιτέκτονας του σύγχρονου ιδεολογικού, πολιτικού και οργανωτικού ολοκληρωτισμού.

3. *Στάλιν*: Συμπλήρωσε δια πυρός και σιδήρου το λενινιστικό οικοδόμημα με τον οικονομικό, κοινωνικό και πνευματικό ολοκληρωτισμό.

4. *Μάο* και οι διάφοροι μικροί Λένιν ή Στάλιν: επέβαλαν μονοκρατορικούς ολοκληρωτισμούς.

ιιι) Αναρχικοί

Ούτε, βέβαια, οι μεγάλοι αναρχικοί υπήρξαν δημοκράτες. Αναφέρω: τους Προυντόν, Μπλανκί, Μ. Στίρνερ, Ν. Μπακούνιν, Π. Κροπότκιν.

Ο *Προυντόν* λ.χ. θεωρεί ότι η «δημοκρατία» είναι από τη φύση της συγκεντρωτική και δικτατορική. Γι' αυτό της αντιτάσσει το «φεντεραλισμό» (=ομοσπονδισμό, με την έννοια της ύψιστης αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης σε όλους τους τομείς) σαν σύστημα ελευθερίας πραγματικής. «Η δημοκρατία, γράφει, είναι ελευθερία, όσο ο Ιούδας είναι Χριστός» (VI σημειωματάριο).

---

183. Τα στοιχεία για την παρ. 4 από το άρθρο «Οι σοσιαλιστές εναντίον της δημοκρατίας» του Πιερ Βιαλ, στο «ELEMENTS» χειμώνα 1985, 52.

ε) Δημοκράτες

Ακόμη και εκείνοι, που ο μύθος παρουσιάζει σαν πρωταγωνιστές του «δημοκρατικού» ιδεώδους, στην πραγματικότητα καμιά ή ελάχιστη σχέση είχαν με αυτό.
Παραδείγματα:

1. *Περικλής*: Χρησιμοποιούσε τους τύπους της «δημοκρατίας», για να ασκεί την προσωπική του εξουσία. Άλλωστε και ο ίδιος και οι φίλοι του (Ασπασία, Φειδίας, Πρωταγόρας) δε γλίτωσαν τελικά από τη «δημοκρατία».

2. *Κικέρων*: Υπέδειξε τις αδυναμίες της μοναρχίας (όλοι δεν έχουν δικαιώματα εκτός από έναν) και της ολιγαρχίας («η εξουσία περιορίζεται σε λίγους»). Το ίδιο όμως έκανε και για τη δημοκρατία, που επιφέρει αναποτελεσματική διακυβέρνηση. Υποστήριξε την ανάγκη για ένα ισορροπημένο σύστημα, που θα παρείχε δικαιοσύνη και σταθερότητα. Ταυτόχρονα έκανε υπαινιγμούς για την ανάγκη ενός ηγέτη, που θα πραγμάτωνε την οικοδόμηση αυτής της νέας Πολιτείας, υπονοώντας τον Πομπήιο ή τον εαυτό του.

Στα σωζόμενα από το «De Republica» κείμενά του, εξυμνεί τη μοναρχία, εννοώντας την προσωπική εξουσία ενός εκλεκτού ανθρώπου, που θα διέθετε ταυτόχρονα την Ελληνική αρετή και τη Ρωμαϊκή αυθεντία (Auctoritas). Τα αποσπάσματα από το 3ο βιβλίο του δείχνουν ότι πρόκειται για απομίμηση της Πολιτείας (Ι και ΙΙ) του Πλάτωνα.

3. *Μαρσίλιο της Πάδοβας* (Marsilio da Padova): Πρωτοπόρος της ιδέας της «κοινής εγκρίσεως». Διευκρίνιζε όμως στο Defensor Pacis ότι αυτό σημαίνει την επιδοκιμασία από το τμήμα της κοινωνίας που «βαρύνει περισσότερο και όχι αναγκαστικά της πλειοψηφίας της. Διότι πρέπει να ληφθεί υπόψη όχι μόνο η ποσότητα, αλλά και η *ποιότητα*». Ακόμη συμφωνώντας με το Θωμά Ακινάτη ορίζει τη δημοκρατία σαν «διεφθαρμένη εξουσία» των πολλών, όπως η τυραννική μοναρχία και η ολιγαρχία είναι διεφθαρμένη εξουσία τους ενός ή των ολίγων, ενώ οι ευνομούμενες εξουσίες είναι η πολιτεία, η βασιλική μοναρχία και η αριστοκρατία.

4. *Φυσιοκράτες* (Quesnay, Mirabeau κ.ά.): Ήσαν υπέρ της κληρονομικής μοναρχίας, που στην άσκηση της εξουσίας θα είχε βοηθό μια (δια)φωτισμένη κοινή γνώμη.

5. *Εγκυκλοπαιδιστές*: Κατά το μύθο προπαρασκευάσαν ιδεολογικοπολιτικά τη Γαλλική επανάσταση. Στην πραγματικότητα ουδέποτε ζήτησαν δημοκρατία. Το αίτημά τους ήταν μία *φιλελεύθερη μοναρχία* με επικεφαλής ένα φωτισμένο βασιλιά, που θα αντικαθιστούσε την παλιά αριστοκρατία των ευγενών (=της καταγωγής) με τη νέα των υπερεχόντων πνευμάτων.

6. *Οι φιλόσοφοι* (Diderot, Voltaire, Holbach, Helbetius, D΄ Alembert, Grimm), του 18ου αιώνα «ενδιαφέρονταν περισσότερο για την ύπαρξη συνταγματικών περιορισμών παρά για την πολιτική, ισότητα, για την ύπαρξη μια καλής και φωτισμένης, παρά μιας ελεύθερης κυβέρνησης, για την απουσία προνομίων και για τη δίκαιη φορολογία, παρά για ένα δημοκρατικό σύστημα, για μια πνευματική ελίτ παρά για την αδελφοσύνη[184].

7. Δεν υπήρξαν, λοιπόν, καθόλου δημοκράτες; Υπήρξαν, αλλά ελάχιστοι.

- *Ο Κοντορσέ* λ.χ., θαύμαζε την Αμερικανική και τη Γαλλική Επανάσταση – η δεύτερη τον σκότωσε. Από τους φιλόσοφους νομίζω ότι μπορώ να θεωρήσω δημοκρατικούς τον *Ουίλλιαμ Τζαίημς* (WILLIAM JAMES) και τον *Τζων Ντιούι* (JOHN DEWEY).
- Από τους σοσιαλιστές μόνο κάποιοι νεότεροι σοσιαλδημοκράτες, αρχίζοντας με τον Ε. Μπερνστάιν, πίστεψαν σε μια δημοκρατία, που όμως θα έπρεπε να πάψει να είναι καπιταλιστική ή τουλάχιστον να καταργήσει την ανισότητα στον πλούτο και κυρίως, στις ευκαιρίες *(Ζ. Ζωρές, Αυγ. Μπέμπελ, Αιμ. Βαντερβέλντε, Χ. Λάσκε, Ρ. Τάουνεϋ)*.
- Στη δημοκρατία πίστεψαν ορισμένοι σύγχρονοι χριστιανοί ιδεολόγοι, που τρομοκρατημένοι από τη φανερή φρίκη του ολοκληρωτισμού δεν κατανόησαν την κρυμμένη φρίκη της δημοκρατίας.

Κύριος εκπρόσωπος τους ο *Ζ. Μαριταίν* (JACQUES MARITAIN) που πίστεψε σε μια αφηρημένη ιδέα εκχριστιανισμένης

184. Σχόλιο του Ν. Curtis στο «Οι Μεγάλες Πολιτικές Θεωρίες».

δημοκρατίας. Το ίδιο και ο MOUNIER με την ομάδα του περιοδικού «ΕΣΠΡΙ». Και αυτοί όμως ζήτησαν αλλαγές στο δημοκρατικό «σύστημα» και χτύπησαν τον καπιταλισμό. Σε άλλων όμως το έργο (λ.χ. REINHOLD NIEBUHR) διαπιστώνεται λανθάνουσα, αλλά έντονη δυσπιστία προς τη «δημοκρατία».

στ) Σύγχρονοι.

Παρά την εδραιωμένη στην άγνοια αντίθετη αντίληψη η σύγχρονη διανόηση, με λίγες εξαιρέσεις, υπήρξε αντιδημοκρατική.

1. Οι περισσότεροι και κυριότεροι διανοούμενοι των δύο τελευταίων αιώνων:
Τάχθηκαν εναντίον της καθολικής ψηφοφορίας και της ίσης ψήφου.

2. Μερικοί υποστήριξαν τη μοναρχία.

3. Πολλοί συνέβαλαν αποφασιστικώς στη γέννηση, διαμόρφωση και επικράτηση του ολοκληρωτισμού – κομμουνιστικού, φασιστικού, εθνικοσοσιαλιστικού.

4. Αρκετοί δημιούργησαν και διέδωσαν τις φυλετιστικές θεωρίες.

5. Όσοι απ' αυτούς πολεμούν τον (κομμουνιστικό) ολοκληρωτισμό, δεν το κάνουν στο όνομα της «δημοκρατίας» (ανατολικοί «αντιφρονούντες»).

Παραθέτω ενδεικτικώς:

ι) Κατά της καθολικής ψηφοφορίας

1. Εναντίον της, καθώς και εναντίον της ίσης ψήφου, τάχθηκαν σχεδόν όλα τα αξιόλογα πνεύματα της εποχής, όπως ο Σπένσερ, ο Καρλάυλ, ο Μωρράς, ο Ζοζέφ ντε Μαΐστρ, ο Μπονάλντ.

2. *Ο Φλωμπέρ*: Χαρακτηρίζει την καθολική ψηφοφορία «πνευματικό αίσχος». *Ο Μονταλαμπέρτ* τη βλέπει σαν «δηλητήριο». *Ο Μπαλζάκ* σαν «τελείως εσφαλμένη αρχή». *Ο Ωγκύστ Κοντ* λέει για τη «λαϊκή κυριαρχία» ότι αποτελεί «επονείδιστο ψεύδος». *Ο Ρενάν* διακηρύττει: « Η μέθοδος των εκλογών παράγει ένα μέσο επίπεδο γνώμης, κατώτερο από τις πνευματικές δυνατότητες του πιο μέτριου δεσπότη». *Ο Ιπ. Ταιν* γράφει: «Δέκα εκατομμύρια άγνοιες δε φτιάχνουν μία γνώση»[185].

3. *Ο Μαξ Νορντάου*: Τόνιζε ότι το αποτέλεσμα της καθολικής ψηφοφορίας δεν μπορούσε ποτέ ν' αντιπροσωπεύει τίποτε άλλο από τη γνώμη των μετρίων.

4. *Ο Αντρέ Ταρντιέ* διαπίστωσε: «Ο νόμος του αριθμού απολήγει στην ανάθεση της εξουσίας στην αναρμοδιότητα»[186]. *Ο Ρενέ Γκενόν* υπογράμμισε: «Ο νόμος του αριθμού δεν είναι παρά ο νόμος της ύλης και της ωμής δύναμης. Το ανώτερο δεν μπορεί να προέλθει από το κατώτερο. Η έκφραση της πλειοψηφίας δεν μπορεί να είναι παρά η έκφραση της αναρμοδιότητας[187]. Και ο *Μπερτράν ντε Ζουβενέλ* συμπεραίνει: «Μακριά από εμάς, η σκέψη ότι οι μαζικότερες πλειοψηφίες υπέρ μιας κυβέρνησης και της πολιτικής της αποδεικνύουν το εξαίρετο ενός καθεστώτος, αντιθέτως, μας το καθιστούν ύποπτο»[188].

5. *Ο Τοκεβίλ*: Θεωρούσε «ανίερο και αξιοφρόνητο το αξίωμα ότι σε θέματα διακυβέρνησης η πλειοψηφία του λαού έχει το δικαίωμα να κάνει τα πάντα».

6. *Ο Αντόνιο Γκράμστσι*: Είναι σαφώς υπέρ της ιεραρχημένης κοινωνίας και της ολιγοκρατικής εξουσίας. Γράφει: «Κανένα κράτος δεν μπορεί ν' αποφύγει μία κυβέρνηση, αποτελούμενη από ένα μικρό αριθμό ανθρώπων, που με τη σειρά τους οργανώνονται γύρω από έναν απ' αυτούς, προικισμένον με μεγαλύτερη ικανότητα και προβλεπτικότητα. Όσο το κράτος θα είναι αναγκαίο, όσο θα είναι ιστορικώς αναγκαίο να κυβερνώνται οι άνθρωποι, όποια κι αν είναι η κυρίαρχη τάξη, θα μπαίνει το πρόβλημα

185. Πρόλογος στην «Καταγωγή της σύγχρονης Γαλλίας» 1875.
186. «Ο αιχμάλωτος κυρίαρχος» 1936.
187. Η κρίση του σύγχρονου κόσμου, 1964.
188. «Περί της κυριαρχίας, 1955.

να υπάρχουν αρχηγοί, να υπάρχει ένας *αρχηγός*» («Η Νέα Τάξη», 1η Μαρτίου 1924).

ιι) Υπέρ της Μοναρχίας

Η μοναρχία υποστηρίχθηκε από μία ολόκληρη σειρά εκλεκτών διανοούμενων, όπως ο Μπούρκε, ο Μαΐστρ, ο Le play κ.ά. Κορύφωση της μοναρχικής ιδέας στον 20ο αιώνα στάθηκε ο «νεομοναρχισμός» του *Σαρλ Μωρράς* με το έργο του «Έρευνα περί Μοναρχίας» (1900-1901 και 1909). Υποστηρίζει μια μοναρχία «κληρονομική, αντικοινοβουλευτική, αποκεντρωμένη». «Ο κληρονόμος, λέγει, είναι ανώτερος από το χρηματιστή». Υποστηρίζοντας τη μοναρχία υποβάλλει σε συστηματική κριτική τη «δημοκρατία». Γράφει: «Η δημοκρατία καταναλώνει όλα όσα οι προγενέστερες εποχές παρήγαγαν». Επίσης, «η βούληση, η απόφαση, η επιχειρηματικότητα, πηγάζουν από το μικρό αριθμό, η συγκατάθεση, η αποδοχή από την *πλειοψηφία*». Αργότερα διατύπωσε τη θέση ότι «το καθεστώς του ανθρώπινου γένους διέπεται κατά μεγάλο ποσοστό από τους νόμους της αυταρχικότητας και της ιεραρχίας, που διέπουν καταφανώς τα άλλα όντα»[189].

ιιι) Υπέρ του Φασισμού

1. *Φίλιππο Τομάσο Μαρινέτι*: Ποιητής. Ιδρυτής του Φουτουρισμού. Διακήρυξε ότι η ισότητα=μετριότητα και εκφυλισμός και ότι «μόνο με μέσο τη βία έχουμε τη δυνατότητα να επαναφέρουμε την ιδέα της δικαιοσύνης». Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του φασισμού, χαιρέτισε την άνοδο του Μουσσολίνι στην εξουσία και το 1924 του έγραψε «Απελευθερώσου από το Κοινοβούλιο μ' ένα αναγκαίο και βίαιο χτύπημα», καλώντας τον να κυβερνήσει «με μια δυναμική και χαλύβδινη αριστοκρατία του πνεύματος, που έχει τη δυνατότητα ν' αντικαταστήσει τη σημερινή δη-

189. «Οι πολιτικές ιδέες μου» 1937.

μαγωγία των σωμάτων δίχως πνεύμα». Διαφώνησε με το Μουσσολίνι, επειδή αυτός συμβιβάστηκε με το κατεστημένο και εγκατέλειψε τις επαναστατικές αρχές του κινήματος.

2. *Μπενεντέτο Κρότσε*: Φιλόσοφος – ιστορικός. Χαρακτήρισε το φιλελευθερισμό και τη δημοκρατία «έννοιες αόριστες» και «το φασιστικό κράτος σαν το κατ' εξοχήν δημοκρατικό». Υποστήριξε ότι η ιστορία είναι μια διεργασία, που δημιουργούν οι λίγοι εκλεκτοί και η επανάσταση αγώνας μιας νέας «elit», που θέλει ν' αντικαταστήσει την παλαιά. Στην «αντιιστορική και δημοκρατική ανία του περιβόητου ιδανικού του 1789» αντέταξε τις αρχές της βίας, τον αγώνα της δύναμης. Επέκρινε τη δημοκρατία, επειδή υποκαθιστά την ποιότητα με την ποσότητα θεμελιώνοντας έτσι τις βάσεις της δημοκοπίας[190].

3. *Βιλφρέντο Παρέτο*: Κοινωνιολόγος, πρωτοπόρος της Πολιτικής Ψυχολογίας. Μαχητικός πολέμιος του πολιτικού φιλελευθερισμού. Περηφανευόταν ότι ο Μουσσολίνι ήταν «ο άνθρωπος, που ξεπήδησε μέσα από την κοινωνιολογία μου». Πέθανε λίγο μετά από την ανάληψη της εξουσίας από το Μουσσολίνι, στον οποίο πρόλαβε να γράψει συστήνοντάς του την άμεση ανενδοίαστη πάταξη κάθε ενεργού εχθρού του καθεστώτος. «Άφησε τα κοράκια να κρώζουν, αλλά δείξου ανελέητος, όταν πρόκειται για θέματα πράξεων».

4. *Γκαμπριέλε Ντ' Αννούτσιο*: Λογοτέχνης. Ύμνησε τον ηρωισμό. Συνέβαλε αποφασιστικά στη γέννηση και διαμόρφωση του φασιστικού κινήματος. Στις 8 Ιανουαρίου 1923 έγραψε προς το Μουσσολίνι «Ό,τι καλύτερο υπάρχει στο φασιστικό κίνημα γεννήθηκε από μένα...».

5. *Κούρτσιο Μαλαπάρτε*: (ψευδώνυμο του Κουρτ Ερικ Σούκερτ). Συγγραφέας. Ήθελε μια επανάσταση, που θα ήταν ταυτόχρονα «αντιπρολεταριακή και αντιαστική». Το 1921 έγινε μέλος του φασιστικού κόμματος. Θεώρησε το φασισμό σαν «ηρωική αναγέννηση». Υπογράμμισε το ρόλο της δύναμης και της βίας

190. NUOVE PAGINE SPARJE, BARI, 1966.

στην ιστορική κίνηση. Περιφρονούσε τον κοινοβουλευτισμό και την πολιτική των παρασκηνίων και κάλεσε το Μουσσολίνι να διαλύσει το Κοινοβούλιο.

6. *Γκιουζέπε Ουγκαρέτι*: Ποιητής.

7. *Αρτούρο Τοσκανίνι*: Αρχιμουσικός.

8. *Ενρίκο Κοραντίνι*: Συγγραφέας.

9. *Τζιοβάνι Τζεντίλε*: Φιλόσοφος. Έγινε υπουργός παιδείας του Μουσσολίνι και πραγματοποίησε τη φασιστική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Παραιτήθηκε μετά τη δολοφονία του Ματεότι.

10. *Λουίτζι Πιραντέλλο*: (1867-1936). Θεατρικός συγγραφέας, διηγηματογράφος, μυθιστοριογράφος, ποιητής. Βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας (1934). Υπήρξε πρόδρομος του φασισμού, διότι πίστευε πως είναι «απαραίτητο να υπάρξει ένας Καίσαρ και ένας Οκτάβιος, για να υπάρξει ένας Βιργίλιος». Σε μια νουβέλα του ένας ήρωάς του λέει ότι η «δημοκρατία είναι γεννήτρια όλων των κακών γιατί, όταν η δύναμη βρίσκεται στα χέρια ενός, τότε αυτός γνωρίζει πως είναι μόνος του και πρέπει να ικανοποιήσει πολλούς, ενώ όταν κυβερνούν πολλοί, θέλουν μόνο να ικανοποιήσουν τον εαυτό τους και τότε έχουμε την πιο ηλίθια και διεφθαρμένη τυρρανία, που φορά τη μάσκα της ελευθερίας[191]». Έγινε μέλος του φασιστικού κόμματος μετά τη δολοφονία του Ματεότι, για να δείξει την πίστη του ότι ο Μουσσολίνι δεν είχε σχέση μ' αυτήν και για να συμπαρασταθεί στο κόμμα σε μια δύσκολη στιγμή.

11. *Γκιουζέπε Πρετζολίνι*: Ιστορικός. Υποστήριξε ότι υπήρχαν «ικανοποιητικοί ιστορικοί λόγοι» για την επικράτηση του φασισμού.

12. *Μαρκόνι*: Εφευρέτης. Ανάλαβε πρόεδρος της Ακαδημίας, που ίδρυσε ο Μουσσολίνι και της οποίας μέλη έγιναν 60 διακεκριμένοι άνθρωποι του πνεύματος, της τέχνης και της επιστήμης.

13. Υπέρ του φασισμού τάχθηκε και ο μεγάλος αμερικανός

191. IL FU MATTIA PASCAL στο TUTTI ROMATZI, MILANO 1957.

ποιητής *Έζρα Πάουντ*.

14. Συμπάθεια προς αυτόν έδειξε ο διάσημος Άγγλος συγγραφέας *Ντ. Λώρενς*.

ιν) Υπέρ του εθνικοσοσιαλισμού

1. Φιλόσοφοι, επιστήμονες, λογοτέχνες και καλλιτέχνες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη γέννηση, διαμόρφωση, επικράτηση και λειτουργία του εθνικοσοσιαλισμού.

2. Οι πνευματικές ρίζες του ναζισμού βρίσκονται στο Μ. Λούθηρο (αντισημιτισμός) στον Γκ. Β. Φρ. Χέγκελ (λατρεία του κράτους και των ηρώων) στο Γ. Γκ. Φίχτε (εθνικισμός, ελιτισμός) στο Χ. Τράιτσκε (πρωσσισμός, πειθαρχία, υπακοή) στο Νίτσε (αντιχριστιανισμός, αντιεβραϊσμός, αντιδημοκρατισμός, θεωρία του υπεράνθρωπου) στο Ρ. Βάγκνερ (αντιδημοκρατισμός, αντι-υλισμός, αντι-αστισμός, αντισημιτισμός) και στους φυλετιστές Ρενάν, Γκομπινώ, Λαπούζ, Τσάμπερλαιν, Λε Μπον. Σημαντική, επίσης, υπήρξε η επιρροή των ιδεών του Νοβάλη, του Λανγκάρντ, του Ντρώυζεν, του Μόμμσεν, του Σπένγκλερ κ.ά.

3. *Στη γέννηση* του ναζισμού παίζουν σημαντικό ρόλο διανοούμενοι, όπως ο Ντήτριχτ Έκαρτ (ποιητής, θεατρικός συγγραφέας, δοκιμιογράφος, μεταφραστής του Ίψεν) ο φιλόσοφος Α. Ρόζενμπεργκ, ο καθηγητής της γεωπολιτικής Κ. Χαουσχόφερ κ.ά.

4. Στο πλευρό του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος τάχθηκαν ανάμεσα σε πολλούς άλλους:

• *Ο Μάρτιν Χάιντεγκερ*, ένας από τους μεγαλύτερους φιλόσοφους της σύγχρονης εποχής. Αργότερα διαφώνησε, αλλά μόνο για τη συγκεκριμένη πρακτική του καθεστώτος, όχι για τον ιδεολογικό αντιδημοκρατισμό του.

Η πολιτική σκέψη του Μάρτιν Χάιντεγκερ παρέμεινε στραμμένη προς τον ολοκληρωτισμό με την έννοια της «επιστροφής στις ρίζες», δηλ. σ' ένα κοινοτικό σύστημα, όπου το «ενιαίο» στοιχείο, η κοινότητα, παγκυρίαρχο ρυθμίζει τα πάντα, διότι μόνον αυτή κατέχει τη «γνώση από σίγουρη πηγή». Την κοινότητα

αυτήν την εκφράζουν όχι τα κόμματα και οι πολιτικάντες, αλλά μία αριστοκρατία ηρωική και ανυστερόβουλη, που παίζει το ρόλο της σαν «φύλακας του λαού».

• Ο διάσημος κοινωνιολόγος – ιστορικός – φιλόσοφος *Όσβαλντ Σπένγκλερ*: Αργότερα σαν πνευματικός άνθρωπος με κριτικό νου συγκρούσθηκε πολλές φορές με το καθεστώς, αλλά παρέμεινε σταθερά αντιδημοκρατικός.

• Ο πιο διακεκριμένος Γερμανός δραματουργός *Γκέρχαρτ Χάουπτμαν*, που εξύμνησε και προσωπικά το Χίτλερ.

• Ο Άγγλος φιλόσοφος *Χ. Στ. Τσάμπερλαιν*, που έγινε και μέλος του ναζιστικού κόμματος.

• Οι φιλόσοφοι *KRIECK* και *BÄUMLER*.

• Ο διάσημος μουσικοσυνθέτης *RICHARD STRAUSS*. Που συνέθεσε και τον «Ολυμπιακό Ύμνο» για τους Ολυμπιακούς του 1936 (Βερολίνο).

• Ο γλύπτης *ARNO BREKER* και ο ιδιοφυής εξπρεσσιονιστής ζωγράφος *Εμίλ Νόλντε*.

• Οι αρχιτέκτονες *Σπέερ, GIESLER, Π. Λ. Τρόοστ, Σπίεγκλερ*.

• Η διάσημη κινηματογραφίστρια *Λένι Ρίεφενσταχλ («Δύναμη της θέλησης»)*.

3. Εκτός από τους παραπάνω:

• *Ο Τζωρτζ Μπέρναρ Σω*: υπερασπίσθηκε με δημοσιεύματά του το Χίτλερ, αλλά και γενικότερα την ίδια την αρχή της δικτατορικής εξουσίας. Με δημόσιες ομιλίες του εκθείαζε το φασισμό. Αρνήθηκε να είναι μέλος του Διεθνούς Προεδρείου στην «αντιδίκη» για τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ, που οργάνωσαν οι αντιναζιστές στο Λονδίνο. Διαμαρτυρήθηκε για την μετά την έκρηξη του πολέμου σύλληψη του αρχηγού των Άγγλων εθνικοσοσιαλιστών σερ Όσβαλντ Μόσλεϋ (ο τελευταίος ήταν, προηγουμένως, σημαντικό στέλεχος των Εργατικών).

• *Η Γερτρούδη Στάιν*, διάσημη Αμερικανίδα λογοτέχνις και συνεργάτις του Φρ. Ρούσβελτ, πρότεινε το Χίτλερ για το Νόμπελ Ειρήνης.

• Ο διάσημος Σουηδός εξερευνητής JVEN HEDIN αν και είχε και εβραϊκό αίμα, εξύμνησε την προσωπικότητα του Χίτλερ, που τον έβλεπε σαν ηγέτη της ενωμένης Ευρώπης.

• Ο μεγάλος Νορβηγός λογοτέχνης *Κνουτ Χάμσουν* (βραβείο Νόμπελ) τάχθηκε αναφανδόν υπέρ του Εθνικοσοσιαλισμού.

• Ο *Λόυδ Τζωρτζ* είπε: «Λέγω κι εγώ: χάιλ Χίτλερ! Διότι είναι ένας πραγματικά μεγάλος άνδρας» (1936).

• Θαυμαστές του Χίτλερ και του καθεστώτος του υπήρξαν ο πρίγκηπας της Ουαλλίας και μετέπειτα για λίγο βασιλεύς της Βρετανίας *Εδουάρδος*, ο Ουώρντ Πράις, εκδότης της Νταίηλυ Μαίηλ, ο *Ζιρωντού, ο Τζόζεφ Κέννεντυ* (πατέρας του μετέπειτα προέδρου των ΗΠΑ Τζων Κέννεντυ) κ.ά.

ν) Φυλετιστές

1. Οι σύγχρονες φυλετιστικές θεωρίες γεννήθηκαν τον περασμένο αιώνα, κάτω από την επίδραση των ιδεών του *Χέγκελ*[192], τις οποίες επανέλαβαν και ανέπτυξαν ο *Αδόλφος Βάγκνερ* και ο *Χ. φον Τράιτσκε*[193] στη Γερμανία, ο *Σχένερερ* στην Αυστρία, ο *Πάτταϊ* στην Ουγγαρία, ο *Ε. Ρενάν* στη Γαλλία. Οι ιδέες του τελευταίου αποτέλεσαν και την πηγή του πολύκροτου έργου του *Γκομπινώ* «Περί της ανισότητας των φυλών» (1884). Απ' αυτές τις ιδέες γεννήθηκε και ο σύγχρονος εθνικός και φιλοσοφικός αντισημιτισμός με το *Σοπενχάουερ*[194] και το *Β. Μαρ*[195].

2. Τις φυλετιστικές – αντισημιτικές (=αντι-εξισωτικές, αντιδημοκρατικές) ιδέες τις διακήρυξε και η Χεγκελιανή άκρα αριστερά με το *Λουδοβίκο Φόυερμπαχ*[196], τον *Άρνολντ Ρούγκε*[197] και τον *Μπρούνο Μπάουερ*[198].

3. *Ο Κ. Μαρξ* είχε έντονες φυλετιστικές τάσεις. Στο κεφάλαιο του (εκδ 1904, Αμβούργο, τομ. ΙΙΙ, μέρος Ι, σελ. 234) διατυπώνει τη φυλετιστική θέση ότι «τα φυλετικά χαρακτηριστικά τροποποιούν την ιστορική εξέλιξη». Ήταν φανατικός αντισλαβιστής. Διακήρυξε με σειρά άρθρων του ότι ο πανσλαβισμός και η

192. «Φιλοσοφία του δικαίου».
193. «Μια λέξη για τον Ιουδαϊσμό μας», Βερολίνο 1888.
194. «Πάρεργα και παραλειπόμενα», Λειψία, 1874.
195. «Η νίκη του Ιουδαϊσμού επί του Γερμανισμού 1879.
196. «Η ουσία του Χριστιανισμού».
197. «Δύο Εβραίοι στο Παρίσι».
198. «Περί του Ιουδαϊκού ζητήματος».

Ρωσία, που είναι ο πυρήνας του, βρίσκονται σε διαρκή σύγκρουση με την Ευρώπη, συνιστούν μία μόνιμη απειλή γι' αυτήν και τη θέτουν μπροστά στο δίλημμα ή να τους καταστρέψει ή να καταστραφεί. Το 1855 λ.χ. έγραφε στη *Neue Oderzeitung*: «Ο πανσλαβισμός είναι ένα κίνημα που δεν μπορεί να επιτύχει, χωρίς να σβήσει από το χάρτη την Τουρκία, την Ουγγαρία και τη μισή Γερμανία και που, εάν πετύχαινε το σκοπό του, δε θα μπορούσε να διατηρηθεί παρά υποδουλώνοντας την Ευρώπη».

Είχε επίσης αντισημιτικές τάσεις, παρόλο που ήταν Εβραίος ή ίσως γι' αυτό ακριβώς. Χαρακτηρίζει λ.χ. τον Εβραίο σοσιαλιστή Φ. Λασσάλ «αληθινό Εβραίο των σλαβικών συνόρων», «λιγδιάρη Εβραίο» «νέγρο Εβραίο» και «πολωνό γιουπίν».

Στις 30 Ιουλίου 1862 έγραφε στον Έγκελς. «Είμαι τώρα βέβαιος, όπως άλλωστε το αποδείχνουν το σχήμα του κεφαλιού του και τα μαλλιά του, ότι κατάγεται από νέγρους, από εκείνους που ακολούθησαν το Μωυσή κατά τη φυγή του από την Αίγυπτο (εκτός αν η μητέρα του ή η γιαγιά του συνουσιάσθηκε με νέγρο). Μα την πίστη μου, αυτό το μείγμα του εβραϊκού και γερμανικού τύπου και το νεγροειδές υπόβαθρο δεν μπορούν να παράγουν παρά κάτι το αλλόκοτο. Υπάρχει επίσης κάτι νέγρικο στον τρόπο που έχει να επιβάλλεται στους άλλους...».

4. Έτσι, από τα τέλη του 19ου αιώνα και ως το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο πολλοί σημαντικοί άνθρωποι του πνεύματος (επιστήμονες, ιστορικοί φιλόσοφοι κ.ά.) διαμόρφωσαν, πρόβαλαν και πάσχισαν να επιβάλουν τις «αντιδημοκρατικές» και αντι-εξισωτικές αρχές του φυλετισμού.
Αναφέρω ενδεικτικά:

- *Κόμης Αρτούρ Γκομπινώ*: (Γάλλος). Με το έργο του «Δοκίμιο πάνω στην ανισότητα των ανθρώπινων φυλών» απέδωσε την παρακμή του δυτικού κόσμου στον απολυταρχισμό που κατάστρεψε την αριστοκρατία του αίματος και στους δημοκόπους, που διακηρύττουν την ισότητα ατόμων, ομάδων και φυλών με αποτέλεσμα η σύγχρονη ανισότητα να μη διέπεται από βιολογικά κριτήρια, αλλά από συνθήκες περιστασιακές, οικονομικής κυρίως υφής.
- *Βασέ ντε Λαπούζ*: (Γάλλος). Διακηρύττει: «Δεν υπάρχουν ανθρώπινα

δικαιώματα. «Δεν υπάρχει τίποτα άλλο εκτός από τη βία». «Το άτομο καταπιέζεται από τη φυλή του και εκμηδενίζεται. Η φυλή, η εθνότητα είναι το παν» («Ο Άριος και ο κοινωνικός του ρόλος 1899).
- *Χιούστον Στιούαρτ Τσάμπερλαιν*: (Άγγλος). Εθεωρείτο από τις ηγετικές μορφές της πνευματικής ζωής στην εποχή του. Με το έργο του «Το θεμέλιο του 19ου αιώνα» (1898) πρόσφερε τη βάση για τις φυλετικές θεωρίες του εθνικοσοσιαλισμού. Έγινε άλλωστε και μέλος του ναζιστικού κόμματος.
- *Γουσταύος Λε Μπον*: (Γάλλος). Με τους «Νόμους της εξέλιξης των λαών» υποστηρίζει την ύπαρξη ξεχωριστής μόνιμης διανοητικής ιδιοσυγκρασίας, που χαρακτηρίζει κάθε φυλή.

5. Θα μπορούσε να αναφέρει κανείς σαν φυλετιστές:

- Τον *Ισοκράτη*, που ήθελε τις κατώτερες φυλές δούλες των Ελλήνων.
- Τον *Ζ. Ζ. Ρουσσώ*, που παρατηρεί ότι το να λέμε πως οι άνθρωποι είναι παντού οι ίδιοι και ότι δε χρειάζεται να χαρακτηρίσουμε τις διάφορες φυλές, είναι σαν να λέμε ότι δύο άνθρωποι δεν ξεχωρίζουν, διότι και οι δύο έχουν από μία μύτη, ένα στόμα και δύο μάτια. («Διάλεξη για την προέλευση και τις βάσεις της ανισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους»).
- *Το Βολταίρο*, που χαρακτηρίζει γελοία την ιδέα ότι όλες οι άνθρώπινες φυλές κατάγονται από τον ίδιο πατέρα («Οι επιστολές του Αμομπέντ»).

6. Με τον 20ο αιώνα έχουμε πραγματική έκρηξη των φυλετικών θεωριών. Κύριοι εκπρόσωποί τους, στη Γερμανία, ήσαν:

- *Χανς Γκύντερ*: Ιδρυτής της «Βόρειας» φυλετιστικής σχολής με το έργο του «Η καταγωγή του Γερμανικού Λαού. (1922).
- *Φριτς Λενζ*: Καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Μονάχου.
- *Ευγένιος Φίσερ*: Πρύτανης των Γερμανών ανθρωπολόγων.
- *Λούντβιχ Βόλτμαν*: Σοσιαλδημοκράτης, πατέρας της πολιτικής Ανθρωπολογίας με το ομώνυμο έργο του.
- *Βέρνερ Σόμπαρτ*: Καθηγητής της Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου.
- *Λούντβιχ Σέμαν*: Απόστολος των ιδεών του Γκομπινώ.
- *Μπρουκ Σουλτζ*: Καθηγητής της ανθρωπολογίας, αλλά και αξιωματικός των SS.
- *Βλάτερ Νταρέ*: Με το έργο του «Οι χωρικοί σαν πηγή ζωής της Βόρειας φυλής», υπήρξε ο εμπνευστής της εθνικοσοσιαλιστής πολιτικής

στον αγροτικό τομέα.

7. Τις φυλετικές θεωρίες δεν τις υποστήριξαν μόνο οι Γερμανοί. Εκτός από τους θεμελιωτές τους κατά το 19ο αιώνα, που κανείς τους δεν ήταν Γερμανός, στον αιώνα μας τις ασπάσθηκαν πολλές προσωπικότητες σε διάφορες χώρες, όπως:

- *Ιωσήφ Ντενικέρ*: (Γάλλος) ανθρωπολόγος, που προηγήθηκε του Χανς Γκίντερ.
- *Μάντισον Γκραντ*: Συγγραφέας του έργου «Το πέρασμα της μεγάλης φυλής».
- *Γιον Άλφρεντ Χάνσεν*: Νορβηγός ευγονιστής.
- *Σβεν Χεντίν*: Σουηδός εξερευνητής.
- *Γκούναρ Γκούναρσον, Κνουτ Χάμσουν, Σέλμα Λάγκερλοφ*, σπουδαίοι Σκανδιναυοί συγγραφείς.

Χαρακτηριστικό: Ο ειδικός της γενετικής, Αμερικανός *Τζων Μύλλερ* (στέλεχος του ΚΚ των ΗΠΑ) έγραψε το 1936 υπέρ της ευγονικής (που εφάρμοζε ο χιτλερικός εθνικοσοσιαλισμός). Θεώρησε μάλιστα σαν ύψιστο στόχο της τη μαζική παραγωγή αντιτύπων του Λένιν!

8. Μεταπολεμικά διατύπωσαν φυλετιστικές απόψεις και κατηγορήθηκαν γι' αυτό:

- Ο Δρ. Άρθουρ Κέννεντυ.
- Ο Δρ. Έντουαρντ Ουίλσον.
- Ο Δρ. Κόνραντ Λόρεντζ ιδρυτής της επιστήμης της συμπεριφοράς (BEHAVIOURISM) θραβείο Νόμπελ.
- Ο Δρ. Χανς Έυσενκ.
- Ο Δρ. Μποζ Πρεβώ.
- Ο Ρενέ Ντυμπός.
- Ο Άγγλος ψυχολόγος Χ. Αϋζενέκ («υπάρχουν τεράστιες διαφορές νοημοσύνης από φυλή σε φυλή»).
- Ο Αμερικανός θεωρητικός της εκπαίδευσης Άρθουρ Τζένσεν, που υποστηρίζει ότι στην κληρονομικά μεταβιβαζόμενη ουσία του κυττάρου υπάρχουν «γονίδια ευφυίας» τα οποία στους μαύρους είναι λιγότερα και κατώτερης ποιότητας.

νι) Αντισημίτες[199]

Πολλά αξιόλογα πνεύματα, από την αρχαιότητα ως σήμερα, υπήρξαν αντιεβραίοι (το «αντισημίτες» είναι λάθος). Αρκετοί μάλιστα υπήρξαν και φανατικοί και μαχητικοί. Αναφέρω:

1. *Σοφιστές:* (των εκκλησιαστικών χρόνων). Κατάγγειλαν τους Εβραίους (της Αλεξάνδρειας) για πλαστογράφους και διαστρεβλωτές της αρχαιοελληνικής φιλολογίας, φιλοσοφίας και θρησκείας πράγμα που αλήθευε.

2. *Στωικοί:* Κατηγόρησαν την Ιουδαϊκή θρησκεία σαν δόγμα μισαλλόδοξο, γεμάτο προλήψεις.

3. Μαχητικοί αντιεβραίοι υπήρξαν:

- Ο *Μανέθων*: Αιγύπτιος μέγας ιερέας του ναού της Ηλιουπόλεως και ιστορικός (3ος π.Χ. αιώνας).
- *Χαιρήμων*: Στωικός φιλόσοφος, ιστοριογράφος, διδάσκαλος του Νέρωνα (1ος μ.Χ. αιώνας)
- *Ποσειδώνιος: ο εξ' Απαμείας*. Επιφανής σοφιστής ρητοδιδάσκαλος του 1ου π.Χ. αιώνα, δάσκαλος του Κικέρωνα.
- *Απολλώνιος ο Μόλων*: έγραψε το «Κατά Ιουδαίων».
- *Κικέρων*: Στο «Pro Flacco» καταφέρεται κατά των Εβραίων και καλεί στην καταπολέμηση των «βαρβαρικών προλήψεών» τους, χαρακτηρίζοντάς τους «έθνος, που τείνει προς την καχυποψία και τη συκοφαντία».
- *Περσαίος*: «Οι Εβραίοι είναι έθνος δεισιδαιμονικό».
- *Οβίδιος*: «Το Σάββατό τους είναι ημέρα πένθιμη».
- *Ιουβενάλης*: «Ποτέ ένας Εβραίος δε θα δείξει το δρόμο σε έναν Εθνικό ούτε θα του πει πού υπάρχει πηγή με νερό».
- *Τάκιτος*: Υιοθετεί την άποψη του Μανέθωνος ότι αποτελούν «απογόνους λεπρών» που διώχθηκαν από την Αίγυπτο ως «μολυσμένοι».

---

199. Διευκρινίζω: Δεν είμαι αντισημίτης ούτε αντι-εβραίος. Όπως και δεν είμαι και φυλετιστής – ρατσιστής. Αν παραθέτω τους αντιεβραίους φιλόσοφους κλπ. το κάνω για να καταδείξω ότι η θέση πως τάχα όλα τα αξιόλογα πνεύματα υπήρξαν ανέκαθεν «δημοκρατικά» (και άρα αντιφυλετιστικά, μη αντισημιτικά κλπ.) είναι τελείως ψευδής. Φυσικά, ότι κάποιος μεγάλος ή και πολλοί αξιόλογοι άνθρωποι υποστήριξαν κάτι, δε σημαίνει αυτομάτως ότι αυτό είναι και σωστό.

• *Σενέκας*: «Ελεεινόν έθνος».
• Ακόμη: Επιφάνης, Διόδωρος Ταρσεύς, Κοσμάς ο Ινδικοπλεύστης, Σουετόνιος, Πλίνιος Πετρόνιος..

4. *Χριστιανοί*: Φανατικοί πολέμιοι των Εβραίων οι άγιοι Αυγουστίνος, Αμβρόσιος, Ιερώνυμος, Κύριλλος της Ιερουσαλήμ («κατώτερη φυλή»). Βιαιότερος είναι ο *άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος*, που στα έξι κηρύγματα, που έκανε στην Αντιόχεια εναντίον των Ιουδαίων, χρησιμοποιεί φοβερές ύβρεις (σκυλιά, κτήνη, άγρια θηρία).

Επίσης οι Αποστολικοί Πατέρες χαρακτηρίζονται από έντονο αντι-ιουδαϊσμό. (ΙΙ Κλημεντίνια Ομιλία, Επιστολή του Βαρνάβα, επτά επιστολές του Ιγνάτιου της Αντιοχείας και το παλαιότερο σχετικό κείμενο η «Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων»).

Ακόμη έχουμε την «Επιστολή προς Διόγνητον», που αναφέρει ο άγιος Ιουστίνος, τον Ωριγένη («Κατά Κέλσου), τον Τερτυλλιανό (De Adversus judress), τον Μινούκιο Φέλιξ (Octavius) τον Κυπριανό της Καρχηδόνος (Catholica unitate), τον Λακτάντιο (Divinoe Institutiones) το Νικόλα Ντα Λύρα, τον Απίωνα επίσκοπο Συγίνης και Άνω Θηβαίδος («κατά Ιουδαίων Δοκίμιον») κ.ά.

Φανατικός αντι-εβραίος υπήρξε και ο *Λούθηρος*. Έγραψε: «Οι Εβραίοι είναι κτήνη, οι συναγωγές τους χοιροστάσια και πρέπει να τις πυρπολήσουμε... ζουν από το κακό... είναι ζώα κακά, που πρέπει να τα κυνηγήσουμε, όπως τα λυσσασμένα σκυλιά». («Οι Εβραίοι και τα ψεύδη τους» 1558).

5. *Μωάμεθ*: Η θρησκεία του κατά μέγα μέρος ήταν μια προσπάθεια ν' αποτινάξει την ιουδαϊκή επιρροή στους Άραβες. Με τη «Σούρα της Αγελάδας» εκτοξεύει φοβερές ύβρεις κατά των Εβραίων.

6. *Σύγχρονοι*: Όπως ανάφερα ο σύγχρονος εθνικός και φιλοσοφικός αντιεβραϊσμός, που ήλθε να προστεθεί στον θρησκευτικό και κοινωνικό, θεμελιωμένος στις φυλετιστικές θεωρίες των Χέγκελ, Βάγκνερ, Τράιτσκε, Ρενάν, Γκομπινώ, διαμορφώθηκε από το Σοπενχάουερ και το Β. Μαρ και διακηρύχθηκε από τη

Χεγκελιανή αριστερά με τους Φόυερμπαχ, Ρούγκε και Μπάουερ. Αυτοί θεώρησαν ότι το εβραϊκό – σημιτικό πνεύμα είναι μια επιβίωση του αντιδραστικού παρελθόντος, που βρίσκεται σε αντίθεση προς το βορειο-αριανό πνεύμα, που εκφράζει τις ιδέες του παρόντος. Ο Σοπενχάουερ θεωρεί τον ιουδαϊσμό θρησκεία «χυδαία και υποβαθμιστική» και της αντιτάσσει ελληνικές και ινδουιστικές θρησκευτικές αντιλήψεις.

Φυλετιστής είναι και ο αναρχικός *Μαξ Στίρνερ*, που θεωρεί τους Εβραίους εκφραστές της «ψυχικής κατάστασης νέγρικου τύπου», που ανταποκρίνεται στα πρώτα στάδια του ανθρώπου και την οποία δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν, όπως έκανε η λευκή φυλή.

Επίσης ο φιλόσοφος *Ευγένιος Ντύρινγκ* με πάμπολλα γραπτά του[200] απορρίπτει και τον χριστιανισμό σαν εκδήλωση του σημιτικού πνεύματος, θέση που υποστήριζε και ο Μπρούνο Μπάουερ. Ο Ντύριγκ καταδικάζει τις εβραϊκές αντιλήψεις περί θεών και περί ηθικής. Και ο *Φρ. Νίτσε*[201] επίσης καταδίκασε την εβραϊκή (και χριστιανική) ηθική σαν «ηθική δούλων». Αυτή επέβαλε αντιλήψεις χυδαίες και επιζήμιες που συνίστανται στη θεοποίηση του αδύνατου, του ταπεινού, του άθλιου και στη σταύρωση του δυνατού, του υπερήφανου, του ισχυρού.

Τις ίδιες αντισημιτικές αντιλήψεις υποστήριξαν στη Γαλλία οι άθεοι επαναστάτες *Γκουσταύ Τριντόν* («Περί του εβραϊκού Μολοχισμού» 1884) και *Α. Ρεγκνάρ* («Άριοι και Σημίτες» 1890).

Αλλά και ο *Κ. Μαρξ* διατύπωσε θέσεις για τον «Εβραίο-παράσιτο», που θα μπορούσαν να θεωρηθούν αντισημιτικές[202], όπως άλλωστε και ο *Φουριέ* και ο *Λασσάλ* και ο *Προυντόν*, που επιτίθενται κατά του Εβραίου, επειδή είναι μεσάζων χρηματιστής, μη παραγωγός.

---

200. Ιδίως με το «τα κόμματα και το εβραϊκό ζήτημα».
201. «Ανθρώπινο, υπερβολικά ανθρώπινο», «Πέρα από το καλό και το κακό», «Η Γενεολογία της Ηθικής».
202. «Γαλλο-γερμανικά χρονικά». 1844 σ.211.

Φλογερός ιουδαιόφοβος υπήρξε και ο *Βολταίρος*, ενώ ο *Ρενέ* ζητούσε «ν' απομακρυνθεί» ο εβραίος από τις εθνικές κοινωνίες σαν μη-αφομοιούμενο στοιχείο και μη-Άριος, διότι διαφορετικά «θα καταστρέψει τα έθνη».

7. Όσο για μέτρα εναντίον των Εβραίων αυτά λαμβάνονται, από την εποχή των Φαραώ μέχρι σήμερα, δια μέσου του Μ. Κωνσταντίνου, του αγίου Λουδοβίκου, του Φερδινάνδου του Καθολικού, του Ιβάν του Τρομερού, Άγγλων βασιλέων[203] κλπ.

8. Αναφέρω ακόμη μεταξύ των αντι-εβραίων.

- Τους Άγγλους ποιητές Ουίλλιαμ Λάνγκλαντ (14ος αιώνας), Τζων Ντόουν (16ος) και το Λόρδο Μπάυρον.
- Τους Άγγλους συγγραφείς Ιωνάθαν Σουίφτ (17ος), Δανιήλ Ντεφόε (17ος-18ος), Ντ. Λώρενς(20ος) και φυσικά ο Μάρλοου («ο Εβραίος της Μάλτας») και ο Σαίξπηρ («ο έμπορος της Βενετίας»).
- Τον Ολλανδό φιλόλογο Έρασμο (15ος-16ος).
- Το Σαβοναρόλα (15ος), τον Μοντεσκιέ (18ος), το Βάκωνα, τον Καντ, το Χιούμ, τον Έμερσον, το Θερβάντες, το Μαρκ-Τουαίν, το Στήβενσον, τον Τολστόι τον Μπέρναρ-Σω, τον Μπραμς, το Λιστ, τον Ντοστογιέφσκι.

vii) «Αντιφρονούντες»

1. Με όσους ακολούθησαν και ακολουθούν τον κομμουνισμό με τη θεωρητική έννοια του μαρξισμού ή με την πρακτική του «υπαρκτού σοσιαλισμού» δε χρειάζεται να ασχοληθώ ιδιαίτερα. Διότι είναι γνωστοί και η αντιδημοκρατικότητά τους αυταπόδεικτη.

Χαρακτηριστικό όμως είναι κάτι άλλο: ότι οι αντιτιθέμενοι μέσα στον κομμουνιστικό κόσμο προς το καθεστώς διανοούμενοι δεν το κάνουν στο όνομα της δημοκρατίας ή του δυτικού αστισμού γενικότερα. Έτσι: *Η Ουγγρική επανάσταση* του 1956, στην οποία ο ρόλος των διανοούμενων υπήρξε σημαντικότατος ήθελε

203. Η καλύτερη εργασία, που ξέρω, επάνω στο θέμα είναι του (Εβραίου) Μπερνάρ Λαζάρ «Ο αντισημιτισμός – η ιστορία και οι αιτίες του».

να καταλύσει τον υπαρκτό σοσιαλισμό, αλλά όχι για να τον αντικαταστήσει με το δυτικό κοινοβουλευτικό καπιταλισμό. Σκοπός των Ούγγρων επαναστατών (και πρωτίστως των διανοουμένων) ήταν ένα νέο σύστημα, που δεν θα ήταν ούτε κομμουνιστικό – ούτε καπιταλιστικό. Το πολιτικό επιστέγασμα ενός τέτοιου νέου συστήματος δε θα μπορούσε να είναι ούτε ο σοβιετικού τύπου ολοκληρωτισμός, ούτε ο δυτικός κοινοβουλευτισμός.

Κάτι ανάλογο επιδιώχθηκε το 1968 και στην *Τσεχοσλοβακία* (όπου και πάλι μεγάλη ήταν η συμβολή των διανοουμένων) για μια ειρηνική μεταλλαγή του υπαρκτού σοσιαλισμού σε κάτι νέο, διαφορετικό και απ' αυτόν και από τον καπιταλισμό.
Στο δρόμο προς αυτό το «άλλο» σύστημα επιχείρησαν να βαδίσουν και οι *Πολωνοί* με το μαζικό κίνημα του '70 και την «Αλληλεγγύη».

2. Το φαινόμενο είναι εντονότερο στην ΕΣΣΔ. Εκεί οι περισσότεροι και κυριότεροι «αντιφρονούντες» απορρίπτοντας το σοβιετισμό καταδικάζουν ταυτόχρονα και τη δυτική καπιταλιστική «δημοκρατία». Ανάφερα ήδη το Ν. Μπερντιάγιεφ: Θέλει την αντικατάσταση της «σοβιετικής σατανοκρατίας» από ένα θεοκρατικό καθεστώς. (Η ανάσταση της «Αγίας Ρωσίας»). Άλλοι:

- Ο γνωστότατος στη Δύση αντιφρονών Ρώσος συγγραφέας Αλ. Σολτζενίτσιν, που καταδικάζει το σοβιετισμό, αλλά δεν αποδέχεται τη δυτικού τύπου «δημοκρατία» πράγμα που, όταν έγινε αντιληπτό, προκάλεσε την απομόνωσή του. Κατά τους περισσότερους αντιφρονούντες, όπως και για τον Σολτζενίτσιν, ο δυτικός «δημοκρατικός» αστισμός μετατρέπει τους ανθρώπους σε μάζα κινούμενη από ανεύθυνο εγωισμό και απεριόριστο ατομισμό. Πιστεύουν ότι κάτω από τον ολοκληρωτισμό ο Ρωσικός λαός διατήρησε την ψυχοπνευματική του υγεία, πράγμα που δεν ισχύει για τους λαούς, που ζουν κάτω από το σύστημα του δυτικού «δημοκρατικού» αστισμού, ο οποίος καταστρέφει τον εσωτερικό άνθρωπο. Γι' αυτό προτιμούν ένα φωτισμένο αυταρχισμό.
- *Ο Γκεννάντι Χιμάνωφ* γράφει: «Υπάρχει πολλή δυστυχία στη Ρωσία και ο Θεός δε θα επιτρέψει να οδηγήσει αυτή η δυστυχία στον ηλίθιο και σιχαμερό δημοκρατικό μηδενισμό».

3. Γενικά οι Ρώσοι αντιφρονούντες δεν ανήκουν στο ρεύμα

του δυτικού δημοκρατικο-κοινοβουλευτικού φιλελευθερισμού, αλλά στη βυζαντινή θεοκρατική ορθοδοξία. Γι' αυτό:

• Αντιτάσσονται στον «εκσυγχρονισμό» της χώρας τους με την έννοια της «δυτικοποίησής» της. Δηλαδή, απορρίπτουν τους στόχους αστοποιήσεως, που έχει θέσει το σοβιετικό καθεστώς: υλική ευμάρεια, ικανοποίηση των υλικών αναγκών, δυτική κουλτούρα.

•• Θέλουν την προστασία της Ρωσίας εναντίον του δυτικού (=αστικό-δημοκρατικού) εκφυλισμού.

•• Οραματίζονται τη διαμόρφωση ενός νέου ασκητικού πολιτισμού.

••• Αντιτίθενται στο σοβετισμό, διότι αυτός οδηγείται στα σχέδιά του για την ΕΣΣΔ από το αμερικανικό όραμα με αποτέλεσμα, όπως παρατηρεί ο «αντιφρονών» *Αλεξάντρ Ζηνόβιεφ*, την ενεργοποίηση της κατώτατης στάθμης ανθρώπινων ενστίκτων, το μίσος του καθενός για όλους τους άλλους και την ανεκμυστήρευτη και ανομολόγητη αγάπη προς τη μετριότητα και τη σκλαβιά.

Συμπέρασμα

«Μνήμα το δ' εστ' ανδρών αγαθών, οι τον κατάρα
τον δήμον Αθηναίων ολίγον χρόνον ύβρεως έσχον»

(Σχόλια στον Αισχίνη 1, 39, 269)

Η αντίθεση των μεγάλων πνευμάτων προς τη δημοκρατία είναι φυσική συνέπεια της μεγαλοσύνης τους. Διότι:

1. Το διεισδυτικό μυαλό δεν μπορεί παρά να ανακαλύψει ότι σε όλους τους χώρους, σε όλους τους χρόνους, η λεγόμενη «δημοκρατία» δεν ήταν παρά το προπέτασμα, που κρύβει από τα μάτια των πολλών την κυριαρχία των ολίγων με τα θρασυμάχεια κίνητρα.

Όπιο του λαού δεν είναι η θρησκεία , αλλά η «δημοκρατία». Αυτή τον γεμίζει παραισθησιογόνα («λαϊκή κυριαρχία», «ισότητα», «καθολική ψηφοφορία», «ελευθερίες του πολίτη», «ανθρώπινα δικαιώματα» κοκ.), που τον κάνουν να ζει σ' έναν απατηλό κόσμο ψευδαισθήσεων και ονειροφαντασιών με πρωταγωνιστή τον ίδιο. Μπορεί όμως ένας Πυθαγόρας, ένας Πλάτωνας, ένας Νίτσε, να μην αντιληφθούν την απάτη;

2. Ανέκαθεν σε όλες τις εποχές ο υψηλής στάθμης άνθρωπος με τις ξεχωριστές αρετές και ικανότητες ένιωθε αυτό, που ο T. A SINCLAIR αποκαλεί «δημοκρατικό τρόμο». Ένιωθε, δηλαδή τρόμο για τις ισοπεδωτικές «δημοκρατικές» αρχές, που μεταβάλλουν τον άνθρωπο σε ποσότητα. Απουσία αυτού του τρόμου μαρτυρεί απουσία ξεχωριστών ανθρώπων[204].

3. Η αντίθεση σχεδόν όλων των μεγάλων πνευμάτων όλων των εποχών προς τη δημοκρατία δεν αποτελεί δικαίωση του ολοκληρωτισμού ή της δικτατορίας. Διότι είναι γνωστό ότι οι σκεπτόμενοι άνθρωποι ανέκαθεν συγκρούσθηκαν και με αυτά τα καθεστώτα. Ο Σωκράτης ήταν εχθρός της «δημοκρατίας», αλλά όταν ο μαθητής του Κριτίας έγινε τύραννος συγκρούσθηκε με αυτόν και κινδύνευσε. Ο Αλέξανδρος σκότωσε τον Καλλισθένη. Ο Νέρων το Σενέκα. Ο σοβιετικός ολοκληρωτισμός εξόντωσε αναρίθμητους πνευματικούς ανθρώπους. Οι πνευματικοί άνθρωποι που η αντίθεσή τους προς τη «δημοκρατία» («ο δημοκρατικός τρόμος») ώθησε προς τον κομμουνιστικό ή τον εθνικοσοσιαλιστικό ολοκληρωτισμό, στην μεγάλη πλειονότητά τους απογοητεύθηκαν, εξοντώθηκαν ή οπωσδήποτε απομακρύνθηκαν. Δεν παρέθεσα λοιπόν τον μακρύ (και ατελή) κατάλογο των μεγάλων πνευμάτων, που υπήρξαν εχθροί της «δημοκρατίας», για να υποστηρίξω την τυραννία, αλλά για να δείξω ότι η δήθεν «δημοκρατικότητά» τους είναι μύθος που στηρίζεται στη χειρότερη μορφή του ψεύδους – τη «μισή αλήθεια». Δηλαδή, οι «δημοκράτες» χρησιμοποιούσαν τη σύγκρουση των πνευματικών ανθρώπων προς τις τυραννίες (σύγκρουση πραγματική) για να συγκαλύψουν την αντίθεσή τους (εξίσου πραγματική) προς τις «δημοκρατίες» και να τους οικειοποιηθούν.

4. Οι άνθρωποι, που διαθέτουν αυτόνομη κρίση, διεισδυτική σκέψη, ελευθερία συνείδησης, μοιραία συγκρούονται:

---

204. Είπε ο Ροβεσπιέρος: «με τους ολίγους ήταν ο Σωκράτης, όταν ήπιε το κώνειο». Και ο Ξενοφών «έστιν δ' εν πάση γη το βέλτιστον εναντίον της δημοκρατίας» (Αθηναίων Πολιτεία 5).

• Με τις προσωπικές εξουσίες (έξω από τις σπανιότατες εξαιρέσεις, που ασκήθηκαν από φωτισμένους). Διότι δεν είναι δυνατόν να υποτάσσονται στις ιδιοτροπίες του τυράννου, να αποσιωπούν τα λάθη του, να εγκρίνουν τα εγκλήματά του.
• Με τον ολοκληρωτισμό. Διότι, εάν «η δημοκρατία» αναγνωρίζει θεωρητικώς κατά τρόπο πλήρη την πνευματική ελευθερία, αλλά την εφαρμόζει πρακτικώς σε όσο το δυνατόν πιο περιορισμένη έκταση, ο ολοκληρωτισμός την καταργεί πλήρως και στη θεωρία και στην πράξη. Και εάν η «δημοκρατία» αρκείται στο να απαγορεύει (συνήθως εμμέσως και σιωπηρώς), ο ολοκληρωτισμός προχωρεί πιο πέρα: επιβάλλει και απαιτεί. Στη «δημοκρατία», εάν διαφωνείς σου στερούν (με πλάγιους τρόπους) τη δημόσια ύπαρξη (μέσα έκφρασης κλπ.).

Στον ολοκληρωτισμό όμως απαιτούν τη συμφωνία, την επιδοκιμασία, το χειροκρότημα και εάν το αρνηθείς, σου στερούν συχνά και την ίδια την ιδιωτική (λ.χ. κλείσιμο σε ψυχιατρεία) ή και την απλά βιολογική ύπαρξη (φυσική εξόντωση).
• Με τη «δημοκρατία». Διότι αποτελεί μια μεγαλοπρεπή απάτη, που πίσω από το «νόμο του αριθμού» συγκαλύπτει την τυραννία των ολίγων και χειροτέρων.

Με άλλα λόγια, όπως είπε ο Πλάτων, «Κανένα πολιτικό καθεστώς *από τα ισχύοντα* δεν είναι αντάξιο προς τη φύση του φιλόσοφου».

5. Τότε; Απλούστατα, ο φιλόσοφος προχωρεί πέρα «από τα ισχύοντα». Οραματίζεται ένα άλλο καθεστώς, πέρα από τις ψεύτικες «δημοκρατίες», τις αληθινές δικτατορίες και τους ολοκληρωτισμούς. Ένα καθεστώς όπου θα μπει παύλα στα κακά, που υφίσταται το γένος των ανθρώπων, επειδή θα κυβερνούν φιλόσοφοι ή οι κυβερνήτες θα φιλοσοφούν: Τη δημοκρατία των Αρίστων.

Γι' αυτό από τα βάθη του χρόνου ως σήμερα σχεδόν όλοι οι αξιόλογοι πολιτικοί στοχαστές ονειρεύτηκαν τη συνένωση της ανώτατης σοφίας με την ανώτατη εξουσία. Και παρά τις απογοητεύσεις που υπέστησαν, οι περισσότεροι από τους αξιόλογους πολιτικούς στοχαστές επέμειναν ότι ο Ηγέτης Φιλόσοφος παραμένει μια πρακτική δυνατότητα, αλλά και η μοναδική λύση.

III. ΜΑΓΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΒΑΤΑ

(Συμπεράσματα)

«Ποτέ ο άνθρωπος δεν ήταν τόσον ελεύθερος να εκλέξει, όσον από τότε που του περιόρισαν τόσο πολύ τις επιλογές του»

Α. ντε Μπενουά. («Δημοκρατία: το πρόβλημα» 1986)

1. *Θεωρητικώς η «δημοκρατία» είναι προϊόν συνεχών αφαιρέσεων και πλασματοποιήσεων.* Τέτοια «πλάσματα» της «δημοκρατικής» συλλογιστικής είναι:

— Η *πλειοψηφία*: Στην πραγματικότητα όλες οι κυβερνήσεις όλων των «δημοκρατιών» είναι μειοψηφία.

— Η *«γενική θέληση»*: Αν υπήρχε, θα έπρεπε να λειτουργεί η αρχή όχι της πλειοψηφίας, αλλά της παμψηφίας – μόνον έτσι άλλωστε θα υπήρχε σεβασμός στην αυτονομία του καθενός.

— *«Το γενικό καλό»*: Στην πράξη είναι «το του κρείττονος συμφέρον». Πέρα απ' αυτό η δήθεν απόφαση της (δήθεν) πλειοψηφίας δεν είναι διόλου απαραίτητο να συμπίπτει με το «γενικό καλό».

— Η *«Κοινή γνώμη.»*: Δεν υπάρχει, διότι στην πραγματικότητα υπάρχουν πολλά ρεύματα γνωμών, πολλές γνώμες και διαφορετικές εκδηλώσεις τους. Ακόμη και το ίδιο το άτομο έχει ταυτόχρονα ή διαδοχικά, ποικίλες και διαφορετικές γνώμες. Κατά κανόνα το άτομο εξωτερικεύει μία «γνώμη προς κατανάλωση», ενώ μέσα του κρατά την ενδόμυχη. Αλλά και όλες αυτές οι γνώμες είναι αποτέλεσμα παραπλανητικής και τυποποιημένης «πληροφόρησης».

— Η *διάκριση εξουσιών*: Εφαρμόσθηκε σπανίως και μερικώς. Η δικαστική ουδέποτε διαχωρίσθηκε πραγματικά από τις άλλες εξουσίες και ουδέποτε αποτέλεσε πραγματική «εξουσία».

Η διάκριση ανάμεσα στη νομοθετική και στην εκτελεστική εξουσία είναι εντελώς τυπική και παντού η πρώτη υποτάσσεται στη δεύτερη – χαρακτηριστική είναι η γενική τάση προς τη μορφή της «προεδρικής δημοκρατίας».

Έτσι τελικά με τις συνεχείς αφαιρέσεις και πλασματοποιήσεις, η *ίδια η «δημοκρατία» καταντά «πλάσμα» και «αφαίρεση δίχως έμπρακτο αντίκρισμα»*. Και η πιο «πλασματική» απ' όλες τις αφηρημένες κατασκευές της «δημοκρατικής» θεωρίας είναι η *«λαϊκή κυριαρχία»*. Διότι: Τίποτα δε μας βεβαιώνει ότι υπάρχει κάποιο «δικαίωμα» κυριαρχίας. Η κυριαρχία είναι απλώς κατάσταση, που απορρέει όχι από κάποιο «δικαίωμα», αλλά από έναν πραγματικό συσχετισμό δυνάμεων.

Αν υπάρχει τέτοιο «δικαίωμα», γιατί πρέπει να ανήκει στο «λαό»; Έτσι κι αλλιώς αυτός είναι έννοια ρευστή, ασαφής, χωρίς υψηλό επίπεδο γνώσεων, χωρίς σταθερή γνώμη.

Και οπωσδήποτε δεν έχει ούτε ενιαία συμφέροντα ούτε ενιαία βούληση, αφού συντίθεται από κατηγορίες ποικίλων συμφερόντων, μορφωτικών επιπέδων και βουλήσεων.

Αν ο λαός κατέχει το δικαίωμα να κυριαρχεί πώς το ασκεί; Εκχωρώντας το στους «αντιπροσώπους» του; Μα κυριαρχία υπάρχει μόνον, όταν ασκείται, όταν δεν ασκείται δεν υπάρχει.

2. Στην πράξη η «δημοκρατία» (=συνταγματικός κοινοβουλευτισμός) είναι ένα σύστημα όπου:

— Η πραγματική εξουσία ανήκει στους κατόχους του πλούτου.

— Αυτοί την ασκούν δια μέσου μιας τάξης επαγγελματιών πολιτικών.

— Οι τελευταίοι συνεργάζονται με τους επικεφαλής διάφορων ομάδων πίεσης, τους εκπροσώπους ποικίλων συμφερόντων και με ένα στρώμα «ειδικών» - τεχνοκρατών. Και όλοι μαζί λειτουργούν σαν ένα κλειστό αυτοαναπαραγόμενο σύστημα.

— Πλουτοκράτες, υπηρέτες τους και υπηρέτες των υπηρετών τους βασιλεύουν επάνω σε ένα μαζοποιημένο και αμορφοποιημένο ανθρώπινο όγκο, που σαρκαστικά αποκαλείται «κυρίαρχος λαός» και τον οποίο κατευθύνουν με το χρήμα, τα μέσα μαζικής αποκτήνωσης, τις ποικίλες ελεγχόμενες οργανώσεις και τα υπόδουλα στο χρήμα κόμματα.

3. Στην πραγματικότητα, στις «δημοκρατίες» υπάρχει ένα κόμμα – το των πολιτικών που τα διάφορα κόμματα αποτελούν απλώς τις «ενδοκομματικές» τάσεις του, εκφράζοντας *διαφορετικές* πρακτικές για την εξυπηρέτηση της ίδια στρατηγικής[205].

4. Και ο λαός; Δεν παίζει κανένα ρόλο; Παίζει. Τον ίδιο περίπου που διαδραματίζει και το γήπεδο σ' έναν αγώνα ποδοσφαίρου, παίκτες είναι οι ομάδες. Όμως δεν μπορούν να παίζουν χωρίς γήπεδο. Πάνω σ' αυτό δίνουν τη μάχη τους. Και κατά κάποιο τρόπο, «συμβάλλει» κι αυτό (παθητικά) στην όλη διεξαγωγή και έκβαση του αγώνα.

5. Το παραπάνω γεγονός γίνεται αντιληπτό από όλο και μεγαλύτερα τμήματα του λαού και ειδικότερα της νεολαίας. Αποτέλεσμα το διαρκώς επεκτεινόμενο σύγχρονο φαινόμενο της πολιτικής απάθειας. Όλο και αυξάνουν αυτοί, που αρνούνται να μετάσχουν στην κωμωδία των «εκλογών» απλώς και μόνο, για να «νομιμοποιήσουν» τα έργα και την εξουσία των δήθεν «αντιπροσώπων» τους[206].

---

205. Ο Α. ντε Μπενουά γράφει: «Ο εκλογέας αντιλαμβάνεται ότι έχει την εκλογή στο *εσωτερικό* των παραλλαγών, όχι όμως *στις ίδιες τις παραλλαγές*... Ποτέ ο άνθρωπος δεν ήταν τόσο ελεύθερος να εκλέξει, όσο από τότε που του περιόρισαν τόσο πολύ τις επιλογές του. Ο εκλογέας μπορεί ν' αποφανθεί ανάμεσα σε πολλά κόμματα, επειδή τον εμποδίζουν ν' αποφανθεί ανάμεσα σε πολλές σκέψεις και επειδή τα «διάφορα» κόμματα *σκέπτονται* ολοένα και περισσότερο το ίδιο πράγμα. Απ' αυτό το γεγονός, ποτέ ο δυτικός άνθρωπος δεν ήταν τόσο νομίμως αδιάφορος προς τις «ελευθερίες», που απολαμβάνει – έστω κι αν η ψευδαίσθηση ότι τις κατέχει αναστέλλει ακόμη κάθε διάθεσή του για εξέγερση». («Η κρίση της δημοκρατίας» στο «Δημοκρατία: το πρόβλημα» 1985).

206. Ο Ζ. Π. Σαρτρ έγραψε: «Εκλογές=παγίδα για κορόιδα». Και: «Όταν ψηφίζεις, δεν ασκείς το δικαίωμά σου να εκλέξεις – το εκχωρείς». Επίσης: «Ένα εκλογικό σύστημα, όποιο κι αν είναι, συγκροτεί το σύνολο των εκλογέων σε παθητική ύλη που η συμπεριφορά της ρυθμίζεται απ' έξω. Οι κατάλογοι των εκλε-

6. Στον «Επιτάφιο» του, ο Περικλής περηφανεύθηκε. «Είμαστε οι μόνοι που πιστεύουμε πως ένας άνδρας, ο οποίος δεν αναμειγνύεται στην πολιτική, αξίζει να θεωρείται όχι φιλήσυχος πολίτης, αλλά άχρηστος πολίτης». Με αφετηρία αυτήν τη θέση της *υποχρεωτικής συμμετοχής* οι σύγχρονες «δημοκρατίες» προσπαθούν με ποικίλους τρόπους, που φθάνουν ως τη θέσπιση της νομικής υποχρέωσης να ψηφίζεις, να υπερνικήσουν την αυξανόμενη πολιτική απάθεια των λαών τους. Τα αίτια όμως αυτής της *απάθειας* είναι βαθύτερα και ανάγονται σε δύο κατηγορίες. Τα συγκυριακά και τα μόνιμα.

• Συγκυριακά είναι: — το υλιστικό πνεύμα των καταναλωτικών κοινωνιών, που αποτρέπει τους ανθρώπους από την ενασχόληση με ιδέες και αξίες, ώστε να δίδονται ολόκληροι στην αναζήτηση του κέρδους και της υλικής ευημερίας.

— Η απέχθεια, που νιώθουν όλο και περισσότεροι άνθρωποι για τους πολιτικούς και τις άθλιες παραστάσεις τους.

— Η συνειδητοποίηση από όλο και περισσότερους νέους, ιδίως, της απάτης που κρύβει η σκηνοθεσία των δήθεν «συμμετοχικών διαδικασιών».

— Η αυξανόμενη αδυναμία των πολλών να κατανοήσουν τα όλο και πιο περίπλοκα θέματα της πολιτικής.

• — Τα μόνιμα αίτια, ανεξάρτητα από ιστορικές εποχές και συστήματα, είναι:

— Η φυσική αδιαφορία του κοινού ανθρώπου, δηλαδή των πολλών, για τα μη-καθημερινά, τα μεγάλα, τα μη-προσωπικά, τα γενικά θέματα και ειδικά για την πολιτική. Αυτή είναι κάτι που βρίσκεται επάνω από την αντίληψή του, πέρα από τις δυνατότητές του.

Πώς λοιπόν ν' ασχοληθεί μ' αυτήν;

γέντων δεν αντιπροσωπεύουν τη θέληση της χώρας περισσότερο απ' όσο οι κατάλογοι των δίσκων που πουλήθηκαν αντιπροσωπεύουν τα γούστα των πελατών» («Κριτική του διαλεκτικού λόγου», 1960).

— Η υποσυνείδητη επίγνωση, που έχει ο λαός από τις μακραίωνες εμπειρίες του, ότι η μοίρα του δεν εξαρτάται από τα συν-πλην των ψηφοφοριών, αλλά από πράξεις αποφασιστικές, που λαμβάνονται σε κρίσιμες στιγμές από λίγους αποφασισμένους και τολμηρούς, που δεν υπακούουν σε κανένα νομικισμό και δε σέβονται καμία «δημοκρατικη νομιμότητα».

Άρα το θέμα δεν είναι να πείσουμε (=να εξαναγκάσουμε) τους πολλούς να αναμειγνύονται με την πολιτική, αλλά *να άρουμε τα συγκυριακά αίτια της πολιτικής απάθειας:* Απωθώντας τον αστικό υλισμό, εξασφαλίζοντας την ποιότητα των ασχολουμένων με την τέχνη της πολιτικής, οικοδομώντας ορθούς θεσμούς για την διακυβέρνηση της Πολιτείας που θα εκτοπίσουν τους απατηλούς τής δήθεν «δημοκρατίας», οργανώνοντας τη σωστή ενημέρωση της κοινωνίας για τα θεματά της.

Να προσαρμόσουμε την πολιτική πρακτική στην ανθρώπινη φύση: ανοίγοντας το χώρο της πολιτικής σε όσους πραγματικά ενδιαφέρονται και μπορούν να ενασχοληθούν μ' αυτήν· δημιουργώντας μηχανισμούς για την προώθηση των αποφασισμένων, τολμηρών, ικανών και ενάρετων.

7. Ο Μόελλερ θαν ντεν Μπρυκ, έδωσε τον περίφημο ορισμό: «Δημοκρατία είναι η συμμετοχή ενός λαού στο πεπρωμένο του». Αν είναι πράγματι έτσι, τότε μεγαλύτερη δημοκρατία υπάρχει σε καιρούς λαϊκών επαναστάσεων και εξεγέρσεων, σε περιόδους οχλοκρατίας, σε εποχές αναστατώσεων, πολέμων κλπ. παρά στις περιόδους των τακτικών εκλογών. Διότι οι εκλογές κατά κανόνα δε σημαίνουν τίποτα και δεν είναι παρά μία απλή τελετουργία της «Δημοκρατίας». Ενώ στις εξαιρετικές περιστάσεις, όπου παύουν να λειτουργούν οι «νόμιμες δημοκρατικές διαδικασίες», ο λαός πραγματικά παίζει – *μόνον τότε* – ουσιώδη ρόλο στη διαμόρφωση του πεπρωμένου του: όχι στις προεκλογικές συγκεντρώσεις – στα οδοφράγματα· όχι στις κάλπες – στα πεδία μαχών· όχι με την ψήφο – με την οργή του· όχι δια της αριθμητικής – δια των όπλων.

8. Στις «δημοκρατίες» το πολιτικό παιχνίδι συνοψίζεται σε σύγκρουση επιμέρους συμφερόντων, ισχυρών ατόμων και ομά-

δων. Αυτό ευνοεί τη δημοκοπία. Και φυσικά έχει σαν αποτέλεσμα *να χάνεται η θεώρηση του γενικού συμφέροντος.*

Επιδιώκοντας την με κάθε τρόπο επανεκλογή τους, οι πολιτικοί, είναι *ανίκανοι* να πάρουν αντιδημοτικά μέτρα, έστω και αν αυτά είναι απολύτως αναγκαία για το γενικό καλό – αυτό θυσιάζεται στο βωμό των ψήφων.

Ακόμη υποκείμενοι σ' επανεκλογή τους, οι πολιτικοί που αποτελούν μια κυβέρνηση *αδυνατούν* να καταστρώσουν μακρόπνοα σχέδια ιδίως αν αυτά εμπεριέχουν μη δημοφιλείς πλευρές ή αν απορρίπτονται από τους πολιτικούς αντιπάλους των – πιθανούς αυριανούς κυβερνήτες. Το όλο σύστημα της «δημοκρατίας» ενθαρρύνει μία πληθώρα μερικοτέρων διεκδικήσεων (τάξεων, στρωμάτων, επαγγελμάτων, κοινωνικών κατηγοριών, οργανώσεων, ομάδων πίεσης, μειονοτήτων κάθε είδους κλπ.), που *αντιστρατεύονται* το γενικό καλό ή το ανταγωνίζονται ή έστω αδιαφορούν γι' αυτό. Οι ψηφοθηρούντες πολιτικοί γίνονται εκφραστές ή φορείς αυτών των διεκδικήσεων, παραγνωρίζοντας το αφηρημένο γενικό καλό, που δεν αποδίδει σε ψήφους. Προσπαθώντας να ικανοποιούν τους ψηφοφόρους, κολακεύουν τα χαμηλότερα ένστικτά τους και ιδίως τα εγωιστικά - τα αντίθετα προς το «γενικό καλό».

9. Πολλοί παραδέχονται τις παραπάνω κριτικές κατά της δημοκρατίας ή ένα μέρος τους, αλλά επιμένουν να την υποστηρίζουν με το επιχείρημα ότι είναι *το λιγότερο κακό* από τα πολιτεύματα κατά τη γνωστή ρήση του Τσώρτσιλ ότι «η δημοκρατία είναι το χειρότερο πολίτευμα, αν εξαιρέσουμε όλα τα άλλα». Διότι σαν σύστημα περιορισμών της εξουσίας, διασφαλίζει τουλάχιστον από την τυραννία. Το επιχείρημα είναι:

• *Ανήθικο.* Διότι με προτρέπει να επιλέγω ανάμεσα σε διάφορα κακά. Προτιμώ την ηθική στάση: Δεν κάνω επιλογή μεταξύ διαφόρων βαθμίδων του κακού. Απορρίπτω το ίδιο το κακό. Αν λοιπόν όλα τα υφιστάμενα πολιτεύματα είναι «σε διάφορους βαθμούς» κακά, τα απορρίπτω όλα.

• *Τεχνητό*: Διότι με θέτει μπροστά σ' ένα ψεύτικο δίλημμα: «δημοκρατία» ή αυταρχία. Γιατί όμως η επιλογή μου να περιορίζεται ανάμεσα σε

δύο δυνατότητες; Γιατί να μην μπορώ να προτιμήσω κάποιο *τρίτο* πολίτευμα; Η απάντηση «επειδή δεν υπάρχει» είναι ανόητη. Διότι αν εφαρμόζαμε αυτόν το συλλογισμό σε όλους τους τομείς του βίου μας, θα έπρεπε να τον ακινητοποιήσουμε ανακόπτοντας κάθε παραπέρα εξέλιξη. Και, αφού αυτό δεν το κάνουμε στην επιστήμη, στην τεχνολογία, στην τέχνη κοκ., γιατί να το δεχθώ μόνο για την πολιτική; Μήπως ειδικά σ' αυτή σταμάτησε η Δημιουργία;

• *Ψεύτικο*: Όταν με καλούν να επιλέξω μεταξύ της «δημοκρατίας» και του «ολοκληρωτισμού», στην πραγματικότητα μού στερούν κάθε ελευθερία επιλογής. Διότι αυτά τα δύο πολιτεύματα δεν είναι παρά οι δύο όψεις του *αναξιοκρατικού υλισμού*. Έχουν: Κοινές ιδεολογικές ρίζες: τον υλιστικό ορθολογισμό της Διαφώτισης και τον θεωρητικό εξισωτισμό[207]. Κοινό κίνητρο: τον υλισμό. Κοινό θεμέλιο: την αναξιοκρατία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι «δημοκρατία» είναι ο ολοκληρωτισμός μασκαρεμένος φιλελεύθερα και ολοκληρωτισμός η δημοκρατία χωρίς μασκάρεμα. Και τα δύο συστήματα *αμορφοποιούν* το Πρόσωπο – τον κοινό εχθρό τους.

10. Η «δημοκρατία» ακόμη και σαν τύπος, ίσχυσε σε κάποιες *μεμονωμένες* περιπτώσεις της αρχαιότητας και των νεότερων χρόνων, πάντα σαν σποραδικό και παροδικό φαινόμενο μέσα στη ροή της Ιστορίας[208].

11. Όσον αφορά στα επιτεύγματά της η εμπειρία των τελευταίων δύο αιώνων, στη διάρκεια των οποίων επανεμφανίζεται και παίρνει τη μεγαλύτερη διάστασή του το δημοκρατικό φαινόμενο, επιτρέπει τη διαμόρφωση αρνητικής κρίσης. Στα τέλη του 20ου αιώνα, η αισιοδοξία των πρώτων δημοκρατικών της Αμερικανικής και της Γαλλικής επανάστασης, αποκαλύπτεται σαν απίστευτα αφελής.

---

207. Ζ. Λ. Ταλμόν «η καταγωγή της ολοκληρωτικής δημοκρατίας», 1966.

208. Ο Μπ. Ράσσελ, γράφει: «Τα πολιτεύματα όλων σχεδόν των μεγάλων κρατών, ήσαν αριστοκρατικά μέχρι την Αμερικανική και τη Γαλλική Επανάσταση. Πρέπει συνεπώς ν' αναρωτηθούμε, αν υπάρχει βάσιμος λόγος να προτιμούμε τη δημοκρατία από μια μορφή πολιτεύματος, που είχε τόσο μακρά και επιτυχή ιστορία».

12. Η σύγχρονη «δημοκρατία» προσπαθεί να συνδυάσει τη «δημοκρατική αρχή» με την *ενότητα* και αποτυγχάνει οικτρά[209]. Διότι οι δύο αρχές αλληλοαποκλείονται.

13. Την αποτυχία της «δημοκρατίας» επιβεβαιώνουν τα *τρομαχτικά προβλήματα*, που συσσωρεύθηκαν μπροστά στην ανθρωπότητα:

— Φτώχεια και πείνα για ένα πολύ μεγάλο τμήμα της.

— Τυραννία και καταπίεση για την πλειοψηφία της.

— Άνιση κατανομή του πλούτου ανάμεσα στα έθνη.

— Αλόγιστη κατασπατάληση των πλουτοπαραγωγικών πόρων του πλανήτη.

— Υπερπληθυσμός.

— Πόλεμοι.

— Καταστροφή και μόλυνση του περιβάλλοντος.

— Κίνδυνος πυρηνικού ολέθρου.

14. Πρόκειται για *προβλήματα ζωής ή θανάτου*. Ποιο όμως απ' αυτά μπορεί να αντιμετωπιστεί με τις λεγόμενες «δημοκρατικές» διαδικασίες; Μπορεί με «δημοκρατική» μέθοδο:

— Να εξαλειφθούν η φτώχεια και η πείνα;

— Να σταματήσουν η τυραννία και η καταπίεση;

— Να γίνει λογικότερη ανακατανομή του πλούτου ανάμεσα στα διάφορα τμήματα της ανθρωπότητας;

— Να ανασταλεί ο υπερπληθυσμός;

— Να καταργηθούν οι πόλεμοι;

— Να πάψει η καταστροφή και η μόλυνση του περιβάλλοντος;

— Να γίνει σωστά, ενιαία, οικονομικά η «κατάκτηση» του Διαστήματος;

— Να εκμηδενιστεί η πυρηνική απειλή;

15. Όμως, η ανθρωπότητα προχωρεί απαντώντας στις «προκλήσεις». Τα παραπάνω και άλλα παρόμοια προβλήματα είναι οι

209. Ο Χ. Τζ. Ουέλς διαπιστώνει ότι «ο κυριότερος λόγος της αποτυχίας (της «δημοκρατίας») ήταν ότι δεν μπορούσε να συγκρατήσει την ενότητα».

προκλήσεις του σήμερα. Και από την απάντηση που θα τους δώσουμε εξαρτάται το αύριο όλων των ανθρώπων. Τι θα γίνει, λοιπόν; Θα θυσιάσουμε αυτό το αύριο στο βωμό της «δημοκρατίας» (την οποία έτσι κι αλλιώς την αγνοεί το 81% των ανθρώπων) που αδυνατεί να δώσει στις σύγχρονες προκλήσεις οποιαδήποτε απάντηση που να έχει ενότητα, συνέπεια και συνέχεια;

16. Ακόμη και τα εσωτερικά προβλήματα της κάθε χώρας, στις περισσότερες περιπτώσεις *αδυνατεί* να τα αντιμετωπίσει με επάρκεια το καλούμενο «δημοκρατικό» σύστημα.

— Οι φτωχές χώρες, που είναι και οι περισσότερες, έχουν ανάγκη από μεταρρυθμίσεις τέτοιες, που μόνον επαναστάσεις και φωτισμένες δικτατορίες μπορούν να τις πραγματοποιήσουν.

— Οι αναπτυγμένες χώρες έχουν προβλήματα ριζικού αναπροσανατολισμού και ελέγχου της ανάπτυξής τους: περιορισμός των ρυθμών, πρόσδωση ηθικού και πνευματικού περιεχομένου, αναδιάρθρωση των οικονομικών και άλλων δομών, αναπροσαρμογή των δραστηριοτήτων και άλλα ανάλογα, που με «δημοκρατικές» διαδικασίες είναι αδύνατο να λυθούν.

17. Γιατί η «δημοκρατία» δεν μπορεί ν' απαντήσει στις προκλήσεις της εποχής μας και να αντιμετωπίσει θετικά τα προβλήματα, που από τη λύση τους εξαρτάται το μέλλον της ανθρωπότητας; Η απάντηση είναι απλή:

Διότι η «δημοκρατία» *δε διαθέτει τη δύναμη*, που απαιτείται για κάτι τέτοιο. Και δεν την έχει, επειδή η εξουσία της είναι αδύναμη, διασπαρμένη, ασυνεχής. Επειδή:

— Η επίσημη εξουσία (βουλή, κυβέρνηση) αποτελείται κατά κανόνα από πρόσωπα ασήμαντα και εξαρτημένα.

— Η ίδια εξουσία είναι δέσμια των θεσμών και του συστήματος. Κινείται βραδύτατα και χάνεται στις λεπτομέρειες.

— Η ανεπίσημη (πραγματική) εξουσία δεν είναι ενιαία διότι την απαρτίζουν διάφορες πηγές δύναμης (πλούτος, τύπος, άτομα, ομάδες) με χαρακτήρα εγωιστικά συμφεροντολογικό.

— Το όλο σύστημα και η όλη κοινωνική διάρθρωση δεν επιτρέπουν την ύπαρξη συνέχειας. Γι' αυτό δεν υπάρχουν μακρό-

πνοοι σκοποί, λείπει η στρατηγική και οι εκάστοτε παροδικοί και ευκαιριακοί διαχειριστές της επίσημης εξουσίας αυτοσχεδιάζουν.

18. Αν, λοιπόν, υπάρχει ελπίδα, για ορθό χειρισμό των κολοσσιαίων προβλημάτων της ανθρωπότητας, αυτή έγκειται στην πιθανότητα να αναλάβει κάποτε τη διακυβέρνηση του κόσμου «η φυλή των Αρίστων», δηλ. οι εξαιρετικότεροι των ανθρώπων κάθε φυλής, έθνους και γενεάς. Μόνον οι Άριστοι θα μπορούσαν να οδηγήσουν την ανθρωπότητα σε μια Παγκόσμια Ομοσπονδία, που θα διασφάλιζε την παντοτινή ειρήνη και θα αντιμετώπιζε τα κοινά πανανθρώπινα προβλήματα.

Επιμύθιο

Ο Ιβάν Γκουρτζίεφ δίδασκε μά παραβολή: Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας μάγος πολύ πλούσιος και πολύ τσιγγούνης, που είχε πολλά κοπάδια πρόβατα. Από τσιγγουνιά, δεν ήθελε να προσλάβει βοσκούς ούτε να φτιάξει φράχτες. Έτσι, όμως τα πρόβατα χάνονταν μέσα στα δάση, έπεφταν στους γκρεμούς, αλλά πάνω απ' όλα, μόλις έβλεπαν το μάγο, το 'βαζαν στα πόδια, γιατί υποπτεύονταν τι έκανε το κρέας και το μαλλί τους.

Στο τέλος, ο μάγος ανακάλυψε το μόνο αποτελεσματικό φάρμακο. Υπνώτισε τα πρόβατα και τους υπέβαλε πρώτα-πρώτα ότι ήταν αθάνατα και ότι το να τα γδέρνει ήταν κάτι, που έκανε πολύ καλό στην υγεία τους. Έπειτα τους υπέβαλε ότι ο ίδιος ήταν πολύ καλός βοσκός και πως ήταν έτοιμος να κάνει κάθε θυσία για τ' αγαπημένα του προβατάκια, που τα λάτρευε!... Τέλος, κατάφερε να βάλει στο κεφάλι τους ότι δεν ήταν πια καθόλου πρόβατα, αλλά είχαν γίνει λιοντάρια, αετοί ακόμα και... μάγοι! Από κει κι έπειτα ο μάγος μας έζησε χωρίς σκοτούρες. Τα πρόβατα έμεναν προσηλωμένα στο κοπάδι τους, περίμεναν γαλήνια πότε θα έρθει ο μάγος να τα κουρέψει ή να τα σφάξει και να τα γδάρει».

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
Κριτική του Ολοκληρωτισμού

«Ο δαίμων του ανθρώπου δεν είναι
ούτε η επιθυμία ούτε η ανάγκη,
αλλά η αγάπη της δυνάμεως».
Φρ. Νίτσε

Επισημάνσεις

1. Έχω το συναίσθημα ότι η κριτική μου επί της «δημοκρατίας», περίπου, εξάντλησε τα επιχειρήματά μου και κατά του ολοκληρωτισμού, αφού σχεδόν όλα όσα της καταλόγισα αναφέρονται, στο κύριό τους τουλάχιστον και σ' αυτόν. Είναι επόμενο: Διότι «δημοκρατία» και ολοκληρωτισμός, τα δύο εγκαθιδρυμένα, δε διαφέρουν στην ουσία τους. Πρόκειται για αδελφούς, κάτω από τον αστερισμό των οποίων διάγει ο «σύγχρονος» κόσμος. Έχουν κοινό πατέρα τον Αστό, κοινή μητέρα την (ψευδ)Απάτη και μαμή τη Βία. Έτσι, αναγκαστικά, ο ολοκληρωτισμός έχει ήδη υποστεί την κριτική μου είτε ρητώς, όπου λόγοι συναφείας επέβαλαν ν' αναφερθώ άμεσα και σ' αυτόν, είτε εμμέσως, αφού ο αναγνώστης αντιλαμβανόταν μόνος του ότι τα λεγόμενα για τη «δημοκρατία» ισχύουν και για τον ολοκληρωτισμό.

2. Πέρα από τα παραπάνω: Ο ολοκληρωτισμός έχει ήδη υποστεί αναρίθμητες κριτικές και τα τρωτά του είναι πασίγνωστα, ενώ, αντίθετα, η «δημοκρατία» θεωρείται από αρκετούς «ταμπού», σε σημείο που και αυτός ο ολοκληρωτισμός σε πλείστες περιπτώσεις παρουσιάζεται σαν «δημοκρατικός» («λαϊκές», «σοβιετικές», «λαοκρατικές», «σοσιαλιστικές» κλπ. «δημοκρατίες»).

3. Για τους παραπάνω λόγους η κριτική μου επί του ολοκληρωτισμού είναι λιγότερο εκτενής από την επί της δημοκρατίας. Διότι δεν επαναλαμβάνω ούτε τις αναφορές που έκανα σ' αυτόν στο α! μέρος του βιβλίου ούτε όσα πασίγνωστα του καταλογίζει η «δημοκρατική» κριτική, αλλά περιορίζομαι στην κριτική από την οπτική του Αρίστου.

4. Πρέπει να διευκρινίσω ότι όταν αναφέρομαι στον ολοκληρωτισμό έχω υπόψη μου όχι αποκλειστικά, αλλά οπωσδήποτε *κυρίως* τον κομμουνιστικού τύπου. Διότι αυτός είναι ο μοναδικός

υπαρκτός τύπος ολοκληρωτισμού, που μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όχι μόνο δεν κατέρρευσε, αλλά εδραιώθηκε και επεκτείνεται συνεχώς απειλώντας να καταβροχθίσει τόσο τα λεγόμενα τριτοκοσμικά καθεστώτα (κοινές δικτατορίες ή ημιολοκληρωτισμοί) όσο και το «δημοκρατικό» κόσμο.

Ι. ΝΟΘΟΣ ΑΣΤΙΣΜΟΣ

Κι είν' η συνείδησίς μου ήσυχη
για το αψήφιστο της εκλογής:
βλάπτουν κ' οι τρεις τους τη Συρία το ίδιο»

Κ. Καβάφης
(«Ας φρόντιζαν»)

1. Ο ολοκληρωτισμός – αδελφός της «δημοκρατίας» αποτελεί την άλλη, τη δεύτερη, τη λιγότερο ελκυστική όψη του Αστισμού. Είναι και αυτός τέκνο του αν και σε σύγκριση με τη «δημοκρατία» θα μπορούσε κανείς να τον χαρακτηρίσει νόθο. Διότι η «φυσιολογική» μορφή εξουσίας του αστού είναι η «δημοκρατία». Υπάρχουν όμως χώροι και χρόνοι που η εφαρμογή της μεθοδολογίας της είναι αδύνατη – οπότε, γίνεται προσφυγή στον ολοκληρωτισμό.

2. Αν εξετάσουμε τον κομμουνιστικό ολοκληρωτισμό θα δούμε ότι αυτός:

— *Σαν κοσμοθεωρία είναι τμήμα του αστικού θετικισμού και ορθολογισμού* (προϊόντα της λεγόμενης «Αναγέννησης» και «Διαφώτισης»).

— *Σαν οικονομική θεωρία είναι φυσική συνέχεια των αστικών θεωριών* των Σμιθ και Ρικάρντο.

— *Σα βιοθεωρία είναι ενσωματωμένος στην υλιστική – οικονομιστική αντίληψη*, που έχει για τη ζωή ο Αστός.

3. *Το σοβιετικό καθεστώς δεν είναι παρά μια απόπειρα «δυτικοποίησης»* (με την έννοια της «αστοποίησης») της Ευρασιατικής Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Αυτό το φέρνει σε σύγκρουση προς την ιδιοσυστασία του Ρώσου, που είναι απολίτικος, μυστικοπαθής, θρησκευτικός, ενδοστρεφής – άρα «μη-αστικός» άνθρωπος. Το καθεστώς προσπαθεί να αξιοποιήσει προς όφελός

του διάφορα χαρακτηριστικά αυτής της ιδιοσυστασίας, δίνοντάς τους το επιθυμητό από το ίδιο περιεχόμενο. Έτσι λ.χ. μετατρέπει το μαρξολενινισμό σε θρησκεία, καλλιεργεί την ιδέα για μια παγκόσμια αποστολή της ΕΣΣΔ κοκ.

4. Οι Ρώσοι «αντιφρονούντες», που στην πλειοψηφία τους δεν αντιτάσσονται απλά στο σοβιετισμό αλλά γενικότερα στον «αστισμό», διατείνονται ότι η επιρροή του σοβιετισμού στο Ρώσο είναι επιφανειακή. Διότι αυτός, εξαιτίας των προαναφερθέντων γνωρισμάτων του, παραμένει «εσωτερικά ελεύθερος». Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Μαρξ και ο Έγκελς απεχθάνονταν τους Ρώσους και τους θεωρούσαν «κίνδυνο για την Ευρώπη», ακριβώς γι' αυτά τους τα γνωρίσματα, επειδή οι ίδιοι ήσαν «δυτικοί άνθρωποι» και εξέφραζαν όχι την άρνηση προς τον «αστισμό», αλλ' απλώς μιαν αίρεσή του.

5. Παραλλαγές του «αστισμού» υπήρξαν και οι δύο άλλοι ολοκληρωτισμοί: ο φασιστικός και ο εθνικοσοσιαλιστικός. Τόσον ο Μουσσολίνι, όσον και ο Χίτλερ, μετέτρεψαν αυτούς τους δύο ολοκληρωτισμούς σε προσωπικές δικτατορίες τους και παρά τις αρχικές τους διακηρύξεις, συμβιβάστηκαν με το αστικό σύστημα, το οποίο δεν έθιξαν στα θεμέλιά του. Συγκρούσθηκαν απλώς με τις *παραδοσιακές μορφές λειτουργίας του* (κοινοβούλιο, πολυκομματισμός) που στους συγκεκριμένους χώρους και χρόνους δεν απέδιδαν και τις αντικατάστησαν με άλλες αποτελεσματικότερες. Έτσι μπόρεσαν να περιορίσουν συγκεκριμένα μειονεκτήματα του «δημοκρατικού αστισμού» (ανεργία, κυβερνητική αστάθεια, πληθωρισμός, αναρχία) και να τον αντικαταστήσουν μ' έναν «ολοκληρωτικό αστισμό». Προσπάθησαν, επίσης, να περιορίσουν τη σημασία του ατόμου (ο εθνικοσοσιαλισμός περισσότερο) προς όφελος του συνόλου και να «αναβιώσουν» τις παλαιές αστικές «αξίες», ενισχύοντας τον πατριωτισμό, τονώνοντας την εθνική συνείδηση, προσφέροντας συλλογικά οράματα. Πρέπει να σημειωθεί ότι και στο φασιστικό και στο εθνικοσοσιαλιστικό κίνημα υπήρχαν ισχυρές τάσεις για «ολοκληρωμένη επανάσταση», που ήθελαν να τερματίσουν την ύπαρξη του αστισμού. Οι τάσεις

αυτές για «δεύτερη επανάσταση, συνετρίβησαν από τους δύο δικτάτορες με την υποστήριξη και συνεργασία των κατεστημένων αστικών πηγών εξουσίας (βασιλιάς στην Ιταλία – πρόεδρος Χίντεμπουργκ στη Γερμανία, στρατός, κεφαλαιοκράτες, εκκλησία). Έτσι τελικά και ο φασιστικός, όπως και ο εθνικοσοσιαλιστικός ολοκληρωτισμός, υπήρξαν άλλες μορφές του Αστισμού[1]. Δεν ξέφυγαν απ' αυτόν. Αρκέσθηκαν στην προσπάθειά τους να τον «εξευγενίσουν», βάζοντάς τον στην υπηρεσία εθνικών, πατριωτικών, κοινωνικών και γενικά συλλογικών αξιών, χωρίς να θίξουν την ουσία του.

6. Ο Αστισμός, λοιπόν, είναι δίμορφος: «δημοκρατικός» και ολοκληρωτικός.

Ιδού οι διαφορές τους:

«Δημοκρατικός Αστισμός»	**«Ολοκληρωτικός Αστισμός»**
Απαλός	Σκληρός
Ήπιος	Βίαιος
Πατρικός	Τυραννικός
Κατευθυντικός	Εξαναγκαστικός
Εμποδίζει το «άλλο»	Το καταστρέφει
Αποβλακώνει	Καταπιέζει
Απορροφά τους αντιρρησίες	Τους εξοντώνει
Αφομοιώνει τις διαφωνίες	Τις εξαλείφει
Εξαγοράζει τους αμφισβητίες	Τους αφανίζει
Διαφθείρει	Υποδουλώνει
Μαλακώνει	Συντρίβει
Λυγίζει	Ισοπεδώνει

1. Φασισμός και εθνικοσοσιαλισμός είχαν πολλές σημαντικές ομοιότητες αλλά και διαφορές. Μιλώντας στον Αυστριακό αντικαγκελλάριο πρίγκηπα φον Στάρχεμπεργκ, αμέσως μετά τη δολοφονία του Ντόλφους, το 1936, ο Μουσσολίνι είπε: «Ασφαλώς, υπάρχουν ολοφάνερες ομοιότητες ανάμεσα στο φασισμό και στον εθνικοσοσιαλισμό. Είναι και τα δύο συστήματα αυταρχικά , κολλεκτιβιστικά, σοσιαλιστικά. Και τα δύο συστήματα αντιτίθενται στο φιλελευθερισμό. Όμως (...) ο φασισμός αναγνωρίζει το δικαίωμα του ατόμου, αναγνωρίζει τη

Με αυτές τις μεθόδους ο πρώτος δημιουργεί εθελόδουλους, ο δεύτερος δούλους. Και οι δύο είναι αναξιοκρατίες.

7. Η παραπάνω διαπίστωση επιτρέπει κατά τη γνώμη μου τη συναγωγή του συμπεράσματος ότι ο *Αστισμός δεν πλήττεται από τον ολοκληρωτισμό*. Συνεπώς, όποιος είναι εχθρός του, πρέπει να αναζητήσει κάποιο *τρίτο σύστημα* – ούτε «δημοκρατικό» ούτε «ολοκληρωτικό».

8. Επειδή ακριβώς ο ολοκληρωτισμός (τουλάχιστον ο «επίσημος», αυτός που έγινε ή είναι κατεστημένο) είναι άλλη μορφή του Αστισμού, η κριτική του κατά της «δημοκρατίας» αναφέρεται κυρίως αν όχι αποκλειστικώς, στα *λειτουργικά* της μειονεκτήματα. Καταδικάζει την έλλειψη συνέχειας στην άσκηση της πολιτικής, την αδυναμία λήψης μη-δημοφιλών μέτρων ακόμη και όταν αυτά είναι ζωτικώς αναγκαία, τη διαμόρφωση των αποφάσεων κάτω από τις πιέσεις των ποικίλων ομάδων κοκ. Σπανίως όμως ή και καθόλου θίγει τα *δομικά* μειονεκτήματα της «δημοκρατίας» – αυτά που αναφέρονται στην ίδια της τη σύλληψη, στη φιλοσοφία της, στην ιδεολογία της, στα θεμέλιά της. Ο κομμουνιστικός ολοκληρωτισμός λ.χ.

- Συμφωνεί στο ότι οι άνθρωποι (πρέπει να) γεννιούνται ίσοι.
- Δε διαφωνεί στο ότι (θα πρέπει να θεωρούνται πως) γεννιούνται ελεύθεροι.
- Δέχεται το «συμβόλαιο» (η διαφορά είναι ότι μεταφέρει το ενιαίο στοιχείο σε άλλη βάση: ταξική).
- Και βεβαίως συντάσσεται με το «γενικό καλό», το οποίο αντιλαμβάνεται διαφορετικά.

9. Και εδώ και εκεί, λοιπόν, εξουσιαστής είναι ο Αστός – ο άνθρωπος της ύλης, του χρήματος, του ατομικιστικού εγωισμού. Ανάλογα με την κατάσταση κάθε χώρας, δηλ. ανάλογα με το βαθμό και το είδος της οικονομικής – κοινωνικής – πνευματικής της

θρησκεία και την οικογένεια. Ο εθνικοσοσιαλισμός από την άλλη πλευρά (...) δεν παρέχει δικαιώματα στο άτομο· ο αρχηγός είναι κύριος ζωής και θανάτου του λαού του».

ανάπτυξης και με το είδος του λαού της, της παράδοσής του, του τρόπου ζωής του ο αστός εξουσιάζει με το ένα ή με το άλλο σύστημα, μ' αυτό που τον εξυπηρετεί καλύτερα. Στην Αγγλία, ο αστός – κεφαλαιοκράτης εξυπηρετείται καλύτερα με τη δημοκρατία, στη Ρωσία ο αστός – γραφειοκράτης με τον ολοκληρωτισμό. Γι' αυτό, παρά τις οπωσδήποτε υπαρκτές διαφορές τους, τα δύο συστήματα (και οι πολυάριθμες παραλλαγές τους) δεν αποτελούν διαφορετικές *ποιότητες*.

10. Και τα δύο συστήματα χρησιμοποιούν:

α) *Το ψεύδος της Ισότητας:* Η διαφορά έγκειται στο ότι η «δημοκρατία» δίνει στην ισότητα, κυρίως, νομικό και πολιτικό περιεχόμενο, ενώ ο ολοκληρωτισμός κοινωνικό.

β) *Το ψεύδος της Ελευθερίας*: Η «δημοκρατία» δίνει στην ελευθερία, κυρίως, πολιτικό και πνευματικό νόημα, ενώ ο ολοκληρωτισμός, οικονομικό («όχι εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο»).

γ) *Το ψεύδος του «Συμβολαίου»:* Η «δημοκρατία» το βλέπει σαν «εταιρεία» δήθεν ίσων εταίρων, δήθεν ελευθέρως συμβαλλομένων, ενώ ο ολοκληρωτισμός σαν «οργανική ένωση» ανθρώπων, που τάχα αποτελούν ενότητα συμφερόντων – νοοτροπίας – συνείδησης. Γι' αυτό στον ολοκληρωτισμό το πλάσμα του «συμβολαίου» τείνει να εκτοπισθεί από το πλάσμα του «ενιαίου».

δ) *Το ψεύδος του «Γενικού Καλού»:* Απλώς τα δύο συστήματα προσδιορίζουν διαφορετικά το «γενικό» και το «καλό».

11. Και τα δύο συστήματα χρησιμοποιούν επίσης και τους ίδιους μύθους.

α) *Το μύθο της «Αιωνιότητας»:* Κατά τους «δημοκράτες» το σύστημά τους είναι προαιώνιο, διότι αναβλύζει από την ίδια την ανθρώπινη φύση. Το ίδιο ισχυρίζεται ο υπαρκτός ολοκληρωτισμός για το «σοσιαλισμό».

Στην πραγματικότητα όμως κολλεκτιβιστικές κοινωνίες υπήρξαν μόνον οι αρχέγονες – προϊστορικές. Όλες οι απόπειρες, που έγιναν κατά την ιστορική εποχή, ήσαν εντελώς μεμονωμένα πειράματα χωρίς καμιά επιτυχία και συνέχεια.

Βεβαίως, η «δημοκρατία» ιστορικώς υπήρξε σποραδική μορφή διακυβέρνησης. Οι άνθρωποι βασικά κυβερνήθηκαν από ολιγοκρατίες, μοναρχίες, απολυταρχίες – όχι όμως από ολοκληρωτισμούς. Διότι *η μη-δημοκρατική διακυβέρνηση δε συνεπάγεται την ολοκληρωτική*. Ο ολοκληρωτισμός είναι ένα πλήρες σύστημα με οικονομικά – κοινωνικά – πολιτικά – πνευματικά δόγματα. Είναι ένα σύστημα με κοσμοθεωρία – βιοθεωρία – ιδεολογία, που δεν επιτρέπει την ύπαρξη καμιάς άλλης ιδέας έξω από τα δόγματά του. Ελέγχει, κατευθύνει, διαποτίζει τα πάντα τόσο στην ιδιωτική, όσο και στη δημόσια ζωή. Έχει την αισθητική του, την ηθική του, τη θρησκεία του, τη τέχνη του, την φιλοσοφία του. Καταργεί συνεπώς κάθε ατομική και συλλογική ελευθερία σε όλα τα επίπεδα. Και επιβάλλει παντού το «ενιαίο» στοιχείο του, το επίσημο δόγμα του, την ομοιομορφία του, Άρα κάθε τυραννία, δικτατορία, βασιλεία, απολυταρχία δεν είναι και ολοκληρωτισμός. Μ' αυτήν την έννοια ο ολοκληρωτισμός υπήρξε εξαίρεση μέσα στην Ιστορία. Μόνον στον αιώνα μας γνώρισε μεγάλη διάδοση και με την κομμουνιστική παραλλαγή του διεκδικεί την κοσμοκρατορία.

β) *Το μύθο της «Προοδευτικότητας»*. Για τους «δημοκράτες», πρόοδος=«δημοκρατία». Για τους ολοκληρωτικούς=«σοσιαλισμός» (ή «εθνικός σοσιαλισμός», «φασισμός» κλπ.). Όμως πρόοδος σημαίνει *προσωποποίηση* του ανθρώπου, μετατροπή του από αγελαίο ον σε Πρόσωπο – άρα η πρόοδος βρίσκεται στους αντίποδες του ολοκληρωτισμού. Το «ιδανικό» του κολλεκτιβισμού επιδιώκει την οπισθοχώρηση σε ξεπερασμένες καταστάσεις, στην αγελοποίηση του ανθρώπου – είναι αντιδραστικό.

γ) *Το μύθο της Τελειότητας*: Η «δημοκρατία» ισχυρίζεται ότι είναι το τελειότερο ή έστω το λιγότερο κακό απ' όλα τα συστήματα. Το ίδιο ισχυρίζεται και ο ολοκληρωτισμός. Αλλά ο κομμουνιστικός ολοκληρωτισμός έχει αποτύχει οικτρά σε όλους τους ουσιαστικούς τομείς, πνευματικούς, ηθικούς και υλικούς. Ο εθνικοσοσιαλισμός και ο φασισμός παρουσίασαν αξιόλογες επιτυχίες σε αρκετούς συγκεκριμένους τομείς, αλλά τελικά συνετρίβησαν στο παγκόσμιο ολοκαύτωμα. Όσο για περιπτώσεις, όπως η Ισπανία του Φράνκο, η Πορτογαλία του Σαλαζάρ κλπ., εκεί οι απόπειρες για εγκαθίδρυση ολοκληρωτικού συστήματος εκφυλίσθηκαν αμέσως σε προσωπικές εξουσίες δίχως αύριο.

δ) *Το μύθο της Αποδοχής:* Κατά τους «δημοκρατικούς» όλα τα μεγάλα πνεύματα υπήρξαν «δημοκρατικά». Για τους ολοκληρωτικούς, ολοκληρωτικά (=«σοσιαλιστικά», «αριστερά», «προοδευτικά»). Πράγματι, πολλοί σημαντικοί άνθρωποι παρασύρθηκαν από την αντίθεσή τους προς τη «δημοκρατία» και προσχώρησαν σε ποικίλους ολοκληρωτισμούς. Τελικά, όμως σχεδόν όλοι συγκρούσθηκαν μ' αυτούς και εσιώπησαν πολιτικώς ή εξοντώθηκαν.

12. Μετά από τα παραπάνω γίνεται σαφές γιατί στην κριτική μου επί του ολοκληρωτισμού δεν επανέρχομαι σε θέματα, που ήδη εξάντλησα κατά την κριτική μου επί της δημοκρατίας. Έτσι στην κριτική μου επί του ολοκληρωτισμού περιορίζομαι στα στοιχεία, που χαρακτηρίζουν ειδικά αυτόν και που τον διαφοροποιούν από τη «δημοκρατία».

ΙΙ. ΤΟ ΨΕΥΔΟΣ ΤΟΥ «ΕΝΙΑΙΟΥ»

«Αν θέλετε μια εικόνα της ζωής, φανταστείτε ένα τεράστιο πέλμα, που θα συντρίβει τη μορφή του ανθρώπου – για πάντα»

Τζ. Όργουελ («1984»)

α) «Ενιαίο» Δεν υπάρχει

«Η ανθρώπινη φύση φέρει τη σφραγίδα της καρποφόρας δημιουργικότητας, που είναι το σήμα κατατεθέν του δημιουργικού έργου του Θεού».

Τόυνμπη

1. Κάθε αγέλη και η ανθρώπινη κοινότητα είναι μια αγέλη, αν και πολύ ανώτερη από τις άλλες, στηρίζεται στην ενότητα. Έχει, λοιπόν, επιτακτική ανάγκη από κάποιο θεμελιώδες «ενιαίο» στοιχείο, που να παίζει γι' αυτήν το ρόλο του βασικού συνεκτικού κρίκου της.

2. Αυτήν την ανάγκη ικανοποιεί ο ολοκληρωτισμός, προβάλλοντας το «ενιαίο» στοιχείο της επιλογής του (έθνος – φυλή – τάξη) κατά τρόπο φανταστικό, προσδίδοντάς του διαστάσεις τεράστιες, αλλά και σαφήνεια και απλουστευτικότητα. Έτσι το «ενιαίο» γίνεται αντιληπτό από τον καθένα. Και ικανοποιεί όλους εκείνους, που ανήκουν σ' αυτό (στον «περιούσιο λαό», στη «φυλή των κυρίων», στην «τάξη των λυτρωτών»).

3. Η συλλογική ανάγκη για «ομοιογένεια, για ενότητα, ωθεί αυτομάτως όλες τις κοινωνίες στη συστηματική προσπάθεια ελαχιστοποίησης των «ανομοίων». Γι' αυτό, *το «ανόμοιο»* (ιδέα, άνθρωπος) *διώκεται*. Και συχνά εξοντώνεται με τη σκληρότητα, που διακρίνει τις ενστικτώδεις εκδηλώσεις. Αυτήν την ανάγκη για ενότητα, αυτόν το φόβο του «διαφορετικού», εκμεταλλεύονται όλα τα καθεστώτα (δημοκρατικά, δικτατορικά, ολοκληρωτικά), για να εξουδετερώνουν (με διαφορετικούς το καθένα τρόπους – εκείνους που τους προσιδιάζουν) τους καλύτερους.

4. Η ανάγκη για ενότητα είναι *πραγματική* και δεν μπορεί, βεβαίως, ν' αγνοηθεί, διότι με την πλήρη παραμέλησή της θα φθάναμε στην κοινωνική αποσύνθεση. Όμως η σωστή, η δημιουργική, η θετική ενότητα είναι εκείνη, που προκύπτει όχι από τον αφανισμό, αλλά από τη *σύνθεση* των «ανομοίων».

Η ενότητα, που γεννιέται με τον πρώτο τρόπο, είναι εξωτερική, επιφανειακή, αρνητική και ανασταλτική της αληθινής προόδου.

Η δεύτερη, την οποία μπορεί να διασφαλίσει μόνον η διακυβέρνηση από τους Άριστους, είναι ενότητα ουσιαστική, βαθιά, θετική και ανοίγει διάπλατα τη λεωφόρο της προόδου.

5. Ιδεολογική βάση του ολοκληρωτισμού, ανεξαρτήτως μορφής, είναι ο *«ολισμός»*, η υπόθεση ότι υπάρχει ένα «ολικό ον» (λαός, έθνος, φυλή, τάξη κλπ.), όπου συγχωνεύονται τα άτομα, αποκτώντας ενιαία συλλογική υπόσταση και βούληση. Αυτό το «ολικό ον» προηγείται των ατόμων - τα εμπεριέχει. Όποια και όσα δικαιώματα έχουν αυτά, απορρέουν απο το συλλογικό ον που κατέχει το κυριαρχικό δικαίωμα. Συνεπώς, το Κράτος οφείλει να εκφράζει κατά τρόπο ολοκληρωτικό αυτήν την ενιαία συλλογικότητα, δηλαδή το ενωτικό-ομοιομορφοποιητικό στοιχείο, παραμερίζοντας (ή και καταστρέφοντας) κάθε διαφοροποιητικό. Η αντίληψη αυτή στην πραγματικότητα είναι συνεπέστερη προς τη θεωρία του «κοινωνικού συμβολαίου»[2].

6. Οι ολοκληρωτισμοί όλων των ειδών έχουν, λοιπόν, ένα κοινό θεμέλιο: τη θεωρία τους για το «ενιαίο». Σύμφωνα με αυτήν υποτίθεται ότι μια μεγάλη κοινότητα ανθρώπων έχει (ή πρέπει να

---

2. Ο Ζ. Ζ. Ρουσσώ γράφει: «Αυτή η πράξη συνεταιρισμού παράγει *ένα ηθικό* και συλλογικό σώμα αποτελούμενο από τόσα μέλη, όσες ψήφους έχει η συνέλευση, το οποίο δέχεται μ' αυτήν την πράξη την ενότητά του, το κοινό εγώ του, την κοινή ζωή και βούλησή του».

έχει) απόλυτη εσωτερική ενότητα. Η αντίληψη για το είδος της κοινότητας, που λαμβάνεται σαν βάση της κοινωνικής ύπαρξης ποικίλλει, ανάλογα με το είδος του ολοκληρωτισμού. Είναι ταξική, φυλετική, εθνική ή θρησκευτική. Ανάλογο είναι κάθε φορά και το κριτήριο «ενότητας», που χρησιμοποιείται.

7. Κατά τον ολοκληρωτισμό, κάθε κοινότητα (τάξη, έθνος, κλπ. οφείλει να) έχει:

— Ενιαία νοοτροπία.
— Ενιαία συμφέροντα.
— Ενιαίες επιδιώξεις.
— Ενιαία συνείδηση.
— Και πάνω απ' όλα: ενιαία βούληση.

8. Η πιο πάνω αντίληψη έχει την αφετηρία της στον Πλάτωνα. Ο μέγας οραματιστής επιδιώκει την *αρμονία* στην Πολιτεία. Γι' αυτό, επιζητεί την «ομόνοια» όσων την αποτελούν. Δε θέλει στο εσωτερικό της διαμάχες (κομμάτων, παρατάξεων, τάξεων) και προσπαθεί να εξοβελίσει κάθε πιθανή αιτία τους. Έτσι στρέφεται προς την ομοιογενειοποίηση. Όμως σε αντίθεση προς τον ολοκληρωτισμό, ιδίως τον κομμουνιστικό, αυτή δεν είναι σκοπός, αλλά μέσον. Και η κοινοκτημοσύνη, που οραματίζεται για τους άρχοντες, δεν πηγάζει από καμιά εξισωτική τάση του, αφού δε δέχεται την ισότητα, αλλά από την επιζήτηση της «ομόνοιας» μεταξύ των κυβερνώντων.

9. Ο πρακτικός Αριστοτέλης αντελήφθη ότι η Πολιτεία δεν αποτελείται από όμοιους ανθρώπους. Γι' αυτό αποδεικνύει ότι η πραγματική ομόνοια γεννιέται όχι από την ισοπέδωση των διαφορών, αλλά απ' την *αλληλεγγύη*. Αυτή προκύπτει από την ανάγκη για αλληλοσυμπλήρωση των μελών της Πολιτείας, που διαφέρουν μεταξύ τους και οδηγεί στην πραγματική ομόνοια.[3]

3. Οι Ρώσοι αντικομμουνιστές διανοούμενοι των δεκαετιών '50 και '60, είχαν συγκροτήσει την κίνηση των «Σολινταριστών» (=οπαδών της Αλληλεγγύης) βασιζόμενοι ακριβώς στην ίδια θέση. Οι Σολινταριστές (ΝΤΣ) απέρριπταν το σοβιετισμό, αλλά δεν επιζητούσαν την παλινόρθωση του καπιταλισμού – ονειρεύονταν ένα άλλο σύστημα, θεμελιωμένο στην Αριστοτέλεια αλληλεγγύη, που θα οδηγούσε στην Πλατωνική «ομόνοια» και δι' αυτής στην Αρμονική Πολιτεία. Την ίδια έννοια «Αλληλεγγύη» χρησιμοποιούν και οι Πολωνοί στον αγώνα τους κατά του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού από τη δεκαετία του '70.

10. Ο «ολιστής» Μουσσολίνι έκανε έμβλημα του το «φάτσιο», μια δέσμη ραβδιών δεμένων με κόκκινα λουριά γύρω από έναν πέλεκυ. Για τους Ρωμαίους συμβόλιζε τη λαϊκή κυριαρχία, που εκπροσωπούσαν οι δήμαρχοι. Για το Μουσσολίνι συμβόλιζε το «η ισχύ εν τη ενώσει». Η *ενότητα*, που γεννά την *ισχύ* είναι για το φασισμό ιδέα υπέρτερη της ελευθερίας, η οποία διαιρεί και έτσι εξασθενίζει. Γι' αυτό έπρεπε να παύσει να υπάρχει το πλήθος των ανταγωνιζόμενων κομμάτων, που διασπούν την ενότητα – ομοφωνία – ομοψυχία – του έθνους. Ένα μοναδικό κόμμα πραγματοποιεί την ένωση, που φέρνει την ισχύ και το μεγαλείο. Ο μόνος δρόμος που ανοίγεται απ' αυτήν την αφετηριακή βάση είναι σαφής – στη φυλακή οι διαφωνούντες, λογοκρισία στη σκέψη και στην έκφρασή της, φίμωση των διαφορετικώς σκεπτομένων.

11. Το στοιχείο του «ενιαίου» (άσχετα αν διαφέρει από ολοκληρωτισμό σε ολοκληρωτισμό) υπερτιμάται συστηματικά, ωθείται ως τα έσχατα «λογικά» όρια και φθάνει το *απόλυτο*. Έτσι, εξαφανίζεται κάθε ανομοιότητα, διαφορά, απόκλιση ή απόχρωση. Καταλήγουμε στην *πλήρη ταύτιση των μονάδων*, που συνδέονται με αυτό το (υποθετικό ή πραγματικό) ενωτικό στοιχείο.

12. Η αξιωματική θέση για το παγκυρίαρχο «ενιαίο» συνιστά ψεύδος αυταπόδεικτο. Η Ιστορία αλλά και η καθημερινότητα μάς διαβεβαιώνουν ότι η μονολιθική, ως τη συνταύτιση ενότητα, δε χαρακτηρίζει και δε χαρακτήρισε *ποτέ* καμιά κοινότητα ανθρώπων. Διότι η ύπαρξη *κοινών* σημείων, που παίζουν ρόλο συνεκτικών κρίκων, δεν οδηγεί στην ταύτιση.

Ο άνθρωπος είναι ον νοήμον και ατομικό. Στις ανθρώπινες κοινότητες κάθε είδους λειτουργεί πάντοτε *ο νόμος του διαφορισμού*. Και μόνον ο διαφοροποιημένος-εξατομικευμένος άνθρω-

πος αξίζει να λέγεται άνθρωπος. Φυσικά η πλειονότητα δε φτάνει στην πλήρη διαφοροποίηση από την αγέλη, αλλά ακόμη και στο πιο καθυστερημένο συνειδησιακά ανθρώπινο ον, ενυπάρχουν στοιχεία ατομικότητας. Και οπωσδήποτε το ανθρώπινο ον υπόκειται στο διαφορισμό θετικά (προχωρώντας πιο πολύ από τους άλλους) ή αρνητικά (μένοντας πιο πίσω). *Το «ενιαίο», όπως το αντιλαμβάνεται ο ολισμός (=ολοκληρωτισμός), δεν υπάρχει.*

13. Επικαλούμενος το ενιαίο, ο ολοκληρωτισμός θεωρεί τον άνθρωπο *αποκλειστικά* κοινωνικό ον. Στην πραγματικότητα όμως αυτός είναι ταυτόχρονα *κοινωνικό* και *ατομικό* ον. Δικαιούται και οφείλει να αναπτύσσει την ιδιαίτερη προσωπικότητά του, τα ξεχωριστά ταλέντα του, τις ειδικές ικανότητές του. Ταυτόχρονα, οφείλει να εκπληρώνει και τα καθήκοντά του προς την οικογένειά του, την κοινωνία, το έθνος και την ανθρωπότητα. Μπορεί συνεπώς με αυτόν τον όρο να είναι «διαφορετικός». Και δικαιούται να έχει έναν αυστηρά ιδιωτικό χώρο, μια προσωπική ύπαρξη ακόμη και *παρά* τη θέληση της κοινωνίας.

14. Υπάρχει αξεπέραστη αντινομία ανάμεσα στην «ολιστική» θεωρία που θέλει το λαό (ή την τάξη, το έθνος, τη φυλή, τα μέλη μιας εκκλησίας) αυστηρά ενιαίο σύνολο, μια οργανική ολότητα, ένα συλλογικό ον, το οποίο κατέχει το κυριαρχικό δικαίωμα και εκφράζει μια γενική θέληση και στο γεγονός ότι ο οιοσδήποτε λαός (ή τάξη κλπ.) *εμπεριέχει μεγάλη κλίμακα ποικιλίας*, αναρίθμητες διαφορές συμφερόντων, τάσεων, αποχρώσεων, γνωμών και βουλήσεων. Ο λαός (η τάξη κλπ.) σαν «ενιαίο ον» είναι *πλάσμα* – ο λαός σαν ανομοιογενές σύνολο είναι *πραγματικότητα*. Ποτέ δεν μπορεί να υπάρξει ομοιογενής πολιτική αντίληψη – συνείδηση – γνώμη από μια κοινωνία, ακόμη κι αν αυτή είναι στέρεα θεμελιωμένη στο πιο ενιαίο σύστημα αξιών. Τα ανθρώπινα όντα είναι ποικίλα. Και η ποικιλία τους εκφράζεται με διαφορετικές ή και αντίθετες επιλογές. Ευτυχώς.

15. Επειδή η απόλυτη ενότητα δεν υπάρχει εσωτερικά στις ανθρώπινες κοινότητες, ο ολοκληρωτισμός την επιβάλλει με μέσα *εξωτερικά*. Διότι διαφορετικά ο ίδιος δε θα είχε λόγο ύπαρ-

ξης. Ενεργεί λοιπόν, *ισοπεδωτικά*. Συντρίβει όχι μόνο την αντίθεση, την αντίρρηση, τη διαφωνία, αλλά και την απλή απόχρωση, την ελαφρότερη παρέκκλιση. Ο ολοκληρωτισμός υπάρχει μόνο με την αναγκαστική και πλήρη ομοιομορφία. Με την πολυμορφία πεθαίνει. Για να υπάρξει και να συντηρηθεί, επιβάλλει, με τις πιο αδυσώπητες διαδικασίες, την πληρέστερη δυνατή ομοιομορφία: στη σκέψη, στη δράση, στη συμπεριφορά, σ' όλες τις εκφάνσεις της ζωής. Παντού κυριαρχεί η φανατική μισαλλόδοξη «ορθοδοξία».

Και παντού, οι κάθε είδους και σε όποιο βαθμό «αιρετικοί», ρίχνονται στην πυρά. Έτσι διαμορφώνεται μια έμφοβη πειθαρχία, που εγκαθιδρύει και συντηρεί το θεμελιακό για κάθε ολοκληρωτισμό ψεύδος του «ενιαίου».

β) Η Αρχηγική Αρχή

«Ο γερμανικός λαός είμαι εγώ!»

Α. Χίτλερ

1. Αν δεχθούμε την απόλυτη κυριαρχία του ενοποιητικού στοιχείου, θα πρέπει να δεχθούμε και την ανάγκη για μιαν εξίσου *αυστηρότατα ενιαία έκφρασή του*. Οπότε:

— Οι φορείς αυτής της έκφρασης θα πρέπει να είναι απολύτως ομόφρονοι και διαρκώς ομόγνωμοι.

— Η μορφή της μονολιθικά δογματική.

— Τα μέσα της άκαμπτα.

2. Έτσι προκύπτει για τον ολοκληρωτισμό η ζωτική ανάγκη για:

— *Μονολιθικά ενιαία δογματική κοσμοθιοθεωρία.*

— *Μονολιθικά ενιαία οργάνωση.*

Η πρώτη μπορεί να είναι φυλετική, ταξική, εθνικιστική, θρησκευτική, οπότε αντίστοιχη θα είναι και η οργάνωση: φυλή, κόμμα, κράτος, εκκλησία.

3. Ο ολοκληρωτισμός είναι αυταρχικό σύστημα διακυβέρνησης, αλλ' αυτό δε συνεπάγεται αναγκαστικώς την προσωποπαγή

δικτατορία. Θεωρητικώς, τουλάχιστον, ο ολοκληρωτισμός μπορεί να είναι η συλλογική εξουσία μιας ομάδας επιλέκτων, που αντιπροσωπεύουν, εκφράζουν (και ένα βήμα περισσότερο από τους «αντιπροσώπους του λαού» στις «δημοκρατίες») *ενσαρκώνουν* το ενιαίο, «δηλαδή τη φυλή, το έθνος, το προλεταριάτο» κλπ. Άρα, θεωρητικώς, η επιβολή προσωπικής εξουσίας τύπου Μουσσολίνι, Χίτλερ, Στάλιν, Μάο, αποτελεί εκφυλιστική «παρέκκλιση» από το γνήσιο ολοκληρωτισμό. Με άλλα λόγια η προσωπική δικτατορία είναι και στον ολοκληρωτισμό ότι και στη «δημοκρατία» – ένα ιστορικό ατύχημα. *Η πράξη όμως απέδειξε ότι ο ολοκληρωτισμός οδηγεί σχεδόν αναπότρεπτα στην επιβολή προσωπικής δικτατορίας.* Διότι η υπερβολή του «ενιαίου», διαποτίζοντας όλα τα επίπεδα του βίου και όλα τα κλιμάκια της εξουσίας, απολήγει στην επιτακτική ανάγκη για ένα γενικό «ενσαρκωτή» της μονολιθικής κοσμοθιοθεωρητικής και οργανωτικής ενότητας.

4. Την κοσμοθιοθεωρητική και οργανωτική ενότητα την *ενσαρκώνει ο αρχηγός.* Αυτός:

— Την εκφράζει
— Την ερμηνεύει
— Τη διαφυλάττει
— Την περιφρουρεί

Είναι ο *μοναδικός* έγκυρος και νόμιμος εκφραστής όλων των επιμέρους ενοτήτων και της ίδιας της αφηρημένης έννοιας της «ενιαίας βούλησης». *Μόνον* αυτός δικαιούται να ερμηνεύει το ενωτικό δόγμα. *Μόνος* κρίνει τι εναρμονίζεται μ' αυτό και τι του αντιτίθεται, το παρερμηνεύει ή το παραβιάζει. Ο Αρχηγός καθαγιάζει το πρώτο. Και ρίχνει στο πυρ το εξώτερο το δεύτερο.

5. Ο ολοκληρωτισμός συνεπάγεται *αναπότρεπτα* την υπεράνω κριτικής Αυθεντία. Τη μία και μοναδική. Την αλάθητη. Αυτή μπορεί να είναι συλλογική, αλλά στην πράξη λειτουργεί πολύ καλύτερα σε μονοπρόσωπη ενσάρκωση – σαν μονοκρατία.

Ορθώς, ο Αντόνιο Γκράμστσι, χαρακτηρίζει τελείως ανεδαφική τη θέση των μαρξιστών που «ισχυρίζονται ότι θέλουν τη δι-

κτατορία του προλεταριάτου, αλλά ότι δε θέλουν τη δικτατορία των αρχηγών, με άλλα λόγια, ότι δε θέλουν την εξατομίκευση, την προσωποποίηση της δικτατορίας, δηλαδή, δε θέλουν τη δικτατορία με τη μοναδική μορφή, με την οποία είναι ιστορικώς δυνατή...»[4].

6. Η παραπάνω πραγματικότητα εκφράζεται με την περιβόητη αρχή της «αρχηγοκρατίας» (Fuehrerprinzip=Φύρερ=οδηγός), που ανάπτυξε θεωρητικά ο Α. Χίτλερ, αλλά εφάρμοσαν και εφαρμόζουν στην πράξη όλα τα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Σύμφωνα μ' αυτήν «η απόφαση λαμβάνεται από έναν άνθρωπο... μόνον αυτός κατέχει την εξουσία και το δικαίωμα να διοικεί...». Η αρχή αυτή, που συνεπάγεται την απόλυτη *ευθύνη*, συνδυαζόμενη χωρίς όρους με την απόλυτη εξουσία, θα εκθρέψει βαθμιαίως μια επίλεκτη τάξη ηγετών, η οποία υπό τον ανεύθυνο κοινοβουλευτισμό είναι απολύτως αδιανόητη[5].

Έτσι ο Χίτλερ ανακηρύχθηκε επισήμως από το Ράιχστανγκ μοναδική πηγή του νόμου. Ο Ρ. Ες είπε: «Το κόμμα είναι ο Χίτλερ. Ο Χίτλερ όμως είναι η Γερμανία, ακριβώς, όπως η Γερμανία είναι ο Χίτλερ». Ο Τσιανγκ – Κάι – Σεκ περιέγραψε θαυμάσια την «αρχηγική αρχή» του ολοκληρωτισμού: «Το σημαντικότερο σημείο του φασισμού είναι η απόλυτη εμπιστοσύνη σ' έναν σοφά ικανό αρχηγό... ο αρχηγός χρησιμεύει σαν πρότυπο για κάθε μέλος του κόμματος. Παραπέρα, κάθε κομματικό μέλος οφείλει να θυσιάζει τα πάντα, ενεργώντας άμεσα για τον αρχηγό και την ομάδα και έμμεσα για την κοινωνία, το έθνος και την επανάσταση.

---

4. «Η Νέα Τάξη 1η Μαρτίου 1924.

5. Α. Χίτλερ: «Ο Αγών μου». Και στις 27 Φεβρουαρίου 1925 σε λόγο του: «Εγώ μόνος διευθύνω το κίνημα και κανείς δεν μπορεί να μου επιβάλει όρους, εφόσον εγώ φέρω προσωπικά την ευθύνη, ολόκληρη την ευθύνη, για το καθετί που συμβαίνει στο κίνημα».

Την «αρχηγική αρχή» την έχει και ο κομμουνιστικός ολοκληρωτισμός, ο οποίος την αποκαλεί «μονοπρόσωπη ευθύνη» και την εφαρμόζει σε κάθε κομματική, διοικητική, στρατιωτική, οικονομική κλπ. μονάδα.

Από τη στιγμή που εντασσόμεθα σ' αυτήν την επαναστατική ομάδα, εμπιστευόμεθα πλήρως τα δικαιώματα, τη ζωή, την ελευθερία και την ευτυχία μας, στην ομάδα και τα παραδίδουμε στον αρχηγό...Τότε μπορούμε στ' αλήθεια να ονομασθούμε φασίστες». Το υπουργικό συμβούλιο του Χίτλερ συνήλθε για τελευταία φορά το Φεβρουάριο του 1938. Έκτοτε ο αρχηγός απλώς έστελνε τις εντολές του στους υπουργούς. Το ίδιο συνέβη και με το Μέγα Φασιστικό Συμβούλιο στην Ιταλία, που από το 1938 δε συνήλθε ξανά παρά το Σεπτέμβριο του 1943, για να ζητήσει από το Μουσσολίνι να εγκαταλείψει την εξουσία. Και οι δύο δικτάτορες δε συζήτησαν με τους συνεργάτες τους ούτε καν το θέμα της έκρηξης του πολέμου. Είχε, λοιπόν, δίκιο ο Χίλτερ, όταν στις 11 Φεβρουαρίου 1938 είπε στον καγκελάριο της Αυστρίας Σούσνιγκ: «Κοιτάξτε γύρω σας στη σημερινή Γερμανία, κ. Σούσνιγκ και δε θα βρείτε να υπάρχει παρά μια μόνο θέληση». Και ο Τζων Τόλλαντ, στην κλασική βιογραφία του «Αδόλφος Χίτλερ», διαπιστώνει για το 1939: «Στην πραγματικότητα δεν υπήρχε πλέον γερμανική κυβέρνηση. Ο Φύρερ ήταν η Γερμανία».

6. Μια τέτοια κατάσταση δεν είναι δυνατόν παρά να οδηγήσει σε μοιραία λάθη, ακόμη κι αν ο αρχηγός είναι πραγματική μεγαλοφυία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι με την απεριόριστη προσωπική εξουσία ο δικτάτορας αποκτά, όπως παρατήρησε ο Τζ. Όργουελ, ένα «άκαμπτο μυαλό» και «η αντίληψη του για τον κόσμο δεν εξελίσσεται».

Έτσι ο Χίτλερ «είχε φθάσει να θεωρεί τον εαυτό του σαν άνθρωπο του πεπρωμένου, ανώτερον από κάθε άλλο ανθρώπινο ον, που η μεγαλοφυία του και η δύναμη της θέλησής του μπορούσε να κατανικήσει οιονδήποτε εχθρό...»[6].

7. Η αρχή της «αρχηγοκρατίας» απορρίπτεται με τον πιο απόλυτο τρόπο, από κάθε άνθρωπο άξιο του ονόματος. Διότι, χωρίς να αρνείται την περί κοινοβουλευτισμού κριτική του ολοκληρωτισμού ότι θέλει και δεν μπορεί παρά να είναι *ανεύθυνος*, ο Άξιος δεν μπορεί ν' αλλοτριώσει την προσωπικότητά του και να παραιτηθεί από τη βούλησή του, παραδίδοντάς την εν λευκώ σε κάποιον Αρχηγό.

6. Τζων Τόλλαντ: «Αδόλφος Χίτλερ».

8. Επιπλέον παρά τους ισχυρισμούς του ολοκληρωτισμού με την εφαρμογή της «αρχηγοκρατίας», η ευθύνη δεν αποκαθίσταται. Αντιθέτως, αφανίζεται ολοκληρωτικά. Διότι ευθύνη υπάρχει μόνον εφόσον υπάρχει ο «άλλος». Η κατάργησή του συνεπάγεται μοιραία και τη δική της κατάργηση. *Ευθύνη χωρίς έλεγχο και λογοδοσία δεν είναι νοητή.* Συνεπώς, η διακηρυσσόμενη από τους ολοκληρωτισμούς «ευθύνη» είναι ανύπαρκτη, αφού σ' αυτούς, όποιος ασκεί την εξουσία, δεν υπόκειται ούτε σε περιορισμούς ούτε σε ελέγχους ούτε σε λογοδοσία.

9. Η ολοκληρωτικού είδους εξουσία αναποτρέπτως εκφυλίζει ακόμα και:

— Τη μεγαλοφυία, σε τυραννική ιδιοφυία.

— Την ιθύνουσα ομάδα, έστω και αν αρχικά αποτελείται από πραγματικά εκλεκτούς, σε νομενκλατούρα».

— Τον πολιτικό οργανισμό, έστω κι αν έχει θαυμάσιες αρχές, σε μηχανισμό καιροσκόπων και κερδοσκόπων καταπιεστών.

— Την καλύτερη ιδεολογία, σε σοφιστική.

— Μέσα σ' ένα τέτοιο κλίμα φυσικά είναι απολύτως αδύνατη η «εκτροφή μιας τάξης επίλεκτων ηγετών», αφού αυτοί *διορίζονται*. Η διαμόρφωση και ανάδειξη μιας τέτοιας τάξης δε γίνεται ούτε με την ολοκληρωτική μέθοδο του *διορισμού* ούτε με τη «δημοκρατική» της «εκλογής». Η μόνη οδός, που άγει προς τα εκεί είναι η με θεσμοθετημένες διαδικασίες *επιλογή*. Ο διορισμός και η εκλογή οδηγούν στην ανευθυνότητα. Μόνον η επιλογή οδηγεί στην υπευθυνότητα.

10. Ο Τζων Τόλαντ γράφει για το 1936 «Κανείς αρχηγός κράτους σ' ολόκληρο τον κόσμο δεν απολάμβανε τέτοια δημοφιλία». Και ο Κ. Γιουγκ είπε: «Ο Χίτλερ είναι το έθνος». Είχε, λοιπόν, πετύχει ο δικτάτορας να είναι πράγματι δημοφιλής και να εκφράζει όχι απλά την πλειοψηφία, αλλά το ίδιο το «έθνος». Παρά ταύτα, ασφαλώς, δεν εξέφραζε το *κάθε* μέλος του έθνους ατομικώς. Και τελικά, αυτά τα *λίγα* διαφωνούντα (εκτός του «ενιαί-

ου» στοιχείου) πρόσωπα είχαν το δίκιο με το μέρος τους. Άλλη μια απόδειξη ότι άλλο το «πολύ» της «δημοκρατίας» ή το «όλον» του «ολοκληρωτισμού» και άλλο το «ορθό» – το τελευταίο μπορεί να βρεθεί μόνο στα Πρόσωπα ποτέ στους αγελαίους υπήκοους ή στους ανεύθυνους Αρχηγούς.

γ) Ολισμός εναντίον ολοκληρωτισμού;

«Οι ολιστές αντιλαμβάνονται την κοινωνία με την παραδοσιακή, αγνή αντίληψη σαν ένα όλον»

Α. Ντυμόν
(«Homo aequalis»)

1. Ενώ κηρύττει το «ενιαίο» και προσπαθεί να εκφράσει την «ενότητα», *ο ολοκληρωτισμός στην πράξη αδυνατεί να πραγματωθεί σαν «ολισμός»*. Τούτο οφείλεται στην όλη φύση του συστήματος, που αντανακλά την εγγενή αντίφαση ανάμεσα στην ψευδή θεωρία του «ενιαίου» και στην αντι-εξισωτική, μη-ολιστική πραγματικότητα της κάθε ανθρώπινης κοινωνίας. Τελικά, ο ολοκληρωτισμός αποδεικνύεται σαν εφαρμοσμένο σύστημα, διασπαστικός κάθε ενότητας.

2. Στον τομέα της κοινωνίας ο ολοκληρωτισμός *διχοτομεί* τους ανθρώπους στους «δικούς» του και στους «άλλους». Από τους πρώτους συγκροτείται η άρχουσα τάξη του – η «νομενκλατούρα». Οι δεύτεροι, όλοι, είναι είτε εχθροί είτε εν δυνάμει εχθροί και σαν τέτοιους τους αντιμετωπίζει και τους μεταχειρίζεται. Η κομμουνιστική κοινωνία λ.χ. είναι η πιο πολωμένη απ' όλες. Υπάρχουν σ' αυτή δύο βασικές τάξεις. Η άρχουσα γραφειοκρατική αστική τάξη (νομενκλατούρα) και το προλεταριάτο, στο οποίο ανήκει το 90% του πληθυσμού, που δεν έχει ούτε ιδιοκτησία ούτε πρωτοβουλία ούτε δικαιώματα. Τα πάντα ανήκουν στο κράτος, αλλά αυτό είναι συλλογική ιδιοκτησία της άρχουσας αστικής γραφειοκρατίας, η οποία ασκεί μονίμως, χωρίς εναλλαγή, την απεριόριστη και ανεξέλεγκτη εξουσία της. Έτσι τελικά, όλα είναι δικά της – γη, εργοστάσια, ορυχεία, εμπόριο, ψυχαγωγία, ενημέρωση, παιδεία, πολιτική, είναι ιδιοκτήτρια όλων των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας, της ίδιας της χώρας, ακόμη και των ανθρώπων της, αφού τους κάνει ότι θέλει: αυτή τους ορίζει πού και πώς θα ζήσουν, τι επάγγελμα θα κάνουν και αν αυτή το κρίνει αναγκαίο, τους φυλακίζει, τους στέλνει σε στρατόπεδα, τους κλείνει σε ψυχιατρεία ή τους σκοτώνει. Ανάμεσα σ' αυτές τις δύο ολοκληρωτικά αντίθετες τάξεις δε μεσολαβεί τίποτα – τα ενδιάμεσα στρώματα έχουν καταργηθεί.

3. Στον τομέα του κράτους ο ολοκληρωτισμός εμφανίζεται σχιζοφρενικός. Διότι, ενώ καταργεί τη διάκριση των εξουσιών, επειδή η εξουσία πρέπει να είναι ενιαία και κανονικά θα έπρεπε να είναι απόλυτος κρατισμός – δεν είναι. Διότι: Επάνω από το κράτος βρίσκεται το κόμμα, που ελέγχει την κυβέρνηση, τη διορίζει και την παύει κατά τη βούλησή του.

- Τα κομματικά στελέχη βρίσκονται επάνω από τα κρατικά.
- Το Πολιτικό Γραφείο στέκεται επάνω από τους υπουργούς.
- Ο γεν. γραμματέας του κόμματος βρίσκεται επάνω από τον πρωθυπουργό (όταν δεν είναι ο ίδιος).
- Αλλά επάνω και από το κόμμα σύμφωνα με την «αρχηγική αρχή» βρίσκεται ο Αρχηγός. Έτσι το κράτος έχει τους μηχανισμούς του, το κόμμα τους δικούς του και ο Αρχηγός τους δικούς του. Η πολιτική αστυνομία λ.χ. βρίσκεται έξω από τη δικαιοδοσία της κυβέρνησης – ανήκει στο κόμμα. Αλλά και ο Αρχηγός έχει το δικό του μηχανισμό, που του ανήκει προσωπικά, όπως τα Ες-Ες στο Χίτλερ και η Γκεπεού-Νικαβεντέ κλπ. στον Στάλιν. Ο Άλμπερτ Σπέερ, στο έργο του «Η αυτοκρατορία των «SS», γράφει σχετικά: «Ο Χίτλερ δεν πρόβλεπε μιαν ολική εξουσία του κράτους, ούτε για τον καιρό της ειρήνης. Από το 1933, είχε υπονομεύσει τον κρατικό μηχανισμό παραχωρώντας στο Κόμμα δικαιοδοσίες, που το καθιστούσαν το αποφασιστικό στοιχείο στην πολιτική και στη διοίκηση...

Αργότερα φάνηκε ότι ήθελε να εξασφαλίσει στην αστυνομία των SS μία θέση ανεξάρτητη τόσο από το Κράτος, όσο και από το Κόμμα. Για την περίπτωση που ο διάδοχος του θα ήθελε να χρησιμοποιήσει τον επίσημο προϋπολογισμό, για να περιορίσει την ισχύ των SS και της Γκεστάπο, θέλησε να εξασφαλίσει στα SS τις δικές τους αυτόνομες πηγές εσόδων. Αυτές οι αντιλήψεις,

προϋπέθεταν μιαν εξαιρετικά ρευστή ιδέα για τη δομή του Ράιχ».

4. Ο Σπέερ αναφέρει επίσης ότι ο Χίτλερ μεριμνούσε πάντοτε να δημιουργεί αντιτιθέμενες δυνάμεις στο πεδίο της εσωτερικής πολιτικής, ενθαρρύνοντας αδιάκοπα τις αντινομίες, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιούνται εναντίον αλλήλων. Έτσι:

- Το υπουργείο Επισιτισμού ήταν αντιμέτωπο σ' έναν αυτόνομο οργανισμό των αγροτών.
- Το οικονομικώς ανεξάρτητο Μέτωπο Εργασίας ήταν πόλος αντίθετος προς το Υπουργείο Εργασίας, αλλά και προς το της Παιδείας κλπ.

Την ίδια τακτική ακολούθησαν και ο Στάλιν και όλοι οι ηγέτες ολοκληρωτικών κρατών, δημιουργώντας συστηματικά πολλά κράτη μέσα στο κράτος, διασφαλίζοντας έτσι στον εαυτό τους το ρόλο του ισορροπιστή - διαιτητή και κατοχυρώνοντας την προσωπική τους εξουσία.

Έτσι, τελικά, *ο ολοκληρωτισμός δεν πραγματοποιεί το αληθινά ενιαίο Κράτος*, που υποτίθεται ότι είναι ο ιδανικός στόχος του.

5. Η αποτυχία του ολοκληρωτισμού να πραγματώσει έμπρακτα τόσο στο κοινωνικό, όσο και στο κρατικό και πολιτικό πεδίο τον «ολισμό», που κηρύττει στη θεωρία, προκάλεσε την εναντίον του κριτική μιας νέας σχολής – των «ολιστών». Οι «ολιστές» κατηγορούν τον ολοκληρωτισμό ότι δεν είναι «ολισμός». Γι' αυτό τον απορρίπτουν. Και στη θέση του προτείνουν την «οργανική δημοκρατία», η οποία κατά τη γνώμη τους θα πραγματώσει τον ολισμό.

6. Πράγματι *ο ολοκληρωτισμός δεν είναι κρατισμός*, διότι δεν οδηγεί τελικά στο ενιαίο, ισχυρό, *αυθεντικά κυρίαρχο* Κράτος. Δεν παύει όμως να είναι Ολισμός. Διότι στηρίζεται στην αντίληψη του «ενιαίου» στοιχείου, που πρέπει να επιβληθεί παντού, ώστε η κοινωνία να γίνει (ή να ξαναγίνει) ένα ενιαίο όλον. Το ότι δεν το επιτυγχάνει οφείλεται στο ότι το «ενιαίο», όπως το εννοεί και όπως το εννοούν και οι «ολιστές», είναι ένα ψεύδος. Διότι το Όλον, με την απόλυτη έννοια ενός αθροίσματος ταυτοσήμων, όπως το αντιλαμβάνονται οι ολιστές, δεν υπάρχει.

7. Βεβαίως όχι μόνο οι άνθρωποι, αλλά και κάθε μορφή ζωής και ολόκληρος ο πλανήτης μας, ακόμη και το Σύμπαν ολόκληρο αποτελούν ένα Όλον – όχι όμως με την αντίληψη των ολοκληρωτικών-ολιστών, που *αρνούνται την ετερότητα*, την ανομοιομορφία, τη μοναδικότητα του καθενός από τα όντα, που απαρτίζουν το Όλον.

Μερικοί σύγχρονοι ολοκληρωτικοί (όχι μαρξιστές) υποστηρίζουν ότι δεν είναι τέτοιοι, αλλά «ολιστές». Διότι αντιλαμβάνονται την κοινωνία με την «παραδοσιακή, αγνή αντίληψη σαν ένα όλον»[7]. Αλλά, αν αφαιρέσουμε τις λέξεις «παραδοσιακή» και «αγνή», απομένει το «όλον» το ολοκληρωτισμού.

8. Για τον «ολισμό» το άτομο δεν υπάρχει παρά μόνο σε σύνδεση με την ευρύτερη ομάδα, στην οποία συμπεριλαμβάνεται. *Κάθε* εκδήλωσή του δεν είναι παρά μία πράξη συμμετοχής (θετική ή αρνητική) στη ζωή αυτής της ομάδας. Το είδος της τελευταίας ποικίλλει – «έθνος» για τους εθνικιστές ολοκληρωτικούς, «τάξη» για τους μαρξιστές ολοκληρωτικούς, «εκκλησία» για τους θεοκρατικούς ολοκληρωτικούς, «λαός» για τους λαϊκιστές ολο-

---

7. Πρόσθετη απόδειξη γι' αυτήν την ταύτιση είναι η θέση των «ολιστών» θεωρητικών της «οργανικής δημοκρατίας» σύμφωνα με την οποία αν ποτέ βρεθούμε ποτέ μπροστά στο τρομερό δίλημμα να επιλέξουμε ανάμεσα στις ΗΠΑ και στην ΕΣΣΔ, στον εξαμερικανισμό ή στον εκρωσισμό, στην αμερικανικού τύπου «δημοκρατία» και στον κομμουνιστικού (σοβιετικού) τύπου ολοκληρωτισμό, θα πρέπει να προτιμήσουμε σαν «μικρότερο κακό» τον δεύτερο! Γιατί; Διότι οι ολιστές είναι ολοκληρωτικοί και συνεπώς ακόμη και όταν διαφωνούν προς τη συγκεκριμένη μορφή, που έχει προσλάβει σε μια δεδομένη χώρα ο ολοκληρωτισμός αισθάνονται πιο κοντά του απ' όσο προς τη «δημοκρατία», άσχετα προς τις όποιες-μορφές της.

Η θέση αυτή ειναι *απορριπτέα* . Διότι στη λεγόμενη «δημοκρατία ο Άριστος καταδικάζεται σε αποκλειστικώς ιδιωτική ύπαρξη, ενώ στον ολοκληρωτισμό τη χάνει κι αυτήν αφού εξοντώνεται και φυσικώς. Το θέμα, λοιπόν, είναι να μπορέσουν οι Άριστοι να επεκτείνουν την ύπαρξή τους (που η «δημοκρατία» την ανέχεται σε αυστηρώς βιολογικό και ιδιωτικό πεδίο) και στο δημόσιο χώρο – όχι να τη χάσουν κι αυτήν, όπως θα γίνει αν προτιμήσουν το (σοβιετικό) ολοκληρωτισμό.

κληρωτικούς, όμως όλοι οι ολοκληρωτισμοί συμφωνούν:

- Το άτομο δεν υπάρχει «εν εαυτώ».
- Η προσωπική του ύπαρξη δεν έχει αξία.
- Η μεμονωμένη δράση του δεν οδηγεί σε τίποτε – έχει θετικό νόημα μόνο σε σχέση με την ομάδα όπου οφείλει να είναι οργανικώς εντεταγμένο.
- Το άτομο είναι απλώς ένα στοιχειώδες δεδομένο.
- Και δεν αποκτά αξία παρά σαν μέρος του όλου.
- Κάθε απαίτησή του για αυθυπαρξία είναι όχι μόνο άχρηστη αλλά και επικίνδυνη (ως διασπαστική) πολυτέλεια.

Αυτά φρονούν και ο ολισμός και ο ολοκληρωτισμός συνεπώς συμπίπτουν και ταυτίζονται[8].

9. Ο «ολισμός» *ταυτίζει το πρόσωπο με το άτομο.* Έτσι αρνείται την ύπαρξη του πρώτου. Το πρόσωπο όμως υπάρχει. Ολόκληρη η Ιστορία είναι έργο του. Φυσικά, το Πρόσωπο (το ανώτατο επίπεδο, όπου μπορεί να φθάσει το υπεύθυνο, αυτοσυνείδητο, ηθικό άτομο) δεν είναι λίθος που έπεσε από τον ουρανό. Εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο ανθρώπινο πλαίσιο. Όμως η ένταξή του αυτή *δεν έχει αναγκαστικά ολιστικό χαρακτήρα* – συνήθως δεν έχει. Το Πρόσωπο υπηρετεί το σύνολο, αλλά ταυτόχρονα βρίσκεται *επάνω απ' αυτό, δηλαδή, κατά κάποιο τρόπο έξω* απ' αυτό. Διότι:

- Το Πρόσωπο υπάρχει «εν εαυτώ». Και μόνον επειδή υπάρχει έτσι, μπορεί να αρθεί επάνω από την ομάδα και συνεπώς να της προσφέρει απείρως περισσότερα, απ' όσα θα της πρόσφερε, αν η προσωπική του ύπαρξη δεν είχε αξία.
- Το Πρόσωπο δεν είναι *στοιχειώδες* δεδομένο. Είναι *βασικό* δεδομένο – ο κύριος παράγοντας της ιστορικής διεργασίας, ο πρωταγωνιστής της.
- Η αξία του δεν προέρχεται από το ότι ανήκει σε κάποιο σύνολο, η δράση του όμως έχει αξία, επειδή προσφέρει σ' αυτό το σύνολο, το επηρεάζει, το βελτιώνει το εξυψώνει, το ηθικοποιεί. Η *αυθυπαρξία* του Προσώπου είναι προϋπόθεση για την προσφορά του.

8. Λουί Ντυμόν «Homo aequalis».

Ο ολισμός, καταστρέφοντας αυτήν την αυθυπαρξία ζημιώνει το «όλον», που χωρίς τα δρώντα Πρόσωπα μένει άμορφη γκρίζα μάζα, χωρίς οδηγούς. Η αξία, που έχει το Πρόσωπο προσδίδει αξία στο όλον, με τη θετική επιρροή του επάνω σ' αυτό. Το αληθινό Πρόσωπο είναι πράγματι *μοναδικό* δεδομένο, αλλά αντίθετα προς ότι πιστεύουν οι ολοκληρωτικοί, τούτο δε σημαίνει ότι «δε γνωρίζει παρά τον εαυτό του» και «θεωρεί ως πολυτέλεια, καθετί άλλο από αυτό», όπως ισχυρίζεται ο Α. ντε Μπενουά[9]. Αυτό ισχύει για το με την αστική έννοια προσδιοριζόμενο *ιδιοτελές άτομο*, όχι για το με την αριστοκρατική έννοια προσδιοριζόμενο Πρόσωπο.

10. Τελειότατη έκφραση του αστικού ατομικισμού είναι ο φιλελευθερισμός. Αυτός κηρύττει τον ξέφρενο *ατομικισμό*. Διαλύει κάθε οργανικό σύνολο σε άτομο. Η ίδια η Πολιτεία δεν έχει καμιά ανώτερη (ηθική, πνευματική κλπ.) αποστολή, αλλ' απλώς είναι ο διαιτητής, που εποπτεύει «αμερόληπτα», ώστε το ανταγωνιστικό παιχνίδι ανάμεσα στα άτομα να διεξάγεται σύμφωνα με τους αστικούς κανόνες. Η Πολιτεία, κατά τους αστούς-φιλελεύθερους, οφείλει να φροντίζει πρωτίστως για το ατομικό συμφέρον. Και αυτό θα πει να αφήνει τα άτομα όσο γίνεται πιο ελεύθερα στην επιδίωξή του. Διότι το άτομο γνωρίζει το συμφέρον του καλύτερα από οιονδήποτε άλλον.

- Ο φιλελευθερισμός βλέπει τον άνθρωπο αποκλειστικά (ή σχεδόν ή πρωτίστως) σαν άτομο.
- Ο ολιστικός ολοκληρωτισμός βλέπει τον άνθρωπο αποκλειστικά σαν «κοινωνικό ον» σαν μέλος μιας οργανικής ενότητας, ενός «όλου» χωρίς καμίαν αυθυπαρξία.
- Το ορθό είναι ότι ο (σωστός) άνθρωπος είναι ταυτόχρονα και ατομικό και κοινωνικό ον. Και η συμμετοχή του σ' ένα σύνολο έχει αξία μόνον, όταν είναι συμμετοχή *υπεύθυνου και ελεύθερου Προσώπου.*
- Η «δημοκρατία» βλέπει τον άνθρωπο μόνο σαν άτομο (όχι Πρόσωπο).

9. «Ο προσδιορισμός του κυριότερου εχθρού» 1982.

• Ο ολισμός τον θλέπει μόνο σαν μέλος του συνόλου (δηλ. και πάλι όχι Πρόσωπο).

• Η ορθή θέση είναι ότι ο άνθρωπος είναι ταυτόχρονα και αυθύπαρκτο και κοινωνικό ον, άτομο και μέλος συνόλου. Έχει ταυτόχρονα *δύο* ταυτότητες. Μία καθαρά *προσωπική* και μία *συλλογική* (του έθνους του, του λαού του, της ανθρωπότητας). Οι δύο αυτές ταυτότητες αντί να αλληλοεξουδετερώνονται, πρέπει να *αλληλοσυμπληρώνονται*. Ολοκληρωμένος άνθρωπος, Πρόσωπο, είναι όποιος έχει πλήρη συνείδηση και των δύο του ταυτοτήτων και έχει πετύχει την αρμονική τους συνύπαρξη. Αυτήν που του αρνούνται και οι δύο εκφράσεις του Αστισμού: ο δημοκρατικός φιλελευθερισμός και ο ολοκληρωτικός ολισμός.

δ) «Λαϊκισμός» και «οργανική δημοκρατία»

«Η εθνο-λαϊκή ενότητα είναι πηγή κάθε εξουσίας και νομιμότητας»

Α. ντε Μπενουά

Από την ολιστική αντίληψη του «ενιαίου» πηγάζουν εκτός από τον «ορθόδοξο» ολοκληρωτισμό και δύο άλλοι «ολισμοί»: Ο λαϊκισμός και η αυτοκαλούμενη «οργανική δημοκρατία».

1. Ο λαϊκισμός είναι η καθαρώς (και συνήθως αποκλειστικώς) δημοκοπική (=φραστική, λογοκοπική) έκφραση του ολισμού. Οι λαϊκιστές (λένε ότι) θεωρούν σαν «όλον» το λαό. Και αυτόν τον αντιλαμβάνονται σαν ολοκληρωτικώς «ενιαίο» σύνολο. Έτσι περιφρονούν τα μεμονωμένα άτομα του λαού και δέχονται την πλήρη αναρμοδιότητά τους να κρίνουν, να αποφασίζουν και να επιλέγουν στις κοινές υποθέσεις – ακόμη και να τις κατανοούν. Όταν όμως τα ίδια αυτά άτομα θεωρηθούν σαν σύνολο, σαν «λαός», αποκτούν μαγικές ιδιότητες. Κυριαρχικά δικαιώματα, (ικανότητα κρίσεως, σοφία αποφάσεων κλπ.). Τούτο οφείλεται, λένε, στο ότι «ο λαός ξεπερνά ευρέως τα επιμέρους χαρακτηριστικά του καθενός από τα άτομα, που τον συνθέτουν. Ο λαός είναι ένα χωνευτήρι, όπου τα άτομα παίρνουν μορφή. Πολιτική έκφραση του λαού είναι το έθνος. Αυτή η εθνο-λαϊκή κοινότητα

είναι η πηγή κάθε εξουσίας και νομιμότητας[10].

2. Οι «λαϊκιστές» κατά κανόνα ταυτίζουν το λαό με τον κατώτερο κοινό παρανομαστή του. Υιοθετούν και μιμούνται επιδεικτικώς τις κατώτερες μορφές έκφρασής του:

• Στη γλώσσα φτωχαίνοντάς την στα έσχατα όρια της.
• Στην κουλτούρα, υποβιβάζοντάς την σε υποκουλτούρα.
• Στη συμπεριφορά, εκχυδαΐζοντάς την.
• Στην πολιτική υποβαθμίζοντάς την σε ηχηρή, μονότονα επαναλαμβανόμενη και κατά κανόνα κενή ουσιαστικού περιεχομένου, αλλά εύπεπτη και ελκυστική συνθηματολογία.

3. Τελικά, ο λαϊκισμός, όταν επικρατήσει πολιτικώς, τείνει να οδηγήσει σε ένα «λαϊκό ολοκληρωτισμό», που απολήγει σε μια λαϊκιστική δικτατορία (Περονισμός, Νασερισμός). Στους άλλους τομείς υποβαθμίζει τα πάντα (παιδεία, ψυχαγωγία, ντύσιμο, συμπεριφορά, γλώσσα, ιδέες, διάλογος, θέαμα, διαφήμιση κοκ.).

4. Ο λαϊκιστικός ολοκληρωτισμός εμφανίζεται σαν «σύγχρονος» και «δημοκρατικός». Καλλιεργεί τη λατρεία ενός εξιδανικευμένου «λαού», προικισμένου συλλογικώς με όλες τις δυνατές αρετές. Υποστηρίζει ότι αυτός ο «λαός» αποτελεί «οργανικό ον», που κατέχει το δικαίωμα της κυριαρχίας. Διακηρύττει ότι το ενιαίο οργανικό σύνολο – ον – «λαός» δεν μπορεί να εκφρασθεί με κόμματα, εκλογές κ.ά. «δημοκρατικές» διαδικασίες. Διότι, αυτές τον διασπούν, τον διαιρούν και τελικώς αποσυνθέτουν την ενιαία οργανική φύση του. Εκφραστής του «λαού» είναι μία πραγματική αριστοκρατία, μία μειοψηφία εκλεκτών με ηρωική ψυχοσύνθεση και ανιδιοτέλεια, που υπηρετεί τα αληθινά λαϊκά συμφέροντα. Αυτήν την αριστοκρατία ο «λαός» την αναγνωρίζει και τη «νομιμοποιεί» εκ των υστέρων – αυτού έγκειται η μόνη δυνατή και πραγματική δημοκρατία – έτσι γεννιέται η πιο σύγχρονη μορφή του ολοκληρωτισμού η «οργανική δημοκρατία».

5. Ο «λαϊκιστικός ολοκληρωτισμός» της «οργανικής δημο-

10. Α. ντε Μπενουά «Υπεράσπιση της δημοκρατίας» στο Elements χειμώνας 1985-52.

κρατίας» θα εφάρμοζε σε μεγάλη κλίμακα την «άμεση δημοκρατία» με δύο μορφές.

- Σε μη-εθνική κλίμακα, δηλαδή, για θέματα, που αφορούν περιορισμένο χώρο (κοινότητα, δήμο, περιφέρεια) ή αριθμό πολιτών (επαγγελματικά σωματεία, συνεταιρισμοί) με λαϊκές συνελεύσεις «αθηναϊκού» τύπου.
- Και σε εθνική, με δημοψηφίσματα.

Έτσι, η άρχουσα ομάδα, κατευθύνοντας έντεχνα την κοινή γνώμη και διαμορφώνοντας σύμφωνα προς τη βούλησή της τις συνθήκες λήψης των αποφάσεων, θα είχε σταθερώς τα επιθυμητά σ' αυτήν αποτελέσματα και θα μπορούσε να διακηρύττει κάθε στιγμή ότι οι ενέργειές της συμπίπτουν με τη «γενική βούληση».

6. Φυσικά, μ' αυτόν τον ισοπεδωτικό μηχανισμό των διαρκών εκλογών – ψηφισμάτων – δημοψηφισμάτων οι εξέχοντες πολίτες θα εξουδετερώνονται και θα εξαφανίζονταν σαν παράγοντες του πολιτικού βίου. Ο τελευταίος επιφανειακά θα παραδιδόταν στο «λαό». Στην ουσία όμως θα γινόταν περιχαρακωμένος χώρος της άρχουσας κλίκας. Ακόμη και οι οπαδοί της «οργανικής δημοκρατίας», όταν είναι ειλικρινείς, παραδέχονται ότι αυτή η μέθοδος στην ουσία είναι μία απάτη[11]. Παρηγοριούνται όμως με το γεγονός ότι εν πάση περιπτώσει οι εξουσιαστές (συνήθως, πρόκειται για δικτάτορα) αναγνωρίζουν μ' αυτόν τον τρόπο, εντελώς θεωρητικώς (φυσικά) τον περιλάλητο «λαό» σαν «κυρίαρχο» – πηγή της εξουσίας τους.

7. Η λαϊκιστική «οργανική δημοκρατία» είναι η πιο σύγχρονη έκφραση του ολοκληρωτισμού. Όλα τα χαρακτηριστικά της όμως τα παρουσιάζουν οι θεωρητικοί της, δείχνουν ότι έχει μια αναπότρεπτη κατάληξη: ενσαρκώνεται από κάποιο δικτάτορα, που δεν έχει το θάρρος να είναι φανερά τέτοιος.

8. Οι οπαδοί της «οργανικής δημοκρατίας» έχουν δίκιο, όταν λένε ότι ο λαός είναι ανώτερος από τη μάζα. Η τελευταία είναι μία *πρόσκαιρη* συνένωση ατόμων, που βρίσκονται κάτω από την ίδια ψυχολογική επιρροή και αντιδρούν ψυχολογικώς κατά τρόπο ομοιόμορφο – λ.χ. οι οπαδοί ενός κόμματος σε μια συγκέντρωση. Ο λαός, αντίθετα, είναι κοινότητα, θεμελιωμένη σε δεσμούς κοινής ιστορίας και παράδοσης, κοινών αναμνήσεων, ηθών - εθίμων και τρόπων ζωής. Είναι, λοιπόν, οπωσδήποτε ποιοτικώς ανώτερος από τη μάζα. Εξακολουθεί όμως, τουλάχιστον σε θέματα κρίσης, απόφασης, επιλογής, να βρίσκεται *χαμηλότερα* από το επίπεδο των ατόμων – οπωσδήποτε εκείνων, που υπερέχουν από το συνολικό μέσον όρο. Ο λαός μπορεί, όπως διατείνονται οι οπαδοί της «οργανικής δημοκρατίας», να «ανωτεροποιεί» ακόμη και τέτοια άτομα λ.χ. συναισθηματικά αφυπνίζοντας τη συνείδησή τους σε σχέση με την παράδοση και τους εθνικούς μύθους. Αυτό όμως δεν ισχύει στις περιπτώσεις πολιτικών αποφάσεων, που προϋποθέτουν γνώση, κρίση και ευθύνη. Παρά τα λεγόμενα των συγχρονισμένων ολοκληρωτικών της «οργανικής δημοκρατίας», στις εκλογές δεν υπάρχει, δε λειτουργεί ο λαός. Υπάρχουν μάζες κατώτερης ποιότητας ομάδες, οι οποίες διασπούν και αδρανοποιουν το λαό. Σε ποιες εκλογές ο λαός εκφράζεται σαν εθνολαϊκή κοινότητα, δηλαδή, σαν κοινότητα, που τη συγκροτούν κατά τρόπο σταθερό, μέλη μονίμως εντεταγμένα σε μια παράδοση σε μια ιστορία, σ' έναν τρόπο ζωής; Αν υπήρχε τέτοια έκφραση, τότε θα έπρεπε να υπάρχει και ομοφωνία – παμψηφία.

9. Οι θεωρητικοί της «οργανικής δημοκρατίας» ορίζουν το έθνος ως «πολιτική έκφραση του λαού». Αυτό είναι λάθος. Το έθνος είναι κάτι απείρως σημαντικότερο από το λαό, αφού περικλείει τις γενεές, που πέρασαν και εκείνες, που θα έλθουν και προϋποθέτει πολύ υψηλότερο επίπεδο συλλογικής συνείδησης. Βλέπει κανείς ότι οι «λαϊκιστές» φτιάχνουν ένα «λαό» – κατασκεύασμα εντελώς αφηρημένης σκέψης.

10. Η αναγωγή της εξουσίας και της «νομιμότητάς» της σ' έναν αφηρημένο «λαό», που τάχα όχι μόνο μπορεί ν' αποφασίζει, αλλά και το κάνει, είναι απάτη του δημοκρατικού λαϊκισμού.

11. Λ.χ ο Georges Burdeau στο «Η δημοκρατία».

Διότι τέτοιος λαός δεν υπάρχει.

11. Η αναγωγή σ' έναν αφηρημένο λαό, που τάχα μπορεί ν' αποφασίζει αλλά δεν τον αφήνουν να το κάνει, είναι απάτη του επαναστατικού λαϊκισμού. Διότι τέτοιος λαός δεν μπορεί να υπάρξει.

12. Η αναγωγή σ' έναν λαό, που μπορεί πλέον ν' αποφασίζει και το κάνει, επειδή αποκαταστάθηκε στη λειτουργία του σαν ενιαία κοινότητα, μονίμων εντάξεων με την κατάργηση των κομμάτων, την εξάλειψη των τάξεων και γενικά τον παραμερισμό όλων των διαιρετικών στοιχείων, είναι απάτη του ολοκληρωτικού λαϊκισμού. Διότι κανείς λαός δε θα μπορούσε ν' αποφασίζει εν γνώσει, ακόμη κι αν του το επέτρεπαν.

III. Ο ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΑΛΛΟΥ

«Οι κραυγές στις πλατείες δεν
είναι εκδήλωση κοινής γνώμης»

Καβούρ

1. Ουσία του ολοκληρωτισμού είναι η άρνηση του «άλλου» και ιδίως της γνώμης του (της κάθε δεύτερης γνώμης). Τούτο σημαίνει άρνηση του *προσωποιημένου ανθρώπου* – αυτός είναι ο «άλλος».

2. Ο ολοκληρωτισμός μισεί θανάσιμα κάθε εκδήλωση του Προσώπου: Από την κριτική σκέψη ως την ανεξάρτητη συνείδηση και από την υπεύθυνη προσωπική στάση ως την υποκειμενική αισθητική προτίμηση. Γι' αυτόν δεν υπάρχουν παρά μάζες (φυλές, τάξεις, έθνη, πιστοί-άπιστοι), με υποθετικά εσωτερική, αλλά στην πραγματικότητα εξωτερικά επιβαλλόμενη, ομοιόμορφη, ενιαία συνείδηση, σκέψη και βούληση.

3. Οι μάζες αυτές της βίαια ισοπεδωμένης ανθρώπινης ύλης εμφανίζονται μέσα στην ιστορική διεργασία σαν όγκοι σκοτεινοί και ανώνυμοι. Και σαν τέτοιοι ενεργούν.

4. Για τον ολοκληρωτισμό οι ατομικές αξίες είναι *ανύπαρκτες*. Δεν ανέχεται παρά μόνον (ορισμένες) *συλλογικές*. Αυτές αναγκαστικά είναι περιορισμένες ποσοτικά στο *ελάχιστο* και ποιοτικά στο *στοιχειώδες*.

5. Σε τελευταία ανάλυση το ολοκληρωτικό σύστημα δεν είναι παρά ένα σύνολο δεσμεύσεων, αρνήσεων, απαγορεύσεων και απαλλοτριώσεων, που αποβλέπουν στην εξαφάνιση του «Άλλου».

Όλες εκπορεύονται από ένα Δόγμα. Αυτό το ερμηνεύει κάποια υπεράνω αμφισβήτησης Αυθεντία. Και η ύπαρξη της τελευταίας εξαρτάται από την *ανυπαρξία του «Άλλου»*.

6. Το ολοκληρωτικό σύμπαν είναι πολύ απλουστευμένο. Υπάρχουμε μόνον «εμείς» (άρχοντες και οπαδοί) και εφόσον δεν πρέπει, δεν μπορεί, δεν επιτρέπεται να υπάρχουν «Άλλοι», αυτοί είναι οι εχθροί για εξόντωση. Δε χωρούν, λοιπόν, ούτε διάλογος ούτε συμβιβασμός ούτε συνδιαλλαγή ούτε αναζήτηση κάποιας συνισταμένης.

7. Ο οπαδός απαλλοτριώνεται για πάντα («εθελοντικά» υποτίθεται) από το αγαθό του σκέπτεσθαι. Και «αναθέτει» εν λευκώ στον Αρχηγό να σκέπτεται αντί γι' αυτόν. Ο οπαδός υποβαθμίζεται σε υπήκοο. Δεν έχει παρά ένα πολύ εύκολο έργο: να εκτελεί. Όσοι δεν υποκύπτουν είναι φορείς του επικατάρατου «Άλλου». Και αφανίζονται.

8. Όταν συνειδητοποιήσουμε ότι ολοκληρωτισμός σημαίνει άρνηση του «Άλλου», τότε όλα τα γνωρίσματα αυτού του συστήματος γίνονται «φυσικά» και αυτονόητα. Έχουμε αντί για:

— Απροκατάληπτη έρευνα, αποστεωμένο *δόγμα.*
— Ελεύθερο διάλογο, (επιβεβλημένη) *ομοιομορφία.*
— Πολίτη, *υπήκοο.*
— Διαφοροποιητικό , *μονόγραμμα επαναληπτικό στοχασμό.*
— Αποχρώσεις, *ομοιομορφία.*

9. Στον ολοκληρωτισμό η άσκηση της εξουσίας είναι:

— Διαρκής – χωρίς εναλλαγή των ασκούντων.
— Απεριόριστη – χωρίς περιορισμούς από το νόμο.
— Ανεξέλεγκτη – από ανύπαρκτους αντιπολιτευόμενους.
— Απόλυτη – ο κάτοχός της είναι κύριος των πάντων, συμπεριλαμβανομένης και της σκέψης, της εργασίας, της περιουσίας, της τιμής και της ζωής των υπηκόοων.

10. Ο κάτοχος της εξουσίας είναι ο ιδιοκτήτης του Κράτους και δι' αυτού των πάντων. Άρα κατέχει το *μονοπώλιο* του λόγου και της σκέψης. Μ' αυτόν τον τρόπο έχει πάντοτε (όσο κρατά την εξουσία) «δίκιο». Η ολοκληρωτική Πολιτεία είναι το κράτος του Ενός η δημοκρατία της μιας ψήφου, όπως η «δημοκρατία» είναι ολοκληρωτισμός των πολλών ψήφων.

11. Μόνον όσοι συμφωνούν με τον ιδιοκτήτη της εξουσίας

είναι ανεκτοί και μπορούν ίσως να μετάσχουν σε κάποιο ποσοστό στην άσκησή της.

Όμως και αυτοί (αφού συμφωνούν) και οι άλλοι (αφού δεν επιτρέπεται να έχουν γνώμη) έχουν χρέος:

— Να συγκατατίθενται συνεχώς και σε όλα.
— Να επευφημούν.
— Να πειθαρχούν.

Άρα είναι *ενεργούμενα.*

12. Αυτού του είδους η εξουσία ακόμα και όταν αρχίζει με καλές προθέσεις και ενσαρκώνεται από ικανό Κυβερνήτη, οδηγείται αναπόφευκτα στον *εκφυλισμό.*

13. Ο κάτοχος της ολοκληρωτικής εξουσίας γίνεται δέσμιός της. Κυριεύεται από φοβίες, καχυποψίες, αγωνίες, πλέγματα, ενώ γύρω του σωρεύονται απειλητικά οι καταπιεζόμενες αντιρρήσεις.

14. Οι μονίμως εκτός εξουσίας και απεριόριστα, σε όλους τους τομείς, καταπιεζόμενοι, χωρίς ασφαλιστικές δικλείδες εκτόνωσης «άλλοι» κυριεύονται από το άγχος του ανείπωτου. Ταλανίζονται από την ανικανοποίητη ανάγκη της έκφρασης. Εξανίστανται. Και, αν και όταν τους δοθεί η ευκαιρία, *εξεγείρονται.* Η επίγνωση αυτής της προοπτικής ενισχύει τις φοβίες του κυβερνώντος και τονώνει τα ψυχοπαθολογικά συμπτώματα, που χαρακτηρίζουν το σύστημα της άρνησης του «άλλου».

15. Ο ολοκληρωτικός κόσμος καταλήγει να κυριαρχείται από:

— Έμμονες φοβίες
— Μανία καταδίωξης.
— Πλέγματα ψυχοπαθολογικά.
— Πολιτικές δεισιδαιμονίες.

Στο εσωτερικό του σωρεύονται οι φιμωμένες αντιρρήσεις. Ο βίαια αδρανοποιημένος νόμος της διαφοροποίησης μεταμορφώνεται σε ύλη εκρηκτική. Ο ολοκληρωτικός κόσμος είναι ένας ψυχοπαθής, που μονολογεί φλύαρα στη διαπασών, ενώ στα κρυφά κατατρέχεται από τον εφιάλτη του «Άλλου», που δεν μπορεί παρά κάποτε να εμφανιστεί.

Ο θάνατος του Προσώπου

«Πρέπει να πειθαρχείται, επειδή πρέπει»
Μπ. Μουσσολίνι

1. Στον ολοκληρωτισμό η υποχρέωση για διαρκή αυτόματη συγκατάθεση, μόνιμη ενθουσιώδη επευφημία και αμείωτη πειθαρχία, γίνεται βαθμιαία μόνιμη ανακλαστική αντίδραση. Έτσι οι άνθρωποι μετατρέπονται από εν δυνάμει ενεργά στοιχεία της Ιστορίας σε *απρόσωπα ενεργούμενα* των αρχόντων, που αυτοαναγορεύονται σε φορείς των υποτιθέμενων επιταγών της.

2. Μ' αυτόν τον τρόπο επέρχεται σταδιακά μεταβολή στην ίδια την ουσία του ανθρώπου, που παλινδρομεί από το επίπεδο του νοήμονος όντος σ' εκείνο του ενστικτώδους – αγελαίου.

Με άλλα λόγια ο ολοκληρωτισμός τείνει να *εκμηδενίσει* τον άνθρωπο σαν προσωπική υπόσταση, φορέα κριτικής σκέψης και αυτόνομης βούλησης δηλαδή, σαν αξία.

3. Γι' αυτό:

— Ο διανοούμενος με τη σωστή έννοια του όρου καταργείται.

— Το ίδιο καταργούνται και η αμφιβολία, η αναζήτηση, η δημιουργία, η αμφισβήτηση, η αίρεση, η ίδια η φιλοσοφία.

4. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες της τεχνητής όσο και καταναγκαστικής ομογνωμοσύνης:

— Το πνεύμα απονεκρώνεται.
— Η δημιουργικότητα ευνουχίζεται.
— Το ταλέντο φυτοζωεί.
— Η λογική απλουστεύεται.
— Τα μυαλά ισοπεδώνονται.
— Ο κονφορμισμός βασιλεύει.
— Ο δογματισμός θριαμβεύει.
— Η σκέψη εκβαρβαρίζεται.
— Και ο πολιτισμός εκμηδενίζεται.

Η ζωή φτωχαίνει. Και κινείται με οδηγούς μερικά απλά συνεχώς επαναλαμβανόμενα «αξιώματα». Αυτά ορίζουν τι επιβάλλεται και τι απαγορεύεται[12].

5. Όπως είναι επόμενο, κυρίαρχα στοιχεία αναδείχνονται:

— Ο πιο κουφός και τυφλός φανατισμός.
— Η πολιτική δεισιδαιμονία.
— Η πιο απόλυτη έλλειψη ανοχής.
— Η παχυλή αμάθεια των αποκλεισμένων πνευμάτων.
— Η πιο απίστευτη καχυποψία από όλους, προς όλους.
— Ο πιο αμείλικτος διωγμός της κάθε διαφωνίας του κάθε διαφορετικού, ακόμη της κάθε απόχρωσης (=παρέκκλιση από την «ορθοδοξία»).
— Η πλήρης απαγόρευση κάθε διαλόγου, ακόμη και του εντοπισμένου σε πλαίσια εσωτερικά (λ.χ. του ενδοκομματικού)[13].

---

12. Ο Τζ. Όργουελ στο «1984» περιγράφει τη μοίρα του ανθρώπου κάτω από τον ολοκληρωτισμό:
«Στον κόσμο μας δε θα υπάρχουν άλλες συγκινήσεις παρά μόνον ο φόβος η λύσσα, ο θρίαμβος και ο αυτοεξευτελισμός.
Όλα τα άλλα θα τα καταστρέψουμε. Όλα. Ήδη συντρίβουμε τους τρόπους του σκέπτεσθαι, όσους απέμειναν από την προεπαναστατική εποχή. Συντρίψαμε πια τους δεσμούς της πατρικής, της μητρικής, της υικής στοργής, της φιλίας και του έρωτα. Κανείς δεν μπορεί πια να εμπιστευθεί τα παιδιά του, το φίλο του, τη γυναίκα του. Τα παιδιά αφαιρούνται από τις γυναίκες, όπως τα αυγά από τις κότες. Δε θα υπάρχει άλλη πίστη εκτός από την πίστη στο κόμμα. Ούτε γέλιο άλλο από τον καγχασμό μας, που θα συνοδεύει κάθε ηττημένο εχθρό.

Δε θα υπάρχουν ούτε Τέχνη ούτε Λογοτεχνία ούτε Επιστήμη. Δε θα υπάρχει άσχημο και ωραίο. Αν θέλετε μια εικόνα της ζωής φανταστείτε ένα τεράστιο πέλμα, που θα συντρίβει τη μορφή του ανθρώπου για πάντα».

13. Ο Ούγγρος συγγραφέας Τίμπορ Τάρντος περιέγραψε το 1956 την εσωτερική πορεία του ανθρώπου, που γίνεται «οπαδός» της «ομογνωμίας» και έτσι απανθρωποιείται. «Με πειθαρχία και περηφάνεια ξερίζωσα από μέσα μου τη συνήθεια να διαβάζω μιαν αληθινή εφημερίδα, ν' ακούω ένα αληθινό ραδιόφωνο... Παράτησα πάμπολλες γνωριμίες... Άρχισα να λησμονώ ότι υπάρχουν έργα τέχνης, όπου κινούνται άνθρωποι που ζουν, όπου το καλό δεν ανταμείβεται πάντοτε, όπου ο κακός δεν τιμωρείται πάντοτε... Ξέμαθα την αληθινή συζήτηση... Όταν άκουγα παράπονα σκεφτόμουν πάντοτε: «είναι η φωνή του εχθρού»... κι ήρθε ο καιρός που διώξαμε από την ψυχή μας ακόμα και το σεβασμό της ανθρώπι-

6. Ο ανθρώπινος τύπος του ολοκληρωτισμού είναι πνευματικά και ψυχικά ανάπηρος – *ανίκανος* να κατανοήσει οποιανδήποτε «άλλην» άποψη. Είναι «κλειστός» σε κάθε μήνυμα από πηγή «άλλην» από την επιτρεπόμενη. Αυτολογοκρίνει το καθετί που βλέπει, ακούει, μαθαίνει, σκέπτεται, συναισθάνεται. Και κρατά μόνον ό,τι δεν ανήκει στο χώρο του «άλλου».

7. Ο ολοκληρωτισμός επιχειρεί τη μετατροπή του ανθρώπου σε *μαζάνθρωπο*. Και τον καταδικάζει να παραμείνει οριστικά σ' αυτήν την κατάσταση *αποπροσωποποιημένος*. Επιδίωξη είναι ο υπήκοος, που λειτουργεί όχι αυτόβουλα, αλλά κατά τις επιταγές των εξουσιαστών του.

8. Στο ολοκληρωτικό σύστημα ο άνθρωπος είναι ολοκληρωτικά «κοινωνικοποιημένος». Δε δικαιούται και δεν μπορεί να είναι τίποτα άλλο από εκείνο, που το σύστημα απαιτεί απ' αυτόν να είναι – και τον εξαναγκάζει να είναι. Το σύστημα καθορίζει ολόκληρη την ύπαρξη του ανθρώπου – όλες τις πράξεις, σκέψεις και επιθυμίες του. Δεν του επιτρέπει να διαφοροποιηθεί ατομικά σε κανένα τομέα, σε κανένα βαθμό. Ο δημοκρατικός αστισμός διαλύει την κοινωνία σ' ένα στενό υλικό ατομικισμό, που τη μετατρέπει σε πεδίο αλληλομαχόμενων ατόμων. Ο ολοκληρωτικός αστισμός καταστρέφει το άτομο, απαγορεύοντάς του να υπάρχει, έστω και αν ταυτόχρονα εκπληρώνει όλα τα καθήκοντά του προς την κοινωνία. Θέλει τον άνθρωπο ομαδισμένο.

9. Ο ομαδισμένος άνθρωπος.

— Έχει χάσει την ατομικότητά του.

— Έχει λυτρωθεί ή σπαλλοτριωθεί από την προσωπικότητά του.

— Έχει απαλλαγεί από τις ευθύνες του, που τις ανέλαβε η Αυθεντία (αρχηγός, κόμμα κλπ).

νης ζωής και τον θυσιάσαμε στο δόγμα. Εμείς, που άλλοτε πιστεύαμε στην ιλιγγιώδη δύναμη της σκέψης, βρεθήκαμε με το μυαλό άδειο σαν τους αμφορείς στις προθήκες των μουσείων. Και οι αμφορείς κουνούσαν το κεφάλι τους καταφατικά σε όλα...».

— Δε διαθέτει κριτική σκέψη.

— Είναι προικισμένος με απεριόριστη διάθεση υπακοής, πειθαρχίας και υποταγής.

— Δεν έχει ανησυχίες, ερωτηματικά, αμφιβολίες.

— Του λείπουν οι υποκειμενικές αντιδράσεις.

— Δέχεται αυτόματα έτοιμες ιδέες, θέσεις, απόψεις, ερμηνείες, γραμμές και διαταγές, εφόσον εκπορεύονται από το εγκεκριμένο από την Αυθεντία κέντρο εντολών. Δε χρειάζεται να καταλαβαίνει. Αρκεί να υπακούει[14]. Ούτε να θυμάται. Αρκεί να πειθαρχεί.

— Ενεργεί παντού και πάντα σαν μέλος της ομάδας (κόμμα, τάξη, κλπ). Μ' ένα λόγο: Έχει επιστρέψει στην εποχή της αγέλης[15].

10. «Ιδεώδες» του ολοκληρωτισμού είναι μια κοινωνία μελισσών ή μυρμηγκιών. «Τέλεια» οργανωμένη. Μια για πάντα συγκροτημένη. Με θεσμούς, που δεν επιδέχονται ούτε κριτική ούτε αμφισβήτηση, άρα ούτε εξέλιξη. Στην κοινωνία αυτή δεν υπάρχουν οι διαταραχές, οι ταλαντεύσεις, οι κρίσεις και οι μεταβολές, που επιφέρει η ύπαρξη νοημόνων όντων. Όλα είναι σταθερά και αιώνια. Ότι υπάρχει είναι αφ' εαυτού του ιερό και άθικτο. Είναι το βασίλειο της αιώνιας ειρήνης θεμελιωμένης στην ακινησία.

14. «Δε χρειάζεται να με καταλαβαίνετε. Αρκεί να με υπακούτε», είπε ο Χίτλερ στους στρατηγούς του.

15. Ο Πρίσλεϋ περιγράφει τον άνθρωπο – αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας του ολοκληρωτικού τρόπου ζωής:
«Είχε κάτι το φοβερό στον πολιτικό παραλογισμό, στο φανατισμό του, στο τερατώδικο πείσμα του, στην άρνησή του να αναλύει τις αρχές αυτής ή εκείνης από τις πεποιθήσεις του, στο γεγονός ότι βρισκόταν στην κατάσταση μιας μόνιμης αιματηρής οργής. Άνθρωποι σαν αυτόν μπορούν με την παραμικρή υποψία να λιντσάρουν οιονδήποτε».

IV. ΟΙ ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΤΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΣΜΟΥ

«Εμείς οι κομμουνιστές είμαστε άνθρωποι φτιαγμένοι από ξεχωριστό υλικό».

Ι. Β. Στάλιν.

1. Ο ολοκληρωτισμός είναι υποχρεωμένος να καθιστά προνομιούχους εκείνους που τον στηρίζουν. Αυτοί συγκροτούν μια ξεχωριστή τάξη – κάστα εξουσιαστών. Τελικά, οι εξουσιαστές συγχωνεύονται με το σύστημά τους. Ακόμα και αν αρχικά δεν ήσαν γίνονται:

— Στενόμυαλοι.
— Δεισιδαίμονες.
— Μονομερείς.
— Φανατικοί.
— Παθολογικά καχύποπτοι.
— Μανιακοί του μονόλογου.
— Απάνθρωποι.

2. Οι άνθρωποι αυτοί είναι όχι μόνον ικανοί, αλλά και διαρκώς έτοιμοι να διαπράξουν οποιοδήποτε έγκλημα. Και το διαπράττουν. Το κακό βρίσκεται στην ίδια τη *ρίζα* της σκέψης τους. Διότι άγονται από την ακλόνητη (και γι' αυτό νοσηρή) βεβαιότητα πως ο,τιδήποτε βρίσκεται έξω απ' αυτήν τη σκέψη είναι οπωσδήποτε άχρηστο και σε τελευταία ανάλυση εχθρικό – είναι το επικίνδυνο «Άλλο». Άρα οι ιδέες των άλλων πρέπει να δολοφονούνται. Και πολύ συχνά, το ίδιο πρέπει να παθαίνουν και οι φορείς τους. Καθετί (ιδέα ή άνθρωπος) που δεν εντάσσεται στο δικό τους κλειστό μικρό, αυτάρκες σύμπαν του φανατισμένου δογματισμού και της μισαλλοδοξίας πρέπει να καταστρέφεται.

3. Ο Αρχηγός είναι η *μοναδική* αναγνωρισμένη πηγή κάθε αλήθειας. Καμιά άλλη αλήθεια δεν έχει την παραμικρή θετική α-

ξία. Η έλλειψη ανοχής δεν αφορά μόνο στην πολιτική. Επεκτείνεται σ' όλες τις εκφάνσεις το ανθρώπινου βίου. Παντού κάθε στοιχείο, που κατά την κρίση του Αρχηγού δεν εναρμονίζεται προς το ιερό Δόγμα, τις ανάγκες και τις βλέψεις του συστήματος, προγράφεται ή διαγράφεται.

Έτσι το σύμπαν του ολοκληρωτισμού καταντά αναίσθητο σε εξωτερικά ερεθίσματα. Και αποστεώνεται.

4. Το σύστημα του κάθε ολοκληρωτισμού αυτοθεωρείται σαν τελική ικανοποίηση όλων των ανθρώπινων πόθων, ελπίδων, προσδοκιών και οραμάτων. Το δόγμα του ανάγεται σε υπέρτατη και ταυτόχρονα σε μοναδική έκφραση της κάθε είδους αλήθειας. Τίποτε «άλλο» δεν επιτρέπεται να υπάρχει έξω απ' αυτήν την τελειότητα, που πρέπει να καταστεί αιώνια. Αυτήν την «αυτάρκη τελειότητα» ενσαρκώνουν οι εκλεκτοί του ολοκληρωτισμού.

5. Με νομοτελειακή αναγκαιότητα, που εκπηγάζει από την προαναφερθείσα «λογική» του, το σύστημα εκμηδενίζει κάθε ον, που ξεφεύγει από την κονφορμιστική μετριότητα. Μπορεί οι ιδρυτές του να ήσαν άνθρωποι εξαιρετικοί – οι επίγονοί τους όμως δεν μπορεί παρά να είναι απρόσωπες γκρίζες *μετριότητες*. Διότι κάθε «διαφορετικός» και «ασυνήθιστος» θεωρείται «επικίνδυνος» και θα έχει προληπτικώς και εγκαίρως αφανιστεί. Μετά από μια ή δύο γενιές, οι άρχοντες σ' ένα ολόκληρο σύστημα είναι άνθρωποι ασήμαντοι. Πρόκειται για απλούς κληρονόμους της εξουσίας. Κατέχουν την τεχνική της και αρκούνται στο να χειρίζονται με επιδέξια ή αδέξια γραφειοκρατική μεθοδική τους μηχανισμούς της.

6. Οι επίγονοι άρχοντες στο ολοκληρωτικό σύστημα είναι *στείροι*, ανίκανοι να γεννήσουν κάτι καινούργιο. Είναι όμως απόλυτα ικανοί στο να ματαιώσουν κάθε απόπειρα για εμφάνιση καινούργιας ιδέας ή για τη διαμόρφωση νέου συστήματος. Σκοπός τους το πάγωμα του χρόνου σε αιώνια αυτοσυντήρηση. Γι' αυτό πάσχουν από παθολογική *νεοφοβία*.

7. Τελικά, δεν έχουμε καν την επιβολή μιας μοναδικής ιδεολογίας επάνω στη σκέψη. Έχουμε την επιβολή της περιοριστι-

κής σκέψης ενός αρχηγού ή μερικών *ομόγνωμων γραφειοκρατών* στην επίσημη ιδεολογία και μέσα απ' αυτήν στα πάντα (τέχνη, παιδεία, επιστήμη κλπ.). Οι εκλεκτοί του ολοκληρωτισμού είναι όργανα αυτής της περιοριστικής σκέψης. Έτσι φθάνουμε στο αναπότρεπτο. Η ιδεολογία του ολοκληρωτικού συστήματος μπορεί να περιέχει στην αφετηρία της πολλά ή λίγα στοιχεία αλήθειας. Μπορεί το ίδιο το σύστημα να παρουσίαζε στην εκκίνησή του μια αρχική ζωτικότητα. Βαθμιαία όμως, κατά τρόπον αναπότρεπτο και η ιδεολογία και το σύστημα εκφυλίζονται.

8. Θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί ότι από μιαν άποψη ο ολοκληρωτισμός εφαρμόζει τη θεωρία της εξουσίας των Αρίστων. Πράγματι, απορρίπτει την αρχή της ποσότητας και της πλειοψηφίας και αναθέτει την εξουσία σε μια μειοψηφία «εκλεκτών», που ενεργούν όχι σαν (αιρετοί) εκπρόσωποι των πολλών, αλλά αυθύπαρκτα. Όμως: «Εκλεκτοί» θεωρούνται όχι οι με αντικειμενικά κριτήρια Άριστοι, αλλά οι *ομόγνωμοι* προς το Δόγμα και το Σύστημα, δηλαδή, τον Αρχηγό. Και, φυσικά, αυτό πέρα από κάθε επιφανειακή ομοιότητα, εκμηδενίζει οποιαδήποτε προσέγγιση της ολοκληρωτικής Πολιτείας προς εκείνην των Αρίστων.

9. Με την ομογνωμοσύνη το σύστημα παραδίδεται, τελικά, στους αδίστακτους καιροσκόπους, καριερίστες και υποκριτές. Είναι οι άνθρωποι, που προσχωρούν στο Δόγμα και κολακεύουν τον Αρχηγό, χωρίς να πιστεύουν ούτε στο πρώτο ούτε στον δεύτερο, μόνο και μόνο για να ενταχθούν στους προνομιούχους. Φυσικά, υπηρετούν το Σύστημα. Αλλά το κάνουν, αφού το *ταυτίσουν με τον εαυτό τους* και με τα προνόμιά τους. Οι εκλεκτοί του ολοκληρωτισμού βρίσκονται στους αντίποδες των Αρίστων.

10. Ας υποθέσουμε ότι παρ' όλα αυτά, ανάμεσα στους προνομιούχους υπάρχουν κάποιοι Άξιοι. Ποιος μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο να υπάρχουν άλλοι τόσοι ή και περισσότεροι έξω απ' αυτούς; Γιατί, βέβαια, Άριστοι δε σημαίνει ομόγνωμοι. Όλοι οι Άριστοι δεν είναι αναγκαστικά υποστηρικτές των ίδιων ιδεών. Ούτε και είναι υποχρεωτικό να συμφωνούν μεταξύ τους. Γι' αυτό δεν είναι νοητό *όλοι* οι Άριστοι μιας κοινωνίας να συγκροτούν ένα και μοναδικό ενιαίο και μονολιθικό πολιτικό οργανισμό για τη διακυβέρνηση των υπόλοιπων μελών της. Αυτή η μονολιθική ενότητα θα ήταν *αφύσικη*. Διότι, πράγμα που δε συμβαίνει με τον εκλεκτό του ολοκληρωτισμού, ο Άριστος είναι Πρόσωπο.

11. Επειδή ο Άριστος είναι Πρόσωπο, αντίθετα προς τον εκλεκτό του ολοκληρωτισμού, διαθέτει:

Σκέψη ελεύθερη.
Κρίση αδέσμευτη.
Συνείδηση ατομική.
Ευθύνη αυτοδύναμη.
Βούληση ανυπότακτη.

Ο Άριστος είναι:

Ελευθερόφιλος.
Αδογμάτιστος.
Ανθρωπιστής.
Δεν υποκύπτει σε μονοκράτορες.
Δε συνυπάρχει με τη μονολιθικότητα.

12. Αντίθετα προς τον εκλεκτό του ολοκληρωτισμού, ο Άριστος:

— Δεν εκχωρεί *σε τίποτα και σε κανέναν* το δικαίωμά του να σκέπτεται, να ερευνά και να κρίνει.

— Δεν παρέχει υποταγή «άνευ όρων» ούτε σε θεσμό ούτε σε ιδέα ούτε σε αρχηγό.

— Δε θεοποιεί κανένα σύστημα διακυβέρνησης ούτε και προσκολλάται σ' αυτό παίρνοντας προνόμια και δίνοντας σε αντάλλαγμα τον εαυτό του.

— Μ' ένα λόγο, ο Άριστος ποτέ, για κανένα λόγο, δε δέχεται την απαλλοτρίωση της προσωπικότητάς του[16].

16. Αυτοκτονώντας το 1956 ο Φαντέγιεφ, πρόεδρος της Ένωσης Σοβιετικών Συγγραφέων, έγραψε: «Έδωσα το ταλέντο μου σε ψεύτικα είδωλα. Αλλά ούτε αυτή η θυσία μου κρίθηκε αρκετή. Μου αρνήθηκαν το δικαίωμα όχι μόνο να λέω την αλήθεια, αλλά ακόμα και να ψεύδομαι με τον τρόπο που θα διάλεγα εγώ».

13. — Ο υπήκοος του ολοκληρωτισμού είναι δούλος.
— Το στέλεχος του ολοκληρωτισμού είναι εθελόδουλος.
— *Ο Άριστος είναι ελεύθερος.*

14. Ο «Άριστος» του ολοκληρωτισμού ανήκει σε μια κάστα ιδιοτελών, που νέμονται την εξουσία για δικό τους όφελος. Ο πραγματικός Άριστος είναι απαλλαγμένος και από το έσχατο ίχνος *ιδιοτέλειας.*

Ουδέποτε αποκτά οφέλη από την άσκηση της εξουσίας. Και ουδέποτε επιτρέπει στον εαυτό του προνόμια άλλα πέρα από εκείνα, που συνδέονται με την καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου[17]. Δε νοείται, λοιπόν, οι Άριστοι να συγκροτούν μια κάστα με σκοπό τη μόνιμη αποκλειστική και κληρονομική νομή της εξουσίας, όπως κάνουν οι εκλεκτοί του ολοκληρωτισμού κάθε είδους.

Συμπεράσματα

- Ο ολοκληρωτισμός καταλήγει να είναι η αυθαίρετη εξουσία ενός αρχηγού επικεφαλής μιας κλειστής ομάδας από τεχνητά, επιφανειακά και υστερόβουλα ομόγνωμους. Ένα τέτοιο καθεστώς δεν μπορεί να έχει σχέση με την Πολιτεία των Αρίστων.
- Σαν ανθρώπινος τύπος ο Άριστος είναι διαμετρικά αντίθετος προς εκείνον τον εκλεκτό του ολοκληρωτισμού.
- Ο Άριστος είναι τόσο αντιολοκληρωτικός, όσο και αντιδημοκρατικός.

17. Φαντάζεστε έναν Άριστο να ψωνίζει από ειδικά καταστήματα, όπου υπάρχουν τα πάντα, όταν ο λαός μαστίζεται από ελλείψεις, όπως κάνουν τα στελέχη των κυβερνώντων Κ.Κ.;

Ο τυραννικός άνθρωπος

«Ανάγκη και είναι και έτι μάλλον γίγνεσθαι αυτώ ή πρότερον διά την αρχήν φθονερώ, απίστω, αδίκω, αφίλω, ανοσίω και πάσης κακίας πανδοκείται και τροφεί».

Πλάτων
(«Πολιτεία»)

1. Κάθε σύστημα έχει την ιεραρχία του. Και τοποθετεί τους ανθρώπους στις διάφορες βαθμίδες της ανάλογα με τα δικά του κριτήρια και τις δικές του ανάγκες. Έτσι η «δημοκρατία» προωθεί προς την κορυφή έναν ειδικό τύπο: τον άνθρωπο – προθήκη των αφανών εξουσιαστών. Ο ολοκληρωτισμός θέλει:
— Τους εξουσιαζόμενους – δούλους.
— Τους οπαδούς – εθελόδουλους
— Και στην κορυφή τον τύραννο.

Ο ολοκληρωτισμός παράγει σαν ηγέτη έναν ειδικό τύπο: τον τυραννικό άνθρωπο.

2. Ο τυραννικός άνθρωπος δεν ανέχεται ούτε την κριτική ούτε τη διαφωνία. Γι' αυτό επιβάλλει με όλους τους τρόπους τη γενική (καταναγκαστική) συγκατάθεση, τη συμβατική (υποχρεωτική) ομοφωνία της επιφάνειας. Άρα εμποδίζει, όσο του είναι εφικτό, την ιστορική κίνηση. Ιδεώδες του είναι η ακινητοποιημένη Ιστορία, το πάγωμα όλων των εκφάνσεων της ζωής στη στιγμή της μεγαλύτερης εδραίωσης της εξουσίας του.

3. Στον τυραννικό άνθρωπο δεν αρκεί η γενική συγκατάθεση ούτε η καθολική ομοφωνία. Θέλει κάτι παραπέρα από την απλή απουσία αντίστασης. Έχει ανάγκη από τη θορυβώδη δημόσια *έγκριση*, την πανηγυρική επιδοκιμασία. Γι' αυτό επιβάλλει το χειροκρότημα και τη ζητωκραυγή. Δεν ικανοποιείται με τη δέσμευση των *ενεργειών* των συνανθρώπων του. Απαιτεί και την επιστράτευση των συνειδήσεών τους. Έτσι, όποιος δεν του προσφέρει λίβανον, του γίνεται μισητός, έστω και αν του προσφέρει υπηρεσίες, *ιδίως τότε*. Και τελικά τον αντιμετωπίζει σαν εχθρό.

4. Επιζητώντας όμως τον κατά παραγγελίαν ενθουσιασμό, ο τύραννος διαπράττει σφάλμα, που τον ζημιώνει. Διότι έτσι πολλαπλασιάζει την αντίδραση σε πράξεις του, που ίσως θα περνούσαν, χωρίς να προκαλέσουν *εξανάσταση*.

5. Άλλο σοβαρό σφάλμα, που βλάπτει την εξουσία του, διαπράττει ο τύραννος, όταν με σοφίσματα πασχίζει να προσδώσει στις ενέργειές του *νομιμοφάνεια*. Διότι το μόνο που κατορθώνει είναι να προκαλέσει αμφιβολίες και για τη νομιμότητα, αλλά και για την ισχύ και τη σταθερότητα της εξουσίας του, με επακόλουθο τον κλονισμό της στις συνειδήσεις και την ευρύτερη αμφισβήτησή της. Ο τύραννος θα ήταν συνεπέστερος και πειστικότερος, αν θεμελίωνε τις όποιες ενέργειές του αποκλειστικά στην Υπέρτατη Πολιτική Αναγκαιότητα, όπως τη συλλαμβάνει και την εκφράζει η Βούλησή του[18]. Και όμως: οι περισσότεροι τύραννοι δεν το κάνουν. Πασχίζουν ν' αποδείξουν το «νόμιμο» των ενεργειών τους.

6. Ο τύραννος, για να δικαιολογεί την ύπαρξή του, έχει συνεχώς ανάγκη από «υπονομευτικές δραστηριότητες» και ποικίλες «συνωμοσίες». Γι' αυτό, όταν δεν υπάρχουν τέτοιες, τις *εφευρίσκει*, τις προκαλεί ή τις σκηνοθετεί. Η εξουσία του είναι ένα τέρας, που διψά για αίμα. Όταν του λείψουν τα θύματα, πεθαίνει

7. Ο τύραννος βρίσκεται μονίμως σε κατάσταση προβληματική. Διότι αν αποτύχει δε δικαιώνει την επιβολή της εξουσίας του. Άν επιτύχει, εξαλείφει τα αίτιά της. Και στις δύο περιπτώσεις παύει να έχει λόγο ύπαρξης. Γι' αυτό ζει μέσα στο άγχος, στον τρόμο και στην *ανασφάλεια*.

8. Ο τύραννος θέλει να διασφαλίσει την εξουσία του με την έλλειψη οιουδήποτε σχήματος διαδοχής. Αρπάζεται από τη σανίδα του δήθεν αδιέξοδου, που επιβάλλει τη διαιώνιση της παρουσίας του σαν «αναντικατάστατου». Γι' αυτό αγωνίζεται να μην υπάρχει μετά απ' αυτόν παρά μία μόνον προοπτική: *ο κατακλυσμός*. Δημιουργεί το κενό, σύμφωνα με το παράδειγμα που αναφέρει ο Ηρόδοτος για τον Περίανδρο, που διδάχθηκε να κόβει κάθε στάχυ που ξεχώριζε. Ελπίζει έτσι να διατηρείται η εξουσία του για ένα καθαρά αρνητικό λόγο: το φόβο του χάους. Φυσικά, η τακτική αυτή ουδέποτε απέδωσε μακροχρονίως. Διότι η Ιστορία διδάσκει ότι «ποτέ η εξουσία δε μένει χωρίς επίδοξο διάδοχο»[19].

9. Αποδίδει όμως αυτή η μέθοδος κάτι άλλο: ο τύραννος αφανίζει του καλούς από τους μνηστήρες της εξουσίας (τα στάχυα που εξέχουν). Και τελικά, αφήνει την εξουσία στους *χειρότερους*. Έτσι ο τύραννος εξακολουθεί να φτωχαίνει την ιστορική κίνηση, ακόμη και μετά από το δικό του τέλος – είναι η «αθανασία» του. Έτσι το Λένιν τον ακολουθεί ο Στάλιν, αυτόν ο Χρουτσώφ και αυτόν οι ανώνυμοι.

10. Φανερότατο είναι ότι ο Άριστος δεν μπορεί να έχει την παραμικρή σχέση με τον τυραννικό άνθρωπο, που εξουσιάζει στον ολοκληρωτισμό και στις κοινές δικτατορίες, αλλά δεν είναι διόλου σπάνιος και στις δήθεν «δημοκρατίες»[20].

18. Ορθότατα ο Ροβεσπιέρος είπε στη Συνέλευση, που «δίκαζε» το Λουδοβίκο 16ο: «Εδώ δεν πρόκειται για δίκη. Ο Λουδοβίκος δεν είναι υπόδικος ούτε εσείς δικαστές. Δεν είστε ούτε μπορείτε να είστε τίποτα άλλο, εκτός από πολιτικοί άντρες. Δεν έχετε να εκδώσετε απόφαση υπέρ ή κατά του τάδε ανθρώπου, αλλά να λάβετε πρόνοια υπέρ του δημόσιου συμφέροντος».

19. Φ. Μινιέ: «Ιστορία της Γαλλικής Επανάστασης».

20. Αξίζει να παραθέσω το σχόλιο του Αριστοτέλη (στα «Πολιτικά» του) για τον τύραννο. «Οφείλει», γράφει, «να παρεμποδίζει την ανάδειξη οιουδήποτε προσώπου με εξαιρετικά προσόντα καταδικάζοντάς το σε θάνατο ή στην ανάγκη δολοφονώντας το. Πρέπει να απαγορεύει τις συνεστιάσεις, τις λέσχες και κάθε παιδεία, που θα μπορούσε να δημιουργήσει εχθρικά προς αυτόν αισθήματα. Πρέπει επίσης να απαγορεύει τις φιλολογικές συγκεντρώσεις και συζητήσεις. Πρέπει ακόμα να εμποδίζει τους πολίτες από το να γνωρίζονται καλά μεταξύ τους και να τους υποχρεώνει να ζουν φανερά. Πρέπει να χρησιμοποιεί κατασκόπους... Να σπείρει ζιζάνια μεταξύ των φίλων και να φτωχαίνει (με βαριά φορολογία) τους υπηκόους του και να τους κρατά συνεχώς απασχολημένους με μεγάλα δημόσια έργα... Να δώσει εξουσίες στις γυναίκες και στους δούλους, για να τους καταστήσει πληροφοριοδότες του. Και πρέπει τέλος να διεξάγει πολέ-

V. Ο ΓΥΜΝΟΣ ΤΡΟΜΟΣ

«Ο τύραννος οφείλει να παραμποδίζει την ανάδειξη οιουδήποτε προσώπου με εξαιρετικά προσόντα, καταδικάζοντάς το σε θάνατο ή στην ανάγκη δολοφονώντάς το»

Αριστοτέλης («Πολιτικά»)

1. Στον ολοκληρωτισμό δεν υπάρχει ούτε τυπικά η λεγόμενη «λαϊκή κυριαρχία». Λείπουν:

— Η απατηλή διαδικασία του πολυκομματισμού, των εκλογών της συμπολίτευσης και της αντιπολίτευσης.

— Η (επιφανειακή) διάκριση των εξουσιών.

— Η (σκηνοθετημένη) πολυφωνία.

— Η (φαρισαϊκή, αλλά και καταστροφική, όταν εκπίπτει στην ασυδοσία) ανοχή.

Γενικά, απουσιάζουν όλα τα «φιλελεύθερα» γνωρίσματα των λεγόμενων «δημοκρατιών». Το σύστημα είναι απ' αυτήν τη σκοπιά ειλικρινέστερο. Αλλά και *ωμότερο*.

2. Πραγματικά, μαζί με τα παραπάνω λείπουν και τα κάποια στοιχειώδη περιθώρια που τέλος πάντων, αναγκασμένη από τους κανόνες του παιγνιδιού της, που η ίδια θέσπισε, υποχρεώνεται να παρέχει, «την ανάγκην φιλοτιμίαν, ποιούμενη», η «δημοκρατία», στον ελεύθερο άνθρωπο. Τα περιθώρια δεν είναι ασφαλώς τέτοια που να του επιτρέπουν να ακουστεί, να ενεργήσει και να βάλει σε

μους, για να απασχολεί διαρκώς τους πολίτες και για να έχουν πάντα την ανάγκη ενός αρχηγού... Δεν υπάρχει αθλιότητα, που μπροστά σ' αυτήν να ορρωδεί ο τύραννος».
(Θα νόμιζε, κανείς ότι πρόκειται για περιγραφή σύγχρονης κομμουνιστικής χώρας).

κίνδυνο τη «δημοκρατία». Κατά κανόνα πάντως αυτά του επιτρέπουν κατά κάποιον τρόπο να επιβιώνει, κάτω από ορισμένους σκληρούς όρους, έστω και στο περιθώριο. Στον ολοκληρωτισμό όμως όποιος κρίνεται επικίνδυνος ή πιθανός επικίνδυνος *εξοντώνεται* κατασταλτικώς ή προληπτικώς, με ψυχρή και ανενδοίαστη αποτελεσματικότητα.

3. Στις λεγόμενες «δημοκρατίες» οι Άριστοι ζουν βουβοί και ανίσχυροι θεατές. Στον ολοκληρωτισμό *δε ζουν* καθόλου.

4. Στις «δημοκρατίες» ο τρόμος είναι απρόσωπος. Στον ολοκληρωτισμό είναι *γυμνός*. Δηλαδή, απροκάλυπτος, φανερός, επίσημος.

5. Ο ολοκληρωτισμός δε στρέφεται εναντίον των *ελαττωμάτων* της «δημοκρατίας». Στόχος του είναι οι λίγες *αρετές* της, αυτές που διακηρύσσονται στη θεωρία και που στην πράξη υπάρχουν σαν ψήγματα. Όταν καταλύει τη «δημοκρατία» ο ολοκληρωτισμός δεν καταστρέφει τα ελαττώματά της. Αυτά απλώς τα εκμεταλλεύεται, για να την εκτοπίσει. Μετά τα *ολοκληρώνει*.

6. Είναι αποκαλυπτικό ότι «δημοκρατία» και «ολοκληρωτισμός» στρέφονται *εναντίον των ιδίων φαινομένων*. Εχθρός και των δύο συστημάτων είναι ο ελεύθερος, ο ασύμβατος, ο βλέπων πέρα από τα επιφαινόμενα και εμβαθύνων πίσω από τις κατασκευασμένες προφάνειες. Φυσικά, οι τεχνικές εξόντωσης των ελεύθερων πνευμάτων διαφέρουν, αλλά ο στόχος είναι κοινός. Αυτό το αντελήφθησαν οι αντιφρονούντες προς τον κομμουνιστικό ολοκληρωτισμό, που κατόρθωσαν να διαφύγουν στο «δημοκρατικό» κόσμο, ο οποίος όταν διαπίστωνε ότι δεν επρόκειτο απλώς για αντικομμουνιστές, αλλά για εχθρούς κάθε εγκαθιδρυμένου κακού, τους εξαφάνιζε δια της σιωπής[21]. Και πριν απ' αυτούς το

21. Ο Σολζενίτσιν είπε: «Έφυγα από έναν κόσμο, όπου δεν μπορούσα να πω τίποτα. Και ήλθα σ' έναν κόσμο, όπου μπορώ να πω τα πάντα, αλλά αυτό δεν ωφελεί σε τίποτα». Πράγματι, ελευθερία δεν είναι απλώς να μπορείς να λες, αλλά αυτό που λες ν' ακούγεται και άρα να έχει αποτελέσματα. Και αυτή η μόνη ουσιαστική ελευθερία λόγου δεν υπάρχει πουθενά.

διαπίστωσαν και οι Γερμανοί που διαφωνώντας προς το ναζισμό θέλησαν να έλθουν σ' επαφή με τους δυτικούς – οπότε είδαν ότι οι τελευταίοι δεν ήσαν αντιναζιστές, αλλά αντιγερμανοί, ήθελαν τη συντριβή όχι του εθνικοσοσιαλισμού, αλλά της ίδιας της Γερμανίας. Και αυτό υπήρξε ο λόγος που η αντίσταση κατά του Χίτλερ απέτυχε και οι Γερμανοί πολέμησαν ως το τέλος.

7. «Δημοκρατία» και ολοκληρωτισμός καταδιώκουν την πραγματική δεξιά και την πραγματική αριστερά.

Η πραγματική δεξιά είναι:

- *Αντι-ισωτική*, υποστηρίζοντας ότι υπάρχει ανισότητα ατόμων – εθνών – φυλών.
- *Αντιδιπολική* τασσόμενη εναντίον της διχοτόμησης του κόσμου σε δύο σφαίρες την αμερικανική και τη ρωσική.
- *Εθνικιστική* αγωνιζόμενη για εθνική ανεξαρτησία.

Συνεπώς, η ύπαρξή της δεν εναρμονίζεται ούτε με τη «δημοκρατική» ούτε με την «ολοκληρωτική» θεωρία και πρακτική και κυρίως, εμποδίζει την αμερικανορωσική συγκυριαρχία επί του πλανήτη.

Η πραγματική αριστερά είναι:

- *Εξισωτική*, ζητώντας την εφαρμογή των ισωτικών θεωριών «δημοκρατίας» και κομμουνισμού στην πράξη.
- *Αντικεφαλαιοκρατική* στρεφόμενη εναντίον του ιδιώτη κεφαλαιοκράτη, που κυριαρχεί στη «δημοκρατία», αλλά και του κρατικού κεφαλαιοκράτη, που κυριαρχεί στον υπαρκτό (=κομμουνιστικό) ολοκληρωτισμό.
- *Αντιεξουσιαστική* στρεφόμενη εναντίον κάθε μορφής εξουσίας και αποβλέποντας στο μαρασμό της, ώστε να εξαλειφθούν οι εξουσιαστές.

Συνεπώς, η ύπαρξή της δεν εναρμονίζεται με τα συμφέροντα ούτε του ενός ούτε του άλλου συστήματος.

8. «Δημοκρατία» και κομμουνιστικός ολοκληρωτισμός είναι θεωρητικώς υπέρ της Ισότητας, έστω και αν την αντιλαμβάνονται διαφορετικά. Γι' αυτό είναι και οι δύο εναντίον των ιδεολογιών, αλλά και των επιστημονικών θεωριών, που υποστηρίζουν την ανισότητα, λ.χ. εναντίον του φυλετισμού.

9. Ταυτόχρονα, ούτε η πρώτη ούτε ο δεύτερος πραγματοποιούν οποιαδήποτε ισότητα έστω και σε διαφορετικά πεδία. Γι' αυτό είναι και οι δύο εναντίον των ιδεολογιών και κινήσεων του Εξισωτισμού, όπως του αληθινού κομμουνισμού (όλοι να παίρνουν τα ίδια) και των κοινοβίων (μαοϊκών, των χίππις ή διάφορων θρησκευτικών αιρέσεων). Η Ρωσία συγκρούσθηκε με την Κίνα, όταν η τελευταία ζήτησε την άμεση εφαρμογή των αρχών του κομμουνισμού (δίκαιη κατανομή) σε διεθνή κλίμακα, αρχίζοντας από την ανακατανομή πλούτου και μέσων (λ.χ. πυρηνικής ενέργειας και πυρηνικών όπλων) μεταξύ Ρωσίας και Κίνας.

10. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του λεγόμενου «κοινωνικού δαρβινισμού», δηλαδή, της θεωρίας που υποστηρίζει ότι η εξέλιξη του ανθρώπου και της κοινωνίας του επιτελείται *με τη διεργασία, που έχει ορίσει η φύση* και που συνίσταται στη διαπάλη και στην επιλογή = επικράτηση του «καλύτερου» (με τη βιολογική έννοια προκειμένου για τη φύση). Η θεωρία αυτή στηρίζεται, μαζί με τα άλλα και στα πορίσματα της σύγχρονης βιολογίας και είναι αποδεκτή από τους περισσότερους έγκυρους ειδικούς, όπως από το Μακφαρλέην Μπάρνετ, θραβείο Νόμπελ[22], τον Άρθουρ Τζένσεν, τον Έντουαρντ Ουίλσον, τον ιδρυτή της (συγκριτικής) ηθολογίας Κόνραντ Λόρεντζ κ.ά. Όμως η θεωρία αυτή *αποσιωπάται* στη «δημοκρατική» Δύση και *απαγορεύεται-διώκεται* στην ολοκληρωτική κομμουνιστική Ανατολή, επειδή αντιβαίνει προς τις, χάριν σκοπιμότητας, εμφανιζόμενες ως δήθεν «κρατούσες» αντιλήψεις για ισότητα, πάλη των τάξεων κλπ. Οι κυρίαρχες ιδεολογίες και εδώ και εκεί, αγωνίζονται να καταπνίξουν αυτήν την επιστημονική θέση με την πνευματική τρομοκρατία η μία, με τη φυσική τρομοκρατία η άλλη. Αυτό τώρα. Διότι χθές οι Ευρωπαίοι και Γιάνκηδες Αστοί χρησιμοποιούσαν το δαρβινισμό (=επικράτηση του ισχυροτέρου, του πιο προσαρμοσμένου στον αγώνα για επιβίωση), για να δικαιολογήσουν την επιβολή της αποικιοκρατίας, σ' ολόκληρο τον πλανήτη, την εξολόθρευση των «λιγότερο ικανών για επιβίωση» λαών, την υπο-

22. «Το πρόγραμμα και το σφάλμα».

δούλωση άλλων και τις φυλετικές διακρίσεις.

Γενικό συμπέρασμα

«Δημοκρατία» και ολοκληρωτισμός είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος: της *αναξιοκρατίας*.

- Η πρώτη είναι αναξιοκρατία συγκαλυμμένη, συσκευασμένη με τα απατηλά περιτυλίγματα «λαϊκής κυριαρχίας», «ελευθερίας» και «ανθρώπινων δικαιωμάτων».
- Ο δεύτερος είναι αναξιοκρατία φανερή, ωμή, χωρίς συσκευασίες ψευδαισθήσεων.
- Και τα δύο συστήματα χρησιμοποιούν τον τρόμο εναντίον των Άξιων. Αλλά στον ολοκληρωτισμό ο τρόμος είναι αφτιασίδωτος.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

«Εάν μη οι φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ή οι βασιλείς τε φιλοσοφήσωσι γνησίως τε και ικανώς ..... ουκ έστι κακών παύλα ταις πόλεσι, δικώ δ' ουδέ τω ανθρωπίνω γένει».

Πλάτων
(«Πολιτεία» 473 D)

Απέρριψα, λοιπόν, όλα τα εγκαθιδρυμένα – τη «δημοκρατία», τον ολοκληρωτισμό και όλες τις παραλλαγές και ενδιάμεσες μορφές τους. Γιατί; Διότι ως τώρα η κριτική της δημοκρατίας γινόταν από την οπτική του ολοκληρωτισμού και αντιστρόφως. Εγώ επιχείρησα την κριτική και των δύο συστημάτων *από μία τρίτη ανεξάρτητη οπτική*. Αποτέλεσμα: επιβεβαίωσα και ανανέωσα τη ρήση του Πλάτωνα: «Κανένα πολιτικό καθεστώς *από τα ισχύοντα* δεν είναι αντάξιο προς τη φύση του φιλοσόφου».

Και τώρα; Τώρα οφείλουμε να προχωρήσουμε πέρα από τα Εγκαθιδρυμένα, πέρα από τα «ισχύοντα». Να ψάξουμε. Και να βρούμε ένα άλλο καθεστώς. Αυτό στο οποίο θα βασιλεύουν οι φιλόσοφοι και οι βασιλείς θα φιλοσοφούν. Αυτό το άλλο καθεστώς το ονομάζω «Δημοκρατία των Αρίστων» και το περιγράφω στο έργο μου, που φέρει αυτόν τον τίτλο[23].

23. Βλέπε «Η Δημοκρατία των Αρίστων», εκδ. Σμυρνιωτάκη, 1988.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΕΣ

Πλάτων: «Πολιτεία», «Γοργίας», «Ιππίας Μείζων», «Επιστολαί», «Πρωταγόρας», «Απολογία», «Νόμοι», Μενέξενος», «Σωκράτης», «Πολιτικός», «Θεαίτητος», «Κριτίας».

Αριστοτέλης: «Πολιτικά», «Ηθικά Νικομάχεια», «Αθηναίων Πολιτεία», «Ρητορική».

Θουκυδίδης: «Ιστορίαι».

Ξενοφών: «Κύρου Παιδεία», «Ελληνικά», «Απολογία Σωκράτους», «Οικονομικός», «Λακεδαιμονίων Πολιτεία», «Απομνημονεύματα», «Συμπόσιο».

Πλούταρχος: «Βίοι Παράλληλοι», «Πολιτικά Παραγγέλματα», «Λυκούργου Βίος».

Διογένης Λαέρτιος: «Βίοι και γνώμαι των εν φιλοσοφία ευδοκιμησάντων και των εν εκάστη αιρέσει αρεσκόντων εν επιτόμω συναγωγή» (Εκδ. R. D. HIEKS, N, Y. 1925).

Αθήναιος «Δειπνοσοφισταί».

Αιλιανός: «Ποικίλη Ιστορία».

Σουίδας: «Λεξικό».

Στοβαίος: «Εκλογαί», «Ανθολόγιο».

Πολύβιος: «Ιστορία».

ΡΩΜΑΙΟΙ

Σενέκας: «Περί Πρόνοιας», «Επιστολές».

Κικέρων: «Περί Πολιτείας» (DE REPUBLIKA), «Νόμοι», (DE LEGIBUS).

Τάκιτος: «Ιστορίαι», «Χρονικά».

Μ. Αυρήλιος: «Σκέψεις»

ΝΕΟΤΕΡΟΙ

N. Μακιαβέλλι: «Έργα».

J. J. Rousseau: «Discours sur l' inegalité», «Contrat social».

Ed. Bruke: «Reflections on the Revolution in France».

Th Paine: «The Rights of Man».

Th. Carlyle: «On Heroes, Heroworship and the Heroic in History».

G.W.F. Hegel: «The Philosophy of Right», «Φιλοσοφία της ιστορίας».

A. de Tocquebille: «La Democratie en Amerique».

J. Burckardt: «Force et Liberté».

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ

G. Sorel: «Reblexions sur la Violence».

B. I. Λένιν: «Κράτος και Επανάσταση».

A. Χίτλερ: «Ο Αγών μου».

H. Marcuse: «Reason and Revolution», «Ψυχανάλυση και Πολιτική». «Ο Μονοδιάστατος Άνθρωπος»

N. Berdiaeff: «Le sens de l' Histoire»

D. Parodi: «Le probleme politique et la Démocratie».

ΓΕΝΙΚΑ

H. G. Wells: «Παγκόσμια Ιστορία».

G. Mosca: «The Ruling Class».

I. Babbit: «Democraty and Leadership».

Ortega y Casset: «La Revolte des Masses».

A. Toynbee: «History», «Σπουδαί Ιστορίας».

E. From: «Ο φόβος μπροστά στην Ελευθερία»

Φ. Μινιέ: «Ιστορία της Γαλλικής Επανάστασης».

M. Curtis: «The Great Political Theories», «The Nature of Politics».

Μπ. Ράσσελ: «Ιστορία της Δυτικής Φιλοσοφίας».
V. Cerroni: «Πολιτική Σκέψη» (Ανθολογία).
Κ. Γιάσπερς: «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία».

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ – ΡΩΜΑΙΟΥΣ

T. A. Sinclair: «Ιστορία της Ελληνικής Πολιτικής Σκέψης».
E. Voeglin: «The world of the Polis».
Moses I. Finley: «Démocratie antique et démocratie moderne», Payot 1976.
Jacqueline de Romilly *«Problèmes de la démocratie greque»*, Hermann, 1975.
Nicole Loraux *«Les enfants d' Athéna. Idées athéniennes sur la citoyenneté et la division des sexes»*, Maspéro, 1981.
Émile Benveniste, *«Le vocabulaire des institutions indo-européennes»*, Minuit 1969.
Paul Veyne, *«Les Grecs ont-ils connu la démocraie?»*, στο περιοδικόDiogéne, Οκτ.–Δεκ. 1983,9.
Benjamin Constant: *«De la liberté des Anciens comparée à celle des modernes»*, 1819.
J. A. O. Larsen : «Representative Government in Greek and Roman History».
F.E. Adcock: «Roman political Ideas and Practice».
K. Von Fritz: «The Theory of the Mised Constitution in Antiquity».
R. E. Smith: «The Failure of the Roman Republic».
R. Syme: «The Roman Revolution».

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

O. Gierke: «Political Theories of the Middle Ages».
A. P. D'Entreves: «The Medieval Contrilution to Political Thought».
E. Lewis: «Medieval Political Ideas».

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ

F.P. Wormuth: «The Origine of Modern Constitutionalism».
P. Hazard: «The European Mind».
E. Cassirer: «The Philosofy of the Enlightenment».
L. Durcow: «Les Encyclopedistes».
M. Roustan: «Pionners of the French Revolution».
Φ. Μινιέ: «Ιστορία της Γαλλικής Επανάστασης».

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ – ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΜΟΝΤΑΖ
ΣΜΥΡΝΙΩΤΑΚΗΣ Α.Ε. Σόλωνος 96 – Αθήνα ☎3629.663